298

FLORVM, ET CORONARIARVM ODORATARVMQVE NONNVLLARVM HERBARVM HISTORIA,

REMBERTO DODONAEO
Mechlinienſi Medico auctore.

ALTERA EDITIO.



ANTVERPIÆ,
Ex officina Chriſtophori Plantini,
M. D. LXIX.

Summa privilegiorum.

Cautum eſt Regio priuilegio, ne quis alius præter Chriſtophorum Plantinum, librum cui titulus eſt, *Florum & coronariarum odoratarumq́; nonnullarum herbarum Hiſtoria, Remb. Dodonæo Mechlinienſi Medico auctore*, imprimat, vel alibi impreſſum vendat hinc ad ſexennium, ſub pœna confiſcationis librorum, vt latius patet in litteris datis Bruxellæ 2. Decembris M. D. LXVII.

Subſignat.
De Langhe.

Idem cautum eſt in Conſilio Brabantiæ, ad totidem annos, & ſub pœnis iiſdem, vt in ſuperiori Priuilegio; quemadmodum latiùs patet in litteris datis Bruxelllæ 3. Decembris eiuſdem anni.

Subſignat.
De Langhe.

CLARISSIMO AC AMPLISSIMO VIRO, D. IOACHIMO HOPPERO, AVratæ militiæ Equiti, Domino de Dalem, Regis Conſiliario, & ſupplicum libellorum magiſtro, cognato ſuo, Rembertus Dodonæus Medicus. S. P. D.

DE FLORIBVS, odoratisq; ac coronariis ſtirpibus, Clariſſime HOPPERE, multa nobis dicenda occurrerent, ſi per dicẽdi locos diſcurrere, & encomium ipſorum ſere cogitaremus: ſed id faciendum nſtituimus, abunde eſſe rati, vtilitatem m & quantum materiæ Medicæ & ertim flores conferãt, in hac, ad te, præne paucis oſtendiſſe. Nam de inuen- ac origine florum herbarumque: de nitate, quæ hortis, viridarijs, ac om-

nibus ferè locis ex iјs accedit: aut de ea quæ ex aſpectu, odore vel tractatione florum, voluptas animi aut recreatio concipitur, quid refert verba facere? De origine ſiquidem, ac inuentoribus florum herbarumque, multa fabuloſa apud Poetas & alios ſubinde auctores, tam Græcos, quàm Latinos reperiuntur, quæ longum & perquàm moleſtum foret huc referre. Maximum verò ornatum, maximumque decorem, ſummamque gratiam, hortos hinc accipere, notiſſimum eſt. Neque etenim ex vllis quantumuis artificiosè contextis, aut coloribus ornatis, topiariјs vel perticalibus ſcenis, vmbraculis aut aliјs hortenſibus operibus, tantum ornatus his accedit, quantum ex floribus, herbiſque odoratis coronariјſue; abſque quibus etiam omnia hortenſia opera, ornatu, gratia, & amœnitate deſtituuntur. Voluptas autem & animi recreatio ex his ipſis, non niſi honeſtiſſima eſſe poteſt. Ad id enim quod pulchrum honeſtumque, hominem commonefaciunt. Suggerunt ſiquidem flores ſua pulchritudine, coloris elegantia, formę pręſtantia, odoris ſuauitate ac fragrantia, generoſis

eroſis animis honeſti pulchrique , & om-
ũm virtutum recordatione. Turpe nam-
ue, vt quidam ſapiens ait, fuerit, pulchra
ntemplantem , pulchra tractantem, pul-
riſque in locis verſantem, non pulchrum
t turpem habere animum . Vtilitas por-
quæ à floribus materiæ medicæ, & phar-
aceuticæ accedit , non exigua aut ſterilis,
l fœcunda , varia , & omnino multiplex
. Proſunt vel ſolo odore, non parum,
inde & alijs ſuis facultatibus , flores
amplurimum. Odore ſiquidem ſpiritus
ouent, reficiuntque, collapſas vires re-
tegrant ; torpentem animum non rarò
itant ; ſubinde remorantem ſomnum
mĕter conciliant;& inter ea quæ ὀσφραν-
ſiue odorabilia nuncupantur , princi-
n facilè locum tenent ; facilè videlicet
abiles & amica naturæ conſuetudine fa-
iares . Alia etenim quæ ab Indis, extre-
úe Oriente aut Occidente odorata ad-
untur, nõ ita familiaria ſunt, ſumptuo-
a interim, neque cuiuis ſtatim & prom-
parabilia : flores verò horti , & ſubinde
a ſponte etiam ſuppeditant . Alijs verò
facultatibus, calfaciendi videlicet, re-

frigerandi, reprimendi, corroborandi, concoquendi, digerendi, diſcutiendi, reſoluendi, aperiendi, attenuandi, leniendi, & ſi quæ ſunt ſimiles; ſic conducibiles flores ſunt, vt nulla corporis pars malè affici poſſit, cui non ex floribus remedium adhiberi queat: paucæ item compoſitiones mixtaque medicamenta, quæ non flores aliquos admittant. Capitis doloribus & pleriſque aliis eiuſdem morbis, flores medelam conferunt. Pulmoni, lateríue dolentibus flores præſidio ſunt. Ventriculum corroborant: aluum laxiorem reprimunt; eandem adſtrictam laxant & aperiunt. Iocinoris & Lienis medicamentis flores permiſcentur. Si calculi, coli aut viſicæ dolor vrget, flores præſto ſunt. Vteri dolores leniunt: menſes ſiſtunt & citant. Antidotis & aliis compoſitis medicamentis magna vtilitate admiſcentur. Recipiuntur in cataplaſmata, malagmata, emplaſtra, vnguenta, fotus, balnea. Rara abſque floribus enemata. Oleorum ex floribus multæ compoſitiones. Condiuntur flores. Fiunt ex floribus tragemata, ſerapia; elicitur ex ipſis liquor. Vino, melli, aceto, flores vires com-

ommunicant. Ita nullam alicui ſtirpi in-
diſſe facultatem natura videtur; quam
n & floribus communem fecerit, & ſub-
de etiam cumulatiùs contulerit. Et tan-
m quidem abeſt, vt florum materia vel
una ſit aut ſterilis; vel ad medicinam ni-
faciat; vti ſycophantæ & calumniato-
quidam indocti clamitant, qui non mo-
florum, verùm omnium herbarum ac
plicium medicamentorum, adde etiam
npoſitorum notitiam, medico non ne-
ſariam opinantur: imò veluti ſuper-
um temerario auſu damnant: ad ſolos
armacopœos eam, aut mulieres reij-
ntes, & pertinere iudicantes. Qua vel
ſententia ſe indignos titulo ac nomi-
medici planè oſtendunt. Nam ita co-
ens ſtirpium, herbarum & reliquorum
plicium medicamentorum, & multo-
compoſitorum cognitio, alijs artis
ibus eſt, vt nemo verè Medicinæ co-
ionem habere queat, qui notitiæ eo-
rudis ſit & imperitus: vt & nos alibi,
Galenus quoque ipſe manifeſtis verbis
rum reliquit. Si etenim omnis artifex
ſuæ inſtrumenta cognita & innume-

rato habere debet, quomodo ea ignorans medicus, ab artis ſuæ imperitia excuſari poterit? Inter inſtrumenta ſiquidem quibus ars medendi in curationibus morborum vtitur, ipſæ ſunt ſtirpes earumque radices, cortices, medullæ, folia, flores, fructus, ſemina; ſucci, lacrymæ, & quæ ſunt alia. Neceſſum namque eſt huiuſcemodi medicos ſæpenumerò hæſitare, & veluti palabundos diuagari, ac in grauiſſimos perniciosiſſimosque errores labi. Veluti non ita pridem in celebri quadam ciuitate medico cuidam, magnifico tamen titulo ſuperbienti accidiſſe, à fide dignis accepimus. Præſcripſerat is cuidam Diagridij drachmas duas; monente autem Pharmacopœo exceſſum quantitatis eſſe nimium, & percunctante eo, an pro Diagridio cogitaſſet Diatragachantes ſcribere; reſponſurus interrogauit an ne idem Diagridium & Diatragachantes eſſet. Adeò ſtupidus, omniſq; materiæ medicamentorum, atque etiam artis ipſius magnificus iſte λογιάτρος fuit: vt quantum inter Diatragachantes arteriacam compoſitionem, ac Diagridium medicamentum potentiſſimum bilem per al-

uum

m ſubducens, diſcriminis fuerit, planè
ıorauerit. Alius nuper aquam elici vo-
t ex herba quæ Latinis Thyrſus dicitur
a ſiquidem ſcriptum eius habebat) ipſe
nen & multum atrogans, & faſtu quo-
m ſibi plurimum in modum placens;
rſuaſumq́ue habens, ſe omnes quot-
ot ſunt medicos, iudicio & eruditione
erare, quum tamen ſerò artem cogno-
re cæperit ex pædotriba medicus factus.
eminiſſe hunc oportebat Thyrſum non-
quam herbam eſſe, ſed propriè quidem
tam aut facem hederis obuinctam; me-
horicè verò Thyrſos, cuiuſuis herbæ
ıliculos ſuperiores, in quibus flores gi-
ıntur, appellari. Fuit & olim medi-
quidam, qui vbi apud Galenum in
npoſitione quadam Origani Onitidis
nen reperiſſet, ægrotanti mox cuidam
npoſitionem quandam parauit, quæ
itidem recipiebat. Hic Pharmacopœo
oranti qualis herba Onitis eſſet; & per-
ctanti, quum non haberet quod re-
nderet; ſuggerenti an Ononidem pu-
t; mox annuit, ac pro Origano Oniti-
Ononidem ſubſtitui permiſit, herbam

multum ab Origano Onitide differentem. Atque in tales errores medicos perducit, & ſtirpium materiæque medicæ imperitia, tum & neglecta ea artis pars, quæ ſola propriè Medicinæ nomine appellari meretur: curandorum videlicet morborum ratio ac methodus. Fieri etenim non poterit, vt doctus & in operibus artis verſatus exercitatusque Medicus, in huiuſcemodi errores labatur. Doſim ſiquidem, iuſtumque pondus ſingulorum exactè tenebit: ignota, vana, & quæ in rerum natura non ſunt, aut quæ ipſi ſomnianti vel deliranti occurrerunt, ad vſum ducere non putabit: in veterum compoſitionibus ſi vnum aliquod deſideretur, non nomine ac appellatione ſimile, ſed viribus ac facultate reſpondens ſubſtituet, alteriusque deficientis loco addet. Ex his quantum ſtirpium materiæque medicæ notitia, medico ſit neceſſaria, plenè & abundè conſtare poteſt: & quàm nihil à noſtra profeſſione aut artis in qua verſamur exercitatione peregrinum aut alienum ſit, hoc quod tractauimus argumentum; quum inter ſtirpes, non poſtremo flores ſint loco;

& hu-

& humanis vſibus variis multiſque modis vtiles. Et de florum quidem vtilitate hæc ſatis.

Nvnc ad te, clariſſime ac ampliſſime Hoppere, me conuerto, atque hanc noſtram de floribus ac odoratis coronarijſque nonnullis herbis hiſtoriam, tibi offero & dedico: non modò diuturnæ noſtræ amicitiæ veluti pignus quoddam apud te futuram; aut abſentis cognati & amici μνημόσυνον; ſed præcipuè & maximè nonnullæ cõgratulationis ergo. Poſteaquam enim te magnis muneribus ac præmijs D. Philippus Hiſpaniæ &c. Rex Catholicus ſibi obſtringat ac deuinciat, honoribus nõ exiguis augeat, alijque proceres & magnates ſummis fauoribus proſequantur; de his tibi, Hiſtoriæ huius noſtræ dedicatione, omnino congratulandum, pro ea, quæ inter nos à prima adoleſcentia coaluit amicitia, putaui: ne videlicet amici & cognati officio defuiſſe videri poſſem. Solent ſiquidem amici, proſperis & lætis amicorum rebus non ſolum gaudere & exultare, verùm & verbis ac factis lætitiam exprimere & oſtendere. Prodit igitur Hiſto-

ria hæc noſtra, & maximi ac potentiſſimi Regis fauorem & munera, deinde & aliorum nobilium ac magnorum procerum amicitiam tibi gratulans, omniaque fauſta & felicia deprecans. Reliquum foret eam commendare, niſi iamdudum gratam tibi ac iucundam futuram, certus eſſem. Proinde & ne verbum vllum quidem addo, optans modò, ſtudioſis omnibus vtilem, & æquè ac tibi, acceptam eſſe poſſe, Bene vale, clariſſime Hoppere. Nonis Ianuarij, Anno 1568. Mechliniæ.

REM-

REMBERTI DODONÆI FLORVM ET CORONARIARVM ODORATARVMQVE NONNVLLARVM HERBARVM HISTORIA.

DE NIGRA SIVE PVRPVREA VIOLA. CAP. I.



NIGRA ſiue purpurea Viola mox à radice folia promit, multa, lata, venoſa, per ambitum leuiter crenata, hederæ folijs rotundiora, tenuiora, nigrioraq́; præſertim parte ſuperiore; inter quæ medij, tenues exeunt ſtyli, & in ſingulos flores ſinguli,

ſinguli, pulchri, odorati; colore in cæruleo ſubnigro purpurei, nonnunquam ſed rarò candidi, ex quinque paruis foliolis compoſiti, quorum infimum maius; ac deinde penſiles caliculi, qui per maturitatem in tres partes dehiſcunt: ſemen paruum & in rotunditate oblongum eſt. radicibus tenuibus ac fibroſis firmatur.

VIRET *hyeme pariter ac æſtate, frigoris patientiſſima. Locis opacis, iuxta dumos, muros, agrorum hortorūq; margines, pingui ſolo plurima frequensq; emicat. Flores vt plurimum Martio, vbi ſerius Aprili prodeunt menſe.*

EST *huius generis quædam, florum foliala multiplicans, cum purpurea, tum candida, hortenſis vtraque.*

EST *& genus quoddam ſylueſtre, foliis minoribus, floribus pallidioribus, minus aut non odoratis, naſcitur id, & locis quidem opacis, ac ſecus vias & margines agrorum, verùm arido ſteriliq; ſolo.*

VIOLAM *autem Græci* ἴον, *&* ἴον πορφυροῦν, *id eſt, Violam purpuream nuncupant. Theophraſtus verò &* ἴον μέλαν ϗ μελάνιον, *hoc eſt, nigram Violam; à nigricantis purpuræ florum colore. Plinius ſolam hanc Græco nomine, à cæteris Violis diſcerni, appellariq;* ἴον, *& ab his Ianthinam veſtim dici refert. Officinæ latinum nomen ſeruant; at herbam Violariam nominant, & matrem violarum. Germani florē,* blau veiel/ oder Mertzen violen: *Galli ſimiliter* Violette de Mars, *hoc eſt, Violam Martiam: Belgæ,* violetten *dicunt.*

Ιον *autem Græcis vocatum in Geoponicis Nicander credit, vt refert Hermolaus, quod Nymphæ quædam Ioniæ, florem eum Ioui primum dedere muneri. Alij* ἴον *dictum affirmant, quòd cùm Io puellam adamatam Iupiter in vaccam conuertiſſet, terra florem hunc pabulo eius produxerit; qui propter ipſam factus, ab ipſa nomē accepit. Atq; inde etiam*

Latinis

Latinis Viola, quaſi vitula, extrita littera t dici putatur. Seruius Violam Latinis etiam vaccinium, eadem occaſione dici refert, locum enarrans Vergilij in Bucolicis:

Alba Liguſtra cadunt, Vaccinia nigra leguntur.

Vergilius tamẽ Ecloga 10. Vacciniũ à Viola differre oſtẽdit.

Et nigræ Violæ ſunt, & Vaccinia nigra.

Vitruuius etiam Architecturæ libro ſeptimo, Violam à Vaccinio diſtinguit: Nam ex Viola Silis Attici colorem, ex Vaccinio purpuram fieri elegantem memoriæ prodidit. Tinctores, inquit, cùm volunt Sile Atticum imitari, Violam aridam cõiicientes in vas cum aqua conferueſcere faciunt ad ignem: deinde cùm eſt temperatum, coniiciunt in linteum, & inde manibus exprimẽtes, recipiunt in mortarium aquam ex Violis coloratam, & ex ea eretriam infundentes, & eam terentes, efficiunt Silis Attici colorem. Eadem ratione Vaccinium temperantes, & lac miſcentes, purpuram faciunt elegantem. Quæ autem ſint appellata Vaccinia, alio, & ſuo loco explicabitur, Silis Attici color.

A D *Violas reuertimur, quarum & flores & folia temperiem habent frigidam & humidam. Et flores quidem omnibus internis inflammationibus, laterum potiſſimum & pulmonis, vtiles ſunt: pectoris, aſperæ arteriæ, nec non faucium aſperitates & ſcabrities leniunt: lotinoris, renum, & veſicæ nimios calores reſtinguunt: ardentium febrium ardorem mitigant: bilis acrimoniam obtundunt: ſitim arcent & ſedant.*

Q V O D *ex violis fit* δροσάτον, *ſiue vti Actuarius nominat* σιράπιον, *ſi ex diluto decoquatur in quo pluries recentes ipſæ fuerint macerata, aluum lenit, & bilem per inferna educit, trium aut quatuor vnciarum pondo ſumptum.*

F I T *& ex Violis oleum quod refrigerandi humectãdiq; potentia pollet: temporibus illitum ſomnum clementer conciliat,*

ciliat, quem calida aut ſicca intemperies remoratur: cum oui luteo ſedis & hæmorrhoidum dolores mulcet: additur quoque vtiliſsimè cataplaſmatis refrigerantibus, ac dolorem ſopientibus.

SIT *autem oleum, in quo Violæ macerantur, aut ex immaturis Oliuis, Græci* ὠμοτριβὲς ἢ ὀμφάκινον *nominant: aut ex Amygdalis dulcibus, vti Meſues ait: Sint & violæ ipſæ recentes humenteſq́; oportet. Aridæ etenim iam deperdita humiditate, & minus refrigerant, & caliditatis nonnihil adeptæ videntur.*

RECENTIORES *aridas violas, medicamentis quæ cor roborare creduntur, vtiliter admiſceri ſentiunt.*

FOLIA *Violarum in olere ſumpta, refrigerant, humectant, aluumq́; leniunt: foris admota, calidas omnes inflammationes mitigant, cum per ſe, tum cum polenta impoſita. Imponuntur & æſtuanti ſtomacho, & oculis, Galeno teste. Dioſcorides ſedi etiam excidenti imponi ſcribit.*

PRODESSE *autem excidenti ſedi poßunt, non vti adſtringens aliquod ſedem reprimens, ſed veluti molliens & malacticon, qualia ſepenumero prius admouenda, quam reduci ea, præſertim inflammata, queat.*

PLINIVS *violas quoque ait, crapulam & grauedines capitis, impoſitis coronis olfactúue diſcutere; anginas ex aqua potas: id quod purpureum eſt ex ijs, comitialibus mederi, maxime pueris in aqua potum: ſemen ſcorpionibus aduerſari.*

Plinij locus ſuſpectus.

IN *quibus verbis, quod de purpureo floris additur, acceſſorium eſſe, & ex Hiſtoria Aſteris Attici tranſlatum, ſuſpicandum, & non temere, videtur; Dioſcorides etenim florem purpureum non violæ, ſed Aſteris Attici, cum aqua potum anginis, & comitiali in morbo pueris auxiliari, ſcribit.*

VIOLA



DE TRICOLORE VIOLA. CAP. II.

FOLIA tricolori *Violæ exigua ſunt, ac initio quidem rotundiuſcula, deindè oblongiora, per ambitum modicè ſer-*

rata: caules infirmi, tenues, anguloſi, geniculati, palmi longitudine: flores longiuſculis pediculis inſident, purpureæ Violæ forma ſimiles, & magnitudine vt plurimum pares, triplici colore ſplendentes, purpureo videlicet, luteo, candidoq́ vel cæruleo; quorum elegantia ac varietate colorum, maximè placent, cùm odorem exiguum aut nullum habeant. In ſummis duobus floſculi foliolis, & ſubinde in inferioris, & quandoque etiam in mediorum extima parte, purpureus relucet Violæ nigræ. Mediis vt plurimum, ac nonnunquam inferiori candidus aut cæruleus inſidet. Luteus non rarò inferius foliolum vel magnam eius partem, ſemper autem floſculi medium, intercurſantibus vnà nigris aliquot radiolis, occupat. Semen exiguis, in rotunditate oblongis, vaſculis, ochri magnitudine continetur, quæ decidentibus ſuccedunt floribus, & vltro ſemine iàm maturo dehiſcunt. Radicibus nititur fibroſis.

I N *aruis pluribus locis exit: naſcitur & in hortis, & crebro quidem ſua ſponte, ſyluestri ſpecioſior & elegantior.*

V E R E *vnà cum Viola nigra aut paulo poſt emicat, æſtate dein tota & maxima Autumni parte, ac ſubinde etiam hyeme floret.*

I A C E A *à pleriſque nominatur: eſt tamen & alia iacea quæ nigra cognominatur. Aliis, herba Trinitatis, propter triplicem floris colorem, dicitur. Nonnullis herba clauellata. Galli flores* penſees *nuncupant qua etiàm appellatione Brabantis ac vicinis Belgis innotuere. Germani* Freyſcham kraut/vnd Dryefeltichcyt blumen *appellant, Cum φλογὶ Theophraſti conuenire videtur, quod φλόγιον etiam dicitur, & flos eſt tantum ſylueſtris abſque odore. Vere vnà cum Viola alba aut paulo poſt exiens, plurimumq́ durans: cuiuſmodi hæc tricolor Viola eſt, quæ vti ſcripſimus, natura ſua ſylueſtris eſt atque inodora, &*

diutinè

diutinè floret. φλόγα autem ſiue φλόγιον, Gaza Violam flammeam interpretatur.

QVALITATEM *herba habet, frigidam quidem obſcuram, ſed humidam manifeſtiorem, lenti glutinoſiqúe ſucci, vti Maluæ, particeps: emollientis ea de cauſa quoque facultatis, verùm minus quàm illa. Prodeſt, vt recentiores aiunt, febricitantibus maximè pueris & infantibus, quorum conuulſionibus ac comitialis morbi acceſsionibus ſubuenire creditur. commendatur item ad pulmonis pectoriſq́ inflammationes, & ad ſcabiem corporiſq́ pruritum. vlcera quoque glutinare fertur.*

DE LEVCOIO SIVE VIOLA ALBA. CAP. III.

LEVCOII *voce plura Violarum genera comprehenduntur, quorum in florum quidem colore præcipua, ſed tamen & nonnulla in foliis differentia. Poſſunt hæc in duo genera diſtingui. Vnum genus cui folia candidiora & molliora, candidum Leucoion, à foliorum non florum colore quis nuncupauerit. Alterum verò Leucoion luteum, à floris colore luteo. Sunt autem candidi Leucoij genera rurſus duo: maius videlicet & minus.*

MAIORI, *caulis eſt bipedalis aut altior, rotundus, in alas nonnullas diuiſus: folia oblonga, candida, mollia, & veluti lanuginem habentia, ſalicis foliis quodammodo ſimilia, verùm molliora. flores odorati, ex quatuor foliolis congeſti, ſecundum cauliculos, ſuperiori parte in tenuibus pediculis exeunt, colore aut rubentes, aut candidi, aut ex purpureo punicei, aut cineri candidiori proximi, ſubinde varij. ſiliqua inde ſequuntur, oblongæ, anguſtæ, in quibus ſemẽ latum, planũ et rotũdum. radicibus nititur fibroſis, ſed validis.*

 LEVCOION CANDIDVM MAIVS.



Floret primo Vere & tota propemodum æſtate, altero à ſatione anno, deinde & aliquot ſequentibus, ſi diligentia & cura adhibitis, hybernis menſibus à frigore arceatur.

MINVS *genus à priori, non forma, ſed magnitudine ſola differt: caules foliaq; habet ſimilia, ſed minora: flores etiam non vnius coloris, ſed vel candidos vel rubentes, vel punicantes, vti maioris: ſiliquas etiam & ſemina ſimilia. Floret iſtud genus, non quidem Vere, ſed Iunio, Iulio, aut Auguſto, & eodem quidē quo ſatum eſt anno: hyeme perit.*

EST *verò & Leucoion, florum foliola multiplicans, ſed rariſſimum, quod ex maioris genere eſt, primoq; Vere florere incipit, & maiorem curam hybernis menſibus, ne à frigore offendatur, requirit.*

SERVNTVR *autem in hortis Leucoïa.*

EST *tamen & ſilueſtre quoddam Leucoion humilius ac minus, quod in Zelandiæ maritimis ſponte exit; ac in Narbonenſi quoq; Gallia, iuxtaq; Monſpelium, vti Geſnerus ſcribit, etiam reperitur.*

IAM *& Leucoion quoddam etiam eſt bulboſum, de quo ſubſequentibus capitibus.*

APPELLATVR *autem* λευκόϊον, *Latinis quidem Viola alba, Arabibus verò Keyri. Noſtri maius genus,* ſtock Violieren *nominant; minus verò,* heete Violieren: *Vtrumque à canitie foliorum, vti diximus, candidum, ad differētiam lutei, quod præſtantiſſimum eſt, non impropriè dici poteſt.*

FACVLTATE *autem Leucoia hæc, luteo Leucoio haud diſſimilia videntur; viribus tamen infirmiora.*

DE LEVCOIO LVTEO. CAP. IIII.

LVTEO *Leucoio caules ſunt ramoſi, virentes; folia oblonga anguſta, glabra, in virore nigricantia, Leucoij candidi*



didi foliis minora: flores lutei perquam odorati; ſiliquæ tenues oblõgæ, in quibus ſemen latum. Totus frutex lignoſus hyemis rigorem facilè ſuſtinet.

FLORET *Aprili & Maio, & ſi hyems clemens fuerit, etiam Martio vel prius.*

IN *peruetuſtis muris, in ruderibus & aliis ſaxoſis locis libẽtius naſcitur; ſeritur et in hortis iuxta parietes ac muros.*

HVIVS *Leucoij quoddã quoq; eſt genus, flore multiplici, cui ſiliqua nullæ. Seritur hoc ſurculis, & in hortis colitur.*

Λευκόϊον *& iſtud Græci nominant, &* λευκόϊον μήλινον, *Latini Violam albam & Leucoion luteum. Arabibus Keyri eſt: noſtris,* ſteen Violieren. *Parietinas aut ſaxatiles Violas dixeris, &* geel Violieren. *Germanis* geel Violatẽ: *Gallis* Girofflees iaulnes.

EST *autem Leucoij frutex vniuerſus, vt Galenus ait, extergentis facultatis, ac tenuium partium, plus tamen flores: & inter hos, qui ſint ſicciores, magis etiã quam virides.*

DIOSCORIDES *lutea Leucoia præcipuè in medicina vſus eſſe ſcribit; & huius aridos flores in deſeſſionibus decoctos, ad vteri inflammationes & menſtrua ducenda facere: cærato exceptos ſedis rimas ſanare, & cum melle oris aphtas: ſemen duarum drachmarum pondere ex vino potum, aut cum melle ſubditum, menſes, ſecundas, & fœtus educere: radices cum aceto impoſitas, lienem reprimere, & podagricis prodeſſe.*

HIPPOCRATES *lib. de natura muliebri, ad ſecundas educendas, & ſanguinem ex vteris pellendum, Leucoij ſemen tritum cum vino bibendum exhibet: & ad eadem lutei Leucoij radicẽ, eodem quoq; modo ſumendam tradit.*

DE VIOLA MATRONALI. CAP. V.

MATRONALIS *Viola folia habet mox à radice longa, lata, ſubnigra, per ambitum crenata: caules cubi-*



tales aut altiores, foliis ſimilibus, ſed tamen minoribus circundatos; flores in ſummis alarum virgis erumpunt, Leucoiis ſimiles, coloris aut candidi aut rubentis, dilutæúe purpuræ; ſemen in ſiliquis oblongis & rotundis gignitur paruum, figura oblongum, colore in ruffo ſubnigrum; radices ſubſunt fibroſæ & validæ.

NASCITVR *in hortis. Altero à quo ſata eſt anno, Maio & Iunio menſibus potiſſimum floret; non rarò tota æſtate floris eius productio.*

GALLI Violettes des dames, & Girofflees des dames *appellant, hoc eſt, Violas matronales; noſtri corrupta voce,* Damas bloemen. *Germani* Winter violen/ *id eſt Violas hybernas ſiue hyemales.*

SVNT *autem harum Violarum herbæ quidem folia, guſtu acria & calida, Erucæ cuius ſpecies videntur, ſapore & facultate proxima.*

DE VIOLA LATIFOLIA. CAP. VI.

FOLIA, *Viola latifolia promit, virentia, lata, per ambitum crenata, Alliariæ vocatæ herbæ ſimilia, ſed maiora: caules rotundos ramoſos: flores Leucoij colore purpureos ſubcæruleos; quos ſequuntur latæ, planæ & propemodum rotundæ ſiliquæ ex tenuiſſimis mēbranis, veluti laminis compactæ; intra quas ſemina plana, lata, obſcuri coloris, forma quodāmodo* διχοτόμου *Lunæ, inter quæ media tertia membrana: radices ſubſunt craſſæ, cādidæ, in diuerſa tendentes, Pæoniæ fœminæ alterius, radicibus quodammodo ſimiles, ſed minores & tenuiores, intus poroſæ.*

BELGÆ *hanc Violam vnà cum aliis in hortis ſerunt: flores Aprili prodeunt menſe, altero à quo ſata eſt anno.*

BVLBONAC *aut Bolbonac voce barbara vulgo, nos Violam latifoliam, aut vt pleriſque placet, violam peregri-*



nam nuncupare maluimus. Brabanti Pēnincbloemen *à ſiliquarum forma, denarium quadammodo referente, &* Paeſchbloemen/ *quod circa Paſcha ſolennitatem ferè ſemper floreat, nominant. Recentiorum plærique Lunariam, alij Lunariam Græcam appellant: vel ab ipſius ſeminis figura, aut ſiliquarum mediæ membranæ argenteo ſplendore, quo, decidentibus per ſummam ſiccitatem cum ſemine ex vtraq; parte membranis, nitet. Veterum autem Thlaſpi alterum videtur, quod videlicet à Crateua deſcribitur, à nonnullis Sinapi Perſicum appellatum.* Thlaſpi Crateuæ.

NAM *vt Dioſcorides ait, Crateuas Thlāſpi quoddam recenſet* πλατύφυλλον καὶ μεγαλόῤῥιζον, *id eſt, latifolium & magnis radicibus; qualis omnino Viola hæc eſt, quam latifoliam cognominauimus.*

HVIC *latis folijs & ſiliquis planis ac rotundis ſimilis eſt & alia quædam Viola, quæ perenni radice nititur, ac hyeme non marceſcit. Sunt huic caules lignoſi cubitales: folia multa lata, ſiliquæ planæ & latæ, vtraque paulo minora quàm prioris: flores candidi inſtar Violæ matronalis. Reperitur in hortis; floret æſtate.*

CÆTERVM *facultate ac potentia, Latifoliæ Violæ ſemen calidum quidem, & ſiccum eſt, guſtúque acre, Thlaſpios ſemini ſapore et viribus ſimile: radices acrimoniæ quoque nonnullæ ſed non multæ participes ſunt: eduntur cum acetarijs, vt quarundam aliarum.*

DE VIOLA MARIANA, SIVE RAPO SYLVESTRI DIOSCORIDIS.

CAP. VII.

MARIANA *Viola folia primum habet oblonga, lata, ſubnigra, aſpera, nonnihil hirſuta, vulgaris Bugloſſi folijs nigriora, minora minúſque aſpera. Caules deinde ſecundo anno profert rotundos, rectos, ramoſos,*



aliquantulum etiam hirſutos, circa quos folia ſimilia, ſed minora. flores in ſummis virgis exeunt oblongi, caui, rotundi; per oras inciſuris quinque ſed non profundis diuiſi, & angulis non perinde vti aliorum ſylueſtrium raporum acutis; coloris vt plurimum in cæruleo purpurei, ſubinde candicantes, in quibus ſtamina duo aut tria candida; qui & priuſquàm dehiſcunt quinquangulares ſunt. Poſt flores capitulum naſcitur, ſuperiore parte latius, quinque quoque angulos habens, & quinque loculis veluti caligulis aſperis & hirſutis deorſum dependentibus circum veſtitum, in quo ſemen exiguum, ſubruffi, & eius cuius Caſtaneæ fructus echino exemptus propemodum coloris. Radices ſubſunt longæ, craſſæ, candidæ, non ingrati ſaporis.

N A S C I T V R, *vt aiunt, in ſyluis & montibus, nec non in opacis quibuſdā tractibus, vt Matthiolus refert, plæriſq; Italiæ & Germaniæ locis: apud Belgas in hortis colitur.*

I V N I O, *Iulio & Auguſto menſibus floris eius productio: ſemen interea ad maturitatem peruenit; neque enim ſimul, ſed particulatim floret.*

V I O L A M *Marianam noſtri appellant, & vulgo* Mariettes. *Recentiorum plærique Medion eſſe volunt.*

M E D I O N *autem Dioſcorides tradit folia habere Seridis, (exemplaria quædam Iridis habent) caulem tricubitalem, & in eo florem magnum, rotundum, purpuraſcentem: fructum paruum ſimilem Cnico; radicē dodrantalem, craßitudine baculi, guſtu acerbo. Cū qua deſcriptione Viola mariana non admodum reſpondet: tametſi enim illi flos grandis & rotundus; folium tamen propriè nec Iridis nec Seridis: & fructus aut ſemen, Cnici ſemini haud ſimile; vtpote valde minutum, & ſubruffi, vti ſcripſimus, coloris.* Medion.

Q V A S *ob cauſas viola Mariana non Medion, ſed potius verum Dioſcoridis Rapum ſylueſtre videtur* (γογγύλη

ἄγρια

ἄγρια quæ Græcis dicitur.) cum cuius deſcriptione magis conuenit. Nam fruticoſa eſt ſtirps & ramoſa, cuius lobi ſiue capitula appendentibus aliquot loculis circumtecta, quibus ſublatis interior lobus ſiue capitulum conſpicuum

Dioſcoridis locus corruptus.

eſt: quale Rapum ſylueſtre eſſe, ex eius apud Dioſcoridem deſcriptione ſatis conſtat. Quæ tametſi ſuperfluorum quorundam acceſsione corrupta, Rapo tamen ſylueſtri propriiſsima complectitur.

DESCRIBITVR autem Rapum ſylueſtre à Dioſcoride his verbis. ἄγρια γογγύλη φύεται ἐν ἀρούραις, θάμνος πηχυαῖος τὸ ὕψος, πολύκλαδος, ἐξ ἄκρου λεῖος. φύλλα ἔχουσα λεῖα, δακτύλου τὸ πάχος, ἢ καὶ μείζονα. καρπὸν δὲ ἐν λοβοῖς καλυκώδεσιν. ἀνοιχθέντων δὲ τῶν περικαρπίων, ἔσωθεν ἄλλος κεφαλοειδὴς ἐστὶ λοβός, ἐν ᾧ σπέρματα μέλανα, θραυσθέντα δὲ λευκὰ ἔνδοθεν. id eſt, Rapũ ſylueſtre, naſcitur in aruis, frutex altitudine cubitalis, ſumma parte leuis: folia habens læuia, digiti latitudine aut maiora: fructum in lobis calyculatis, quorum inuolucra cùm aperiuntur, alius capituli modo lobus ſubeſt, in quibus ſemina nigra, contrita verò intus candida.

γογγύλη ἀγρία

IN qua deſcriptione, quæ de læuitate ſummorum caulium ac foliorum, & ſeminis nigredine, ac interiori eius medulla candida traduntur, ad ſylueſtris Rapi, huius præſertim, deſcriptionem non faciunt, ſed aliò pertinent. Huius ſiquidem ſylueſtris Rapi caules aut folia non ſunt læuia, ſed aliquantulum hirſuta: ſemen etiam non nigrum, verùm ſubruffum, & caſtaneis, vt diximus, colore affine.

VIDENTVR autem, quæ de læuitate foliorum & ſummarum partium, Rapunculo conuenire; aut Campanulæ, de qua in ſequentibus capitibus, quæ fortè & Rapi ſylueſtris ſpecies habita eſt: ſemẽ verò, quod hic deſcribitur, ſatiui Rapi eſt. Ita pluriũ ſtirpiũ deſcriptiões inter ſe confuſæ.

CÆTE-

Cæterum quod ad facultates attinet, radix Violæ Marianæ refrigerantis & nonnihil adſtringentis eſt potentiæ: eſui vt aliorum ſylueſtrium Raporum apta eſt, & non incommodè acetarijs additur.

DE ALIIS SYLVESTRIBVS RAPIS. CAP. VIII.

Svnt verò & multa alia Rapi ſylueſtris genera, Calathoide florum figura, & radicibus Violæ Marianæ haud multum diſsimilia.

Vni, quod à Viola Mariana alterum, caules ſunt cubitales aut altiores, anguloſi, aſperi, hirſuti, folia aliquantulum aſpera, lata, in acutũ deſinentia, per ambitum crenata; vrticæ folijs & forma & colore quodammodo ſimilia: flores ſecundum caules exeunt, Violæ Marianæ floribus minores, per ambitum quinque ſimiliter inciſuris, ſed profundioribus, diuiſi, intus aliquantulum hirſuti, colore aut candidi, aut dilutè purpurei, vel ad cæruleum inclinantes. Nominant hoc genus Germani Halſzkraut / *Noſtri* Halſcruyt / *id eſt Latinè Ceruicariam, & Ceruicariam maiorem, Græcè* τραχήλιον, *plærique vuulariam, Fuchſius Campanulam.* 2.

Ceruicaria maior.

Tertivm genus caules habet breuiores: folia minora, candidiora, minus aſpera, oblonga, Saluiæ folijs ſimiliora: flores Ceruicariæ minores, colore proximi Violæ nigræ dilutam purpuram referentes, qui non vti aliorum deorſum nutant, ſed ſurſum eriguntur, plures ſimul ſummo caule exeuntes. radices quoque ſimiles. Hoc genus plærique Ceruicariam minorem appellant. Naſcuntur hæc duo, in Germania ac Belgio pleriſque aridioribus locis ſecus pratorum margines, et crebrò locis ſenticoſis; transferuntur in hortos, florum gratia: florent Iunio, Iulio & Auguſto menſibus. 3.

His



His autem ſimile & quartum genus eſt, caules iſtud quoque breuiores facit: folia lata & Ceruicariæ prioris proxima, minus tamen aſpera, minusq́ per ambitum crenata. flores deorſum pendent, coloris vt plurimum dilutæ & quaſi ex ceruleo rubentis purpureæ. pro radicibus, multæ, tenues, tranſuerſim & obliquè ſerpentes fibræ ſunt, à quibus multæ oblongæ, candidæ radiculæ, Rapunculi radicibus ſimiles demittuntur. Ita facilè ſeipſum propagat & latè ſerpit hoc genus. Secus aruorum margines in Zelandia & alibi locis maritimis reperitur; floret eodem quo reliqua tempore: Ceruicaria marina nuncupari poteſt.

Qvintvm genus, quod vulgo Rapunculum nominant, caules profert tenues: folia oblonga, anguſta, læuia: flores Ceruicariæ minores, cæruleo vt plurimum colore: radices candidas, digitalis longitudinis, eſui aptas. Exit in aruis, multis locis frequens: floret plurima æſtatis parte: hybernis menſibus radices leguntur, & cum acetarijs inferuntur. Iſtud genus vulgo, vti diximus, Rapunculum, quaſi paruum Rapum appellant: Germani Rapuntzeln: Noſtri Raponcé: Galli Raiponce.

Horvm omnium flores priuſquam adaperiuntur, quinquangulares ſunt; completi verò rotundi, & inuerſi calathi figuram referunt, ſtaminibus intus candidis; & per circumferentiam quinque inciſuras, totidemq́ eminentes angulos acutos habent: capitula autem in quibus ſemen, angularia, ſuperiore parte ampliora, ſed nuda, & nullis appendicibus aut loculis ſiue pericardijs circumtecta, vti ſunt Violæ Marianæ; quæ eam ob cauſam, nempe quòd capitula, ſiue lobos habeat circumtectos, cum ſylueſtris Rapi deſcriptione exactius, quàm vllum horum conuenit; quæ tamen & omnia Rapa ſylueſtria ſunt.

6. PRÆTER hæc verò & ſextum quoddam genus eſt à ſuperioribus forma aliquantulum differens. huic autem folia primum lata, poſtea ſecundum caules anguſtiora: caules dodrantales, ſumma parte veluti ſpicam paruorum florum plenam proferunt, quorum ſinguli antequam panduntur, corniculi cuiuſdam ſimilitudinem referunt; aperti verò in quatuor anguſta foliola ſinduntur, colore aliâs candidi, aliâs cærulei, aliâs purpurei: floribus capitula parua ſuccedunt, rapunculi capitulis ferè ſimilia, verùm minora, multa circa caulem ſimul arctéq; compoſita: radices candidæ, vt aliorum raporum ſylueſtriũ. Gignitur locis ſyluoſis & opacis, pingui lutoſoq; ſolo. Floret Maio, Iunio & Iulio menſibus. Nonnulli Alopecuron appellant, ab ipſa florum plena ſpica; quæ iam apertis floſculis, mollis & veluti lanuginoſa, vulpiumq; caudis propemodum aſsimilis, ea de cauſa, videtur. Sed Alopecuros alia omnino eſt herba, in frumentorum & leguminum hiſtoria à nobis deſcripta. Qua de cauſa ab alijs Rapunculum Alopecuron dicitur, ad differentiam videlicet veri & legitimi Alopecuri.

RADICES porrò omnium horum refrigerantis potentiæ ſunt & nonnihil adſtringentis: poſſunt autem omnes vnà cum alijs acetarijs edi. Sunt etiam qui Ceruicariæ radicum decoctum, aduerſus incipientes oris & tonſillarum inflammationes conferre affirmant.

DE VIOLA CALATHIANA CAP. IX.

CALATHIANA Viola caulibus exit dodrantalibus, tenuibus: folijs oblongis anguſtis binis ex aduerſo poſitis: flores & in cauliculorum ſummo, & è foliorum ſinubus prodeunt oblongi, calathoeides, ſurſum hiantes. in cæruleo ſaturato purpurei, ſtaminibus in medio candidis, Rapi ſylue-

ſtris



ſtris floribus quodammodo forma ſimiles, quinquangulares ſimiliter nondũ completi, & quinque per circumferentiam fiſſuris diuiſi, ſed minus patẽtes anguſtiores & minores: ſe-

men exiguum in paruis oblongis capitulis continetur: radices ſubſunt tenues oblongæ, ſubinde bifidæ, trifidæ, aut in plures diuiſæ, guſtu amaricantes. Reperitur aliquando in pratis, frequentius in alijs incultis & ijſdem quibus Erica humidioribus locis: & in pratis quidem procerior, auctuq́; amplior, in ericaſtris tenuior prouenit. Auguſto et Septembri floret.

APVD *noſtros vulgo nomen non habet; ſunt tamen qui* blaw Lelickens/ *id eſt, cæruleum Lilium nuncupent: Ananienſia rura vulgo Pettimborſa vocant, Matthiolo teſte: Plinio dicta videtur Calathiana Viola, de qua lib. 21. cap. 6. paucis his verbis: In totum ſine odore, minutoq́; folio Calathiana (videlicet Viola) munus Autumni, cætera Veris. Ruellius tamen Calathianam Violam ex Plinio deſcribens, plura & non ita ſucciſa verba adducit: Calathiana, inquit, munus Autumni, Violæ cætera Veris; ea minuto eſt folio Violæ albæ non diſsimili, in totũ ſine odore, calathi ſimilitudine, Autumno tantũ proueniens, tanta coloris pulchritudine, vt cæruleum ipſum, quod imitatur, prouocet: in pratis poſt æſtatem emicat; Autumnalẽ Violam nominãt. Videtur eadem à Valerio Cordo Pneumonanthe nuncupata, quam Germanicè* Lungen blume *dici refert.*

QVALITATE *autem hæc Viola calida eſt, Gentianæ, cuius ſpecies nonnullis videtur, facultate quodammodo ſimilis, multo tamen imbecillior. Efficax à recentioribus habetur aduerſus peſtilentes morbos, & ad virulentorum animalium morſus & ictus.*

DE CAMPANVLIS. CAP. X.

CVM *ſylueſtribus Rapis ſimilitudinem quandam habere videntur, quas Campanulas vulgo nominant. Earum tres nobis obſeruare contigit ſpecies. Vnam maximam;*



mam; alteram mediæ magnitudinis: tertiam ſyluestrem minimam.

1. MAIOR *ſiue maxima Campanula folia habet prima terræq́; proxima lata & violæ nigræ forma ſimilia, ſed tamen paulo maiora; quæ vero circa caules, quos validos & præaltos promit, oblongiora, vtraq; ſaturi viroris. flores ſecundum caules gignuntur plurimi Rapũculi floribus maiores ac patentiores, campanulis ac tintinnabulis fere aßimiles, cæruleo nitentes colore; ſtaminibus in medio candidis. radix nouellis plantis oblonga & digitalis fere craßitudinis; vetuſtis vero in multas diſtributa.*

2. MEDIÆ *magnitudinis Campanulæ folia non modo caulibus agnata, verùm & prima anguſta ſunt & oblonga, ſaturato quoque & virore ſplendentia: caules ſtriati bicubitales & altiores; circa quorum partes ſuperiores flores, prioris ſatis ſimiles; vel colore cærulei, vel candidi.*

3. TERTIA *ſyluestris minima, maiori ſimilis eſt, ſed tamen omnino minor: prima etenim eius & terræ proxima folia lata ſunt & Violæ nigræ folijs ſatis ſimilia, attamen non tam magna: reliqua verò oblonga & anguſta; flores ſimiles cærulei ſubinde cãdidi, ſæpe Rapunculi floribus maiores: radices verò tenues & fibroſæ.*

TRES *hæ lacti ſimilem ſuccum præbent, cauliculis & folijs vulneratis, flores earum nondum completi quinquangulares quoque ſunt, & patentes in quinque ſimiliter angulos exeunt, & capitula ſimiliter quinquangularia, Rapunculi & aliorum ſyluestrium Raporum ſatis ſimilia, ſed foraminoſa & perforata, in quibus ſemen perquam exiguum. Putari hinc poſſent fortaßis Raporum ſyluestrium eſſe ſpecies; ſed quia radix earum edulis non eſt, aliò videntur referendæ.*

PRIO-

PRIORES duæ in hortis ſeruntur: tertia paſſim in Belgio iuxta aruorum & agrorum margines reperitur.

OMNES Iunio, Iulio & Auguſto florent.

VVLGO Campanulas nuncupat, pleriq́ʒ Belvedere/ *Sed Italis Beluedere, Græcorum Oſyris eſt, cum qua Campanulæ ſimilitudinis nihil habent.*

ET primam quidem harum ſunt qui Columnarem, & quidem Plinij iudicent, cùm tamen herbæ Columnaris nomen apud hunc non reperiatur. Alij Anthemum Plinij faciunt, & huius quidem nomen in multis exemplaribus reperitur, ſed deprauatis. Legendum ſiquidem eſt, non Anthemum ſed Eranthemum lib. XXVI. cap. VIII. Eranthemum autem Anthemidis eſt ſpecies, flore roſeo colore rubens, multúmque ea de cauſa à Campanulis differens. 1. Plinij locus reſtitutus.

SECVNDAM Matthiolus phyteuma eſſe exiſtimat; at nobis tùm hæc, tùm aliæ Cāpanulæ Iaſionæ ſimiliores videntur: Phyteuma verò eſſe Antirchini ſylueſtris ſpecies, de qua inferius ſuo loco. Ait etenim Theophraſtus ἰασιώνης florem vnico folio conſtare, ſimilitudinem autem plurium oſtendere, quæ tamen non ſeparentur, & ſuperiorem floris partem anguloſam eſſe. Talis certè Campanularum flos eſt, vti & omnium ſimiliter Raporum ſylueſtrium (excepto generis ſexti) quæ tamen ea de cauſa Iaſiones eſſe affirmari non poſſunt; ſi modò eadem Theophraſti & Plinij eſt Iaſione. Plinius ſiquidem Iaſionem lac ait habere copioſum, quod ſolæ Campanulæ præcipuè fundunt. 2.

DVBITET fortaſſe aliquis, & Campanulam non eſſe Iaſionem exiſtimet, quod Plinius olus eſſe Iaſionē ſcribat ſylueſtre, in terra repens, flore candido. Sed ſi olus eſt, omnis herba edulis, et Cāpanula olus eſt, cùm et eius folia edi poſſe non ſit dubium: repunt verò & in terra ſubinde ſecundæ

ac tertiæ radices, atque ea de cauſa citiſſimè vna aliqua ſtirps multiplicatur & ampla fit: florem etiam non rarò candidum eſſe ſcripſimus.

Iaſione. THEOPHRASTI *autem de Iaſione hæc ſunt verba, lib.* 1. *vbi de florum agit differentijs:* Nonnulli, *inquit, vnius folij naſcuntur, ſimilitudinem tantum plurium oſtendentes, vt flos Iaſiones; huius etenim non ſeparatur vllum in flore folium, neque conceptaculo pars inferior eget, ſuperior autem anguloſa.*

DE *Iaſione verò Plinius lib.* 22. *cap.* 22. *hunc in modum: Iaſione olus ſylueſtre habetur, in terra repens, cum lacte multo, florem fert candidum,* Concilium *vocant.*

3. PRÆTER *verò has campanulas, & alia quædam humilis & parua eſt, cui caules tenelli, dodrantales, in alas plures diuiſi, plurima parte humi decumbentes: folia circa cauliculos parua, per ambitum leniter crenata: flores paruuli, in puniceo purpurei, pulchri, multum patentibus tintinnabulis aut campanulis ſimiles, ſtamine in medio candido, qui interdiu patent; circa verò occaſum Solis recluduntur, & in quinquangularem ſpeciem contrahuntur, quam etiam nondum aperti, vti aliæ Campanulæ, referunt: radices tenuiſſimæ ſunt. In agris frumentarijs, inter ſegetes exit, fertili & fœcũdo ſolo: Iunio & Iulio floret. Anonymos noſtris eſt herba; non eſſe Onobrychim, quod quãdoque ſuſpicati fuimus, ſatis conſtat. Campanularũ videtur eſſe ſpecies, non tamen Iaſiones, cùm lac nullum vulnerata fundat.*

FACVLTATEM *autem Campanulæ compertam nullam habent, cùm nullius in medicina ſint vſus.*

DE DIGITALI. CAP. XI.

DIGITALIVM *plures ſunt ſpecies, non modò florum colore, ſed & foliorum forma coloreq́ diſſidentes.*

VVLGA-



VVLGATISSIMA *purpurei floris eſt, cui longa lata per ambitum crenata, dilutè virentia folia, Verbaſci quodammodo ſimilia, minora tamen minusq; lanuginoſa; caulis rectus rotundus, à medio ſurſum verſus compluribus floribus grauidus, non alternatim, aut orbiculatim, ſed ab vno caulis latere ſupra inuicem, aut vt Græci aiunt, ἐπ' ἀλλήλων diſpoſitis, deorſum verſus dependentibus, forma oblongis, intus cauis dactylothecis propemodum ſimilibus, colore ex rubore purpureus, punctis quibuſdam candidis intercurſantibus; quos rotunda ſequuntur vaſcula, in quibus ſemen exiguum: radices multæ tenues fibræ ſunt.*

PLÆRISQVE *Germaniæ & Belgij locis ſaxoſis & vmbroſis, in montium conuallibus, & vbi ferri & Lithanthracon fodinæ vicinæ ſunt, ſponte exit: transfertur etiam in hortos.*

2. ALTERA *Digitalis, priori folijs ſimilis eſt, longioribus tamen ac latioribus: flores huius cum prioris floribus forma etiam conueniunt, colore verò cãdidi aut ſubinde dilutè in candido purpuraſcentes.*

3. TERTIA, *folia habet anguſtiora, venoſa, glabra, ſaturato virore nigricantia, auerſa tamen parte candidiora, per ambitum nonnihil ſerrata: flores huic lutei, forma prioribus ferè ſimiles.*

4. QVARTA *digitalis folia promit tertiæ ſimilia, in virore quoque obſcuro nigricantia, & candidiora ſimiliter parte auerſa, ſed minora & anguſtiora: flores paruos, deorſumq; dependentes, verùm minores, colore ſubluteos aut pallentes.*

APPELLANT *autem Germani quidem hanc ſtirpem vulgari lingua* Fingherhut *&* Fingherkrant: *Belgæ* Vingherhoet; *Galli, Digitale, aut, quidam aiũt,* Gants noſtre dame: *Fuchſius appoſitè Latinè Digitalem nuncupauit*

pauit. Nonnulli θρυαλλίδα nominant, & Verbaſci ſpeciem faciunt; quæ λυχνῖτις dicitur. Sed Lychnitis ſiue Thryallis folia habet pinguia, craſſa & hirſuta, ad ellychnia in lucernis apta, qualia minimè digitalis, cuius tam craſſa aut hirſuta non ſunt, vt ellychnij vicem explere queant. θρυαλλίς.

FACVLTATEM *autem digitalis quidem folia, cùm amara ſint, calidam obtinent & ſiccam, cum nonnulla abſterſione coniunctam, interim tamen nullius ſunt vſus, nec medicamẽtis vllis admiſcentur: flos ſolus, ſola pulchritudine & forma placet gratusq́; eſt.*

DE LYCHNIDE CORONARIA. CAP. XII.

LYCHNIS *coronaria folia gerit oblonga, pollicis latitudine aut paulo latiora, mollia, lanoſa, cana, Verbaſci folijs minora quidem, ſed candidiora & lanuginoſiora; caules cubitales, rotundos, geniculatos, canos quoque & lanuginoſos, in plures breues alas diuiſos; in quarum ſummo ſinguli flores, è calycibus ſuis, aſpectu pulchri, ſed inodori, Violæ matronalis floribus maiores, colore rubro & veluti flammeo fulgentes, ſubinde ſed rarius candidi, aut dilutè rubentes, ex foliolis vt plurimum quinis, rariſſimè ſenis nec pluribus congeſti; niſi floris foliolis (quod vti alijs floribus hortenſibus, ita & huic aliquando contingit) multiplicatis; in medio florum apices ſunt acuti & pungentes: radices ſubſunt tenues. Seritur in hortis; Italiæ, Germaniæ, Galliæ, Belgioq́; familiaris: apud Ananienſes autem, vti Matthiolus refert, etiam ſylueſtris, ſponteq́; exit. Iunio, Iulio ac Auguſto æſtiuis menſibus florum exortus.*

NOMINANT *hunc florem Germani,* Frawen roſzlin/ Mariẽ roſzlin/ Marghen roſzlin/ *&* Himmel



mel roſzlin: *Latinè Dominarum roſam, Marianam roſam, Cæli roſam & cæli florem; Belgæ* Chriſtus ooghen/ *id eſt, oculũ Chriſti;* Galli, Oeillets, & Oeillets Dieu. *Dioſcoridi* λυχνὶς στεφανωματικὴ *eſt, hoc eſt, Lychnis coronaria, ſiue ſatiua. Gaza* λυχνίδα *lucernulam conuertit. Videtur eadem &* λυχνῖτις ἢ λυγνῖτις *per* γ, *eſſe Verbaſci ſpecies, quæ &* θρυαλλίς: *folia ſiquidem habet mollia, hirſuta, ad lucernarum funiculos ſiue ellychnia apta, cuiuſmodi Lychnytidis eſſe Dioſcorides teſtatur: florem item vt plurimum rubentem habet, qualem* θρυαλλίδος *eſſe, Nicander innuit, rubentem eam in Theriacis nominans:*

ὅσσα τε λυχνὶς ἔνερθεν, ἐρευθήεις τε θρυαλλίς.

In quo verſiculo Lychnis intelligi debet ſylueſtris, vt ipſe Nicandri interpres monet, ne coronariam Lychnida à Thryallide differre hinc quis exiſtimet. Conradus Geſnerus hunc Iouis florem & Græcè διὸς ἄνθον *nuncupari exiſtimat. Sed Theophraſtus inter Lychnida & Iouis florem, lib. 6. diſtinctionem facit; æſtiua ſunt, ait,* λυχνὶς, διὸς ἄνθος *&c. & ſimiliter Plinius, lib. 21. cap. 11. hæc Theophraſti verba referens; ſuccedunt illis æſtiui, ſcribit, Lychnis & Iouis flos &c. Eſt autem* διὸς ἄνθος *ſiue Iouis flos, flos æſtiuus, coronarius, abſque odore; cui radices lignoſæ; Theophraſtus lib. 6. Sunt verò & qui velint Lychnida, Plinij Roſam Græcam eſſe, quam refert, non niſi in humidis prouenire, nec vnquam excedere quinque folia, Violæ magnitudine, odore nullo. Porrò Lychnidis & alia multa repe-riuntur nomina, inter notha tamen & ſuppoſititia relata, dicitur etenim &* ἀθάνατος, *quaſi immortalis, quòd diutinè pulchritudinem ſuam retineat. Item* ἀκυλώνιον, βαλλάριον *ſiue Bellaria,* γερανοπόδιον, *hoc eſt Gruis pes;* κορύμβιον; *& hanc eſſe Corymben Ruellius iudicat, cuius Columella lib. 10. hoc ſenario meminit:*

Διὸς ἄνθος.

Roſa Græca.

Nunc

Corymbe. *Nunc veniat quamuis oculis inimica Corymbe.*
Coronis etenim, inquit, inſerta, igneo micans aſpectu, oculorum aciem obtundit. Iam et Lychnis hæc ταύριον *dicitur:*
Tora. *alia tamen, idem Ruellius ait, quæ Taura ſiue Tora vulgo nominatur, flore cæruleo, folio rotundo, radice Polypodij hirſuta, & vermis nigri effigie; venenoſa herba. Nominatur præterea Lychnis &* σκῆπτρον, *item* μαλόϊον, *et Latinè Genicularis.*

FACULTATE *autem Lychnidis coronariæ ſemen, Galenus ait, calidum eſt ſecundo quodammodo ordine, & ſiccum eodem modo: cum vino potum, à Scorpione ictis auxiliatur, auctore Dioſcoride.*

DE LYCHNIDE SYLVESTRI. CAP. XIII.

SYLVESTRIS *Lychnis geniculatis caulibus, folijsq; mollibus, Coronariæ Lychnidi ſatis ſimilis eſt; minus tamen cana, aut lanuginoſa; folijs item anguſtioribus, & caulibus tenerioribus, pluresq; alas facientibus; floribus etiam minoribus, colore candidis aut rubentibus; calycibus tamen maioribus, in quibus ſemen paruum rotundum ſubnigricans; radicibus longis & digitalis ſubinde craſſitudinis. Iuxta pratorum, aruorumq; margines, & alibi ſua ſponte exit; tranſfertur etiam in hortos, in quibus quãdoq; florũ foliola multiplicat. Plurima æſtatis parte, & in Autumnũ vſq; floret.*

NOSTRI Jenettekens *appellant: Germani etiam* Margen roſzlin / *&* wilde Margen roſzlin: *item* Lydweyck *&* wederſtoſz: *Galli* Oeillets ſauuages: *Græcis* λυχνὶς ἀγρία: *Latinis Lychnis ſylueſtris dicitur.*

SUNT *tamen & aliæ ſylueſtres appellatæ & cognominatæ Lychnides, huic haud ſimiles. Sylueſtris etenim Lychnis An-*



nis Antirchinon quoque auctore Dioſcoride : & ſimiliter Leontopetalon, Apuleio teſte, appellatur.

SVNT *verò huic Lychnidi & aliæ quoq; quædam nomenclaturæ, vt:* τραγόνατον, ἀτόκιον, ἱερακοπόδιον, λαμπάς, *& apud Romanos Intybum agreſte, quæ inter nothas & reiectitias reperiuntur. Ex recentioribus plærique Saponariam hanc nuncupãt: eſt tamen et alia Saponaria, de qua*

Ocimaſtrum. *inferius. Nonnullis etiam Ocimaſtrum eſſe videtur; at* ὠκιμοειδές *ſiue ocimaſtrum, Ocimo folijs ſimile eſt, ramosq; habet breues dodrantales modò, radicemq; tenuem & ſuperuacuam. Lychnis verò hæc caules promit cubito longiores, folia oblonga Ocimo nullatenus ſimilia, & radices longas craſſasq;, quæ manifeſtam contradictionem, & euidentem huius cum Ocimaſtro differentiam oſtendunt.*

CÆTERVM *Lychnidis ſylueſtris ſemen, duarum drachmarum pondere potum, bilioſa per aluum ducit, & à ſcorpione ictis conuenit : aiunt etiam ſcorpiones torpeſcere, & ad lædendum inefficaces reddi, hac herba ipſis appoſita: auctor Dioſcorides.*

DE NIGELLASTRO. CAP. XIIII.

NIGELLASTRVM *folijs eſt oblongis, anguſtis, acuminatis, culmo cubito altiore, rotundo; vtriſque hirſutis & piloſis; flore purpureo obſcuro ad puniceum inclinante, Lychnidis ſatiuæ ſimili, ſed minori; ſemine nigro, cum aſperitate quadam amaro, quod in oblongis capitulis, ſiue calycibus vti ſylueſtris Lychnidis continetur; radice tenui. In ſegetibus paßim prouenit; intra quas Maio & Iunio floret.*

GERMANI, raden/ratten kornroſz/kornnegele/ *Belgæ,* Corenrooſen *&* negelbloemen *appellãt:* Itali githone *ſiue* gitthone. *Vnde plæriq; ſimilitudine*

vocis



vocis inducti, verum ac legitimum Gith ſiue Melanthium eſſe crediderunt: quos à veritate receßiſſe notius eſt quàm refelli debeat. A vero ſiquidem Melanthio non ſolùm folijs, ſed & alijs proprietatibus differt. Appellatur tamen & Gith ſiue Melanthium, à ſeminis nempe nigredine, verùm non ſimpliciter ſed cum adiectione aliqua, ad differentiam legitimi Melanthij. Hippocrates ſiquidem μελάνθιον ἐκ τῶν πυρῶν, *hoc eſt, Melanthium ex tritico. Octauius Horatianus Gith quod in ſegete naſcitur ipſum nominat: & eandem ob cauſam ab huius ætatis doctis, Nigellaſtrum, Githago, & pſeudomelanthium dicitur. Ruellius à Gallis* nielle *& florem micancalũ refert appellari, & Theophraſti* ἄνθεμον φυλλῶδες *eſſe iudicat. Sed Anthemon Theophraſti, Anthemis eſt apud Dioſcoridem, &* ἄνθεμον φυλλῶδες *ſiue foliosum Anthemidis ſpecies, cum Nigellaſtro parũ cõueniẽs.*

C ÆTERVM *Nigellaſtri ſemen, calidum & ſiccum ſecundo eſt ordine ſatis intenſo: in peſſo cum melle ſubditum menſes euocat; vt Hippocrates in lib. de morbis muliebribus teſtatur. Octauius Horatianus, ſemen frictum & tritum ad auriginem bibendum exhibet.*

DE CYANO FLORE. CAP. XV.

C YANO *flori caules anguloſi; folia verò oblonga ſunt, acuminata, per oras aliquo modo anguloſa, in virore albicantia; capitula in ſummo cauliculorum rotunda, turbinata, & in anguſtius ſe contrahentia ex multis paruis veluti ſquamis ſibi inuicẽ impoſitis, coni alicuius parui modo compoſita; è quibus flores erumpunt ex multis quaſi fimbrijs pulchra ſerie in orbem digeſtis, colore cærulei; ſemen paruum, forma oblongum, læue, ſplendidum, ſuperiori parte barbatulum, Centaurij maioris ſemini ſimile, ſed minus & candidius,*



candidus, quod in ipſis capitulis ſiue calycibus, inter eas, quæ in ipſis gignuntur mollibus pilis, reperitur: radices tenues, fibris quibuſdam capillatæ.

NASCITVR *in agris frumentarijs, vnà cum tritico, ſecali, hordeo & alijs frugibus: ſeritur & in hortis, qui culturæ mangonio colorem ſæpe permutat, modò albicantis, modò purpurei, & eius, aliâs dilutè rubentis, aliâs ad puniceum inclinantis. Maio vnà cum frugibus florere incipit, deinde Iunio & Iulio floret.*

CYANO *flori, ab ipſo cæruleo colore, nomen veteres dedere. Recentiorum plærique Vernaculam Germanorum appellationem ſecuti, florem frumentorum nuncupant. Germani etenim* kornblumen / *&* blauw kornblumen: *& Belgæ ſimiliter* Corenbloemen *appellant. Galli* Blaueole, Aubifoin, *aut* bluet, *dicunt. Ab Italis* fior Campeſe, *&* battiſecula *ſiue* baptiſecula *nominatur: quaſi Blaptiſecula, quòd nietentibus & ſecantibus officiat, retuſa in eius occurſu falce.*

2. PRÆTER *verò & hunc, & alius eſt Cyanus maior, folijs oblongis, pollice latioribus, mollibus, lanuginoſis, albicantibus, Verbaſci tamen folijs & minoribus & nigrioribus: cauliculis dodrantalibus: capitulis etiam ſquamoſis vti alterius: floribus quoque ſimilibus & cæruleis, ſed ad purpuram nonnihil vergentibus, ac maioribus: radicibus, quæ craſſis hæreant fibris, & durabilis naturæ, ſingulis annis regerminent. In ſyluis & montoſis Trago teſte reperitur: noſtri in hortis ſerunt. Aeſtate floret. Germani* wald kornblumen *appellant.*

CYANVS *maior appoſitè dici poteſt. Thryallis Verbaſci ſpecies nonnullis eſſe videtur, ſed Thryallis, vt ſuperius ſcripſimus, flore rubet.*

PORRO





AD Cyani floris genus pertinere & alius quidam haud ingratus flos videtur, qui tametſi cæruleus aut cyaneus non ſit, forma tamen Cyanum aliquatenus refert: vnde & κυανοειδὴς appellari poteſt: folia autem huic ſunt oblonga, candicantia, in partes diſſecta; cauliculi teneri in ramulos complures diuiſi, folijs perquàm exiguis circa eos, et in ſummo flores ſinguli. Cyani forma ſed ambientibus foliolis in purpura rubentibus, ſtaminibus verò medijs ex luteo, candido, purpureo permixtis [illegible]atis. capitulum floris ſimile Cyani, ſed aſperius, exeuntibus à ſingulis ſquamis exiguis ſpinulis. radix ſubeſt craſſa aliquantulum. 3.

PORRO facultates horum florum, nondum ſatis compertæ ſunt; cùm nullum in medicina vſum habeant. Videtur tamen Cyanus prior, ſiue frumentorum flos, refrigerantis nonnihil eſſe potentiæ, atque hinc oculorum inflammationibus poſſe prodeſſe; quod à pleriſque ei aſcribitur.

DE FLORE REGIO. CAP. XVI.

REGIO flori caules exeunt cubito altiores, rotundi, in ramulos complures diuiſi; circa quos folia tenuia, multiplici ſectione diuiſa, Abrotoni folijs maiora, è virore nigricantia: & ad ſuperiores eorundem partes, flores pulchri, ordine & ſpicatim digeſti, quibus à tergo paruum veluti corniculum, anguſtum & acuminatum veterum calcaris ſimilitudinem referens: colore aut candidi, aut purpurei, aut cærulei: ſiliquæ inde oblongæ, rotundæ, ſubnigræ; in quibus ſemen anguloſum & nigrum. In hortis & colitur & ſingulis annis ſeritur.

EXIT etiam in agris frumentarijs, lætiori ſolo, ſylueſtris: qui folijs, floribus, ſiliquis, ſemine, ſatiuo ſimilis, humilior ta- 2.



lior tamen; in ſingulis etiam ramulis flores pauciores, & colore tantum cæruleo.

FLORET *vterque æſtiuis menſibus; & diutiſſimè hortenſis.*

APPELLATVR *à Germanis* Ritter ſporn: *à noſtris* Ridder ſpooren/ *hoc eſt, equitis calcar, & Italicè* Sperone de caualliere: *à Gallis* pied d'alouette, *id eſt, Pes Alaudæ: Latinè flos equeſtris, & flos regius: à nonnullis Conſolida Regalis, qui hanc ſtirpem inter conſolidas appellatas referunt. Valerius Cordus calcatrippam nominat: ſed Ioannes Ruellius calcatrepam ſiue chaucetrepam, in ſpinoſarum ſtirpium numero cenſet. Videtur etiam eſſe Delphinium, cuius apud Dioſcoridem lib. 3. deſcriptio occurrit, cum quo conuenire poteſt, ſi τὸ δελφινοειδὲς non ad folia, ſed ad flores contrahatur. Quo modo in vetuſtis quibuſdam exemplaribus legi, memini me olim audiuiſſe ex Gerardo à Veltvvijck Caroli V. Imp. apud Turcorum Imp. legati, qui ſibi Conſtantinopoli viſum exemplar referebat, quod Delphinio, non folia, ſed flores Delphinorum ſpecie eſſe, haberet. Quæ lectio ſi vera eſt, florem Regium, Delphinium eſſe ſatis euidẽter commonſtrat. Nam flores quidem & potiſſimum prius quàm completi ſunt, ſpeciem quandam ac ſimilitudinem eorum Delphinorum exhibent, quos recurua, repandaq́ figura, veteres picturæ, & nobilium aliquot familiarum auita inſignia, exprimunt; qua etiam imagine cæleſtis Delphin repræſentatur. Neque refert quòd ſpurium aut adulterinum de Delphinio caput exiſtimetur; tametſi enim alterius cuiuſdam & non Dioſcoridis ſit; eſt alicuius tamen veterum, ex quo Dioſcoridis libris acceßit.*

DESCRIBITVR *autem Delphinium his verbis:* Delphinium.
Δελφίνιον κλῶνας ἀνίησι διςπιθαμιαίους ἢ ϗ μείζονας ἀπὸ μιᾶς ῥίζας, περὶ οὓς φυλλάρια ἐπισχισμένα, λεπτὰ ἐπι-

μήκη, δελφινοειδῆ, ὅθεν καὶ ὠνόμασται. ἄνθος δὲ ὅμοιον λευκοίῳ ἐμπόρφυρον. σπέρμα ἐν λοβοῖς κέγχρῳ ἐμφερές. Deinde inferius & alterum Delphiniū. Δελφίνιον ἕτερον καὶ αὐτὸ ἐμφερές τῷ πρὸ αὐτοῦ. τοῖς δὲ φύλλοις καὶ τοῖς κλωνίοις ἰσχνότερον πολλῷ. Quorum verborū hic eſt ſenſus: Delphinium ſurculos emittit duorum dodrantum, aut maiores ab vna radice: circa quos folia fiſſa, tenuia, oblonga, Delphini ſpecie: vnde & nomen accepit: flos ſimilis Leucoio purpureus: ſemen in ſiliquū milio proximum. Delphinium alterum, etiam ipſum ſimile ſuperiori, ſed folijs & ramis gracilius multo.

HARVM duarum deſcriptionum prior, voce δελφινοειδῆ ad florem relata, mutanda, & hunc in modum legenda veniet. Delphinium ſurculos ab vna radice emittit duorum dodrantum, aut maiores: circa quos folia fiſſa, tenuia, oblonga: flos ſimilis Leucoio, purpureus, Delphini ſpecie; vnde & nomen accepit: ſemen in ſiliquis milio proximum.

ATQVE hoc modo deſcriptione ſe habente erit ſatiuus flos Regius ſimilis primo Delphinio: ſylueſtris verò ſecundo. Sunt verò Delphinio & nomenclaturæ quædam aliæ, ſed quarum plurima pro nothis habentur, vt διάχυσις, διάχυτος, παράλυσις, κάμαρος, ὑάκινθος, νίγρον, ὑπερίαδειον, σώσανδρον, κρόκιον: & apud Latinos, Bucinus ſiue Bucinum, & Bucinus minor.

SED vt ad florem Regium reuertamur, non deſunt, qui & ipſum Cuminum ſylueſtre alterum Dioſcoridis eſſe velint, quæ Matthioli eſt ſententia, & veritati multum conſona. Cum eius ſiquidem deſcriptione ſimilitudinis tantum, quantum quæ plurimum habet. Eſt etenim folijs tenuibus, ſatiuo cumino ſatis ſimilibus, & à ſingulis floribus cornicula in ſublime erigit: ſemen deinde Melanthij profert: quale ſylue-

ſylueſtre Cuminum alterũ eſſe Dioſcorides tradidit; ipſum his verbis delineans. ἔστι καὶ ἕτερον γένος ἀγρίου κυμίνου ἐμφερὲς τῷ ἡμέρῳ, ἐξ ἑκάστου δ' ἄνθους ἀφίησι κεράτια μετέωρα, ἐν οἷς ἔστι σπέρμα ὅμοιον μελανθίῳ, id eſt, Eſt & alterum genus ſylueſtris Cumini, ſatiuo ſimile, ex ſingulis floribus cornicula ſublimia proferens, in quibus ſemen Melanthio ſimile. Cuminum ſylueſtre alterum.

ET eſſe poteſt, vt idem ſit Cuminum ſylueſtre alterum, & pariter Delphinium; præſertim Delphinij deſcriptione acceſſoria, & ex aliquo alio auctore in Dioſcoridis exemplar tranſlata. Crebrò ſiquidem eadem ſtirpes, alijs nominibus, à diuerſis ſcriptoribus appellantur.

CÆTERVM ſylueſtris, alterius Cumini ſemen potum, ad ſerpentium morſus remedium eſt optimum: auxiliatur & ijs, qui vrinæ ſtillicidio laborant, calculoſis, & his, qui ſanguinis grumos mingunt: ſed his Apij ſemen feruefactum poſtea bibendum eſt: auctor Dioſcorides. Delphinij verò ſemen potum in vino à ſcorpione ictos, vt nullum aliud, auxiliatur. Aiunt ſcorpiones appoſita herba reſolui, ignauosq́; ac torpidos fieri; ſemota verò, ſeſe recolligere.

DE CALENDVLA SIVE CALTHA. CAP. XVII.

CALENDVLÆ folia dilutè virent, oblonga, aliquantulum lata, mollia, nonnihil lanuginoſa: caules folioſi, ſtriati, fungoſa intus medulla, in plures alas diuiſi: flores in ſummo pulchri, rotundi, multiplices, cum grauitate quadam aliquantulum odorati, diluti croci auriúe purioris colore, in quorum medio multa breuia, ſimul compreſſa, lutea vel ſubnigra ſtamina: ſemen à ſingulis floribus numeroſum, recuruum: radices fibroſæ. In hortis & cultis prouenit: circa Monſpeliam



Monſpelium etiam ſua ſpontis, Geſnero teſte. Ab Aprili aut Maio menſe in hyemem vſque floret: qua etiam clementi flos eius emicat.

CALENDVLAM *recentior ætas appellat; quod ferè ſingulis menſium Calendis florere conſpiciatur. Germani* Ringelblumen: *Belgæ* Goutbloemen/ *ab auri æmulo floris colore. Galli* Soucie & Soulſie. *In Hetruria, inquit Matthiolus*, Fiorrancio. *Sunt qui Solſequium vocitent; quia ſub veſperam flos contrahatur: non eſt tamen Heliotropium, multo etiam minus Scorpioides, vt plerique temere crediderunt: ſed veterum potius eſt Caltha. Virgilius etenim & Columella Caltham florem eſſe oſtendunt, luteum aut flauum colore. Et Virgilius quidem in Georgicis ægloga ſecunda, ſic ſcribens:*

Mollia luteola pingit Vacinia Caltha.

Columella verò in hortis libro decimo, his verbis:

Candida Leucoia & flauentia lumina Calthæ.

PLINIVS *autem lib. 21. cap. 6. Caltham etiam grauiter odoratam eſſe ait. qualis in totum Calendula eſt, quæ vt diximus, cum grauitate quadam odorata, & auri colore luteo ſplendet.*

CÆTERVM *facultate flos quidem Calendulæ calidus eſt, ſecundo propemodum ordine; præſertim reſiccatus & aridus: creditur cor corroborare, venenis reſiſtere. & aduerſus peſtilentes febres, quocunque modo ſumptus, efficax eſſe. Fuchſius ex vino potum menſes ciere, & ſuffitum ſecundas educere, ſcriptum reliquit.*

HERBÆ *autem folia calidiora ſunt, acrimoniam enim quandam feruidam habent, ſed quæ propter humiditatem ei cõiunctam non protinus ſe exerit, ratione cuius in olere ſumpta, aluum mouent & leniunt. Fuchſius ſuccum dẽtium dolores ſedare ſcribit, ſi os eo colluatur. Alij ad idem*

pulue-

puluerem foliorum cum xylino dentibus admouent. Sunt etiam qui herbam acetarijs admiſceant.

Caltha Alpina. 2. Eſt *verò & alia præter hanc Caltha, Alpina a Geſnero cognominata; folijs plantaginis, radice acri & aromatica; flore Calthæ aureo. naſcitur copioſe in ſummis Alpium pratis.*

DE FLORE APHRICANO.

CAP. XVIII.

Inter *Calthas numerandus etiam videtur flos cognomento Aphricanus. Huius duæ ſunt ſpecies; vna minor, humilis, ramulis cubitalibus, per terram plurima parte ſtratis: altera maior, procera & erecta, ad tres vel amplius cubitus aſſurgens.*

Folia *vtrique ſunt ſecundum caules ſtriatos multa, oblonga, ex multis ſingularibus per ambitus crenatis, coniuncta, tanaceti folijs propemodum ſimilia; quæ cribri modo, Soli aut lumini oppoſita, perforata cernuntur: flores in ſummis ramorum ſurculis ex longis calycibus ampli, rotundi, ex octo aut decem foliolis congeſti, inferius luteis, ſuperiori verò parte in fuluo rubentibus, & obſcurè rubens villoſum holoſericum æmulantibus; inter quæ media exeunt ſtamina lutea: ſemen nigrum, forma oblongum & tenue: pro radicibus fibræ. Eſt vtraque ſpecies, cum folijs, tum floribus grauiter odorata. Vtriuſque etiam flores, ſed maioris frequentius, ſubinde multiplicantur; quorum foliola ab vtraque parte vt plurimum lutea.*

Apud *Belgas, Germanos & alibi, in hortis colitur & ſingulis annis ſeritur. In Aphrica plæriſq; locis ſponte prouenit: vnde primũ in has regiones inuectus: quando videlicet D. Carolus V. Roma. Imp. apud Tunetũ celebri potitus eſſet victoria: ex quo illi & Aphricano aut Tunetenſi cognomen.*



Minor Iunio, deinde & reliquæ æſtatis parte: maior Auguſto demum menſe flores edit.

BRABANTI *Flandriq́ vulgo* Thunis bloemen *nuncupant: Germani* Indianiſch blumen *&* Indianiſch neglin *id eſt, florem aut caryophyllum Indicum: vnde & Gallis* Oeilletz d'Inde. *Cordus Tanacetum Peruuianum appellat: à ſimilitudine videlicet tanaceti & Peru Americæ prouinciæ, ex quà primum in Europam illatus, à Germanis creditus eſt. Geſnerus Calthã nominat Aphricanam, & Punica lingua Pedua, ait, vocatur. Sunt qui velint Plinij Petilium eſſe florem. Sed Petilius flos eſt autumnalis, circa vepres naſcens, tantum colore commendatus, qui eſt Roſæ ſyluestris: folijs paruis quinis; calyce paruo, verſicolore, luteum ſemen includente. Mirum eſt in eo flore, inflecti cacumen, & non niſi retorto folia naſci. Plinius lib.21.cap.8.*

Petilius flos.

ANDREAS *Lacuna, Othonnam herbam eſſe, ſuſpicatus fuit, cum cuius tamen deſcriptione, haud per omnia flos iſte conuenit: niſi forte ſqualidior, & paucioribus folijs, Erucæ ſimilioribus, manifeſtiusq́ perforatis in Aphrica, quàm in Europa naſcatur. In hac etenim amplus, multifolius, folijs Tanaceto, quàm Erucæ ſimilioribus, iisq́ non verè perforatis, ſed quæ talia lumini oppoſita tantummodo apparent, gignitur.*

ET *non rarò quidem euenit, vt ex feruenti, calida ſiccaq́ regione; & ſterili, aut inculto, & aprico ſolo, in humidius cultiusq́, vbique cælum clementius, tranſlatæ ſtirpes luxurient. Nam ſoli cæliq́ mutatio, ad ſtirpium mutationem plurimum habet momenti; & maximè accedente cultura mangonio. Quæ tamen an tantum potuerit, vt florem hunc totum penè transformauerit, expendendum relinquimus.*

Est autem Othonna, Troglodytica quædam herba, in eo Arabiæ tractu naſcens, qui ad Aegyptum ſpectat: ἔχει δὲ, Dioſcorides ait, τὰ φύλλα εὐζώμῳ ἐμφερῆ, πολύτρητα ὥσπερ σητόκοπα, ψαφαρά, ὀλιγόφυλλα. ἄνθος δὲ φέρει κρόκινον, πλατύφυλλον, ὅθεν ἔδοξαν ἀνεμώνης αὐτό τινες εἶδος εἶναι: hoc eſt, folia habet Erucæ ſimilia; foraminoſa, veluti à tineis eroſa, ſqualida, paucifolia: florem fert crocinum, latifolium: quare quidam Anemones ſpeciem eſſe putauerunt. Othonna.

Galenvs lib. 4. de ſimpl. medic. facult. Lycoperſii cuiuſdam herbæ meminit, cuius ſuccum Centurio quidam ex Barbarica circa Aegyptũ regione comportauerat, odore adeò graui, adeóq; inamœno, vt ne guſtare quidem ipſe auſus fuerit Galenus, ſed lethalem eſſe conijceret: vtebatur autem eo Centurio ille ad vrgentes articulorum dolores: atq; ipſis etiam laborantibus refrigerandi facultate pollere viſus eſt. Eſt autem, Galenus ait, colore ſubflauo: odore tam graui, quàm Cicuta: niſi quòd leuem quandam inſtar aromatum odoris adferat gratiam. Nomen herbæ ex qua ſuccus hic exprimitur, Lycoperſium eſſe dicebat. Quali autem præterea ſit forma, Galenus non addidit: ideóq; etiam an Lycoperſium flos Aphricanus ſit, definiri abſolutè non poteſt. Videtur tamen illi, ſi non idem, ſimillimus. folia etenim, & præſertim flores graui admodum & ingrato prædita ſunt odore: qualitatéq; venenoſa, Cicutæ proxima. Cuiuſmodi autem eius expreſſus & reſiccatus ſuccus, nondum quidem obſeruaſſe nos confitemur: veroſimile tamen eſt, ex floribus haud alterius, quàm flaui aut ſublutei coloris, & graueolentem futurum. Lycoperſiũ.

Venenosa autem & refrigerandi potentia, florem Aphricanum donatum eſſe, odor ingratus, caput aggrauans, Cicutæ ſimilis, qualis Lycoperſii ſucco, oſtendit:

deinde & experimentis nōnullis conſtat. Memini etenim in puero, qui flores mandere inceperat, labia & os inflata me vidiſſe; ſicuti crebro ijs accidit, qui Cicutæ fiſtulis ludentes aut modulantes, intra labia eas aliquandiu continuerunt. Feli etiam flores cum calycibus, recenti caſeo permiſtos olim dedimus; quæ mox valde inflata, & paulo poſt mortua fuit. Mures quoque qui ſemen arroſerant; mortui feruntur repexti. Quæ omnia venenoſam & deleteriam huius herbæ facultatem oſtendunt: & non audiendos eſſe eos, qui hanc Tanaceti vel Arthemiſiæ ſpeciem, aut innoxiam ſtirpem fore autumant.

DE CARYOPHYLLEIS FLORIBVS. CAP. XIX.

CARYOPHYLLEORVM *florum ſpecies quidem ſunt complures, armerijs nuncupatis in horum numero repoſitis; ijs autem relictis duæ præcipuè: vna maior, altera minor.*

MAIORI *caules leues, teretes, cubitales ſunt aut altiores, geniculati: folia è ſingulis geniculis bina, oblonga, dura, anguſta, per extremum acuminata, colore quaſi cæſia: flores ſpecioſi, ex longis, teretibus, denticulatis calycibus, & è ſenis vt plurimū foliolis, qui ſimplices ſunt; ex pluribus verò multiplices, ijsq; lentè fimbriatis cōmiſſi; odore admodum ſuaui & odoratos Indicos caryophyllos referentes; colore alias in diluta purpura, alias in ſaturata rubentes, ſubinde candidi aut ex candido purpuraſcentes, interdum verſicolores; in quorū medio ſtaminei emicant gemini apices candidi: ſemen in vaſculis oblongis paruum & nigrum: radices fibroſæ. Habentur in hortis; ſed ſpecioſiſſimi ferè in fictilibus vaſis. Seruntur frequentius auulſis exiguis cum folijs ſurculis;*



ſurculis; ſeminibus rarius. Nam è ſemine nati flores, ad agreſtem naturam redeunt; minores, minusq; odorati, & ſimplices; etiam ſi prius multiplices, redduntur. Adiguntur ſubinde ſurculis cùm plantantur fiſſis Caryophylli; quo illorum odorem flores alliciant, et iucūdam eorum ſuauitatem naribus abundantius repræſentent. Viuax eſt planta, et multis durat annis, ſi hybernis menſibus, à frigoris iniuria tuta, in cellis vinarijs aut alijs ſimilibus locis tepidis aſſeruetur. Floret diuitiſſimè, tota quidem æſtate & Autumno: in cellis etiam interdum, fauente loci tepore, hyeme tametſi rigida.

CARYOPHYLLEVM *florem, ab odore Caryophyllorum recentiores nominant: Germanis* Negelblumen/ Graſzblumen: *Italis* Garófoli: *Gallis* Oeilletz, Ouilletz: *Belgis* Ginoffelbloemen & Groffels bloemē/ *& Latinè à plæriſque Ocellus, Ocellus Damaſcenus, Ocellus Barbaricus, & Barbarica nuncupatur. Sunt etiam, qui Betonicam, aut Vetonicam ſiue Vettonicam appellent, altilem aut coronariam cognomento; (Matthiolus Vettonicum coronarium dicere maluit) ad differentiam videlicet alterius Betonicæ, quæ Græcis* κέστρον ϗ ψυχότροφον *dicitur; atque hinc etiam herbam tunicam dictam, hanc eſſe plærique exiſtimant: ſed Bernardus Gordonius herbam tunicam Dioſcoridis Polemonium eſſe tradidit.*

Cantabrica. TVRNERVS *Caryophylleum Cantabricam facit, quam Plinius lib. 25. cap. 8. in Hiſpania inuentam ſcribit, per Diui Auguſtini tempora, à Cantabris repertam. Naſcitur vbique, ait, caule iunceo, pedali; in quo ſunt floſculi oblongi, velut calathi: in his ſemen perquàm minutum.*

LEONHARTVS *verò Fuchſius, Vetonicam ſiue Betonicam alteram eſſe voluit, quæ inter notha Dioſcoridis deſcripta reperitur; & quidem his verbis:* Βετ]ονικὴ γεννᾶται ἐν χορτοκοπείοις ϗ ὀρεινοῖς τόποις, ϗ καθαροῖς, ϗ ἡμέροις,

Vettonica altera.

περὶ

περὶ τὰ γεννήματα. ἔχει δὲ τὴν μὲν ῥίζαν ὅλην ἐρύθραν, καὶ εὐώδη. τὰ δὲ φύλλα πράσινα. καὶ τὸ μέσον τῶν φύλλων φοινικοῦν. καὶ εἰς τὸ ὀρθοκάλαμον τριγώνια, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἄνθη πορφυρίζοντα: *id eſt, Vettonica naſcitur in pratis & montanis locis, mundis item & cultis: radicem habet totam rubentem & odoratam: folia porracea, & medium eorum puniceum, in recto calamo triangula, & in ipſis flores purpureos.*

IOANNES *Ruellius Caryophylleum florem incognitum veteribus exiſtimauit; cuius optimum iudicium videtur; nam certè Vettonicæ alteræ, aut Cantabricæ parum flos iſte ſimilis eſt. Mirum creditur, ait, vt tam celebris flos, tamq; iucundus, fuerit à veteribus ſilentio prætermiſſus: qui amplitudine, pulchritudine, varietate, Roſa non inferior videri poteſt.*

ALTERA *& minor Caryophylleorum ſpecies, priori tenuibus caulibus folijſq; ſimillima eſt, vtriſq; tamen minoribus: flores etiam habet ex oblongis, paruis et teretibus calycibus ſimiles, verùm minores & per ambitum magis diſſectos ac fimbriatos; colore candidos, aut è candore purpuraſcentes. Apud Belgas in hortis naſcitur; Geſnerus autem apud Germanos in pratis humidis etiam reperiri refert. Aeſtate flores emicant.* 2.

VETTONICAM *altilem ſiue coronariam minorem, aut alteram nonnulli nominant; Germani* Mutwillen *aut* Hochmut; *atque hinc etiam à plæriſque ſuperba: Noſtri* Pluymkens/ *à floſculorum folijs fimbriatis & plumarum ſimilitudine diſſectis; &* cleyn Ginofflen/ *hoc eſt, Caryophylleum minorem appellant.*

VSVS *autem Caryophylleorum florum in medicina verè quidem nullus eſt, in coronis verò propè nimius; & præſertim floris altilis; qui etiam acetum iucundo ſapore, &*

 colore,

colore, auctore Ruellio, commendat. Fuchſius tamen, non modo ex floribus, quam conſeruam vulgo appellant, verùm & radices altilis ad peſtis contagia à recentioribus commendari; ſylueſtris verò ſuccum calculo atterendo ac educendo, nec non comitiali morbo laborantibus vtilem credi, ſcriptum reliquit.

DE ARMERIIS FLORIBVS.
CAP. XX.

ARMERIORVM *florum aliquot etiam ſpecies ſunt foliorum ipſius ſtirpis, cùm magnitudine, tum colore præcipuè differentes.*

1. PRIMA *ſpecies cauliculos habet rotundos, geniculatos, veluti Caryophyllei flores, circa inferiora genicula vt plurimum rubentes, cubito breuiores; folia plurima parte oblonga, ſed aliquantulum, quàm maioris Caryophyllei latiora; colore herbaceo virentia; floſculos in ſummo cauliculorum paruulos exiguis Caryophylleis perſimiles, verùm minores, plures ſimul in quandam veluti vmbellam congeſtos, particulatim vt plurimum prodeuntes, & ſemper ferè cocci rubore ſplendentes, punctis interim candidis circa medium interdum variegatos, rariſſimè candidos.*

ORNAT *hic floſculus Belgicorũ hortorum areas: apud Italos et alibi locis incultis et aridis exit. Geſnerus circa Gryphij lacus ripas in Heluetia à ſe repertũ ſcribit: prouenit & alicubi in Belgio locis deſertis, iuxtaq; aruorũ & pratorum margines ac ſcrobes, ſed multo quàm in hortis minor & tenuior. Maturè & Aprili ſæpe menſe aut Maio floret, Caryophylleos flores antecedens: plurima inde æſtatis parte viget.*

GALLI Armoires & Armoities *appellant: Ruellius Armerios flores hinc nuncupat: Germani* **Denderneglein/felt neglein:** *Belgæ* **keykens**/*quaſi dicas faſciculum.*



lum. florũ etenim faſciculos noſtri propria lingua keykens *nominant. Caryophylleorum florum ſpecies quædam ſylueſtris videtur; quam ob cauſam & à recentiorum quibuſdam Vettonica agreſtis aut ſylueſtris dicitur: nec deſunt qui tunicam herbam eſſe volunt: ſed nihilo magis hic, quàm Caryophylleus cum Vettonica altera aut Polemonio conuenit.*

2. ALTERA *Armeriorum ſpecies folia circum caules geniculatos, multo fert latiora, maiora & crebriora, nec non candidiora, Conſtantinopolitani floris folijs haud multum diſsimilia: flores in vmbella vna plures ſimul congeſti, pulchri, rubentes, exiguis candidulis punctis ornati, prioribus Armerijs ſimiles ſunt. In petroſis collibus & aſperis, ſabuloſis apricisq́; locis, apud Germanos & alias nationes naſcitur; à Belgis in hortis ſeritur, vbi ſecundo anno cum alijs Caryophylleis æſtate floret.*

GERMANI Steinnegele *vocãt, aliqui Scarlatam à rubeo floris colore cõccũ referente. Et ſylueſtris hic Caryophylleus eſt, veluti & præcedẽs: vterq; certè nulla curã eget: natura ſua viuax; & hyemis iniuriã nõ difficulter ſuſtinet.*

3. IAM *& tertia quædam eſt Armeriorum florum ſpecies cauliculis rotundis, geniculatis, tactu glutinoſis, pedis altitudine; folijs ex ſingulis geniculis binis oblongis anguſtis acuminatis, in virore candicantibus & quaſi cæſiis: floribus in vmbella ſimiliter pluribus ſimul congeſtis, pulchris, Armerijs ſimilibus, verùm minoribus & rubentis dilutæ purpuræ colore: ſemine in oblongis vaſculis puſillo: radicibus tenuibus ac fibroſis. Seritur in hortis. floret à Maio aut Iunio menſe in Autumnum vſque, & eodem quo ſata eſt anno.*

SVNT *qui velint Limonij aut Behen ſiue Been, vulgo nunc dicti, ſpeciem aliquam eſſe, propter eam quam cum Behen rubentis floris, quod Matthiolus Limonij ſpeciem facit, ſimilitudinem habeat. Nam cauliculis geniculatis &*



tis & folijs illi aliquantulum, ſed colore ſimilior eſt. Caules tamen breuiores & teneriores, foliaq́ minora, color verò læuitasq́ foliorum in vtriſq́ ferè eadem. At nos hanc ſtirpem non Behen, aut Limonium, ſed Armeriorum florum ſpeciem aliquam eſſe autumamus, quam ob cauſam et tertium ei, inter eos locum fecimus.

4. PRÆTER *hos verò & alia quædam eſt, vel Caryophylleorum vel Armeriorum ſpecies, omnino, vbique, & apud Belgas quoque ſylueſtris: cauliculos habet dodrantales: folia è ſingulis geniculis bina, parua, acuminata: flores in cauliculorum ſummo ſingulos, per ambitum fimbriatos, Caryophylleis minoribus, & forma, & magnitudine ſatis ſimiles, colore verò cocci diluto rubentes. Exit paßim in pratis & locis riguis. Maio & Iunio menſibus flores potiſſimum conſpicui.*

BELGÆ Cracyenbloemkens *appellant, id eſt, Cornicis flores.*

CÆTERVM *Armeriorum omnium iſtorum flores, nec vllum quoque, aut in medicina, aut in cibatu vſum habent: ſed coronarij ſunt, & hortos ac corollas exornant.*

DE FLORE CONSTANTINOPOLITANO. CAP. XXI.

CONSTANTINOPOLITANO *flori caules ſunt è radice plures, bicubitales, tenues, geniculati, inanes: folia è ſingulis geniculis bina, oblonga, aliquantulum lata, acuminata, obſcurè virentia, nonnihil aſpera & hirſuta: ſicuti & caules: flores in latis vmbellis, multi ſimul congeſti, aſpectu pulchri, cæterùm inodori, colore floris Calendulæ, vel purpurei lilij, ſiue maturi mali anaranthij corticis, ſubinde candidi: ſemen in oblongis acuminatis vaſculis exiguum & ſul-*



& ſubruſſum: radices longæ, in plures tenues diuiſæ, guſtu aliquantulum acres. Belgis, peregrinus eſt flos: ſeritur in hortis. Iunio & Iulio altero à ſatione anno floret, deinde pluribus ſequentibus alijs. Radice etenim conſtat viuaci: diuq́; durat, hyemis & frigoris patiens.

2. Est *& huius altera & minor ſpecies, cubitalis, aut paulo altior, rarioribus floribus, quæ primo anno flores profert: Geſnero teſte.*

Nostri *vulgo Conſtantinopolitanum appellant florem: Germani verò florem Hieroſolymorum: Aldrouandus Creticum cognominat. Sunt qui velint Lanariam nuncupatam Latinis radicem eſſe, quæ Græcis* στρύθιον: *Arabibus Condiſi dicitur, qua ad purgandas lanas, qui eas eluũt, olim vtebantur; quos veritatem minus aſſecutos eſſe euidentius eſt, quàm vt refelli debeat. Neque enim ſpinoſa aut aculeata huius floris ſtirps eſt, quale Struthion eſſe Theophraſtus & Plinius referunt: radicem etiam non habet magnam, aut Oleæ folia, vti Struthio ſunt.*

Non *deerunt autem fortaſſe, et qui florem hunc Conſtantinopolitanum,* πόθον *veteribus dictum florem eſſe ſuſpicabuntur, quem Gaza Latinè deſiderium vocat: quorum ſententiæ cur aduerſemur, modò non habemus. Pothum enim florem Theophraſtus, Plinius, et Athenæus, inter æſtiuos reponunt, duorumq́; eſſe generum referunt: vnum hyacintho ſimilem, alterum* ἄχρουν *non coloratum ſiue candidum. Conſtantinopolitanus autem, æſtiuis menſibus floret, & colore vel hyacinthum ſcriptum, quem purpureum Lilium vocant, proximè refert, vel candidus eſt. Quæ magnam Conſtantinopolitani floris cum Potho ſimilitudinem oſtendunt.*

Pothus flos.

Cæterum *flos Conſtantinopolitanus, præter eam, quam in hortis & coronis gratiam aſſecutus eſt, nullum,*

quod

quod ſciamus, medicum vſum habet: facultas eius ea de cauſa incomperta eſt.

DE SAPONARIA. CAP. XXII.

SAPONARIÆ, *vulgo dictæ, caules ſunt glabri, tenues, rotundi, geniculati, cubitales aut altiores: folia lata, venoſa, plantaginis latifoliæ folijs ſimillima, ſed tamen minora, è ſingulis geniculis bina, vt plurimum, & præſertim radicibus viciniora, deorſum reflexa: flores in ſummo cauliculorum, & circa ſuperiora genicula multi, odorati, colore aliâs pulchro roſeo rubentes, alias dilutè purpuraſcentes, aut candidi, qui ex teretibus & oblongis calycibus exeunt, ex quinq; foliolis commiſſi; in quorum medio exigua quædam ſtamina: radices craſſæ, longæ, obliquè ſerpentes, quibus fibræ quædam adhærent, veratri nigri radicibus ſimiles. Apud Belgas in hortis colitur: alibi iuxta fluuios & torrentes, locis apricis, ſpõte naſcitur. In hortis, diu durat, & vitæ eſt pertinacis. Iunio & Iulio floret.*

SAPONARIAM *vulgo nuncupant, ab abſtergendi potentia, qua folia pollent: ſuccum etenim quendam ex ſe remittunt, dum confricantur, ſaponis ferè modo extergentem. Ruellius tamen & aliam quandam ſaponalem deſcribit. Nonnulli herbam Tunicam appellant: non eſt tamen Vettonicæ coronariæ, multo minus Polemonij aliqua ſpecies; quas pro Tunicis herbis haberi, Cap. de Caryophylleis ſcripſimus. Videri citiùs poſſet Aliſma, ſiue Damaſonium, niſi caulis ei crebro, non ſimplex, ſed ſubinde in alas quaſdã diuiſus; & radices eſſent quàm veratri nigri craſſiores: folia ſiquidem habet Aliſmatis deſcriptioni cõuenientia, & globoſam florum in ſummo caulium congeriem. Sed Aliſmatis tenuis eſt caulis & ſimplex; & radices ſimiliter tenues: quæ differentiam Saponariæ huius & Aliſmatis oſtendunt.*



Describitur enim *Aliſma à Dioſcoride hoc* Aliſma.
modo : Aliſma, ſunt qui Alceam, qui Damaſonium, qui Acyron, qui Lyron nominant; folia Plantagini ſimilia habet, anguſtiora tamen verſus terram reflexa : caulis tenuis eſt, ſimplex, cubito altior, capitula habens, Thyrſo ſimilis: flores tenues, candidi, ſublutei; radices veluti Veratri nigri tenues, odoratæ, acres, ſubpingues: loca amat aquoſa.

Idem *Plinius iiſdem penè verbis lib.* 25.*cap.* 10.*depingit : ſed duo eius ſtatuit genera; vnum in aquoſis, quod quidem à Dioſcoride deſcribitur; alterum in ſyluis proueniens, nigrius, ac maioribus folijs. folium etiam ei laciniosum eſſe ait, quod Dioſcorides omiſit; & caulem capite Thyrſi, pro eo quod ille* θυρσοειδῆ *eum eſſe ſcribat; qualis ſit Thyrſoides caulis ſic inſinuans: nempe ſuperiore parte & craſſior & latior.*

Thyrsus *enim ſiue* θύρσος, *virga, fax aut haſta* Thyrſus.
eſt, frondibus aut hederis obtecta, cuius faſtigium pluribus frondibus aut floribus ſtipatur, inſtar videlicet globi aut pilæ. Sic etenim in antiquiſſimis quæ Romæ paſſim extant marmoribus depictum reperiri Thyrſum, teſtis eſt Melchior Guilandinus in epiſtola ad Langium; ſummo videlicet cacumine globoſum quiddam inſtar pilæ geſtantem. Talem etiam Thyrſum eſſe, quarundam ſtirpium & deſcriptiones oſtendunt. Acanthum enim herbam (Brancam vrſinam nominant) Dioſcorides κεφαλὴν θυρσοειδῆ *habere ſcribit; huius autem caulis cùm primum prodijt, priuſquàm integrè adoleuit, ſumma parte craſſior eſt. Thymus etiam* θύρσιον *appellatur, qui in cauliculis globoſum capitulum profert: vnde &* κεφαλωτὸς *& capitatus cognominatur.* θυρσίνη *item Orobanche dicitur, caulis cui ſuperiori parte craſſior eſt: Thyrſus, iam & ferulæ caulis nuncupatur, qui licet ſenſim extenuetur, ſummo tamen cacumine vmbellam*

latam



latam & rotundam florum primùm, deinde ſeminum plenam Thyrſi modo promit: vnde & νάρθηξ ſiue ferula, pro Thyrſo ſubinde dicitur: atque hinc Bacchus, qui θυρσοφόρος, etiam aliquando ναρθηκοφόρος appellatur à Thyrſis, qui in eius orgijs olim quatiebantur. Reperitur & Lactucæ caulis alicubi thyrſus vocatus, qui & in latam vmbellam ferulæ modo deſinit.

QVÆ *omnia Thyrſum virgam, baculum aut haſtam eſſe oſtendunt; globoſo ex frondibus aut floribus cacumine: & θυρσοειδῆν caulem dici, ſumma parte ſphæroidem aut latiorem.*

NEQVE *repugnat nobis in Saturnalium lib.1. Macrobius, vbi Liberum patrē, cùm Thyrſum tenet, latens telū gerere ſcribit. Nam inde Thyrſum nō in exacutum cacumen, ſed potius in retuſum & globoſum apicem deſinere colligitur: ex eo enim quod latens telum dicit, oſtendit ita cacumen contectum, vt agnoſci nō poſſit; quod quidem multis fit frondibus circum compoſitis.*

VERBA *Macrobij hæc ſunt: Colitur apud Lacedæmonios ſimulachrum Liberi patris, haſta inſignē, non Thyrſo: ſed cùm Thyrſum tenet, quid aliud quàm latens telum geritur, cuius mucro hedera lambente protegitur? Et de Thyrſo hactenus.*

QVANDOQVIDEM *autem Aliſmatis ſiue Damaſonij mentio incidit, non prætermittenda videbatur peregrina quædam planta, quam Damaſonium nonnulli eſſe exiſtimant, cuius iconem nobis communicauit Ioannes Vreccomlus Bruxellenſis, ſtirpium herbarumq́; diligentiſſimus cultor. Pingitur hæc caule ſingulari; folijs venoſis & Plantaginis ſimilibus; flore verò magno, quatuor foliorum, dilutè rubente, è cuius medio, oui forma quiddam intus cauum eminet; radice craſſa obliqua, à qua tenues fibræ dependent.* 2. Damaſoniū nothum.

pendent. Ferunt hanc in vico quodam ſupra Auguſtam reperiri, appellariq́; Vulgo Papen ſchoen, *ac Latinè Damaſonium. Sed & hæc nihil, aut parum admodum, multò certè minus quàm Saponaria, cum Aliſmate, ſiue Damaſonio conuenit.*

DEPINGIT *& Aliſma quoddam* Matthiolus, *ſed tamen quod minus quàm iſtud cum vero Aliſmate conueniat: neque enim ei folium Plantaginis modo neruoſum; neque caulis* θυρσοειδὴς; *ſed vnicum tantum florem proferens, qui à* θυρσοειδῆ *differens eſſe videtur.*

PORRO *Saponaria, calida quidem & ſicca eſt temperie, facultate autem abſtergendi non exigua prædita.*

DE AQVILEIA. CAP. XXIII.

AQVILEIA *folia fert Chelidonij maioris, paulo tamen rotundiora per ambitum inciſa, colore in virore cærulea, quæ vulnerata nullum, multò minus luteum, ſuccum reddunt: caulem verò cubitalem, tenuem, rubentem, & leniter hirſutum; cuius alæ ſingulos proferunt flores, ex quinque dependentibus concauis veluti corniculis, & totidem intermedijs, ſurſum erectis paruis foliolis; qui ſimplices ſunt, compoſiti (multiplices etenim ex pluribus corniculis commiſſi ſunt) colore alias cærulei, alias in rubro purpurei, alias candidi vel ex candido purpuraſcentes, ſubinde varij & ex cæruleo candidoq́; permixtu relucentes; erumpentibus è medio ſtaminibus, à quibus parui apices dependent: ſiliquæ poſt ſingulos flores quinq; ſurgunt, in quibus ſemen paruum, nigrum & ſplendens: radices ſubſunt craſſæ fibroſæ, quæ pluribus annis durant. In Belgij & Galliæ hortos infertur: in Germania & alibi, in apricis collibus, ſyluoſis montibus & pinguibus pratis ſponte gignitur. Flores Maio & Iunio vigent.*

RECEN-



RECENTIORES *Aquileiam aut Aquilinam nuncupant: Germani* Agley *&* Agelep; *noſtri* Akeleyen. *Galli* Ancoiles, ou Ancolye.

QVIBVS *autem viribus prædita, nondum ſatis compertum; nullum ſiquidem alium vſum habet, quàm quod coronas & hortos exornet. Tragus tamen ſemen, drachmæ pondo cum croci obolo in vino, iocinoris obſtructione & morbo regio laborantibus vtiliter dari ſcribit; ſed eum qui aſſumpſit diligenter coopertum, ſudare deinde oportere. Plerique ei Aegylopis, alij Centaurij maioris vires, ſed temerè & citra omnem rationem tribuunt.*

DE ANTIRRHINO. CAP. XXIIII.

ANTIRRHINO *caules ſunt rotundi, glabri, fragiles, & ramoſi: folia multa vt plurimum oblonga & acuminata, Linariæ ſimilia ſed maiora; ſubinde breuiora latioraq;, & Anagallidis ſimiliora: flores ſecundum caules ſuperiori parte ordine digeſti, forma oblongi, anteriori parte latiores, dum concluſi, vt naſcuntur, permanent ranæ ori quodammodo ſimiles; aperti verò hiantis leonis rictum referentes; colore roſeo rubentes, aut candidi, vel ex candido dilutè purpuraſtentes, non raro etiam ſublutei; ei videlicet cui folia ſunt latiora & breuiora: quos deinde capitulum ſequitur, oblongum, anteriore parte anguſtius & foraminoſum, narium vituli, aut canini capitis ſimilitudine; in quibus ſemen paruum & ſubnigricans: è radicibus non magnis fibræ dependent.*

IN *hortis apud Belgas, Italos, Germanos, & alibi ſeritur. Maio menſe, quod hyemem ſuperauit, et reliqua deinde æſtate, floret: ſerius verò & ſub æſtatis finem, eiuſdem anni vere, ſatum. Hyemen autem, niſi clemens admodum fuerit, aut in cellis vinarijs repoſitum, abſque iniuria in Belgio non ſuſtinet.*

GRÆCIS



Græcis ἀντίῤῥινον ἢ ἀντίῤῥιζον, ſi nõ vitioſum Theophraſti exemplar, & ἀνάῤῥινον dicitur: Latinis ſimiliter Antirrhinum. Auctore Galeno etiam βουκράνιον & λυχνὶς ἄγρια, ſiue Lychnis ſylueſtris, nominatur. Apuleius etiam ἀμέθυσον, πιθάκιον, κυνοκέφαλον, Canis cerebrum, herbam fimininam, Venuſtam minorem & Opalim gratam, appellari refert. Creditur quoque eſſe Leo herba, quem inter flores Columella lib. 10. refert, ſic ſcribens:

Narciſſiq; comas, & hiantis ſæua Leonis
Ora feri. Item & infra:
Oſcitat & Leo.

Geſnerus tamen hunc Leonem, Aquileiam eſſe exiſtimauit, quam ea de cauſa Leontoſtomium nuncupauit: ſed hoc nominis Antirrhino magis conuenire, quàm Aquileiæ, nobis videtur. Nam Antirrhini hians flos, Leonis rictum citiùs, quàm Aquileiæ refert.

Est verò & alius Leo, qui ὀστρολέων, & leguminum Leo dicitur, alio nomine Orobanche, de quo in Frumentorum hiſtoria egimus.

Est & alia Amethyſtos herba, cuius Plutarchus meminit, κράμβη videlicet, de qua alio loco, in Olerum videlicet agetur hiſtoria.

Belgæ, Antirrhinum, Orant appellant.

Cæterum Antirrhini ſemen inutile in medicina, vt Galenus ait, eſt. Herba verò ipſa aſſimilis cum Bubonio facultatis, ſed multo minoris.

Narrant, inquit Dioſcorides, appenſum veneficijs aduerſari: & gratiam conciliare, ſi quis eo perunctus ſit cum oleo liliorum, aut Cyprino.

Apvleivs, radicis in aqua decoctum, fotu epiphoras oculorum, celeriter lenire refert.

DE ANTIRRHINO SYLVESTRI SIVE MINORI. CAP. XXV.

PRÆTER hortenſe Antirrhinon ſuperiori capite deſcriptum, & aliud reperitur, tota ſua natura ſylueſtre, quod ſatiuo & minus, & humilius eſt, & aliquantulum, ſed tamen modicè hirſutum. Cauliculi huic quoque ſunt tenues, ramoſi: folia oblonga et anguſta: flores autem non ad ſummum caulis, ſed iuxta foliola ex ipſorum ſinubus exeunt, Antirrhini ſimiles, ſed minores, colore rubro purpureo, in medio lutei. Capitula ſimiliter minora & breuiora, foraminoſa, hominis caluariam propemodum referentia, in quibus ſemen minutum: radices ſubſunt tenues. Naſcitur multis Belgij & Germaniæ locis, circa margines, & in ipſis agris, iuxta vias, in hortis, et alibi. Et vno quidem loco procerius ac vegetius; alio breuius et tenerius reperitur. Iulio & Auguſto floret, hyeme perit: æſtiua enim eſt herba.

NOSTRI cleyn Orant appellant: Antirrhini autem haud dubiè ſpecies eſt ſylueſtris. Sunt qui velint Orontium eſſe, ſimilitudine nominis inducti, cuius decocto Archigenes, apud Galenum κατὰ τόπους lib. 9. auriginoſos lauandos conſulit. Sed an verè ipſum ſit, affirmari non poteſt, eius diſcriptione nuſquam, nec nomine, alibi quàm hoc loco, extante. Quam etiam ob cauſam, Ianus Cornarius Orontij vocem deprauatam ſuſpicatus eſt, & legendum eſſe, Origanum; quod, Dioſcoride auctore, in balneo auriginoſis prodeſt.

PLVS ſimilitudinis Antirrhinum ſylueſtre cum Phyteumate habet, quod à Dioſcoride, his verbis, lib. 4. deſcribitur: φύτευμα φύλλα ἔχει ὅμοια ϛρουθίῳ, μικρότερα δέ. καρπὸν πολὺν τετρημένον. ῥίζαν μικρὰν, λεπτὴν, ἐπιπόλαιον. id eſt, Phyteuma folia habet ſimilia Struthio, ſed Phyteuma.

 minora:



minora : fructum multum, perforatum, radicem paruam, tenuem, terræ ſuperficiei inhærentem. Quæ deſcriptio Antirrhino ſylueſtri aptiſsimè & propriè conuenit. Nam quidem quod ad folia attinet, ea omnino habet Struthij minora: ſiquidem, vt Plinius ait, Struthium folio eſt Oleæ minori; ſunt etenim eius folia oleaginis anguſtiora & minora. Fructum etiam ſiue καρπὸν *copioſum habet, eúmque perforatum; quando pro fructu totum illud capitulum, quo ſemen continetur accipitur, quod non rarò, vti & ipſius Antirrhini capitulum,* καρπὸς *appellatur. De radicibus dubitari non poteſt, quæ tales, cuiuſmodi Phyteumati tribuuntur, ſunt. Quibus de cauſis Antirrhinon iſtud ſylueſtre verum Phyteuma eſſe apparet. Matthiolus tamen non Antirrhinum iſtud, quod olim pro legitimo exhibuit, ſed Campanulam pro Phyteumate depingit: de qua ſuperius cap. 10. vbi & improbata ſententia Matthioli, & noſtri iudicij rationem indicauimus.* καρπὸς

Porro *Antirrhinum iſtud ſylueſtre nullius quidem eſt vſus: ſi autem verum eſt Phyteuma, ad amores profuerit. Vt etenim auctor eſt Dioſcorides, Phyteuma ad amatoria philtra commodum eſſe perhibetur.*

DE LINARIIS. CAP. XXVI.

Antirrhini *ſpecies quoque quædam videntur, quas Linarias vulgo nominant.*

Qvarvm *vna cauliculos habet bicubitales, complures, rotundos, tenues: folia multa, anguſta, oblonga, lini folijs ſimilia: flores luteos ſecundum caules iuxta ſummum, anteriore quidem parte Antirrhini floribus ſimiles, poſteriore verò in caudam ſiue corniculum quoddam deſinentes, floris Regij ſimilitudine; quos ſequitur capitulum rotundum, in quo ſemen nigrum: radix longa, tenuis & alba.*



ALTERA *ſpecies huic caule, folijs & floribus ſimilis eſt: caulibus tamen ferè longioribus; folijs verò anguſtioribus; floribus paruis, multoq́ quàm alterius minoribus, in cæruleo purpureis, nonnunquam etiam ſubcandidis aut ſubluteis; capitulis ſimiliter exiguis, radicibus tenuibus & fibroſis.*

NASCITVR *prior Linaria paſſim ſecus agrorum margines, & alijs locis; altera ſimilibus, quibuſdam in regionibus exit, ſed inuentu rarior. Florent Iulio & Auguſto.*

VTRAQVE *ſpecies, Linaria noſtris dicitur, nonnullis Vrinalis. Germanis,* Lynkraut/ flaſchkraut/ harnkraut/ vnſer frauwē flaſchz/ waldt flaſchz/ krotten flaſchz. *Belgis* wilt vlas; *Gallis*, Lin ſauuage. *Exiſtimatur à multis eſſe Oſyris: ſed Oſyris ab hac differens eſt ſtirps, ex qua videlicet κορήματα, hoc eſt, ſcopas hac ætate, in Italia componunt: vt & olim Galeni ſeculo; quam vulgo Itali* Beluedere *nuncupant.*

EST *autem Linaria calida quidem & aliquantulum ſicca temperie, & aperiendi potentia prædita; nam, vt & Rhizotomi noſtri temporis exiſtimant, vrinas decoctum eius prouocat. Addunt multi, Regio morbo laborantibus prodeſſe; quod ab Oſyride huc tranſlatum eſt.*

DE AMARANTO PVRPVREO.
CAP. XXVII.

CAVLE *Amarantus purpureus ſurgit cubitali, vel altiori, ſtriato, iuxta radicem ſubinde rubente, læui, in alas quaſdam diuiſo; circa quem folia oblonga, lata, acuminata, mollia, glabra, colore virentia, aut in virore nonnihil rubentia: pro floribus exeunt ſpicæ, aſpectu gratiſſimæ, cæterùm inodora, in purpura ſplendentes, coccum ſaturatum*

qui in



qui in holoſerico villoſo micat, referentes, ac quodammodo coloris gratia ſuperantes; quæ in attritu ſimilem ferè colore ſuccum reddunt, & decerptæ diutinè pulchritudinem ſuam retinent, aliquot etiam annis non marceſcentes; vnde & nomen inuenit: Semen maturatis ſpicis inſidet paruum, nigrum, & multum ſplendens: Radices breues & fibroſæ. Mirum in eo, Plinius ait, gaudere decerpi, & latius renaſci. Alexandrino palma eſt, qui decerptus aſſeruatur. Mirumq́; poſtquàm defecere cuncti flores, madefactus aqua reuiuiſcit, & hybernas coronas facit.

Ἀμάραντον *quoniam non marceſcat, Plinius appellat: noſtra ætas, Amarantum purpureum, ad differentiam Elichryſi, quod ſimiliter* ἀμάραντον *dicitur, de quo inferius ſuo loco: Germanicè* Samatblumen/Tauſentſchoon/ Floramor: *Noſtrate dialecto,* Flouweelbloemen: *Italicè* Fior velluto. *Gallice* Paſſe velours, *Paſsiuelutum Ruellius reddit, quo nomine holoſericum villoſum coccineum Galli nuncupant; cum quo de coloris principatu certat.*

E S T *verò & alia huius ſpecies, caule multo proceriore & craſsiore, quatuor aut quinque cubitorum vel altiore: folijs ſimiliter maioribus; cui ſpicæ ſunt longiores, ſed obſoleti admodum ruboris. Seritur vterq; Amarantus in hortis, ſed prior frequentius. Alter enim Armarantus nullam vel omnino exiguam gratiam obtinet.* 2.

P R O V E N I V N T *ſpicæ Auguſto menſe, durant in Autumnum. Inſipidum vtrumq; olus eſt, & Bliti ſpecies, de quo in Olerum hiſtoria, vbi illi ſuæ reddentur vires.*

R E C E N T I O R V M *plerique Amaranto purpureo, & præcipuè primo, adſtringendi cum frigiditate & ſiccitate potentiam, ſanguinisq́; omnem fluorem ſiſtendi vires attribuunt; quas tamen ei ineſſe nulla qualitas oſtendit præter ſo-*

ter ſolùm fortè colorem, quo ſpicæ rubent. Nam rubra omnia ſanguinem vndequaq; fluentem cohibere ac ſupprimere, quorundam eſt opinio; eo quòd quædam ſanguinem ſupprimentia, talia colore ſint. Sed hæc opinio vti vana eſt, ita nullis probabilibus rationibus innititur. Ex coloribus etenim de viribus ſimplicium & medicamentorum, certi nihil colligere licet: vt Galenus lib. de ſimpl. medica. faculta. primo & quarto dilucidè oſtendit. Sunt ſiquidem pleraque rubra etiam calida & aperientia, vti Rubiæ rubicunda radix. Qua de cauſa & perperam ratiocinantur, qui Amarantum purpureum, ſanguinem ſupprimere, cœliacos & dyſentericos adiuuare, ex ſolo colore iudicant.

DE ROSIS. CAP. XXVIII.

ROSARVM *ſtirps tametſi fruticoſa & ſpinoſa ſit, conſentaneum tamen & decēs magis eſt, eam floribus iungere, quam ſpinoſis fruticibus ſociare: principatum ſiquidem, inter flores omnes Roſa facilè obtinet, eiusq; in coronis omnibus vſus propè nimius eſt; & vt ex Anacreonte Teio, Poëta Græco vetuſtiſsimo, Henricus Stephanus perquàm eleganti carmine Latino reddidit:*

Roſa, honor decusq; florum.
Roſa, cura, amorq; Veris.
Roſa, cælitum eſt voluptas.
Roſeis puer Cytheres
Caput implicat coronis,
Charitum choros frequentans.

SVNT *autem Roſæ genere quidem permulta, aut ſtirpis ipſius magnitudine, aſperitate, læuitateue; aut floris foliorum multitudine, paucitateue, vel colore odoreq; differentes. Nonnullæ ſiquidem procera & excelſa, alia breues & humi-*



& humiles:folia quibuſdam quina,alijs duodena,vicenáue aut plura. Theophraſtus etiam ἑκατοντάφυλλαν,*ſiue centifoliam quandam, circa Philippos exire refert: quam incolæ ex Pangæo traſferentes ſerunt: & in Campania, Plinius. Colore item hæ quidem rubentes, illæ verò candidæ:odoratæ etiam quàm plurimæ,abſque odore nonnullæ. Harum omnium quædam ſatiuæ & hortenſes ſunt; aliæ verò ſylueſtres.*

RAMI *aut potius virgæ omnibus duræ, lignoſæ,mordacibus aculeis horrentes; & ſylueſtribus quidem ſpinoſiores:folia aſpera,per ambitum ſerrata, ex quinq; aut ſeptem ex vno neruo cohærentibus: flores è caulicorum faſtigijs exeunt, primùm herbaceo incluſi calyci, qui tumeſcens in virides alabaſtros faſtigiatur, quibus paulatim dehiſcentibus flos panditur,in calycis ſui medio, ſtamina quædam capillacea,luteosq; complexus apices: ſemen in oblongis capitulis, quæ calycibus et floribus ſubſunt per maturitatem rubentibus,gignitur durum, lanugine inuolutum:radices duræ, lignoſæ in diuerſa tendunt.*

1. IN *ſatiuarum cenſu, vna proceritate caulium ſiue ramorum,reliquas ſuperat: craſſis enim & lignoſis ſuis virgis ad 10.vel 12.pedes,aut etiam altius conſcendit:flores candidi,odorati & multorum foliorum,quorum interiora minora;exteriora verò maiora & ampliora.*

2. PROXIMA *magnitudine, virgas habet breuiores, ſed non minus aſperas, Roſas odore ſuaues, ſed dilutè & pallidè rubentes: Incarnatas Itali appellant.*

3. TERTIA *huic ſimilis ramis & folijs eſt, ſed ſubinde breuior, flore verò odoratiſſimo pulcherrimóque, ſaturato, & quoddammodo puniceo rubore nitente; Roſarum omnium præſtantiſſima, & ad medicamenta omnis ferè generis vtiliſſima.*



4 QVARTA *breuior eſt, virgis bicubitalibus aut altioribus, flore eleganter quidem rubente, ſed minus quàm tertiæ, & quandoque ſimplici, quinq; tantummodo foliorum; alias plurium: aliquando etiam multiplici; odore grato & perquàm iucundo.*

5 QVINTA *Roſarum hortenſis ſpecies, ramis & virgis ſylueſtrem Caninam Roſam quodammodo refert. Roſas profert paruas plures ſimul cohærentes, vt plurimum ſimplices, aliquando ſed rarò multiplices; odore admodum fraganti ſuauiſſim.u,& moſchum proximè referentes: vnde & Roſæ Moſchettæ ab Hetruſcis appellantur.*

6 SYLVESTRIVM *ea quidem quæ Canina Roſa vulgo dicitur, & Belgio familiariſſima eſt, aculeatis virgis, & aſperis folijs, ſatiuis ſimilis eſt; ſingulis tamen minoribus: flos ſimplex quinque folia non excedens, albicans, aut ex albido colore purpuraſcens. Adnaſcitur huius virgis aliquando pilula quædam hirſuta, echino Caſtaneæ quaſi ſimilis, at mollis, quam Spongiolam Roſæ nuncupant.*

7 HVIC *ſimilis eſt, & alia ſpecies, verumtamen aliquantulo minor, cuius virgæ ſubrubente cortice veſtiuntur; flores pallidè rubent, non in totum abſque odore: Cinamomina Roſa à quibuſdam dicitur.*

8 INTER *ſylueſtres etiam quædam lutei coloris Roſas fert.*

9 EST *& parua quædam humillima, virgis ſpinoſiſſimis: folijs minimis, Roſis perquàm exiguis, candidis & ſuauiter odoratis.*

10 IAM *& ſylueſtris quædam folijs reperitur odoratis: hæc proceritate ſylueſtres omnes ſæpè ſuperat. Virgas habet duras, craſſas, & lignoſas: folia ſplendentia & pulchrè virentia, odore gratiſſima: Roſas verò paruulas quinquefolias, frequentiſſimè albicantes, rarò purpuraſcentes, exigui*

aut

aut nullius odoris, fructũ oblongũ, colore ſubrubẽtem, nucleo parua Oliuæ, & Roſarum aliarum capitulo ſimilem, ſed minorem quàm hortenſiũ, in quibus lanoſi flocci atque inter eos ſemen conditum, paruum, & durũ. Reperiuntur verò & circa huius tenues virgas, rotũda, molles, et hirſutæ ſpongiolæ, tales omnino, quales circa Caninæ Roſæ ſpinas naſcūtur. Et totidem quidem Roſarum genera, noſtra ætas adinuenit.

S v n t *verò & apud Plinium lib. 21. cap. 4. multa & plurima ſuis appellata cognominibus, ſed non omnia in rubo, hoc eſt, ſpinoſo frutice, nata: (nam & ex Maluis flores in Roſarum cenſu numerantur) quorum quædam cum noſtris generibus conuenire, veriſimile eſt; non tamen omnia. Genera eius, noſtri, inquit, fecere celeberrima, Præneſtinam & Campanam. Addidere alij Mileſiam, cuius ſit ardentiſſimus colos, non excedentis duodena folia: Proximam ei Trachiniam minus rubentem: mox Alabandicam viliorem, albicantibus folijs. Viliſſimam verò plurimis; ſed minutiſſimis, ſpineolam. Deinde paulò infrà.*

E s t *& quæ Græca appellatur à noſtris; à Græcis Lychnis, non niſi in humidis locis proueniens, nec vnquam excedens quinque folia, Violæ magnitudine, odore nullo. Eſt & alia Græcula appellata conuolutis foliorum paniculis, nec dehiſcens niſi manu coacta, ſemperq́; naſcenti ſimilis, latiſſimis folijs. Alia funditur è caule maluaceo, folia oleracea habens, Moſceuton vocant. Atq; inter has media magnitudine, Autumnalis, quam Coroneolam vocant. Omnes ſine odore, præter Coroneolam, & in rubo natam.*

S e r v n t v r *& plantantur Roſæ quidem mitiores et ſatiuæ apud Belgas, Germanos, Gallos, & alibi, in hortis.*

S y l v e s t r e s *multis locis ſponte exeunt: & inter has quidem prima, paſſim circa ſcrobes, foſſas, ad margines agrorum & pratorum; locis humidis prouenit.*

8. *Lvtea in Africa & Aegypto,quam plerique in hortis nunc habent, vti & Cinamominam.*

9. *Minima ſpinoſiſsima & aſperrima, locis gignitur maritimis, frequens in Morinorum finibus, iuxta Icium portum, in arenoſis maris aggeribus.*

10. *Sed odorata ſylueſtris Roſa hortenſis eſt,nec vſquam in Gallia aut Belgio,quod ſciamus, ſponte exit.*

Seri autem Roſa, vti Plinius ait,nec pinguibus vult, nec argilloſis, nec riguis, contenta raris, proprieq́; ruderatum agrum amat: omnis, locis ſiccis quàm humidis odoratior. Refert & cæli temperies; quibuſdam enim annis, minus odorata prouenit.Theophraſtus odoris colorisq́; præſtantiam locorum etiam ratione contingere affirmat: & odoratiſsimas Roſas, quæ apud Cyrenen naſcuntur; & proinde vnguentum iucundiſsimum illic fieri.

Nascitvr verò Roſa ex ſemine:ſed quoniam tardè perficitur,conciſo caule ſeritur. Omnis reciſione et vſtione proficit;floremq́; melius profert; relicta namq́; excreſcit & ſylueſcit. Sæpius eam transferre vtile eſt: ſic enim pulchriorem Roſam effundi affirmant:Theophraſtus et Plinius auctores.

Serendarvm autem Roſarum modum, Palladius oſtendit. Si indigus plantarum, ait,volueris ex paucis virgulis habere copioſa roſaria, quaternorũ digitorum ſurculos gemmantes cum geniculis ſuis debebis excidere, & in modum propaginis ſternere, & ſtercore ac rigationibus adiuuare. vbi anni ætatem compleuerint, pedis ſpacio inter ſe transferre diſiunctos, atque ita ſolum, quod huic generi deputabis, implere.

Florent Roſæ; quædam citiùs,aliæ ſeriùs,omnes Maio aut initio Iunij menſis. Præcoces Cinamominæ, & aliæ quædam ſylueſtres: ſeriores ſatiuæ ſunt. Moſchettæ

menſe

menſe Auguſto & Septembri florent. Theophraſtus, ſi autumnus prolixor fuerit, Roſas etiam denuo erumpere poſſe teſtatur.

Rosa Græcis ῥόδον appellatur. Stirps verò ipſa Roſarum ῥοδωνία, quæ apud Latinos idem cum flore nomen retinet. Dicitur autem ῥόδον, vt Plutarchus ait, ὅτι ῥεῦμα πολὺ τῆς ὀδμῆς ἀφίησι; quòd largũ odoris effluuiũ emittat.

Medium floris Roſarum, lutea videlicet ſtamina & apices, ἄνθος τῶν ῥόδων, & flos Roſæ dicitur; officinis Anthera.

Foliorum ipſius floris partes candidæ, quibus calycibus inſeruntur, ὄνυχες, & vngues appellantur.

Calyx vocatur, qui ſtamina & floris foliola complectitur ac continet.

Alabastri verò ſunt calycis partes laciniosæ, conum floris priuſquam panditur complectentes; quæ quinque ſunt, duæ barbatulæ, duæ imberbes, & quinta partim barbata, partim minimè; cortices Roſarum à pleriſque appellantur.

Κεφαλαὶ καὶ κεφάλια dicuntur capitula, in quibus ſemen gignitur, quæ ſcilicet floribus & calycibus ſubſunt.

Virgas ſtirpis Roſarum, Strabus Gallus in hortulo ſuo, Viburna nominat, ſic ſcribens: Viburnum.

Iam niſi me feſſum via longior indapediret,
Scrupeus atque noui tereretur carminis ordo,
Debueram Viburna Roſæ pretioſa metallo
Pactoli, & niueis Arabum circundare gemmis.

Virgilius tamen & Aurelius Nemeſianus, viburnum fruticem aliquem ſui generis innuunt, paruum, humilem, lentum & obſequioſum. Ille quidem ecloga prima vrbem commendans Romam:

Verùm hæc tantum alias inter caput extulit vrbes,

maior, caudices ſiue virgas habẽs craſſas lignoſas, vti malus punica, vel alia lignoſa & arboreſcens quædam ſtirps, aculeis & ſpinis duris munitas: folium eius nõ quidẽ integrum, ſed vnum aliquod ſingulare, totius folij pars. Myrti folijs latius eſt, ſuperioreq́; parte læue & ſplendens; fructus nucleo oliuæ ſimilis, qui maturus, colore eſt rubente, lanoſos floccos & ſemen intus habens. Quæ omnia huius ſylueſtris & odoratæ Roſæ, cum Cynosbato ſimilitudinem oſtendunt.

Plinii locus emendatus.

E S T *verò & alius Cynosbatus, quem Plinius lib. 24. cap. 14. deſcribit, quem alij Cinoſpaſton, (Cornarius ex veteri exemplari Cynapauxin legit) alij Neuropaſton vocant: foliũ habet veſtigio hominis ſimile. Fert & vuam nigram, in cuius acino neruum habet; vnde Neuropaſtos dicitur. Sed huic Cynosbato, ſylueſtris odorata (ſi modò legitima & non corrupta eſt deſcriptio) nequaquam ſimilis eſt, veluti neque Cappari, nec Smilaci aſperæ, quarum vtraque etiam Cynosbatos à nonnullis appellatur.*

S E D *ad Roſas reuertamur; quarum florum foliola, quia ex diuerſis partibus conſtant, diſſimiles etiam facultates obtinent. Inſunt etenim eis terreſtres quædam & adſtringentes; aliæ humidæ & aqueæ: nonnullæ ſpirituoſæ & aëreæ partes; quæ tamen in ſingulis non ſimiliter ſe habent. In vno ſiquidem genere hæ: in alio illæ excellunt. Prædominantem autem omnes frigidam habent temperiem, proximam tamen temperiei mediæ, ex primo videlicet ordine refrigerantium.*

S V P E R A N T *humidæ, aëreæ & ſpirituoſæ partes, in candidis, dilutè rubentibus, nec non in Damaſcenis ſiue Moſcatis: quas viribus præſtantiores Matthiolus tradit; vtpote cuius etiam folia viginti, aluum ſubducant ſumpta. Ex tribus his liquor, ea de cauſa, elicitur gratiſſimi ac ſuauiſſimi odoris, qui fere ex alijs Roſis inodorus eſt.*

V T I L I S

VTILIS *autem Roſarum hæc ſtillatitia aqua, cum ad cordis roborationem & ſpirituum reparationem, tum etiam ad omnia quæ clementer refrigerari poſtulant. tragematis, placentis, condimentis & aliis; quæ voluptatis excitandæ gratia conficiuntur multis, eadem admixta, ſaporis gratiam conciliat: oculorum calidos dolores mitigat: ſomnum conciliat: quem & ipſæ virẽtes Roſæ, odore ſuo ſuaui prouocant.*

SVCCVS *harum Roſarum, præſertim dilutè rubentium, aluum lenit & ſubducit.*

IDEM *præſtat earundem dilutum, & quod ex eo coquitur Droſatum ſiue Serapium; officinæ ſyrupum roſatum ſolutiuum nuncupant, quod ex infuſo ſiue diluto apparari debet, in quo pluries harum Roſarum virentium folia multa macerata ſunt.*

AD *leniendam autem ſiue ſubducandam aluum vtile, quando expurgatione alia potentiori, aut opus non eſt, aut vti non expedit. Nam præter ea quæ in inteſtinis hærent excrementa, aut in proximis & primis venis cruda, pituitoſa & ſubinde bilioſa, alia non educit; ſi non alijs quibuſdam potentioribus medicamentis permiſceatur.*

HVMECTAT *autem & refrigerat Serapium iſtud: ideo etiam febrium ardentium calores nimios ſedat, & viſcerum inflammationes mitigat, ſitim extinguit: debili autem & humido ventriculo parum vtile, nam eum laxiorem debilioremq́ relinquit.*

IN *rubetibus Roſis, quæ paßim ſunt vulgares, & alijs ſaturatæ purpuræ, quas Prouinciales appellãt, plus eſt terreæ ſubſtantiæ, & reſiccantis adſtringentisq́ facultatis, non tamen abſq́ humido quodã permixto; quod quidem ipſis adhuc virentibus ineſt: in reſiccatis verò deperditũ eſt. Succus hac de cauſa, & dilutum earum, ad aluum ſubducendam quoque facit; minus tamen quàm aliarum prædictarum.*



qui in holoſerico villoſo micat, referentes, ac quodammodo coloris gratia ſuperantes; quæ in attritu ſimilem ferè colore ſuccum reddunt, & decerptæ diutinè pulchritudinem ſuam retinent, aliquot etiam annis non marceſcentes; vnde & nomen inuenit: Semen maturatis ſpicis inſidet paruum, nigrum, & multum ſplendens: Radices breues & fibroſæ. Mirum in eo, Plinius ait, gaudere decerpi, & latius renaſci. Alexandrino palma eſt, qui decerptus aſſeruatur. Mirumq́; poſtquàm defecere cuncti flores, madefactus aqua reuiuiſcit, & hybernas coronas facit.

Ἀμάραντον *quoniam non marceſcat, Plinius appellat: noſtra ætas, Amarantum purpureum, ad differentiam Elichryſi, quod ſimiliter* ἀμάραντον *dicitur, de quo inferius ſuo loco: Germanicè* Samatblumen/Dauſentſchoon/ Flozamoz: *Noſtrate dialecto,* Flouweelbloemen: *Italicè* Fior velluto. *Gallicè* Paſſe velours, *Paßiuelutum Ruellius reddit, quo nomine holoſericum villoſum coccineum Galli nuncupant; cum quo de coloris principatu certat.*

E S T *verò & alia huius ſpecies, caule multo proceriore & craßiore, quatuor aut quinque cubitorum vel altiore: folijs ſimiliter maioribus; cui ſpicæ ſunt longiores, ſed obſoleti admodum ruboris. Seritur vterq; Amarantus in hortis, ſed prior frequentius. Alter enim Amarantus nullam vel omnino exiguam gratiam obtinet.* 2.

P R O V E N I V N T *ſpicæ Auguſto menſe, durant in Autumnum. Inſipidum vtrumq; olus eſt, & Bliti ſpecies, de quo in Olerum hiſtoria, vbi illi ſuæ reddentur vires.*

R E C E N T I O R V M *plærique Amaranto purpureo, & præcipuè primo, adſtringendi cum frigiditate & ſiccitate potentiam, ſanguinisq; omnem fluorem ſiſtendi vires attribuunt; quas tamen ei ineſſe nulla qualitas oſtendit præter ſo-*

ter ſolùm fortè colorem, quo ſpicæ rubent. Nam rubra omnia ſanguinem vndequaq; fluentem cohibere ac ſupprimere, quorundam eſt opinio; eo quòd quædam ſanguinem ſupprimentia, talia colore ſint. Sed hæc opinio vti vana eſt, ita nullis probabilibus rationibus innititur. Ex coloribus etenim de viribus ſimplicium & medicamentorum, certi nihil colligere licet: vt Galenus lib. de ſimpl. medica. faculta. primo & quarto dilucidè oſtendit. Sunt ſiquidem pleraque rubra etiam calida & aperientia, vti Rubiæ rubicunda radix. Qua de cauſa & perperam ratiocinantur, qui Amarantum purpureum, ſanguinem ſupprimere, cœliacos & dyſentericos adiuuare, ex ſolo colore iudicant.

DE ROSIS. CAP. XXVIII.

ROSARVM ſtirps tametſi fruticoſa & ſpinoſa ſit, conſentaneum tamen & decẽs magis eſt, eam floribus iungere, quam ſpinoſis fruticibus ſociare: principatum ſiquidem, inter flores omnes Roſa facilè obtinet, eiuſq; in coronis omnibus vſus propè nimius eſt; & vt ex Anacreonte Teio, Poëta Græco vetuſtiſsimo, Henricus Stephanus perquàm eleganti carmine Latino reddidit:

Roſa, bonor decuſq; florum.
Roſa, cura, amorq; Veris.
Roſa, cælitum eſt voluptas.
Roſeis puer Cytheres
Caput implicat coronis,
Charitum choros frequentans.

SVNT autem Roſæ genere quidem permulta, aut ſtirpis ipſius magnitudine, aſperitate, læuitateúe; aut floris foliorum multitudine, paucitateúe, vel colore odoreq; differentes. Nonnullæ ſiquidem proceræ & excelſæ; aliæ breues & humi-



& humiles:folia quibuſdam quina,alijs duodena,vicenáue aut plura. Theophraſtus etiam ἑκατοντάφυλλον,*ſiue centifoliam quandam, circa Philippos exire refert: quam incolæ ex Pangæo trasferentes ſerunt : & in Campania, Plinius. Colore item hæ quidem rubentes, illæ verò candidæ:odoratæ etiam quàm plurimæ,abſque odore nonnullæ. Harum omnium quædam ſatiuæ & hortenſes ſunt; aliæ verò ſyluestres.*

R a m i *aut potius virgæ omnibus duræ, lignoſæ,mordacibus aculeis horrentes; & ſyluestribus quidem ſpinoſiores:folia aſpera,per ambitum ſerrata, ex quinq; aut ſeptem ex vno neruo cohærentibus : flores è caulicorum faſtigijs exeunt, primùm herbaceo incluſi calyci, qui tumeſcens in virides alabaſtros faſtigiatur, quibus paulatim dehiſcentibus flos panditur,in calycis ſui medio, ſtamina quædam capillacea,luteosq; complexus apices: ſemen in oblongis capitulis, quæ calycibus et floribus ſubſunt per maturitatem rubentibus,gignitur durum, lanugine inuolutum:radices duræ, lignoſæ in diuerſa tendunt.*

1. I n *ſatiuarum cenſu, vna proceritate caulium ſiue ramorum,reliquas ſuperat: craſſis enim & lignoſis ſuis virgis ad* 10.*vel* 12.*pedes,aut etiam altius conſcendit:flores candidi,odorati & multorum foliorum,quorum interiora minora;exteriora verò maiora & ampliora.*

2. P r o x i m a *magnitudine, virgas habet breuiores, ſed non minus aſperas, Roſas odore ſuaues, ſed dilutè & pallidè rubentes: Incarnatas Itali appellant.*

3. T e r t i a *huic ſimilis ramis & folijs eſt, ſed ſubinde breuior, flore verò odoratiſſimo pulcherrimóque, ſaturato, & quoddammodo puniceo rubore nitente; Roſarum omnium præſtantiſſima, & ad medicamenta omnis ferè generis vtiliſſima.*

Q v a r t a



4 QVARTA breuior eſt, virgis bicubitalibus aut altioribus, flore eleganter quidem rubente, ſed minus quàm tertiæ, & quandoque ſimplici, quinq; tantumodo foliorum; alias plurium: aliquando etiam multiplici; odore grato & perquàm iucundo.

5 QVINTA Roſarum hortenſis ſpecies, ramis & virgis ſylueſtrem Caninam Roſam quodammodo refert. Roſas profert paruas plures ſimul cohærentes, vt plurimum ſimplices, aliquando ſed rarò multiplices; odore admodum fragranti ſuauiſsim:us, & moſchum proximè referentes: vnde & Roſæ Moſchettæ ab Hetruſcis appellantur.

6 SYLVESTRIVM ea quidem quæ Canina Roſa vulgo dicitur, & Belgio familiariſsima eſt, aculeatis virgis, & aſperis folijs, ſatiuis ſimilis eſt; ſingulis tamen minoribus: flos ſimplex quinque folia non excedens, albicans, aut ex albido colore purpuraſcens. Adnaſcitur huius virgis aliquando pilula quædam hirſuta, echino Caſtaneæ quaſi ſimilis, at mollis, quam Spongiolam Roſæ nuncupant.

7 HVIC ſimilis eſt, & alia ſpecies, verumtamen aliquantulo minor, cuius virgæ ſubrubente cortice veſtiuntur; flores pallidè rubent, non in totum abſque odore: Cinamomina Roſa à quibuſdam dicitur.

8 INTER ſylueſtres etiam quædam lutei coloris Roſas fert.

9 EST & parua quædam humillima, virgis ſpinoſiſsimis: folijs minimis, Roſis perquàm exiguis, candidis & ſuauiter odoratis.

10 IAM & ſylueſtris quædam folijs reperitur odoratis: hæc proceritate ſylueſtres omnes ſæpè ſuperat. Virgas habet duras, craſſas, & lignoſas: folia ſplendentia & pulchrè virentia, odore gratiſsima: Roſas verò paruulas quinquefolias, frequentiſsimè albicantes, rarò purpuraſcentes, exigui

aut

aut nullius odoris, fructũ oblongũ, colore ſubrubẽtem, nucleo paruæ Oliuæ, & Roſarum aliarum capitulo ſimilem, ſed minorem quàm hortenſiũ, in quibus lanoſi flocci atque inter eos ſemen conditum, paruum, & durũ. Reperiuntur verò & circa huius tenues virgas, rotũdæ, molles, et hirſutæ ſpongiolæ, tales omnino, quales circa Caninæ Roſæ ſpinas naſcũtur. Et totidem quidem Roſarum genera, noſtra ætas adinuenit.

SVNT *verò & apud Plinium lib. 21. cap. 4. multa & plurima ſuis appellata cognominibus, ſed non omnia in rubo, hoc eſt, ſpinoſo frutice, nata: (nam & ex Maluis flores in Roſarum cenſu numerantur) quorum quædam cum noſtris generibus conuenire, veriſimile eſt; non tamen omnia. Genera eius, noſtri, inquit, fecere celeberrima, Præneſtinam & Campanam. Addidere alij Mileſiam, cuius ſit ardentiſſimus colos, non excedentis duodena folia: Proximam ei Trachiniam minus rubentem: mox Alabandicam viliorem, albicantibus folijs. Viliſſimam verò plurimis; ſed minutiſſimis, ſpineolam. Deinde paulò infrà.*

EST *& quæ Græca appellatur à noſtris, à Græcis Lychnis, non niſi in humidis locis proueniens, nec vnquam excedens quinque folia, Violæ magnitudine, odore nullo. Eſt & alia Græcula appellata conuolutis foliorum paniculis, nec dehiſcens niſi manu coacta, ſemperq́; naſcenti ſimilis, latiſſimis folijs. Alia funditur è caule maluaceo, folia oleracea habens, Moſceuton vocant. Atq; inter has media magnitudine, Autumnalis, quam Coroneolam vocant. Omnes ſine odore, præter Coroneolam, & in rubo natam.*

SERVNTVR *& plantantur Roſæ quidem nitiores et ſatiuæ apud Belgas, Germanos, Gallos, & alibi, in hortis.*

SYLVESTRES *multis locis ſponte exeunt: & inter has quidem prima, paſſim circa ſcrobes, foſſas, ad margines agrorum & pratorum; locis humidis prouenit.*

8. Lutea in Africa & Aegypto, quam plerique in hortis nunc habent, vti & Cinamominam.

9. Minima ſpinoſiſſima & aſperrima, locis gignitur maritimis, frequens in Morinorum finibus, iuxta Icium portum, in arenoſis maris aggeribus.

10. Sed odorata ſylueſtris Roſa hortenſis eſt, nec vſquam in Gallia aut Belgio, quod ſciamus, ſponte exit.

Seri autem Roſa, vti Plinius ait, nec pinguibus vult, nec argilloſis, nec riguis, contenta raris, proprieq́ rudera-tum agrum amat: omnis, locis ſiccis quàm humidis odoratior. Refert & cæli temperies; quibuſdam enim annis, minus odorata prouenit. Theophraſtus odoris colorisq́ præſtantiam locorum etiam ratione contingere affirmat: & odoratiſsimas Roſas, quæ apud Cyrenen naſcuntur; & proinde vnguentum iucundiſsimum illic fieri.

Nascitur verò Roſa ex ſemine: ſed quoniam tardè perficitur, conciſo caule ſeritur. Omnis reciſione et vſtione proficit; floremq́ melius profert; relicta namq́ excreſcit & ſylueſcit. Sæpius eam transferre vtile eſt: ſic enim pulchriorem Roſam effundi affirmant: Theophraſtus et Plinius auctores.

Serendarum autem Roſarum modum, Palladius oſtendit. Si indigus plantarum, ait, volueris ex paucis virgulis habere copioſa roſaria, quaternorũ digitorum ſurculos gemmantes cum geniculis ſuis debebis excidere, & in modum propaginis ſternere, & ſtercore ac rigationibus adiuuare. vbi anni ætatem compleuerint, pedis ſpacio inter ſe transferre diſiunctos, atque ita ſolum, quod huic generi deputabis, implere.

Florent Roſæ; quædam citiùs, aliæ ſeriùs, omnes Maio aut initio Iunij menſis. Præcoces Cinamominæ, & aliæ quædam ſylueſtres: ſeriores ſatiuæ ſunt. Moſchettæ

menſe

menſe Auguſto & Septembri florent. Theophraſtus, ſi autumnus prolixor fuerit, Roſas etiam denuo erumpere poſſe teſtatur.

ROSA *Græcis* ῥόδον *appellatur. Stirps verò ipſa Roſarum* ῥοδωνιὰ, *quæ apud Latinos idem cùm flore nomen retinet. Dicitur autem* ῥόδον, *vt Plutarchus ait,* ὅτι ῥεῦμα πολὺ τῆς ὀδμῆς ἀφίησι; *quòd largũ odoris effluuiũ emittat.*

MEDIVM *floris Roſarum, lutea videlicet ſtamina & apices,* ἄνθος τῶν ῥόδων, *& flos Roſæ dicitur; officinis Anthera.*

FOLIORVM *ipſius floris partes candidæ, quibus calycibus inſeruntur,* ὄνυχες, *& vngues appellantur.*

CALYX *vocatur, qui ſtamina & floris foliola complectitur ac continet.*

ALABASTRI *verò ſunt calycis partes laciniosæ, conum floris priuſquam pandatur complectentes; quæ quinque ſunt; duæ barbatulæ, duæ imberbes, & quinta partim barbata, partim minimè; cortices Roſarum à pleriſque appellantur.*

Κεφάλαι καὶ κεφάλια *dicuntur capitula, in quibus ſemen gignitur, quæ ſcilicet floribus & calycibus ſubſunt.*

VIRGAS *ſtirpis Roſarum, Strabus Gallus in hortulo ſuo, Viburna nominat, ſic ſcribens:* Viburnum.

Iam niſi me feſſum via longior indupediret,
Scrupeus atque noui tereretur carminis ordo,
Debueram Viburna Roſæ pretioſa metallo
Pactoli, & niueis Arabum circundare gemmis.

Virgilius tamen & Aurelius Nemeſianus, viburnum fruticem aliquem ſui generis innuunt, paruum, humilem, lentum & obſequioſum. Ille quidem ecloga prima vrbem commendans Romam:

Verùm hæc tantum alias inter caput extulit vrbes,

 Quantum

Quantum lenta ſolent inter Viburna Cupreſſi.

Nemeſianus verò ecloga ſecunda, his carminibus:

Nos quoque te propter Donace donabimur vrbi,
Si modò coniferas inter Viburna Cupreſſos,
Aut inter Pinos Corylum frondeſcere fas eſt.

1 In *ſatiuarum Roſarum numero primam, vulgo Roſam albam; Belgæ,* witte Rooſen: *Germani* weiſz Rooſen: *Galli,* blanche Roſe *appellant. Poteſt hæc Plinij Spineola Roſa eſſe, ſi modò Campana Roſa nõn eſt.*

2 Altera, *quam incarnatam Roſam Italia nuncupat, Alabandicæ ſimilis eſt: Germani,* Liebfarbige Roſen.

3 Tertia, *Prouincialis Gallis, dicitur: hanc; Mileſiam eſſe, nõn temerè ſuſpicari licet.*

4 Qvartam, *Roſas Franchas Galliæ, Plinius Trachiniam fortè aut Præneſtinam dixerit.*

5 Qvinta, *Moſchata, ab odore, vt diximus, moſchi dicta; Damaſcenam autem & hanc nonnulli appellant: Itali* Roſam moſchettam: *Galli,* Roſes muſquées ou muſcadelles: *Belgæ,* Muſket Rooſen.

6 Sylvestris *Roſa, Germanis* wilder Roſen/ heckroſen: *Brabantis,* wilde Rooſen: *Gallis,* Roſes ſauuages: *Plinio lib. 8. & 25.* κυνόρροδος ἢ κυνόρροδα *eſt, id eſt, Roſa Canina: nonnullis etiam Canina ſentis.*

Qvae *verò circa ramulos & virgas huius Cynorhodi hirſutæ pilulæ reperiũtur, ſpongiolæ ſylueſtris Roſæ aptiſſimè & propriiſſimè dictæ ſunt: Officinæ perperam Bedeguar appellarunt. Nam Bedeguar Arabibus Cardui ſpecies, quæ Græcis* ἄκανθα λευκὴ, *hoc eſt, ſpina alba.*

Aliæ *ſylueſtres Roſæ, Cynorhodi etiam ſpecies quædam ſunt.*

7 Earvm *vna, ordine ſeptima vulgo* Caneel Rooſken/*id eſt* Cinamomina *Roſa appellatur.*

Octava

OCTAVA *à colore nomen accepit Lutea dicta.* 8

NONAM *noſtri* Duyncrooskens *vocitant, id eſt* 9
Roſam Dunenſem; ab ipſis in marino littore arenoſis collibus, quos vulgo Duynen *nominant. Sunt etiam qui* Pimpernelle rooskens *nuncupãt. Roſam pampinulam dixeris, à ſimilitudine nempe huius fruticis foliorum, cum folijs minoris Pampinulæ, quæ alio nomine Sanguiſorba & Pimpinella vocatur.*

DECIMAM *Cynorhodi ſiue Caninæ Roſæ, & quidem odoratam ſpeciẽ, Belgæ* Eglantier *aut* Aglantier: 10
Galli, Englenterium, *Ruellio teſte, nominãt: qui et hanc ſylueſtrem Roſam. Cynosbatõ, ſiue Canirubum eſſe ſuſpicatur. De quo Dioſcorides his verbis:* κυνόσβατον, οἱ δὲ ὀξυάκανθαν καλοῦσι. θάμνος ἐστὶ βάτου πολλῷ μείζων, δενδρώδης, φύλλα φέρει πολλῷ πλατύτερα μυρσίνης. ἀκάνθας δὲ περὶ ταῖς ῥάβδοις ἰσχυράς. ἄνθος λευκὸν. καρπὸν ἐπιμήκη, πυρῆνι ἐλαίας ἐοικότα, ἐν τῷ πεπαίνεσθαι πυῤῥόν. τὰ δὲ ἐντὸς ἐριώδη. *Id eſt, Cynosbatus, ſiue Canirubus, quem aliqui Oxyacantham vocant, frutex eſt Rubo longè maior, arboreſcens, folia fert latiora myrto: ſpinas circa ramos robuſtas: florem candidum: fructum oblongum, nucleo Oliuæ ſimilem, per maturitatem fuluum, interius lanuginoſum.*

Cynosbaton.

EXTAT *& Cynosbati apud Theophraſtũ huiuſcemodi deſcriptio:* τὸ δὲ κυνόσβατον, τὸν καρπὸν ὑπέρυθρον ἔχει, καὶ παραπλήσιον τῷ τῆς ῥόας, ἔστι δὲ δένδρου καὶ θάμνου μεταξὺ καὶ παρόμοιον ταῖς ῥόαις, τὸ δὲ φύλλον ἀγνῶδες. *(Exemplar vulgare* ἀγνῶδες *habet: ſed Athenæus ex Theophraſto* ἀγλῶδες *rectius legit) hoc eſt; Cynosbaton fructum ſubrubẽtem habet, et malo Punico ſimilẽ: eſt inter arborem et fruticẽ medium, veluti malus Punica: foliũ autẽ ſplendẽs.*

Theophraſti locus reſtitutus.

CVM *harũ deſcriptionũ vtraq; nõ malè englẽteriũ ſiue Caninã Roſã odoratã conuenire videtur. Nã frutex eſt Rubo*

 maior,

maior, caudices ſiue virgas habẽs craſſas lignoſas, vti malus punica, vel alia lignoſa & arboreſcens quædam ſtirps, aculeis & ſpinis duris munitas: folium eius nõ quidẽ integrum, ſed vnum aliquod ſingulare, totius folij pars. Myrti folijs latius eſt, ſuperioreq́ parte læue & ſplendens; fructus nucleo oliuæ ſimilis, qui maturus, colore eſt rubente, lanoſos floccos & ſemen intus habens. Quæ omnia huius ſyluestris & odoratæ Roſæ, cum Cynosbato ſimilitudinem oſtendunt.

Plinij locus emendatus. E S T *verò & alius Cynosbatus, quem Plinius lib. 24. cap. 14. deſcribit, quem alij Cinoſpaſton, (Cornarius ex veteri exemplari Cyuapauxin legit) alij Neuropaston vocant: foliũ habet veſtigio hominis ſimile. Fert & vuam nigram, in cuius acino neruum habet; vnde Neuropaſtos dicitur. Sed huic Cynosbato, ſylueſtris odoratæ (ſi modò legitima & non corrupta eſt deſcriptio) nequaquam ſimilis eſt, veluti neque Cappari, nec Smilaci aſperæ, quarum vtraque etiam Cynosbatos à nonnullis appellatur.*

S E D *ad Roſas reuertamur; quarum florum foliola, quia ex diuerſis partibus conſtant, diſſimiles etiam facultates obtinent. Inſunt etenim eis terreſtres quædam & adſtringentes; aliæ humidæ & aqueæ: nonnullæ ſpirituoſæ & aëreæ partes; quæ tamen in ſingulis non ſimiliter ſe habent. In vno ſiquidem genere hæ: in alio illæ excellunt. Prædominantem autem omnes frigidam habent temperiem, proximam tamen temperiei mediæ, ex primo videlicet ordine refrigerantium.*

S V P E R A N T *humidæ, aëreæ & ſpirituoſæ partes, in candidis, dilutè rubentibus, nec non in Damaſcenis ſiue Moſcatis: quas viribus præſtantiores Matthiolus tradit; vtpote cuius etiam folia viginti, aluum ſubducant ſumpta. Ex tribus his liquor, ea de cauſa, elicitur gratiſſimi ac ſuauiſſimi odoris, qui fere ex alijs Roſis inodorus eſt.*

V T I L I S

VTILIS autem Roſarum hæc ſtillatitia aqua, cum ad cordis roborationem & ſpirituum reparationem, tum etiam ad omnia quæ clementer refrigerati poſtulant. tragematis, placentis, condimentis & aliis; quæ voluptatis excitandæ gratia conficiuntur multis, eadem admixta, ſaporis gratiam conciliat: oculorum calidos dolores mitigat: ſomnum conciliat: quem & ipſæ virẽtes Roſæ, odore ſuo ſuaui prouocant.

SVCCVS harum Roſarum, præſertim dilutè rubentium, aluum lenit & ſubducit.

IDEM præſtat earundem dilutum, & quod ex eo coquitur Droſatum ſiue Serapium; officinæ ſyrupum roſatum ſolutiuum nuncupant, quod ex infuſo ſiue diluto apparari debet, in quo pluries harum Roſarum virentium folia multa macerata ſunt.

AD leniendam autem ſiue ſubducandam aluum vtile, quando expurgatione alia potentiori, aut opus non eſt, aut vti non expedit. Nam præter ea quæ in inteſtinis hærent excrementa, aut in proximis & primis venis cruda, pituitoſa & ſubinde linoſa, alia non educit; ſi non aliis quibuſdam potentioribus medicamentis permiſceatur.

HVMECTAT autem & refrigerat Serapium iſtud: ideo etiam febrium ardentium calores nimios ſedat, & viſcerum inflammationes mitigat, ſitim extinguit: debili autem & humido ventriculo parum vtile, nam eum laxiorem debilioremq; relinquit.

IN rubetibus Roſis, quæ paſſim ſunt vulgares, & aliis ſaturatæ purpuræ, quas Prouinciales appellãt, plus eſt terreæ ſubſtantiæ, & reſiccantis adſtringentisq; facultatis, non tamen abſq; humido quodã permixto; quod quidem ipſis adhuc virentibus ineſt: in reſiccatis verò deperditũ eſt. Succus hac de cauſa, & dilutum earum, ad aluum ſubducendam quoque facit; minus tamen quàm aliarum prædictarum.

RESICCATÆ autem hæ Roſæ, humiditate iam abſumpta, adſtringunt & reſiccant: refrigerant quoque, ſed minus quàm virentes: robur cordi conciliant, ac tremori, & palpitationi eius ſuccurrunt: hepar, renes, & alia viſcera debilia confirmant: ventriculum flaccidum, debilem & humidum, ſiccant & corroborant: fluorem muliebrem & ſuperfluam menſtruorum purgationem compeſcunt; ſanguinis vndequaque eruptiones ſiſtunt: ſudores reprimunt: aluum nimio fluore laxam, conſtringunt: antidotis omnibus vtiliter admiſcentur, & alijs quoque medicamentis, ſiue foris adhibendis, ſiue intra corpus aſſumendis, quibus adſtringens ac corroborans aliquod vtilitet accedit.

QVOD ex ipſis fit Rhodomeli, vulneribus, vlceribus, eruptionibus, ac in vniuerſum omnibus, quæ abſtergi & reſiccari poſtulant, longè vtiliſſimum eſt.

OLEVM calores omnes ſedat, & inflammationes prohibet, aut iam incipientes mitigat.

FLORES Roſarum, lutea videlicet ſtamina & apices, reſiccant ſimiliter et adſtringunt, & potentius quidem, quàm ipſarum Roſarum foliola. Idem poſſunt calyces & alabaſtri: ſed cùm his omnibus odor deſit, minus vtilia ſunt, humanæq; naturæ minus amica.

CAPITA Roſarum, Plinio auctore, ſanguinem etiam & ventrem ſiſtunt: vngues, epiphoris ſalubres ſunt.

RADIX ſylueſtris Roſæ ad morſum Canis rabidi vnicum remedium, oraculo repertum: vti idem lib. 8. cap. 41. ſcribit.

SPONGIOLÆ, quæ in medijs eius ſpinis naſcitur, cinere cum melle, Alopecias capitis expleri, idem ait, lib. 25. cap. 2.

FVCHSIVS, ſpongiolas & capitula ſylueſtris Roſæ, contra calculum & vrinæ difficultates valere affirmat; ſi in pulue-

pulverem trita exhibeantur. Prodeſſe autem poſſunt non vt diuretica, aut calculum atterentia; ſed veluti alia quadam adſtringentia, debiles renes confirmantia: quæ calculoſis non rarò vtiliora ſunt, quàm multa, præſertim potenter, diuretica. Nam talium diureticorum frequentiori aut nimio vſu, & renes multum debilitari, & ſæpe ſupercaleſieri contingit; & calculos non modò non comminui, atteri, aut expelli, ſed copioſiores & duriores frequenter generari. Quod etenim in ſanguine tenue, aqueum & ſeroſum eſt, ſegregant: quod verò craſſius, cogunt, ac indurari diuretica fortiora faciunt: & ſimiliter etiam alia minus potentia, frequentiori vſu.

DE CISTO. CAP. XXIX.

ROSARVM ſpecies & Ciſtus nonnullis videtur. Eius duo veteres genera fecere; marem & fœminam, præter tertium Ledum dictum.

VTERQVE frutex eſt lignoſus, multis alis ramoſus; ſed tamen humilis, nec admodum procerus, & virgis tenuibus: folia eis ſunt lata, aliquantulum rugoſa & lanuginoſa, propemodũ ſubalbicantia, hortẽſis aut alterius Saluiæ folijs modo quodam ſimilia: flores in ſummo virgularum, veluti paruæ ſylueſtres Roſæ, fugaces tamẽ & citò pereuntes; colore mari quidem, in cæruleo pene ſubrubẽtes, aut purpurei: fœminæ verò candidi: capitula inde rotundiuſcula, in quibus ſemẽ paruum: radices lignoſæ, fiſſæ, in diuerſa tendẽtes.

EXIT ſubinde ſub ipſo frutice ad radices, Limodori quoddam genus, craſſum, pingue, carnoſum, ſucco plenum, ſine folijs, ex multis veluti Hyoſciami vtriculis, aut mali Punicæ cytinis totum conſtans: colore in vno genere πυῤῥῷ ſiue ruffo: in altero candido, in quodam etiam χλωρῷ, ſiue virenti, aut herbaceo: vt Dioſcorides ait. Hypociſtis.

NASCI-



NASCITVR *Ciſtus in Italia, Hiſpania, Narbonenſi Gallia, ac in alijs multis calidioribus Europæ prouincijs, aridis & ſaxoſis locis: & in vna quidem regione crebrioribus folijs, in alijs rarioribus, alibi candidioribus mollioribusq́;, in pleriſque minus candidis, minusq́; piloſis, in nonnullis longioribus, in quibuſdam rotundioribus aut minoribus. Mutationem enim haud exiguam, pro regionum diuerſitate Ciſtus quoque recipit. Floret æſtiuis menſibus.*

Κίστον ἢ κίσθον *Græci appellant, nonnulli* κισσάρον, *alij* κίσθαρον. *Latinis ſimiliter Ciſtus, & Roſa ſyluatica dicitur, à quibuſdam etiam Roſa Canina, vt Scribonius Largus refert.*

E *radicibus exiens limodorum,* ὑποκιστὶς *vocatur; quo-* Hypociſtis.
niam ſub Ciſto proueniat: A nonnullis ῥόβηθρον, *aut* ὀρόβηθρον: *Ab alijs* κύτινος, *inter quos Paulus eſt Aegineta; qui etiam non illud, quod Ciſto ſubnaſcitur, ſed huius ſuccum hypochiſtida appellat: vnde manaſſe poteſt hypoquiſtidos vox, qua officinæ ſuccum hunc barbarè nominant.*

FACVLTATE *porrò Ciſtus, vt Galenus ait, non inſtrennuè deſiccat, ſecundi propemodum ordinis reſiccantium: adeò verò frigidus eſt, vt tepidi caloris ſit particeps. Folia & prima germina trita tantum deſiccant, adſtringuntq́;, vt vlcera glutinare valeant. Flores magis ſunt efficaces, adeò vt cum vino poti dyſenterias, ventris imbecillitates, fluxusq́; ac humiditates ſanent: cataplaſmatis modo illita, putredinoſa ipſorum vlcerum iuuant. Dioſcorides,* νομὰς, *id eſt, vlcera depaſcentia illitu cohibere, & cum cera ambuſtis, veteribusq́; vlceribus mederi tradit.*

HYPOCISTIS *multo magis adſtrictoria eſt, efficax remedium ad omnes fluxionum affectus, vt ſanguinis reiectiones, profluuia muliebria; cæliacos, dyſentericosq́; affectus. Quin ſi partem raborare conſilium ſit, quæ videlicet*

plusculo

pluſculo humore exoluta fuerit, robur ac firmitatem illi non ſegniter addit. Sic ſanè ſtomachicis, hepaticisq́; epithematis admiſcetur; & ex viperis Theriacæ inditur, nimirum quo corpora confirmet ac roboret: Galenus.

DE CISTO LEDO, ET LADANO. CAP. XXX.

CISTVS *Ledon, frutex eſt paruus Ciſto aſsimilis, ſed folijs longioribus, nigrioribus, & glutinoſis: flores parui albicantes, exiguis Roſis perſimiles: vna tamen eius ſpecies maiores habet, quorum ſingula foliola nigricans exornat macula, floribus gratiam ac decorem adferens.*

Ladanum. CONTRAHVNT *folia pingue quoddam reſinoſum & odoratum, & tempore quidem, vt Dioſcorides ait, vernali; ſed, vt Petrus Bellonius, αὐτόπτης, in medijs æſtatu et Canicularium dierum ardentiſsimis feruoribus: quod non abſque ſingulari cura & diligentia, nec minori induſtria, ab ipſis ſtirpibus noſtra ætate colligitur; nō vt in fabulis eſt veterum ex caprarum aut hircorum barbis villiſue depectitur: collectum colatur, & in maſſas formatum in medicinæ vſus reconditur. In Creta inſula, eodem Bellonio teſte, paſſim locis incultis Ledon exit: reperitur & in Cypro, Plinio auctore.*

Λῆδον ϗ λάδον ipſe frutex dicitur & Ciſti ſpecies eſt. Pingue verò quod ex folijs colligitur λάδανον ϗ λήδανον: Latini Græcas voces ſeruant: officinæ corruptè Lapdanum enunciant. Maximè probatur Dioſcoridi odoratum, ὑπόχλωρον, ſiue ſubuiride, facilè molleſcens, pingue, non arenoſum, nec citò fragile, ſed reſinoſum.

PRIMO *exceſſu completo Ladanum calidum eſt, Galenus inquit, habens etiam adſtrictionis paululum: ad hac ſub-*

hac ſubſtantia tenui, ac proinde emolliens, pariterq́ moderatè digerens, ac videlicet etiam concoquens. Itaque mirandum non eſt, ſi peculiariter ad vteri vitia conueniat, quandoquidem ad dicta paulum quiddam adſtrictionis obtinet: quocirca etiã defluentes capillos retinet. Nam quicquid ad radices eorum praui humoris reſederit, id omne abſumit; tum meatus quibus infixi ſunt, contrahit.

V I M *habet Ladanum, Dioſcorides ait, adſtringentem, calfacientem, mollientem, aperientem: defluos capillos continet, cum vino, myrrha, & oleo myrtino admixtum: cicatrices pulchriores efficit cum vino illitum. Medetur aurium doloribus cum hydromelite aut roſaceo infuſum: ſuffitu ſecundas eijcit: duritias vteri peßis immixtũ curat. Medicamentis dolorem ſopientibus, aduerſus tußim facientibus, & malagmatis vtiliter admiſcetur. Aluum ſiſtit, cum vino vetere potum: & vrinam cit.*

R E P E R I T V R *porrò Ledo ſimilis quædam, ſed multò minor ſtirps, ſubinde, niſi pedamentis quibuſdam fulciatur, quaſi repens: cauliculi ei ſunt numeroſi tenues & graciles: folia oblonga, Ledi ac Ciſti minora, carnoſa, leniter hirſuta, quibus lentus ineſt ſuccus: flores exigui, veluti paruulæ quædam Roſæ, ſed minores, pares forma & magnitudine Argentinæ, ſiue Potentillæ dictæ, floribus; colore lutei aut candidi: radices tenues, lignoſæ, ruffeſcentes. Naſcitur aſperis, ſiccis & apricis, tam campeſtribus quàm montanis locis. Aeſtiuis menſibus floret.* Flos Solis.

T R A G V S *Germanicè* Heyden yſop & feld yſop *appellat: plerique Latinè Gratiam Dei. Eſt tamen & alia herba Gratiola à recentioribus dicta. Valerius Cordus Helianthemum & Solis florem nominat.*

P L I N I V S *Helianthen tradit, in Temiſcyra regione, & Ciliciæ montibus prouenire maritimis, folio Myrti. Hac* Helianthe.

cum



cum adipe Leonino decocta, addito croco & Palmeo vino perungi Magos, & Perſarum Reges, vt fiat corpus aſpectu iucundum: ideo eandem Heliocallidẽ nominari. Quæ ſi eadem cum iſto Solis flore ſit, an diuerſa, nemo facilè in tantâ Plinij breuitate explicauerit. Matthiolus, Heliantbemum ſiue Solis florem, à quibuſdam Panaces Chironium exiſtimari refert, verùm cum eo ſimilitudinis habet nihil.

VVLNERA *autem, eodem auctore, glutinat: ſanguinem manantem ſiſtit; ad cruenta ſputa, dyſenteriam, menſium redundantiam vtilis: oris & pudendorum vlcera vinum decoctionis eius ablutione ſanat. in ſumma, agglutinat, cohibet, & corroborat. Quæ ſatis oſtendunt cum Ciſto, ac Ledo; non modò forma, ſed & viribus ac facultatibus conuenire. Proinde Ciſti & Ledi, ſylueſtrem quandam ſpeciem eſſe.*

DE PÆONIA. CAP. XXXI.

PÆONIÆ *tres ſunt: maſcula vna, fœmina duæ.*

MASCVLÆ *Pæoniæ caules, et foliorum pediculi rubent: folia lata ex pluribus commiſſa, nucis iuglandis folijs ferè ſimilia, niſi quòd iuglandis ex ſeptem aut nouem particularibus, ſimul ad vnum neruum aut ῥάχιν, cohærentibus conſtent; Pæoniæ verò, ex quinque ſolùm, & ſubinde ex tribus tantùm committantur: flores in ſummo caulium veluti magnæ Roſæ in purpura rubent; ſtaminibus in medio purpureis, ex quibus lutei dependent apices: ſiliquæ foris lanuginoſæ, quæ per maturitatem ſponte dehiſcunt; ſemen in his nigrum, rotundum, ochri ferè magnitudine; & grana quædam coccineo colore ſplendentia: radices ſubſunt longæ, craſſæ, altè deſcendentes, ſubinde bifidæ, aut trifidæ, intus candidæ & odoratæ.*



PRIORIS *femina caules parum aut nihil rubent: folia incondita, hippoſelini, quod à Theophraſto Smyrnion appellatur, ferè modo laciniata, & ſingularia anguſtiora quàm maris, ſuperna parte virentiora, inferiore albicantiora: flores vt maſculæ Pæoniæ, colore aliâs pulchrè, aliâs dilutè rubẽtes: ſemen, in ſiliquis Amygdalis ſimilibus, etiam ſimile: radices verò differentes & aliæ: non vna etenim huic eſt radix, ſed ab vno capite multæ deſcendunt glanduloſæ radices, veri Aſphodeli radicibus ſimiles; ſed multo craſſiores & longiores; à quibus ſæpe aliæ duæ aut tres procedunt, eiuſdem omnino formæ.* 2

ALTERA *femina caules habet & folia ſimilia, folia tamen minus incondita, & in virore candidiora, auerſaq; parte etiam albidiora: flores minores, dilutiùs rubentes: radices quoque glanduloſas, ſed ſingulas multo longiores ac tenuiores. Hanc Plinius pro mare habuiſſe videtur: nam radices ei ſunt plures, & ſingulæ palmo longiores ac candidæ, quales mari ipſe tribuit. Femina, inquit, exiſtimatur, cuius radicibus ſeu balani longiores, circa octo aut ſex adhærent: mas plures habet, quoniam non vna radice nixus eſt, palmi altitudine, cãdidaq;. Poſſet verò & hæc Pæoniæ feminæ ſpecies altera, Dioſcoridis quoque maſcula exiſtimari, ſi non folium mari nucis iuglandis, & radicem vnicã eſſe ſcripſiſſet. Nam mari ſuo talem ferè radicem tribuit, qualis eſt tertiæ Pæoniæ vna aliqua, ab ipſis radicibus, quæ pluribus ſingularibus conſtant, auulſa. Sed tamen ex eo quod Pæoniæ mari, folia βασιλικῆ καρύᾳ, id eſt nuci regiæ ſimilia eſſe prodiderit, & radicem vnam numero ſingulari, non ſeptẽ aut octo, vti feminam habere ait, oſtendit ſe non hanc tertiam, ſed primam, marem appellauiſſe: quæ nempe nucis Iuglandis ſiue Regiæ, habet folia, & radicẽ eſt vnica. Plinius etiam* 3

feminã





Plinij oſcitãtia. *feminæ folia Myrrham redolere ait; ſed ſuſpicio euidens eſt,* ἀντὶ τοῦ σμυρνίου, σμύρναν *eum accepiſſe; aut pro* σμυρνίῳ, *Myrrham parum rectè reddidiſſe.*

NASCITVR *Pæonia, vt Dioſcorides ſcriptum reliquit, in altis & præruptis montibus: Plinius verò, in opacis mõtibus, & alio loco in ſyluis, ait: in Cretæ & Siciliæ montibus Apuleius: Geſnerus in Generoſo dicto Heluetiæ monte reperiri, audiuerat: apud Belgas & alibi hac ætate in hortis habetur, & vulgatiſſima quidem, fæmina prior; altera deinde: maſcula rariſſima eſt. Florent omnes menſe Maio: ſemen Iulio ad maturitatem peruenit.*

GRÆCIS παιόνια καὶ γλυκυσίδη: *& à nõnullis* πεντόβορον; *Latinis ſimiliter, Pæonia & dulciſida dicitur. Officinis* Pionia; *Germanis* Peonien blumen / Peonien roſen / Gichtwurtz / Kunigblum / Pfingſtroſen: *Belgis ferè*, Pioenen: *Flandris tamen*, Maſtbloemen. *Gallis*, Piuoine; *Hiſpanis*, Roſa del monte.

HABET *verò & alia multa nomina, inter nothas voces reiecta, quæ partim etiam apud Apuleium reperiuntur: vt ſunt*, ὀροβέλιον, ὀροβάξ, αἱμάγωγον, παιταίδη, μηνογένειον, μήνιον, πανθικέρατος, ἰδαῖος δάκτυλος, ἀγλαοφῶτις, θεοδόνιον, σελήνιον, σεληνόγονον, διχομήνιον. *Roſa fatuina, herba caſta. Menogenion autem, Menion, Selenio͞, Selenogonion, Dichomenion,* ἀπὸ τῆς μήνης, καὶ σελήνης *nomina deriuãtur; quarum vtraq; vox Latinis Lunã ſignificat. Lunaris verò ſiue Lunaria Pæonia appellari poteſt: quòd Comitiali morbo laborantibus, quos Lunaticos pleriq; appellant, auxilietur. Idæi dactyli appellatio, feminæ conuenit, cuius glandulosæ radices dactylos idæos referunt. Sunt autem idæi dactyli, gemmæ quædam forma humani pollicis, in Creta inſula naſcentes. Aglaophotis, id eſt lucidè ſplendens, Pæonia dicitur, à granis cocci colore ſplendentibus.*

AGLAOPHOTIDES autem duæ, apud Aelianum lib. 14. deſcriptæ reperiuntur: vna marina, cap. 24. altera terreſtris, cap. 27. Aglaophotis,

1 MARINA, fuci ſpecies eſt, quæ in profundis naſcitur petris, magnitudine Myricæ, fructu Papaueris, qui æſtiuo Solſtitio dehiſcens, noctu igneum quendam, & veluti ſcintillantem ſplendorem emittit.

TERRESTREM, quæ alio nomine Cynoſpaſtus dicitur, per diem, ait, inter cæteras herbas deliteſcere, nec vllo modo agnoſci; nocte verò ſtellæ inſtar lucentem, & igneo ſplendore coruſcantem, facilè in conſpectum venire.

2 ET hæc quidem terreſtris Aglaophotis ſiue Cynoſpaſtus, Pæonia eſt; Pæoniæ enim grana rubentia, Apuleius ait, noctu lucere tanquã lucernam: et plurimum noctu à paſtoribus inueniri ac colligi. Præcipi etiã vt Pæonia noctu colligatur, Theophraſtus & Plinius referunt. Quæ de Aglaophotide Aelianus quoque affirmat.

APPELLATVR verò terreſtris hæc Aglaophotis à Ioſepho belli Iudaici ſcriptore, lib. 7. cap. 25. Baaras, à loco in quo reperitur. Quod, conferenti ea quæ de Aglaophotide terreſtri, ſiue Cynoſpaſto, Aelianus ſcribit, cum ijs quæ de Baara Ioſephus, fit manifeſtũ. Cynoſpaſtum etenim Aelianus ait, non abſque periculo euelli, & eum, qui primũ eius naturæ imperitus eam attigit, famam eſſe perijſſe: itaq; ſignum ad eius radices noctu defigendum, canem verò ad alligandum famelicum qui nidore obiectarum aſſatarum carnium motus ad eas impetu facto, radicibus eam eruat. Ita etiam Ioſephus, Baaram tradit circa veſperam, veluti iubare fulgere, accedentibus & euellere cupientibus facilem non eſſe; ſed vel vrinam muliebrem, aut menſtruum ſanguinem ſuper eum fundendum, aut circumfodiendam, & ad eam canem religandum, atque ita demum euelli poſſe.

VANISSIMA autem hæc ſunt omnia: nullo etenim negocio & citra omne periculum, quauis diei & noctis hora Pæoniæ radix colligi & euelli poteſt. Qua de cauſa & ſimiliter vana ſunt, quæ Theophraſtus & Plinius, de Pæonia tradi ferunt: præcipi, videlicet, vt noctu colligatur. Nam ſi interdiu quis fructum legat, à Pico martio viſus oculis periclitaturum: ſi verò radicem ſecet, periculum eſſe ne ſedes procidat.

MIRVM autem videri non debet huiuſcemodi nugas & vaniſſimas ſuperſtitiones, ac impijſſimas ceremonias, ſubinde in antiquiſſimorum auctorum libris reſperſas reperiri: fuerunt enim multa, illorum ſeculis, magna vanitate, ad oſtentationem, vt Plinius verè teſtatur, ab Aegyptijs & alijs præſtigiatoribus efficta: quorum ſectator olim quidam Andreas fuit medicus, quem Galenus ait, præſtigiaturas ac mendacia in materiam medicam inuexiſſe: à cuius lectione, ea de cauſa, & aliorum ſimiliter mendacium, abſtinendum præcipit.

PORRO Pæoniæ radix leuiter cum dulcedine, vt Galenus ait, adſtringit: acrimoniæ cuiuſdam ſubamaræ quoque particeps: temperamentum haud inſigniter calidum obtinet, pauxillo ſymmetro calidius: exiccatoria autem eſt & ſubtilium partium. Feminis à partu non purgatis, ſicca, Dioſcorides inquit, datur: menſes cit Amygdalæ quantitate potá: in mulſa, Galenus addit. Prodeſt auriginoſis, renes & veſicam dolentibus: obſtructum hepar & renes expurgat: ventris dolores ſedat, & fluxiones ſiſtit, in vino decocta & bibita. Pueris ex collo ſuſpenſam, aduerſus Comitialem morbum efficacem eſſe, à Galeno certo et euidenti experimento compertum eſt. Eſtur etiam, inquit Plinius, contra malum mentis: ſed in medendo quatuor drachmæ ſatis ſunt. Præfertur ad hæc maſculæ Pæoniæ radix.

RVBRA

RVBRA *grana 10. aut 12. pota in vino auſtero, nigro, fluxum rubrum muliebrem ſiſtunt: ſtomachicis qui roſiones ſentiunt, eſa proſunt: à pueris comeſta, aut in potu ſumpta, calculi initia excutiunt.*

NIGRA *grana, ipſa videlicet ſemina, 15. numero in potu ſumpta, opitulantur ſuppreſſionibus nocturnis, quas* ἐφιάλτας *nominant, vterique ſtrangulationibus & doloribus. Vtraque auxiliantur à ſerpente percuſſis, Plinio auctore.*

DE LILIO CANDIDO.
CAP. XXXII.

CANDIDO *ſiue albo Lilio, quod pulchritudine, nitore & vſu, reliquis præſtat, folia ſunt oblonga, lata, carnoſa, læuia, in herbaceo & diluto virore ſplendentia: caules duobus cubitis altiores, multis folijs ſenſim attenuatis comoſi, qui inter folia exeunt: flores ad ſummum caulis pulchri, candidi, odorati, magni, ab anguſtijs in latitudinem ſe laxantes, calathi forma, ſenis conſtantes foliolis, oblongis, extrinſecus ſtriatis, ſtaminibus è medio emicantibus, à quibus lutei dependent apices: radix bulboſa, nucleus conſtans, & ex multis ſimul vnitis compoſita, ſucco lento & glutinoſo plena, quo & folia & caules redundant.*

SERVNTVR *Lilia paſſim in hortis. In Syria autem & Piſidia Pamphiliæ, vnguentis efficaciſſima naſci, Dioſcorides inquit.*

FLORET *apud Germanos, Belgas, Gallos, Lilium, Iunio menſe: Auguſto folia exeunt, tota hyeme virentia: Vere, caulis erumpit.*

STIRPS *Liliorum à Græcis* κρινώνια *dicitur: flos verò* κρίνον *&* λείριον *(eſt tamen & Narciſſus* λείριον *) à nonnullis*



nullis καλλιλίριον & κρινάνθεμον: A Latinis Lilium & Roſa Iunonis.

APPELLATVR *autem Roſa Iunonis, quod ex lacte eius in terram delapſo; natum feratur. Fingunt ſiquidem Poëtæ Herculem, quem ex Alcimena Iupiter ſuſtulerat, admotum fuiſſe dormientis Iunonis vberibus, & poſt ſuctum lac copioſum effluxiſſe, & vna eius parte cælum perfuſum, alia terræ glebas: atque hinc Lilia nata, inde verò lacteum apparere in cælo circulum. Germani Lilium iſtud, vulgo* weiſz gilgen oder weiſz lilgen *appellant. Belgæ,* witte Lelien. *Galli,* Lys blanc.

LILII *autem flos temperaturam miſtam, vt Galenus ait, obtinet; partim ex tenui, partim ex terrena eſſentia.*

RADIX *foliaq́ per ſe trita, deſiccant & abſtergunt, ac moderatè digerunt.*

FOLIA *herbæ, Dioſcorides ait, impoſita, auxiliantur à ſerpentibus ictis: eadem feruefacta, ambuſtis proficiunt: aceto condita, vulneribus curandis aptæ fiunt.*

SVCCVS *melle & aceto mixtus, in æneo vaſe coctus; medicamentum efficitur veteribus vlceribus, & recentibus vulneribus vtile.*

RADIX *toſta, & cum roſacco trita, ambuſta ſanat, vterū mollit, menſes mouet: vlcera ad cicatricem perducit. Cum melle verò eadem trita, neruorum vulnerationes & luxationes ſanat; vitiligines & lepras expurgat; furfures & manantia capitis vlcera abſtergit; faciem purgat & erugat. Cum aceto autem & hyoſciami folijs, ac farina triticea trita, teſtium inflāmationes mitigat. Propter clauos pedum, in vino, Plinius ait, radices Lilij decoquuntur, triduoq́ non ſoluuntur: cum adipe aut oleo decoctæ, pilos aduſtis reddunt. E mulſo potæ, inutilem ſanguinem cum aluo trahunt: Lieni, & ruptis, & vulſis proſunt.*

RECEN-



MATTHIOLVS *Lilium ſylueſtre in Italia appellari, & Hemerocallida eſſe ait. Sed* ἡμεροκαλλὶς, *vt auctor Dioſcorides, in ſingulis apophyſibus, tres aut quatuor flores profert, colorem habentes* ἰσχυρῶς ὠχρὰν, *id eſt, valdè luteum.* Απόφυσες *autem ſiue* ἀποφύαι, *ramulares adnaſcentiæ, ſiue appendices dicuntur. Ochræ color, melino ſimilis & citrino, à malo Citrio nomen habenti: Lilium autem iſtud, ramulares adnaſcentias nullas habet; & flores in caule non modo tres aut quatuor, ſed non rarò 18. aut 20. aut plures, ſubinde ad 50. aut 60. vſq;, ac coloris non lutei, ſed purpurei crocei. Quibus de cauſis non quidem Hemerocallis, ſed Lilium illud eſſe apparet, quod cápite de Lilio,* πόρφυρον, *ſiue purpureum, reperiri, ex relatu Dioſcorides ſcribit; quódque rubens Plinius, & Græci, eo auctore,* κρίνον *vocant, florem verò Cynorhodon: & laudatiſſimum in Antiochia & Laodicea Syriæ, mox in Phaſelide, quartum locum in Italia naſcens. Niſi fortaſſis duæ Hemerocallides flores ſint: vna quidem apophyſes habens; alia non habens; & ea quidem purpurea: ita etenim & Lilium iſtud Hemerocallis fuerit, & præſertim* πορφυρανθές: *qua appellatione Hemerocallida, etiam dictam, inter nothas voces reperitur. Sed veriſimile eſt Hemerocallida nō eſſe; eſt enim & Hemerocallis quædam flore purpureo, cui* πορφυρανθὲς *nomen propriè conuenit.*

2 ALTERVM *& minus purpureum Lilium, caule eſt multò breuiori, cubitali videlicet tantum aut minori: folijs ſimiliter nigricantibus & anguſtioribus ac minoribus. Flores è ſummo caulis pariter erūpunt, ſinguli tamē ſuis pediculis, modò breuioribus, modò lōgioribus inſidētes; coloris quoq; purpurei crocei, notulis ſimiliter quibuſdā nigris et perquàm exiguis ornati; Lilij etiā diuiſura, ſed paulo minores: pro radicibus & minores bulbi ſunt, infra ſupraq; quos fibræ adhærent.*

hæret. Vnà cũ alijs Lilijs apud Germanos, Belgas et alibi, colitur in hortis. Floret ſub finẽ Maij, reliqua Lilia antecedẽs.

LILIVM *etiam eſt purpureum & κρίνον πόρφυρον, quod ad differentiam præcedentis, minus cognominatur.*

OVIDIVS *lib. Metamor. 10. huius generis Lilium, Hyacinthum appellat, ab Hyacintho adoleſcente, ex cuius ſanguine hunc florem natum fingit, quando cum Apolline ludens perijſſet, cui Apollinem gemitus ſui notas & literas inſcripſiſſe ait, ſic ſcribens:* Hyacinthus.

Ecce cruor, qui fuſus humo ſignauerat herbas,
Deſinit eſſe cruor, Tyrioq́ nitentior oſtro
Flos oritur; formamq́ capit, quam lilia, ſi non
Purpureus color his, argenteus eſſet in illis.
Non ſatis hoc Phœbo eſt, (Is enim fuit auctor honoris)
Ipſe ſuos gemitus folijs inſcribit, & ai ai
Flos habet inſcriptum, funeſtaq́ litera ducta eſt.

HVIVS *Hyacinthi meminit etiam Theocritus in Epitaphio Bionis, eidyllio. 19.*

Νῦν ὑάκινθε λάλει τὰ σὰ γράμματα καὶ πλέον αἲ αἲ
Λάμβανε τοῖς πετάλοισι.

COGNOMINATVR *autem hic, à Poëtis Latinis nonnunquam ferrugineus, vt à Vergilio Georg. 4.*

Et pinguem tædam, & ferrugineos Hyacinthos.

Similiter & à Columella, lib. x.

Syrpiculum ferrugineis cumulate Hyacinthis.

FERRVGINEVS *verò hyacinthus dicitur, quòd ad ſimilitudinem ferruginis rubeat. Eſt etenim ferrugo corruptela ferri, veluti æris ærugo, quæ à colore ſubrubente rubigo appellatur. Vnde & ferrugineus color, inſtar ferruginis rubens. Sunt qui velint hyacinthum non ex eo ferrugineum cognominari, quòd ferruginis modo ſubrubeat, ſed quia luctus notas folijs inſcriptas habeat; ferrugineumq́ eum quaſi* Ferrugineus color.



lugubrem & funeſtum appellari aiunt. Tradunt ſiquidem ferrugineum eſſe fuſcum & ſuboſcurum colorem; Vergiliumq; cùm ferrugineum nominat hyacinthum, ad fabulam eius alludere, quæ hyacinthum ex ſanguine Hyacinthi adoleſcentis natum fingit: ferrugineã ſiquidem ab eo etiam

dici, Charontis funeſtam & luctuoſam cymbam. Sed his Virgilius ipſe contradicit, Bucolicôn ecloga tertia, vbi hyacinthũ ſuauiter, id eſt non intenſè rubere ſcribit, his verbis:

Et me Pœbus amat, Phœbo ſua ſemper apud me
Munera ſunt Lauri, & ſuaue rubens Hyacinthus.

RVBERE *verò & hyacinthum teſtatur quoq; Poëta Nemeſianus Bucolicôn Aecloga ſecunda:*

Te ſine me, miſero mihi Lilia nigra videntur,
Pallenteſq; Roſæ, nec dulce rubens Hyacinthus.
At ſi tu venias, & candida Lilia fient,
Purpureæq; Roſæ, & dulce rubens Hyacinthus

OVIDIVS *etiam loco ſuperius adducto, eum purpureum eſſe manifeſtis verbis oſtendit. Purpureus verò; omnis qui rubet color in floribus apppellari conſueuit.*

RECENTIORVM *plerique, hunc hyacinthum Poëticum appellant, ad differentiam nempe alterius, quem hiſtoricum Iodocus Vvillichius in commentarijs Georgicôn Vergilij nominat. At nobis magis placet hunc ſcriptum hyacinthum dici: alterum verò, de quo inferius ſuo loco, non ſcriptum: in hoc etenim lugubres notæ inſcriptæ reperiuntur: in illo verò nullæ ſunt.*

THEOCRITVS *ſiquidem* εἰδυλλίῳ x. *hũc hyacinthum* γράπτον, *id eſt, ſcriptum appellat, ſic canens:*

Καὶ τὸ ἴον μέλαν ἐςὶ καὶ ἁ γραπτὰ ὑάκινθος.
Et viola nigra eſt, & ſcriptus hyacinthus.

IN *quo quidem carmine hyacinthus niger dicitur, non quod ipſe totus niger ſit, verùm ab ipſis punctis & nigris luctus notulis: haud aliter quam purpureus dicitur Narciſſus, propter medij circuli eius purpureum criſpum ambitũ; et luteus à calyce luteo; nã maxima pars floris, circumambientia videlicet foliola candiſsima in vtroq; ſunt: vt in Narciſsi videre eſt hiſtoria.*

PAVSANIAS *Corinthiacon lib.ſecundo,ſcriptum hyacinthum, aut ei ſimillimum florem Comoſandalon ab Hermionenſibus appellari,memoriæ prodidit,ritus referens, qui ab ipſis in honorem Chthoniæ deæ, ſtatis feſt is aguntur diebus.Pompæ agmen ducunt,inquit,ſacrificuli,& qui annuos magiſtratus gerunt: ſequuntur feminæ ac viri: ipſis etiam pueris ſolenne eſt, deam cum pompa deducere.Incedunt autem cum albis veſtimentis, capitibus coronas ferentes. ſunt eæ corollæ ex flore contextæ, quem* κομοσάνδαλον *incolæ appellant. Hyacinthum ego illum exiſtimo: eſt enim ei tum magnitudine, tum colore perſimilis; habet præterea eaſdem luctus indices literas. Hæc Pauſanias.*

Comoſandalus.

PORRO *purpureorum liliorum iſtorum,in medicina incognitus vſus eſt,& facultas incomperta:inter flores autem gratiam inuenere.*

DE LILIO SYLVESTRI.
CAP. XXXIIII.

SYLVESTRE *Lilium caules promit bicubitales aut altiores,rotundos: folia longa, lata, acuminata, non ſupra inuicem incerto ordine diſpoſita, ſed caulem quibuſdam locis,ſtellæ modo radiata,circumdantia:flores è ſuis pediculis deorſum dependent, Lilij diuiſura,ſed minores,colore purpureo obſoleto,purpureiſq; aliquot maculis ſplendentes, & ſtaminibus eiuſdem coloris in medio; quorum foliola retrorſum reflexa in circulum aut orbem ferè recuruantur: radices bulboſæ veluti ex multis nucleis cõiunctæ, aurei vel flaui coloris; ex quibus fibræ dependent. Naſcitur lilium iſtud complurimis Germaniæ locis, in ſyluis & montibus, Fuchſio & Geſnero teſtibus.Belgæ cum alijs Lilijs in hortis habent.Floret ſub finem Maij,aut Iunij initio,candida Lilia anteuertens.*



GERMANI, Goldtwurtz/*à flauo bulbi colore,& Heydniſch blumen appellant. Noſtri* Lelickens van Caluarien. *Galli,* Lys ſauuage, *hoc eſt, Lilium ſylueſtre. Eſt tamen & aliud ſylueſtre Lilium, alio nomine Hemerocallis, de qua ſequenti capite. Matthiolus iſtud Lilium in Italia à Chymiſtis Martagon dici, ait.*

2 AD *hoc genus Lilij, referendum quoque videtur, quod Hemerocallidem alteram, Matthiolus nominat, & in Iapidiæ montibus reperiri refert. Pingitur iſtud ab eo, caule comoſo, & folijs multis, incondito ordine circa ipſum digeſtis: flore foliola ſua recuruante, Lilio ſyueſtri ſimili: radicibus ex multis, veluti paruis bulbis conglomeratis.*

VSVM *autem vtrumq; hoc Lilij genus, in medecina nullum habet.*

DE LILIO NON BVLBOSO. CAP. XXXV.

NON *bulboſi Lilij duo reperiuntur genera, florum colore diſcreta. Vni, flos luteus: alteri, in rubro obſoletiori purpureus. In lutei genere flos vnius minor; alterius paulo maior eſt: vterque tamen purpureo minor, qui maximus eſt, & Lilio candido magnitudine ferè ſimilis.*

SVNT *autem non bulboſo Lilio, folia oblonga & anguſta, Porri aut Aſphodeli folijs ſimilia: caulis cubito altior, rotundus, læuis, abſque folijs, ſuperius in apophyſes, id eſt, ramulares eminentias, ſiue propagines, duas aut quatuor diuiſus: in quarum ſingulis, flores tres aut quatuor, Lilium forma & diuiſura referentes: colore in vno quidem genere Ochræ, vt diximus, luteo, in alio rubro purpureo, cuius tamen medium floris, luteum eſt: poſt flores, craſſæ, triãgulares gignuntur ſiliquæ; in quibus ſemen nigrum & ſplendens,*



dens, Pæoniæ ſemini ſimile, ſed minus: radices ſubſunt non bulboſæ, ſed veluti Aſphodeli lutei, multæ, oblongæ, cohærentes; & vni quidem, cui videlicet flores maiores aut purpurei, craßiores, nodoſioresq́; alteri verò minoris floris, tenuiores & longiores; è quarum annexu fibræ quædam craſſiores ſerpunt, quibus non ſecus ac Aſphodelus luteus, in plures plantas facilè multiplicatur.

Peregrinvm Belgio iſtud Lilium eſt, et aliunde inuectum. Floret vnà cum Lilio purpureo maiori, vel paulo ante, Lilia candida præcedens.

Lilivm luteum nonnulli appellant; ſed rectiùs non bulboſum Lilium nuncupatur: alij Liliaginem, plerique Liliaſtrum: veteres autem Hemerocallida dixerunt. Repeiuntur autem apud ipſos Hemerocallides duæ, vna frutex, alia flos eſt.

Hemerocallis frutex. Hemerocallis frutex ex genere eſt coronariorum & lignoſorum, quæ minutis, tenuibusq́; conſtant folijs: ſemine exit; radiceq́; eſt lignoſa: vt auctor Theophraſtus lib. 6. de hiſtoria ſtirpium. Plinius lib. 21. cap. 10. hanc Hemerocallidem inter eas ſtirpes numerat, quæ ſolis folijs coronant.

Hemerocallis flos. Alia Hemorocallis, flos eſt, qui nocte tabeſit, oriente verò Sole pullulat, Athenæo teſte: quale iſtud non bulboſum Lilium; præſertim quod purpureum & fugaciſsimum eſt, & vno tantum die viget; matutino ſiquidem tempore exortum, veſperi flacceſcit. quam obrem & propriè ἡμεροκαλλίς ab vnius videlicet diei pulchritudine dici poteſt.

Hemerocallidis autem deſcriptio, his verbis apud Dioſcoridem traditur. ἡμεροκαλλὶς φύλλα ἔχει καὶ καυλὸν ὅμοια κρίνῳ. χλωρὰ δὲ ὥσπερ πράσα. ἄνθη δὲ ἐν αὐτῷ

καθ' ἑκάστην ἀπόφυσιν γ ἢ δ. τὴν σχίσιν τῷ κρίνῳ ἐοικότα ὅταν ἄρξηται χάσκειν. τὴν δὲ χρόαν ἰσχυρῶς ὠχρὰν ῥίζαν ὁμοίαν βολβῷ εὐμεγέθει. *Id eſt Hemorocallis folia habet & caulem Lilio ſimilia, viridia vt porrum: flores in ipſo, iuxta ſingulas apophyſes tres aut quatuor, diuiſura Lilio ſimiles, cùm primum hiare cœperint: colore valde ochræ, radicem ſimilem bulbo magno.*

ET *cum hac quidem deſcriptione, Lilium non bulboſum, exceptis radicibus, conuenit. Caules etenim in propagines ſiue ramulos diſtribuuntur; ſingulíque flores tres aut quatuor promunt: & eos quidem, vnius generis ochræ luteo colore; alterius verò purpureos. purpurei etenim coloris & Hemerocallidem aliquam eſſe,* πορφυρανθὲς *nomen, inter nothas appellationes repertum oſtendit.*

QVOD *autem Dioſcorides Hemerocallidi radicem magno bulbo ſimilem tribuat, innuit iſtud, Hemerocallidis deſcriptionem apud eum deprauatam: vel enim ſuperfluorum videlicet, ac veritati repugnantium adiectione ampliatam: vel duorum Liliorum mutilas deſcriptiones, in vnam contractas, Hemerocallidis videlicet & alicuius alterius Lilij. Niſi fortaſſis & bulboſum aliquod ſit Lilium, apophyſes faciens, & vnius tantum diei florem luteum habens: quale tamen nondum conſtat alicubi repertum eſſe.* Dioſcoridis ſuſpecta deſcriptio.

DICITVR *verò Hemerocallis &* ἡμεροκατάλακτον, κρίνον ἄγριον, κρινάνθεμον, πορφυρανθὲς, βόλβος ὁ αἱματικὸς, ἀντικάνθαρον, *Lilium agreſte & Lilium marinum. Et omnibus his nominibus Lilium non bulboſum nuncupari poteſt, excepta tantum bulbi hæmatici appellatione, quæ Lilio alicui bulboſo magis conuenit.*

CÆTERVM facultates Lilij non bulboſi incomperta ſunt, cùm nullius, hac ætate, in medicina aut cibatu ſit vſus.

DIOSCORIDES autem Hemerocallidis radicem tritam ait, & potam; aut cum melle & lana in peſſo appoſitam, aquam & ſanguinem ducere: folia trita impoſita, mammarum ex partu, & oculorum inflammationes mitigare: ſed & radicem & folia, ambuſtis vtiliter imponi.

DE LILIO CONVALLIVM. CAP. XXXVI.

QVOD Lilium conuallium recentior nuncupat ætas, folia duo aut tria promit, virentia, læuia, latiuſcula, Lilij folijs ſimilia, ſed minora: caulem tenuem, palmarem; circa quem à medio ſurſum verſus, flores parui, rotundi, biantes, per oras denticulati ac reflexi, albidi & odorati, & fructus inde rotundi, rubentibus Aſparagi baccis haud multum abſimiles, verùm minores; ſemen in his durum & amaricans: radices tenues ſunt, lõgæ, aliquantulũ geniculatæ, ſerpentes.

IN ſyluis & locis vmbroſis ſponte exit. Floret circa Calendas Maij menſis.

GERMANI, Meyenblumlin & Meyenrÿſz/ inde nominant: Belgæ Meyenbloemkens: Galli etiam Muguet: eſt tamen & alia ab ipſis Muguet dicta, Lappaginis videlicet ſpecies, à Plinio Aſperugo nuncupata. Geſnerus florem iſtum Callionymum appellari poſſe exiſtimat, noſtra ætas Lilium conuallium vocat.

CALIDÆ & ſiccæ qualitatis flores & fructus participes ſunt. Feruntur flores aduerſus apoplexiam, neruorum reſolutiones, vertiginem, morbum comitialem, ac alios cum cerebri frigida humidaq́; intemperie morbos, auxiliares



res eſſe. Sunt etiam qui velint flores iſtos cor roborare, ac cardiacis quoquo modo aſſumptos prodeſſe: oculorum item caligines decocto aut ſucco eorum diſcuti.

E I V S D E M *cum lilio iſto generis eſſe putatur, quod Vnifolium dicitur: folium huic vt plurimum in tenui pediculo ſingulare & vnicum eſt, latum, neruoſum & acuminatum, magnitudine ferè foliorum hederæ; circa caulicu-* Vnifolium.



lum autem breuem tenuemq́; bina: eiuſdem formæ ſed minora, ſupra quæ flores candiduli Lilij conuallij ſimiles, at minores, & nullius aut exigui odoris: baccæ ſequuntur exiguæ, per maturitatem rubentes: radices tenues, obliquæ, ſerpenteſq́; fibræ ſunt.

E X I T *ijſdem & ſimilibus quibus Lilium conuallium locis: floretq́; eodem tempore, aut paulo poſt.*

V V L G O Einbladt *nuncupant, id eſt Vnifolium ſiue* μονόφυλλον. *Apud veteres nomen non habet; niſi tertia*

Plinij

Plinij ſit Cyclaminos, cui ſimilis videtur, ſi modo in exemplaribus error non eſt. Quæ de hac, lib. XXV. *cap.* IX. *ſic habent : Mihi & tertia Cyclaminos demonſtrata eſt, cognomine Chamaciſſos, vno omnino folio, radice ramoſa, qua piſces necantur. Quod ſi autem in his verbis pro, vno omnino folio, legatur: ſimili omnino folio, nō iſtud vnifolium, ſed ipſe Dioſcoridis Chamaciſſus, tertia Cyclaminos erit.* Cyclaminos tertia Plinij

CÆTERVM *vnifolij traditur à quibuſdam reſiccatarum radicularum puluis, aduerſus peſtilentē bubonem efficax eſſe, ſi ſtatim initio ipſius mali, drachma pondo cum aceto, & vino, aut aqua permixtis detur.*

DE ASPHODELO. CAP. XXXVII.

ASPHODELI *genus vnicum Dioſcorides; Plinius verò duo fieri genera, & Dionyſium feminam ac marem eſſe dixiſſe, refert. Poſterior ætas duo triaúe Aſphodeli genera obſeruauit; & præter bulboſum quidem, cuius Galenus meminit.*

PRIMVM *genus, album quis dixerit: alterum verò, luteum.*

FOLIA *autem primus habet complura, oblonga, anguſta, Porri folijs ſimilia, acuminata. caulem rotundum, læuem, cubito longiorem; quem à medio ſurſum verſus multi quinque foliolorum flores patentes exornant, colore candidi, aut ex valde diluto rubro modicè purpuraſcentes, ſtaminibus in medio; poſt quos capitula ſequuntur orbiculata: ſemen in his durum triangulum nigricantis obſoleti coloris. radices ab vno capite complures exeunt, oblongæ, inferiore ſede craſsiores, magnis glandibus quodammodo ſimiles, ſuccoſæ, cum amaritudine leni, ſapore adſtringenti. In Gallia Prouincia, Italia, Hiſpania, & alijs locis, ſponte exit: apud Germanos & Belgas, non niſi ſatus prouenit.*

Floret



Floret hic Maio & Iunio, ac particulatim quidem, ab imis incipiens, aliquot poſtquam ſatus eſt annis.

HVIC *ſimilis floribus, folijs, & ſemine, alius quidem Aſphodelus eſt minor, cui non glanduloſæ, ſed fibroſæ ſunt radices. Floret protinus & primo anno, deinde intermoritur: Pſeudo Aſphodelus quidam non abs re eſſe videtur.*

ASPHODELVS *autem Græcis quidem* ἀσφόδελος, *Latinis Albucum ſiue Albucus, & haſtula regia dicitur. Caulis cum floribus* ἀνθέρικος. *Plinius caulem floriferum Anthericon; radicem verò, id eſt bulbos, Aſphodelum nominari refert.*

MEMINIT *huius Aſpodeli Heſiodus in Operibus & diebus, vbi ſtultos ait ignorare, quàm magnum bonum ſit in Malua & Aſpodelo. Nam huius præcipuè Aſpodeli radices edules ſunt. Galenus tamen non de hoc Aſphodelo, ſed de bulboſo eum ſcripſiſſe opinatur; eius tametſi bulbos non niſi compluribus elixationibus & Lupinorum modo paratos, eſculentos reddi, ipſemet teſtetur; quales, non eſt veriſimile Heſiodum commendaſſe; qui cibum aliquem paratu facilem per Maluam & Aſphodelum inſinuaſſe videtur. Verba eius ſunt:*

Νήπιοι οὐδ' ἴσασιν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντὸς,
Οὐδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ. *Id eſt,*
Stulti neque ſciunt, quanto plus dimidium ſit toto,
Neque quàm magnum in Malua & Aſphodelo bonum.

CÆTERVM *Aſpodeli, vt Dioſcorides tradit, radices potæ, vrinam & menſes ciunt; ſanant etiam lateris dolores, & tuſſes & rupta conuulſaq́; drachmæ pondo potæ ex vino: faciunt ad vomitiones magis idoneos, tali magnitudine in cibo ſumptæ: dantur vtiliter à ſerpente demorſis trium drachmarum pondo; ſed imponere morſibus oportet, & folia, & radices & flores in vino contrita, ſordida item &*

depaſcentia

d:paſcentia vlcera; mammarum etiam ac teſtium inflammationes, phymataq́; & furunculos in fece vini radix decocta curat: ſed recentibus inflammationibus cum polenta auxiliatur.

Svccvs radicis addito vetere vino dulci, myrrha & croco, illinendis perquàm vtile oculis fit medicamentum, ſi ſimul decoquantur. Ad purulentas aures idem per ſe et cum thure, melle, vino & myrrha tritus, prodeſt. In contrariam aurem infuſus, dentium dolores ſopit.

Vstæ radicis cinis Alopecias impoſitus ad pilum reducit.

Oleum in excauatis radicibus ad ignem decoctum, exulceratis pernionibus & ambuſtis illitu prodeſt: & in aures infuſum earum doloribus auxiliatur. Vitiliginem albam, linteo antea in ſole perfrictam illita radix exterit.

Semen & flores præcipuè, aduerſus Scolopendras & Scorpiones excellens ſunt remedium, in vino pota.

DE ASPHODELO LVTEO. CAP. XXXVIII.

Asphodelo luteo folia ſunt oblonga, anguſta, ſtriata, in virore quaſi cærulea, longiora & anguſtiora quàm primi: caulis rotundus, cubitalis: flores in eo, à medio ſurſum verſus, plurimi; alterius ſatis ſimiles, cæterùm colore lutei, ſtaminibus in medio; capitula ſuccedunt rotunda, in quibus ſemen: radices ſimiliter complures, ſed ſingulæ oblōgæ & tenues, multo quàm primi et tenuiores et longiores, colore luteolæ, ſupra quas fibræ quædam laterales exeūt, per quas in plures alias ſtirps ipſa facilè multiplicatur.

Peregrinvs et hic Aſphodelus Belgio eſt, nec alibi quàm in hortis reperitur. Floret ſimiliter Maio aut Iunio menſe;



menſe; folia eius pleraque hyeme, ſi non admodum rigida fuerit virent; Vere noua exeunt.

RECENTIORES *Aſphodelum luteum à florum colore luteo appellant; à Dionyſio femina dictus eſſe videri poteſt, & Plinij alter.*

PORRO *quis huius aſphodeli vel in cibatu, vel in medicamentis vſus ſit, exploratum nondum eſt.*

DE ASPHODELO BVLBOSO GALENI. CAP. XXXIX.

BVLBOSVS *Aſphodelus folia habet porracea, ſed tamen anguſtiora & breuiora quàm primi Aſphodeli; caulem rectum, rotundum, floribus ſimiliter multis circum veſtitum, rarioribus tamen, primi Aſphodeli floribus haud multum diſsimiles, ex ſex paruis acuminatis foliolis, & aliquot in medio ſtaminibus compoſiti: capitula quoque triangularia, ſed oblongiora, in quibus ſemen: radix ſubeſt bulboſa eſculento bulbo maior. Apud Belgas non niſi hortenſis eſt. Floret eodem, quo primus, tempore, aut ſerius paulo.*

ASPHODELI *ſpeciem eſſe caulis Antherico ſimilis oſtendit; qua de cauſa & eum Aſphodelum eſſe apparet; cuius Galenus lib. de alimentorum facultatibus ſecundo, meminit his verbis.*

RADIX *Aſphodeli, & magnitudine, & figura, & amarore Scillæ radici quodammodo eſt ſimilis: ſi tamen vt Lupini paretur, maximam partem ſui amaroris deponit; inq; eo à Scilla diſcrepat. Nam Scillæ qualitas difficillimè eluitur. Heſiodus certè Aſphodelum laudat cùm ſic ait: Nec quanta in Malua & Albuco ſint bona, norunt. Equidem noui quoſdam ruſticos, qui graſſante fame, vix tandem compluribus elixationibus, macerationibus in aqua dulci, eſcu-*



K

eſculentam ipſam reddiderunt. Porrò hæc quoque radix, quemadmodum & Dracontij facultatem habet tenuandi atque aperiẽdi. Proinde quidam pro ſummo remedio ipſius Aſparagum ictero laborantibus exhibent.

De *eodem verò bulboſo Aſphodelo, & lib. de ſimpliciũ medicamentorum facultatibus idem ſcribit. Radices etenim Aſphodeli viribus Aro, Ariſaro, & Dracontio ſimiles eſſe ait, quales certè non primi illius ſed bulboſi ſunt.*

Verba *Galeni, hoc loco, de Aſphodelo, hæc ſunt: Et huius radix vtilis eſt, ſicut Ari, Ariſari, & Dracontij, nempe extergentis facultatis. Vſta autem cinis calidior, & exſiccantior, ſubtiliorq́;, ac digerere potentior efficitur, ac proinde & Alopecias ſanat.*

DE IRIDE. CAP. XL.

Iridis *ſpecies floris colore differentes, complures eſſe Dioſcorides innuit. Flores ſiquidem, ait, varij aut candidi, aut lutei, aut nigri, aut purpurei, aut cyanei. Quam coloris diuerſitatem, non in vno flore, vti Andreas Lacuna exiſtimauit, ſed in diuerſis reperiri præter quod ipſa obſeruatione conſtat,* αὐτόπτης *etiam teſtis eſt Antonius Muſa; qui à ſe conſpectos in Illyrico, Iridis flores pleroſque candidos, alios pallidos, nonnullos luteos, quoſdam purpureos, plurimos cæruleos, in examine ſimplicium ſcribit.*

Differunt *verò & non modò floris colore, ſed et non parum magnitudine. Quædam etenim Irides maiores ac proceriores: aliæ minores ſunt.*

Folia *maioribus oblonga, enſis aut gladij ſimilitudine: caules rotundi, læues, cubitales, nonnullis altiores; in quorum ſummo flores* παράλληλοι *ſiue alterno ordine poſiti, terni quaterniúe, odorati. Conſtant flores ſenis potiſſi-*

mum



mum foliolis, quorum tria deorſum repanda arcus modo reflectuntur, alia tria ſurſum & contra ſe mutuo curuantur. Color candidæ per totum quidem florem candidus eſt; luteæ, luteus; cæruleæ ſiue nigræ in ſaturata cærulea purpura nitet, μελανίου ſiue Violæ nigræ colorē referens; purpureæ verò in cæruleo purpureus, ſed eius tamen quæ Belgio vulgaris eſt, non in omnibus foliolis neque ab omni parte ſimilis; ſurſum etenim reflexa, pallidiora ſunt et colore dilutiore, præſertim vnius, cuius hæc pallidiſſima & ad aquæ κυάνεον colorē accedunt; deorſum curuata inferiore parte pallent; ſuperiore verò pulcherrimū purpureæ ſiue nigræ Violæ dilutum colorē proximè exprimunt; intermixtis interim Lineis candidis, quæ ab ipſo folij exortu ac veluti baſe, tum & ab ipſa flaua fimbria exorientia, gratam coloris mixturam & varietatem efficiunt. Oritur fimbria ab ipſa inferiorum foliorum in ſingulis floribus parte, qua calyci inhærent, & inde ſurſum ad medium producitur, multis, tenuibus, breuibus, luteolis veluti pilis concreta, humani ferè ſupercilij, aut Erucæ hirſutæ ſimilitudine. Præter ſex autem hæc, quæ propriè folia, ſunt & tria alia oblonga, anguſta foliola, extrema ſummaq; parte bifida, quæ fimbriam illam quodammodo contegunt: ſub his ſingula ſtamina. Radices Iridi ſubiacent longæ, ſolidæ, nodoſæ, ac veluti geniculatæ, digitali aut ampliori craſſitudine, ſubinde in plures propagines, ipſis ex lateribus adnaſcentes diſtributæ, & ſumma terra hærentes, intus candidæ: quibus adhuc recentibus & nondum reſiccatis, nonnihil ineſt feruentioris ſaporis, qui tamen non ſtatim; ſed paulò poſt quàm manſæ ſunt, deprehenditur: tunc etenim fauces & linguæ radicem impetens, igneæ qualitatis veſtigium, ac πυρώτερον τὶ, quod non facilè eluitur, ipſis imprimit: ſiccæ verò gratiori ſunt odore, et qualitate guſtabili minus acri. Minores Irides, folijs, floribus & radicibus

alijs ſi-

alijs ſimiles; ſed folia tantum dodrantalia, latiora tamen, quàm Chamæiridis, aut iridis minoris tenuifoliæ. flos eiuſdem cum aliarum forma, ſed minor paulo; colore, vel è luteo langueſcente; vel ceruleo eoq́; nunc ſaturato, aliàs diluto.

NASCITVR *Iris in Illyrico, Macedonia, Africa, & in complurimis Europæ prouincijs. In Belgio, purpurea familiariſsima eſt, & non modò in hortis, ſed & quibuſdam paluſtribus locis ſponte exit, præſertim cuius flores dilutiorem purpuram, & aquæ cyaneum colorem referunt: Candida, hortenſis tantum eſt. Sunt & minores Irides Belgio hortenſes. Luteam apud Hiſpanos etiam in paluſtribus reperiri accepimus. Apud quos, & præſertim Luſitanos, cærulea quoq́; exit, non modò vere, ſed & autumno florem proferens, eumq́; odoratum & violæ nigræ ſaturato colore, ſed in ſingulis caulibus vnicum tantum.*

OPTIMA *Iris apud Illyricos prouenit, & melior quàm in Macedonia, non tamẽ parte maritima, ſed mediterranea, magisq́; ad Septentrionem ſita; vt Theophraſtus ait. Plinius Illyricam reliquis quoque præfert, & quidem non in maritimis, ſed in paluſtribus (exemplaria, ferè ſylueſtribus, minus rectè habent) Drylonis, & Naronæ natam: quam etiam Nicander in Theriacis commendat, ſic ſcribens:* Plinij locus reſtitutus.

Ιριν θ' ἣν ἔθρεψε Δρίλων καὶ Νάρονος ὄχθη. *Id eſt,*
Iridem quam aluit Drylon & Naronis ripa.

SVNT *autem hi fluuij Ptolomæo in Dalmatia prouincia Illyrico vicina. Nicandri verò ſcholiaſtes, Drylonem fluuium eſſe ait Illyriorum & Narorum, qui Illyricos & Liburnos ſegregat; vbi Cadmus & Harmonia habitarunt, in ſerpentes transformati.*

DIOSCORIDES *inter Illyricas & Macedonicas præſtantiſsimam eſſe ait, quæ radice eſt denſa, minuta,*

frangi contumace, ſubruſſo colore, multum odorata, guſtu feruido, odore integro, non ſitûm redolens, & ſternutamenta dum tunditur mouens.

PROXIMA *bonitate, Plinio auctore, Macedonica eſt, quæ apud Galenum lib. 7. κατὰ γένη in acopo quodam Aſclepiadis recipitur, cùm tamen in alijs compoſitionibus Illyrica ferè admiſceatur.*

TERTIO *loco Africana eſt, quam Galenus lib. primo de antidotis, multo inferiorem Illyrica teſtatur. Nam ſi, inquit, conferas eam quæ ex magna Libya Romam copioſiſſima adfertur, tantum ab Illyrica abeſt, quantum mortuum corpus à viuo.*

QVÆ *in frigidioribus reperiuntur regionibus, deteriores ac viribus infirmiores ſunt. Theophraſtus has omnino abſque odore eſſe exiſtimauit. In Thracia, inquit, cæteriſq; frigidioribus locis, ac minus coctura idoneis, odore Iris penitus caret: quod tamen non abſolutè verum eſt. Nã & Belgica Iris reſiccata, non omnino abſque odore eſt, licet tamen odore, quàm Italica inferior; quæ hac ætate in Germania & alibi, reliquis præfertur, & Florentina cognominatur.*

IRIDIS *flores menſe Maio prodeunt: folia ferè ſemper virent: radices diuturnæ, vix vlla hyemis iniuria offenduntur; niſi fortaſſis externarum, quarum nimio hyemis rigore, ſubinde radices intermoriuntur.*

IRIS *Græcis ἶρις appellatur: Athenæus & Theophraſtus ἱερὶς legunt, quaſi conſecratrix, quo nomine etiam Latinis dicitur: nonnullis radix Marica, vel potius radix Naronica, à Narone fluuio, circa quem optima et copioſiſſima, vt diximus, naſcitur. Item οὐρανία, cæleſtis, ab arcu cæleſti, & ab eadem occaſione θαυμαστὸς, admirabilis; θαυμάντιαν enim arcum cæleſtem Poëtæ aliquando vocant. Nominatur & θελπίδη aut θαλπίδη, καθαίρων purgans, ὀπτερ-*

τρίτας.

τριτος. *Philinus Iridis flores* λύκους, *id eſt, Lupos vocari tradit, quòd deorſum arcus modo curuata, labiorum Lupi ſpeciem quãdam reddant. Germanis,* Gilgen/Schwertel/ *Noſtris,* Liſch ouer Zee. *Gallis,* Flambe. *Italis,* Giglio & Iride, *Iris nominatur.*

IRIDIS *ſpecies flore candido olim in officinis gignendi caſu Græco* ἶρος *nuncupabatur: Germani,* Violwurtz/ weiſz Violwurtz: *Noſtri,* wit Liſch: *Galli,* Flambe blanche *appellant. Hanc multi reliquis præferunt, & odoratiorem eius radicem affirmant.* 1

ALIA *Iridis ſpecies flore in cæruleo purpureo, Iridis nomenclaturam retinet: pleriſq; tamen Lilialis, & in Apulia Spatula, vt Franciſcanæ familiæ fratres Angelus Palea & Barptolomæus ab vrbe veterum ſcribunt: Itali,* Giglio azurro, & Giglio celeſte. *Germani,* blauw Gilgen/ blauw Schwertel/ himmel Schwertel: *Brabanti,* blauw Liſch ouer Zee. *Huius ſpeciem, quæ flore eſt dilutiore, plerique ſylueſtrem Iridem nominant; ad differentiam candidæ, cum alterius hortenſis. Sunt tamen & aliæ apud veteres ſylueſtres Irides, Xyris videlicet, & Ephemeron non lethale.* 2

ALOISIVS *Anguillara Iridem à Palladio Hyacinthum vocari exiſtimat: alius Hyacintho, Iridis ac Gladioli nomen tributũ dixerit. Verba Palladij ſunt, lib. 1. de Apum caſtris, titulo 37. Herbas nutriat, Origanum, Thymum, Serpyllum, Satureiam, Meliſſophyllum, Violas agreſtes, Aſphodillum, Citraginem, Amaracum, Hyacinthum, qui Iris vel Gladiolus dicitur, ſimilitudine foliorum, &c.*

PORRO *Iridis radices recentes, & adhuc ſucco plenæ, impensè calidæ ſunt, & ad quartũ ferè caliditatis gradum peruenientes. Succus earum non modò bilem, ſed potiſſimum aquoſos humores potenter educit, & hydropicos*

inſigniter purgat, cum lactis ſero, aut alio liquore, qui calliditatem eius nonnihil contemperet, epotus.

ARIDÆ *in ſecundo ſunt ordine intenſo calefacientium & reſiccantium: craſſos & lentos humores, qui ægrè ac difficulter educuntur, attenuant: reſpirationis difficultati, tuſſi veteri, & omnibus thoracis vitijs, quæ hinc oriuntur, multum in eclegmate proſunt. Auxiliantur etiam lienoſis, conuulſis, à ſerpẽtibus demorſis, perfrictionibus, rigoribus, & his quibus genitura profluit, cum aceto, inquit Dioſcorides, potæ: cum vino menſes ducunt. Decoctum ad inſeſſus muliebres vtile eſt, emollit etenim & locos aperit: ad coxendicum verò dolores, infuſum: fiſtulas ac ſinus carne implet; inſtar collyrij cum melle ſubditæ, fœtus extrahunt: ſtrumas & veteres duritias molliunt, coctæ & impoſitæ: aridæ vlcera replent; cum melle repurgant, & nudata oſſa carne operiunt. Proſunt capitis doloribus cum aceto & roſaceo impoſitæ: lentes & ephelidas abſtergunt, cum Veratro albo & duplo melle ſuperpoſitæ. Admiſcentur peſſis & malagmatis: in vniuerſum multi vſus.*

DE IRIDE MINORI, SIVE TENVIFOLIA. CAP. XLI.

PRÆTER *Irides ſuperiore capite deſcriptas, reperiuntur & aliæ quædam Irides, de quibus deinceps agendum. harum vna minor, & tenuifolia non temerè appellatur: altera Chamatris.*

EST *autem tenuifolia Iris alijs ſimilis, ſed minor ac tenuior. folia habet breuiora, anguſtiora, nigrioraq́ue, aut cæſii quaſi coloris, quæ confricata, grauiuſculum reddunt odorem, Spatulæ fœtidæ propemodum perſimilem, ſed tamen minus graueolentem: caules ſimiliter breuiores, ſæpe vix cubitales: in quo*

in quo flores bini, terniúe, alterni, colore cæruleo ſaturato, forma aliarum Iridum propemodum ſimiles, niſi quòd ipſius foliola ſingula anguſtiora ſint, & ſuperiora contra ſe mutuo non adeò recuruentur, ſed ferè erecta conſiſtant: inferiora verò ac deorſum reflexa fimbriam non habeant, ſed ſolam lineam luteam; quæ tamen parte calyci proxima, nonnihil hirſuta eſt. radices quoq; obliquæ, nodoſæ, & ſibi inuicem implicitæ, & quandoque quàm aliarum denſiores, longas, multasq; fibras inferius demittentes, foris ruffæ, intus ſubcandidæ aut ſubluteæ, guſtu feruido, vti aliarum.

REPERITVR *in Germaniæ apricis planisq; pratis, frutetoſis ac humentibus campis, teſte Valerio Cordo, & non procul, vt Geſnerus ait, Tiguro. Apud Belgas non niſi in hortis prouenit. Floret eodem quo aliæ ferè tempore.*

IRIDEM *minorem & tenuifoliam, vt diximus, appellant. Videtur nonnullis Plinij Rhizotomos, quòd radice videlicet ſit ſubruffa, breui, denſaq;. Sed Rhizotomos Illyricæ eſt ſpecies, & quidem præſtantior, Plinio auctore; hæc verò contra, alijs odore & potentia inferior, nec in Illyride, ſed in Germania reperitur. Proinde non Illyrica aut Rhizotomos, ſed ſui generis Germanica & tenuifolia quædam Iris, quæ Spatulæ fœtidæ ſpecies haberi poſſet, ſi ſemen quod in ſiliquis gignitur, non vti aliarum Iridum planum, ſed veluti Spatulæ fœtidæ rotundum eſſet. Plinij autem de Rhizotomo hæc ſunt verba: Illyrica duorum generum eſt: Raphanitis à ſimilitudine; & quæ melior Rhizotomos ſubruffa.*

CAETERVM *potentia huius radix vehementer calida feruensq; eſt; facultate & viribus alijs Iridibus non inferior: ad eadem, ad quæ illæ, ea propter, præſertim recens vtilis.*



DE CHAMÆIRIDE. CAP. XLII.

CHAMÆIRIS *inter Irides minima eſt, folia habet Gladiolo minora, anguſtiora, pinguiora: caulem palmi altitudine, folijs breuiorem: in quo flores non alterno ordine ac ſitu,*

ſitu, vt in alijs, ſed è ſummo cauliculi ſimul, ſinguli ſuis inſidentes pediculis, erumpunt, odorati, & maturi pruni odore & aliquatenus colore, tenuifoliæ Iridis floribus minores, forma alioqui ſimiles: foliola ſiquidem & huius floris anguſtiora ſunt, & deorſum reflexa, fimbriam illam humani ſupercilij non habent. radices paruæ & obliquæ ſunt, foris ruffæ, intus candidæ, duræ, guſtuq́ue feruẽtes. Peregrina hæc Iris non modò Belgio aut Germaniæ, ſed & Italiæ, vt fertur, eſt: & non niſi in hortis reperitur.

FLORET *Maio menſe: folia hyeme pereunt, Vere erumpunt noua.*

IRIDEM *eſſe Illyricam Hermolaus exiſtimauit Barbarus, cùm eam olim in horto Felicis Sophiæ Patauij conſpiceret; ſed ab Illyrica & legitima Iride eam differre, Antonius Muſa in examine ſimplicium, ſatis oſtendit. Nos Chamæiridem nuncupauimus, antiqua deſtitutam appellatione; niſi fortè Iris ſit aſtragalites dicta, cui aliquatenus ſimilis eſt. Nam veluti aſtragali ſiue tali, paruæ, nodoſæ, duræq́ue huius Iridis radiculæ ſunt. Aſtragalatidis Iridis meminit Soranus apud Galenum* κατὰ τόπους *lib. 7. & Aëtius ſermone 13. cap. 3. in emplaſtro venatorum.*

FACVLTATE *autem & viribus, hæc quoque Iris acris & impensè calida eſt, alijsq́ue Iridibus ſimilis.*

DE SPATVLA FOETIDA.
CAP. XLIII.

SPATVLA *fœtida, caule, folijsq́ue Iridi ſimilis; folia tamen nigriora, grauem fœdumq́ue odorem ſpirant, præſertim ſi confricentur atque digitis atterantur: flores quoque ſimiles ſed minores, purpurei ſed ſordidi & obſoleti coloris:*

Cordus

Cordus tamen cuiuſdam ſaturata purpura arridere refert: ſuccedunt ſiliquæ magnæ triangulares, quæ in tres dehiſcẽtes ſinduntur partes. ſemen in his rotundum Ochri ſiue Eruiliæ magnitudine, rubens, ſplendens, quod reſiccatum contrahitur & nigreſcit. Radices nouellis plantis rotundæ, & veluti bulbi aut cepæ alicuius caput, ex qua craſſiores fibræ dependent: veteribus verò & multorum annorum plantis, multæ ſibi inuicem implicitæ, magnum veluti ceſpitem conſtituentes, guſtu feruidæ, vt & ipſum eſt ſemen.

IN *Hetruria & alijs Italiæ locis ſponte exit; apud Belgas vix alijs locis quàm in hortis reperitur. Florem edit Iulio & Auguſto: ſemen Autumno maturatur.*

PASSIM *Spatulam fœtidam appellant, plerique etiam Iridem ſylueſtrem: Germani,* wandtleuſzkraut *à potentia qua cimices enecat: Galli,* Glayeul puant: *Belgæ,* wantluyſcruyt/ſtinkende liſch. *Ruellius Sparganium exiſtimat: ſed nos pro Sparganio aliam exhibuimus herbam, Sparganij apud Dioſcoridem deſcriptioni melius reſpondentem. alijs Xyris eſſe videtur; quæ Fuchſii & Matthioli aliorumque conſtans eſt opinio, olimque nobis placuit, ſed modò tamen, probari non poteſt. Si etenim diligenter Xyridis deſcriptio expendatur, parum cum ea Spatula fœtida conuenire deprehendetur. Nam folia Spatulæ fœtidæ non latiora, ſed quàm vulgaris Iridis anguſtiora ſunt: flos non è ſiliqua aliqua, multò minus triangulari, erumpit; ſed nudus & nullo integumento prius quàm dehiſcat contectus, idem aliquando purpureus, ſed in medio nequaquam phœniceus: radices etiam non longæ & ruffæ, ſed candidæ, & plurima parte breues. Quæ omnia Spatulam fœtidam à Xiride differre oſtendunt. Xyridis ſiquidem folia latiora ſunt quàm Iridis, flos è ſiliqua erumpit, colore in medio phœniceus, & radices ſubruffæ, longæ, geniculatæ.*

FACVL-

FACVLTATE porrò ac viribus Spatulæ fœtidæ radices & ſemina calida ſunt, ad tertium caliditatis gradum ac ſiccitatis pertingentes. Foliorum ſuccus cimices enecat, parietibus ac lecticis illitus.

DE XYRIDE EX DIOSCORIDE. CAP. XLIIII.

XYRIS Iridi ſimilia habet folia, latiora verò & in ſummo acuminata; caulem è medio eorum cubitalem ſatisq́ crassum, in quo ſiliquæ triangulares, & ex ipſis flores purpurei medio eorum phœniceo: fructus in folliculis fabis, aut, vt Oribaſii exemplar habet, Eruo ſimilis, rotundus, rubens, acris. Radix geniculata, longa, πυῤῥὰ ſiue ruffa.

ξυρὶς Græcè et Latinè dicitur, à nonnullis Xeris & Xyrida, Galeno teſte. Item ἶρις ἀγρία ſiue ſylueſtris Iris, κακὸς ſiue καχλός. Vulgo autem incognita ſtirps eſt.

TENVIVM partium, inquit Galenus, attractoria, digerendi, ac nimirum etiam deſiccandi, eſt facultatis cum radix, tum multo etiam amplius fructus; qui quidem & vrinam ciet, & lienes induratos ſanare poteſt.

DIOSCORIDES ait radicem contra capitis vulnera & fracturas facere, aculeos educere, & telum omne citra dolorem extrahere, admixta floris æris tertia parte, & Centaurij radicis quinta, & melle: ſanare & œdemata ac inflammationes cum aceto impoſitam: bibi ad conuulſa, rupta, coxendicum dolores, ſtillicidia vrinæ, & diarrhœas cum paſſo tritam: fructum per vrinam potenter mouere trioboli pondere ex vino bibitum: Lienem verò minuere cum aceto potum.

XYRIDIS radix, Plinio auctore, ſtrumas vel panos vel inguina diſcutit. Præcipitur, addit, vt ſiniſtra manu lecta, ad hos vſus ſeruetur, colligentesq́ dicant cuius hominis vitijq́ cauſa eximant.

DE PSEVDO IRIDE, SIVE SYLVESTRI IRIDE LVTEA.

CAP. XLV.

PSEVDO *Iris folia quoque Iridis gerit, ſed longiora & anguſtiora, dorſo aliquantulum vtrinque extante: caules glabros, Iridis haud diſsimiles, ſubinde bicubitales; atq; in ijs flores complures, vti aliarum Iridum; niſi quòd horum ſuperiora foliola omnino paruula ſint, & eorum quæ in veris Iridibus viſuntur, quædam veluti tantum rudimenta, ac prima lineamenta: ſiliquæ craſſæ ſuccedunt triangulares, in quibus ſemina multa ſimul compreſſa, ordine digeſta, plana, cartilaginea, lentibus maiora: radices obliquæ, longæ, geniculatæ, cirroſæ, in propagines diuiſæ, colore pallidè rubentes, guſtu adſtringentes.*

PALVSTRIBVS *locis, humidis & riguis tractibus, Italiæ, Germaniæ, Galliæ, Belgioq; familiaris. Floret Maio & Iunio.*

VVLGO, *Germani*, gel Schwertel & Drachenwurtz: *Noſtri*, geel Liſch: *Galli*, Glayeul ou Flambe baſtarde. *Officinæ perperam olim Acoron appellauêre: & maiori cum errore radicibus eius pro legitimo Acoro vſæ ſunt. Nam non forma modò, quæ fortaſſè in aliquo conuenire poteſt, ſed viribus potiſsimum, ab Acoro plurimum diſſidet. Plerique hac occaſione Pſeudo Acoron nominant: nos Iridem luteam ſylueſtrem, aut potius pſeudo Iridem nuncupare maluimus, vtpote Iridi quàm Acoro ſimiliorem.*

FACVLTATEM *habet radix huius adſtringentem, frigida & ſicca ſecundo exceſſu; dyſentericas & alias ventris fluxiones cohibet: menſes ſiſtit, & ſanguinem vndequaque manantem ſupprimit, in potu, aut aliter ſumpta. Sunt etiam qui ſolùm geſtantem eam, ab omni ſanguinis fluore tutum affirment.*

DE ACO-



DE ACORO EX DIOSCORIDE, THEOPHRASTO, ET ALIIS. CAP. XLVI.

ACORO *cognatio & ſimilitudo cum Iride eſt; folia, vt Dioſcorides ait, habet Iridis, ſed anguſtiora, radices haud diſsimiles, ſibi inuicem implicitas, non in rectum deſcendentes, verùm obliquas, & ſecundum terræ ſuperficiem, geniculis interceptas, ſubalbidas, guſtu acres, (& modicè amaras addit Galenus) odoris non iniucundi.*

THEOPHRASTVS *Acoron inter eas ſtirpes refert, quæ cum ſeminibus flores edunt.*

INVENTV *rarum Apuleius ſcribit, & non niſi cùm floſculum produxerit, agnoſci poſſe.*

PLINII *de Acoro hiſtoria, lib. 25. cap. 13. cum Dioſcoridis conueniret, niſi radices nigras traderet, & minus venoſas eas eſſe, ac ruptu faciles ſuperadderet.*

MATTHIOLVS *Acoron folio depingit Iridis, radice longa, obliqua, & in ſuperficie geniculis diſtincta, quod pro legitimo ſibi ab Augerio à Bousbeeck Ferdinandi Imperatoris, apud Turcorum Imp. Oratoris miſſum memoriæ prodidit.*

PROVENIT *Acorum in Colchide, Galatia, & Creta inſula. Optimæ, inquit Plinius, Acori radices Ponticæ, deinde Galaticæ, mox Creticæ: ſed primæ in Colchide, iuxta Phaſim amnem, & vbicunque in aquoſis: Matthiolus ad ſe miſſas, è Nicomediæ quodam magnæ vaſtitudinis lacu collectas, refert.*

EST *autem Nicomedia ciuitas Galatiæ, Colchidi vicina. Colchis verò Ponto Euxino vicina prouincia.*

PRÆSTAT, *inquit Dioſcorides, Acoron denſum, candidum, non carioſum, plenum, odoratum. Plinius tamen*

Creticas

Creticas candidiores Ponticis ait. Sunt autē ipſo auctore, Cretica Ponticis minus probatæ.

Ακορος καὶ Ακόρον, *Græcis: Latinis Acorum dicitur. Nonnullis, teſte Apuleio,* Αφροδισιάς, *Venerea, radix nautica, ſingentiana, vnguentaria: Officinæ Europæ, magno cum errore, Calamum odoratum ſiue aromaticum appellarunt; pro Acoro pſeudo Iridis radices, vt ſuperiori capite oſtendimus, perperam ſubſtituentes.*

Est *verò & Acoros quibuſdam Oxymirſines radix: ideoq; quidā hanc* Ακορον ἄγριον *vocare malūt, vt Plin. ait.*

Acori *radix, auctore Galeno, in calfaciendo & reſiccando tertij eſt ordinis: Decoctum eius, Dioſcorides inquit, vrinas mouet: auxiliatur ad lateris, thoracis & hepatis dolores; item ad tormina, rupta & conuulſa: Lienem abſumit: prodeſt ſtillicidio vrinæ affectis, & à ſerpentibus demorſis: ſuccus radicis, quæ oculorum claritati officiunt, exterit. Miſcetur etiam antidotis vtiliter hæc radix.*

DE GLADIOLO. CAP. XLVII.

Gladiolo *folia ſunt oblonga, anguſta, ſtriata, gladij modo mucronata, Iridis minora & anguſtiora: caulis læuis, teres, cubito longior; circa cuius ſummū flores ſex aut ſeptem diſtantes, in ordinem ſupra inuicem, ad vnam caulis partē digeſti, ex ſex foliolis cōmiſſi, colore purpureo rubētes ſplendētes aut (quod tamē, raro) candicantes. ſuccedūt inde folliculi in rotūditate oblōgi: ſemina in his tenuia, paleacea; radix gemini bulbi vno ſuper alterū inſidente, quorū ſuperior Veris initio minor ac vegetior: inferior maior, ſed flaccidior, qui paulò pòſt perit, in plures ſubinde multiplicatus.*

Exit *Gladiolus in pratis, in aruis inter ſegetes agrō fœcūdo Italiæ pluribus locis. Cordus in frutetoſis herboſiſq; etiam naſci ſcribit. Et quibuſdam locis maior ac procerior; alijs verò minor ac breuior reperitur. Floret Maio menſe.*



GRÆCIS ξίφιον, Latinis Gladiolus, & nonnullis enſis appellatur. Sunt qui φάσγανον, μαχαιρώνιον, μαχαιροφυλλον, ἀνακλόριον, λιμνικὴν, ἄριον, Gladiolum ſegetalem, & linguam Ceruinam nominent. Plinius etiam Cypirum appellat, vt lib. 21. cap. 17. Bulborum generi, ait, quidã annumerãt & Cypiri, hoc eſt, Gladioli radicem: dulcis ea eſt, et quæ decocta panem etiam gratiorem faciat, ponderoſioremq́ſimul ſubacta. Item cap. 18. Cypirus eſt Gladiolus, vt diximus. Sunt autem ea, quæ cap. 17. reperiuntur; ex Theophraſto de phaſgano ad verbum tranſlata. Phaſganon autem idem cum Xyphio eſt: vnde Plinium perperam Gladiolo Cypiri nomen dediſſe, eumq́ hoc modo cum Cypiro confudiſſe euidens eſt & manifeſtum. Plinij error.

VALERIVS Cordus, Gladiolum Victorialem feminam nuncupat: alij Victorialem rotundam, & Germanicè, runde Seigwurtz, ad differentiam cuiuſdam generis Allij, lõga radice, quod in altiſſimis Alpium iugis reperitur, & à Germanis Seigwurtz, Victoriæ radix, & Victorialis longa dicitur. Flores Gladioli Monacuccie ab Italis, vt teſtis Matthiolus, nominantur.

CÆTERVM radix Gladioli ſuperior; attrahentem, digerentem, deſiccantem etiam, vt Galenus ait, facultatem poſſidet.

DIOSCORIDES hanc cum vino, ait, & thure impoſitam ſpicula & aculeos extrahere, cum Lolij farina & hydromelite phigethla diſcutere, eamq́ ob cauſam eiuſcemodi emplaſtris addi: menſes etiam appoſitam ducere.

FERVNT, eodem auctore, ſuperiorem cum vino ſumptam, Venerem excitare: inferiorem verò ſteriles facere: quin & ſuperiorem pueris enterocelicis vtiliter ex aqua propinari. PLINIVS infantibus vrinam ciere, & veſicæ vitijs illiniri addit. THEO-

phraſtus Phaſgani, id eſt, Gladioli, radicem decoctam dulcem eſſe tradit, & tritam farinæ admixtam panem dulcem & innoxium reddere.

DE SISYNRICHIO. CAP. XLVIII.

SISYNRICHI o *folia ſunt graminis bina aut terna, oblonga et anguſta: caulis rotundus, dodrantalis, in quo floſculi tres aut quatuor, pulchri, colore cærulei, verùm fugaces, & paucis admodum horis vigentes, alternatim prodeuntes, forma quodammodo florum Iridis; ex nouem videlicet foliolis compoſiti: quorum tria deorſum reflexa, pro fimbria maculam habent plurima parte luteam; alia tria ſurſum verſus aliquantulum eriguntur; tria verò reliqua reſpondentia ijs, quæ Iridis florum fimbriam contegunt, proportione huic floſculo maiora et tenuiora ſunt, ſurſumq́; arrecta medium floris tenent; ſumma, extremáque parte diuiſa: capitula inde ſuccedunt oblonga, in quibus ſemẽ rotundum, paruum vti Rapi. radix bulboſa gemina, vno bulbo alteri ſuperpoſito, ſicuti Gladioli, ſapore dulcis ac edulis, quæ inuolucro quodam integitur reticulato: quod quidem maioribus ſpiſſius eſt; minoribus verò minùs craſſum. Duo etenim huius genera eſſe videntur magnitudine ſola differentia. Eſt etenim vnum quidem maius: alterum verò minus.*

IN *Luſitania & alibi apud Hiſpanos naſcitur. Floruit Mechliniæ Maio menſe, in horto ampliſſimo & inſtructiſſimo D. Ioannis Brancionis viri generoſiſſimi.*

HISPANI Nozelhas, *quaſi nuculas, ſiue paruas nuces appellant. Nobis Bulbi eſculenti genus illud eſſe videtur, quod Græcè* σισυρίγχιον ἢ σισυγρίγχιον, *& Latinè à Plinio*



Plinio Siſyrichium appellatur. Scribit etenim Theophraſtus lib. 7. Siſyrichij proprium eſſe, radicis quidem, quod infra eſt, augeri primum; Vere autem apparente hoc tabeſcere: quod verò ſupra eſt edule incrementum ſumere. Quibus verbis geminam Siſynrichio radicē & edulem eſſe oſtendit: vt hinc bulbum hunc, quem Hiſpani Nozelhas *nominant, verum Siſyrichium eſſe colligendum videatur. Nā gemina, vt ſcripſimus, eſt; & in Hiſpanijs paſſim editur.*

DE IRIDE BVLBOSA. CAP. XLIX.

BVLBOSA *Iris folia habet quaterna aut quina oblonga, anguſta, ſtriata, Aſphodeli lutei ſatis ſimilia, ſuperiore parte caua, inferiore verò prominentia ac ſubrotunda: caulem cubitalē: florem in ſummo cærulei eligantis coloris, forma Iridis floris; è ſenis videlicet maioribus ac tribus minorib⁹ foliolis. maioribus deorſum reflexis pro ſimbria linea eſt lutea. ſurſum erecta minus quam Iridis curuantur. tria minora luteis lineis imminent, aliquantulum eleuata, ita vt ſtamina & apices, quæ ſubſunt, hiante hac parte flore, facilè in conſpectum veniant. flori oblonga craſſa veluti ſiliqua ſuccedit, in qua ſemen. radix bulboſa, oblōga, ſubruſſa integitur mēbrana, quæ vbi florē facit, in duos bulbos abit, ipſo caule ex imo et ex bulbi fibris aſſurgente.* Ex *Britāniæ inſulæ occidētali regione hic bulbus ad Belgiū peruenit.*

2 MISIT *& Hiſpaniæ Betica ac Luſitania huiuſcemodi bulbū, ſed tamē colore et forma nōnihil differentē. Deorſum etenim reflexa candicāt; aſſurgentia verò dilutè ceruleū colorē referūt: anguſtiora ſiue minora, inferiorib⁹ ita incūbūt, vt necdū ſtamina aut apices cerni nō queāt, ſed ipſis etiā adhærere appareant, quæ et extremis partibus fiſſa ſunt atq; reflexa. Bulbus vti prioris eſt. Siliquā lōgior ac tenuior.*

3 EST *& huius generis tertia lutei coloris flore, forma ſecundæ ſimilis, quam etiam Hiſpania gignit.*

FLO-



Florem *bulboſæ Irides, initio menſis Iunij apud Belgas edunt.*

Nominare *huiuſcemodi bulbum Luſitanos Lirio accepimus, & Lirij appellari à veteribus ſpecies aliqua*
Lirium. *eſſe videtur. Lirij ſiquidem apud hos, polyſemos vox eſt. Narciſſus enim Lirium eſt, et Lilium Lirium eſt. deinde & alia duo Liria apud Theophraſtum ſunt. Vnum quod lib.* VI. *vere poſt violam albam &* φλόγιον*, vna cum Narciſſo florere ait: alterum quod eodem libro, autumno ſimul cum Croco florem facere incipere, atq; ſtatim primis imbribus florere ſcriptum reliquit. Et cum priore quidem horum, Iris hæc bulboſa conuenire poſſe videtur.*

Hierobulbus Apulei. Est *autem fortaſſe & idem hic bulbus, Apulei Hierobulbus, cuius meminit cap.* 21. *Nam cùm Iris apud veteres Hieris nuncupetur, hic verò bulbus Iridis ſit flore; non impropriè Hierobulbus, quaſi dicas Iris bulboſa nuncupari poterit: niſi quis velit* ἱεροϐόλϐον*, veluti magnum & grandem bulbum dictum. Magna ſiquidem & grandia,* ἱερὰ *& ſacra, ab antiquis cognominata fuiſſe haud in ambiguo eſt.*

De *viribus autem Iridis bulboſæ nihil compertum habemus, aut ab alijs traditum accepimus.*

Apuleius, *berba Hierobulbi, ait, accipito vncias ſex, ſeui caprini tantundem, olei Cyprini libram & vncias duas, in ſe piſatis & commixtis vteru, dolorem articulorum tollit.*

Item, *Hierobulbi radice cum lomento Lupinaceo commixta, mulier ſi faciem lauerit, lentigines ſtatim purgat.*

DE CROCO. CAP. L.

Inter *flores et Croci flos eſt: ſunt huic folia oblonga perquàm anguſta: flores pulchri, colore cærulei, Colchici*

floribus

floribus ſimiles, ſed magis ſaturata purpura nitentes;& in ſingulis ſtamina oblonga terna quaternáue, colore flammeo ſubrubentia, odore cùm inaruerint forti, & caput implente; quæ cæteris partibus præferuntur, colliguntur, & croci nomine vel ſola veniunt: radix ſubeſt bulboſa, carnoſa, copioſa, & viuax.

SERITVR *Crocus in pluribus regnis & prouincijs, vbi in agris ſegetis modo latè viret: vt in Cilicia Cyrenis, in Sicilia, Italia, Pannonia, Germania, Gallia, Britannia. Gaudet, inquit Theophraſtus, calcari pedibus: ideoq́ iuxta ſemitas & fontes pulcherrimus exit. Seritur depoſitis radicum bulbis.*

OPTIMVS, *inquit Dioſcorides, Corycens: ſecundum locum tenet, qui iuxta Corycum verſus Lyciam, & in Lycia Olympo: deinde ex Aegibus Aetholiæ. Cyrenaicus & Centirupinus omnium in Sicilia viribus minus pollent. Qui ab Aquila Veſtinorum vrbe adfertur, primum ſibi locum in Italia vendicare, Matthiolus ait: ſed Aquilino tamen præſtantior, qui circa Viennam Pannoniæ, ſiue, vt vulgo, Auſtriæ, naſcitur. In Gallia nuſquam vegetior quàm in Agenenſi agro, & Narbonenſi, Ruellio teſte. Probatur etiam, in Britannia inſulæ meridionali parte, quam Angliam vocant, natus: ex altera verò & Septentrionali, quam Picti & Scoti tenent, reprobus eſt.*

OPTIMVS *autem vbicumque natus, qui pinguiſſimus, recens, fragranti odore, colore rutilo. Peſſimus ſqualidus & ſitum redolens.*

CROCVS *Autumno florere incipit, ſtatim, vt Theophraſtus ait, primis imbribus, Vergiliarum occaſu. Florem edit ante folia, quæ mox ſubſequuntur, & hyeme tota vigent, æſtate nullibi conſpicua.*

GRÆCIS *ſimiliter* κρόκος, *Latinis etiam Crocum dicitur: Mauritanis* Zaffaran; *atque inde in Italia*, Zaffarano: *Germanis* Saffran/ *Gallis* Safran.

CAETERVM *Crocus paululum quid adſtringens obtinet, ſed ſuperat in eo calefaciens qualitas, vt tota eius eſſentia ſecundi ſit ordinis excalfacientium, primi exſiccantium: proinde & concoquendi vini quandam obtinet, adiuuante in hoc paucula illi adſtrictione, vt Galenus ait. Sodam, id eſt, Cephalalgiam, inquit Auicenna, facit, & capiti nocet: id quod non exiguo, ſed nimio ſuo vſu efficere poteſt. Vigilias ſiquidem copioſius inducit, quæ modum excedentes capiti & ſenſibus obſunt. Moderatus autem Croci vſus cerebro prodeſt, ſenſus vegetiores reddit, ſomnum & torporem excutit, lætitiam gignit. Corroborat quoque Crocus cor, thoracis crudos humores ad concoctionem perducit, pulmones aperit, & ab obſtructione expedit; & ad hæc tam efficax remedium, vt ſubinde phthiſicis in ſummo vitæ diſcrimine, & propemodum animam agentibus, ſpiritum reducat, & vitam ad aliquot dies proroget, ſcriptuli dimidij, aut ad ſummum integri pondo, cum paſſo aut vino Pramnio, vel alio dulci exhibitus: quo modo etiam datus, grauiſsimas ſubitò irruentes, citra febrim dyſpnœas, ſtatim & momento temporis tollere, non ſemel à nobis compertum eſt. Crapulam etiam arcere, hoc modo ſumptum, Dioſcorides refert. Laudatur ad hepatis et fellis obſtructiones, nec non ad Regium morbum; atque hinc bonum colorem Crocum efficere, Dioſcorides ſcribit. Additur eodem auctore ad omnes, quæ interaneorum cauſa temperantur potiones: ſed noſtra ætate ad eas potiſsimum, quæ menſes, fœtus & ſecundas educunt. Vrinam cit: Venerem excitat: ad vuluæ & ſedis cataplaſmata additur, nec non ad emplaſtra et cerata, veteres tumores et dolores diſcutientia: inflammationes be-*

nes heriſipelatodes mitigat: compoſitionibus auricularibus vtiliter admiſcetur. Oculos ab ectimatis & exanthematis cum lacte, aut fœniculi, Roſarumúe ſtillatitio liquore præſeruat illitus, & humorum in eos influxiones reprimit.

DE HYACINTHO NON SCRIPTO. CAP. LI.

HYACINTHVS *apud veteres duplex reperitur. Vnus à Theocrito ſcriptus cognominatur, qui maior eſt, & Lilio forma ſimilis: alter minor, non ſcriptus dici poteſt.*

NON *ſcripto autem Hyacintho folia ſunt oblonga, anguſta, læuia & ſplendentia, Porri folijs anguſtiora et minora: caulis folijs viduus, glaber, teres, cuius coma florum pondere & mole, cùm primum dehiſcere incipiunt, grauata, deorſum recuruatur: flores oblongi, teretes, concaui, in latius ſe pandunt, per oras reflexi, colore vt plurimum cæru-lei, ſubinde albicantes, aut candidi ſiue niuei, aliquando etiam Violæ nigræ dilutam purpuram referentes. ſemen in ſiliquis triangularibus paruum, rotundum, radix bulboſa, candida, perennis, lento ſucco, vti & tota herba, plena.*

REPERITVR *Hyacinthus iſte in pluribus regionibus, & in nonnullis maior ac præcocior: in alijs minor & magis ſerotinus.*

IS *etenim quem Italia & Belgium, orientalem nominat, folia habet pinguiora & latiora, caules craſsiores, flores patentiores maioresq́, ac citiùs prodeuntes.* Hyacinthus orientalis.

GERMANICVS *& Belgicus ſingulis minor, flores tamen plures gignit, ſed ſerius exit. Reperitur in Germania, vt Cordus ait, in apricis quibuſdam tumulis: in Belgio verò etiam in aruis, & iuxta agrorum margines, fruticibus aut arboribus conſitos: & præcipuè quidem prope Mechliniam vrbem, vbi copioſius naſcitur.*

FLO-





FLORET *Aprili & Maio menſe: orientalis etiam Martio.*

Υάκινθον Græci, Latini ſimiliter Hyacinthum, vt Dioſcorides auctor, Vaccinium quoque appellant. Vaccinium autem à nonnullis etiam Viola dicitur nigra, vt ſuperius ſcripſimus. Cognominatur autem hic Hyacinthus non ſcriptus, ad differentiam nempe alterius ſuperius deſcripti, qui luctus notas inſcriptas habet.

DIOSCORIDES *hunc Hyacinthum, citra adiectionem, nominat: nam alterum Hyacinthum Lilij purpurei nomine expreßiſſe videtur. Meminit huius Columella lib.*10. *diuerſitatem coloris, quæ in floribus, vno verſiculo complexus:*

Nec non vel niueos vel cæruleos Hyacinthos.

Belgæ Hyacinthum iſtum Græcam appellationem retinentes, Hyacinthen *appellant. Ruellius, Gallis,* Vaciet *dici, auctor eſt. Sunt verò & aliæ multæ huiuſcemodi Hyacinthorum ſpecies, vt recentiores iudicant, de quibus capite ſequente.*

HVIVS *porrò Hyacinthi radix ordinis eſt primi in deſiccando: ſecundi verò completi, aut tertij incipientis in refrigerando.*

SEMEN *leuiter extergit & adſtringit ordine quidem tertio quadantenus exſiccans, cæterùm in medio conſiſtens caliditatis & frigiditatis, auctore Galeno.*

RADIX, *inquit Dioſcorides, cum vino albo pueris impoſita, diu impuberes ſeruare creditur: aluum ſiſtit: pota vrinam ducit, & à Phalangio commorſis opitulatur.*

SEMEN *contra ſerpentes auxiliatur: cum vino potum Regium morbum expurgat.*

DE ALIIS RECENTIORVM SPVRIIS HYACINTHIS. CAP. LII.

DVOS *Hyacinthos ſuperioribus capitibus deſcripſimus; vnum Lilij effigie ſcriptum, alterũ minorem non ſcriptum. Præter verò hos & alij multi, recentiorum iudicio ſunt Hyacinthi. Nam omnes ferè anonymos flores è bulbis exeuntes, aut Hyacinthos, aut Narciſſos iudicant; maiores ſiquidem Narciſſos, minores verò Hyacinthos.*

INTER *Hyacinthos itaque neotericos, primus folia habet anguſta quaſi rotunda, bene virentia, per terram plurima parte ſtrata: cauliculos inter ea rotundos, glabros, palmo longiores, in quorum ſummo floſculi parui, rotundi, caui, hiantes, colore cæruleo, aliâs diluto, aliâs ſaturato: poſt quos ſiliquæ membranoſæ triangulares, in quibus ſemen paruum nigrum: radix ſubeſt bulboſa.*

PLERISQVE *Italiæ, Germaniæ, Galliæ, ac etiam Hiſpaniæ locis hic Bulbus exit: reperitur & in Belgio in Atrebatum ac Morinorum finibus, in ſyluis ac nemoribus. In hortis ſatus facilè comprehendit, inq́ plures bulbos citò multiplicatus. folia eius, qui ex Hiſpania huc allatus eſt, ante hyemen exeunt; Germanici vero ac Belgici non ante ver. flores Martio vigent.*

HYACINTHVM *autem hunc Bulbum Fuchſius facit, ſecundam eius ſpeciem ſtatuens. Italorum pleriq; eũ, qui cãdicantis eſt floris, barbaro ac peregrino nomine Dipcadi appellitant. Teſtes habeo, & in Italia quidem, viros doctiſſimos, qui hunc à Matthiolo Bulbum vomitorium appellari, ac pro eo depingi aſſerant, à quo Bulbus iſte longè abeſt: non enim vomitorius, ſed eſculentus aliquis Bulbus eſſe videtur, qui à vomitorio non parum differt.*

REPI-



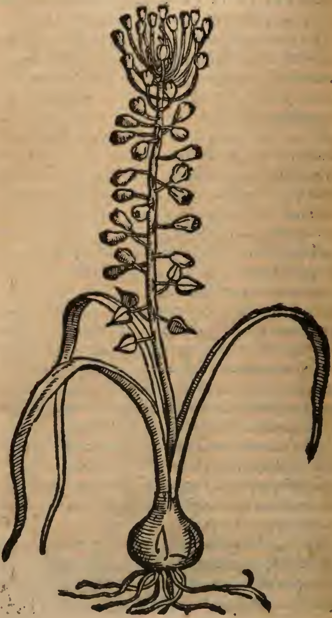
REPERIVNTVR *autem eſculenti bulbi cõplura genera, vti Plinius & Theophraſtus ſcriptum reliquere.*

E T *genera quidem, inquit Plinius, Græci hæc fecêre: Bulbinem, Setanion, Pytion, Acrocorion (nonnulli Acroſcorodon legũt) Aegilopa, Siſynrichion. Quæ & Theophraſtus, ſed tamen non omnia, lib. 7. cap. 13. refert. Sunt autem quorum ipſe meminit,* λευκόϊον, κ̀ βολβίνη, κ̀ ὁ πιτιὼν κ̀ κύϊξ, κ̀ τρόπον τίνα τὸ σισυρίχιον. *Leucoiũ inferius deſcribetur. Bulbinem, Plinius ait, Græcos appellare herbam porraceis foliis, rubicundo bulbo. Setanium, cepæ quoddam genus eſt, vt Theophraſtus & Plinius teſtantur. De Siſynrichio iam antè ſcripſimus. Pytion, Cyix, Acroſcorodon, Aegilops, cuiuſmodi bulbi ſint, nondum certò reperire licuit: ſuſpitandũ videtur* Κύϊκα *& Acroſcorodon idem eſſe. Apud Theophraſtum enim* κύιξ πυτιῶνα*: apud Plinium eundem Acroſcorodon ordine ſuccedit.* Bulbine.

E X *horum autem bulborum numero aliquem eſſe, hoc Hyacinthi vulgò dicti genus veriſimile videtur; ſed quis tamen ſit, propter nimiam veterum breuitatem explicari nequit. Si coniectura vti licet, bulbus iſte Acroſcorodon eſt: ſi non, Acroſcorodon allij genus ſylueſtre eſt. Nam folia, allij quandam ſimilitudinem habent: nomen autem Acroſcorodon ſimilitudinem aliquam cum Allio indicat.*

H V I C *autem ſimilis eſt & alter quidam ſpurius Hyacinthus, foliis ſimiliter per terram ſtratis, ſed latioribus & porri foliis ſimilioribus, caule craſſiore, floribus candicantibus, maioribus quàm alterius. Reperitur in hortis. Floret eodem quo prior tempore.*

Q V I *tertius eſt inter neotericos Hyacinthos, folia habet longa, pinguia, aliquantulum lata; caules longos, ſubinde dodrãte altiores: flores à medio ſurſum verſus, vndequaque circa caulem multos, paruos, cauos, primum purpureis*



vbi verò flacceſcunt, obſoleti coloris, (reperiũtur & can-didi) cacumine comoſo: radicẽ, vti aliorum, bulboſam, ſub-ruffam, ac ſubpurpurei coloris. Fuchſio teſte, in Germaniæ nemoribus: vt autem Matthiolus, inter ſegetes & in ſyluis, Aprili aut Maio floret.

HYACINTHI *ſpeciẽ, & quidẽ primã, Fuchſius, Tragus & Matthiolus faciunt: nõnulli Hyacinthum ſyluestrẽ nuncupant. Germani alicubi* Breunling *appellant, alibi* Hons knoblauch *id eſt, Alliũ Caninũ. Nõ eſt tamẽ Allij aliqua ſpecies, ſed bulbi eſculẽti genꝰ quoddã, veluti Bulbina; cui certè ſimillimus eſt. Bulbo enim Bulbina rubet, et Porri folia, Plinio auctore, habet. Videtur autẽ Bulbina ex Africa bulbus eſſe, quẽ Afrũ cognominant. Huic ſiquidem Dioſcoridis* πυῤῥὸν, *id eſt, ruffum bulbũ eſſe ait. Sũt tamen qui velint hunc tertium ſpurium Hyacinthum Scillæ aut Pancratij ſpeciem eſſe: quorum iudicium ea propter à nobis non probatur, quòd Scillæ & Pancratij bulbi grandes ſint, huius autem paruus, & illorum comparatione exiguus.*

SVCCEDIT *huic quartus ex ſpurijs Hyacinthus à Matthiolo depictus, folijs oblongis ac latis: caule longiuſculo, ab imo ferè vſque ad ſummum floſculis circumueſtito: radice bulboſa: quantum quidem ex eius icone colligere licet. Neque enim qualis & huiuſmodi ab ipſo nuncupatus ſit, aſſcripſit, ſed ſolam imaginem exhibuit: quaſi illa ſatis ad cognitionem eius eſſe poſſet.*

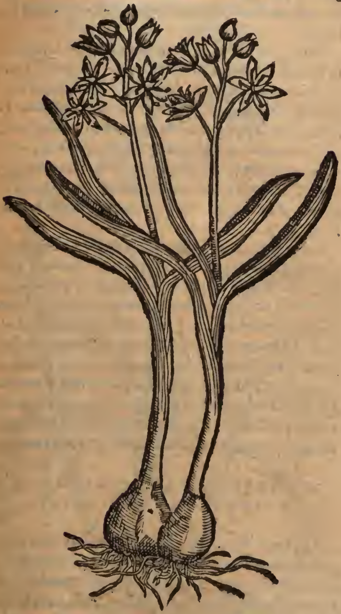
NVNCVPAT *autem eum Orientalem alterum; & ab Orientali ac legitimo Hyacintho, cuius antecedente capite meminimus, ſecundum facit.*

QVINTVS *appellatus Hyacinthus, qui ſerotinus eſt, folijs eſt anguſtis, paruulis, & minoribus, quàm primi: cauliculis breuibus, tres aut quatuor digitos altis; floſculis in ſummo raris, cæruleis; ſtaminibus in medio exiguis: ſemine*



in ſiliquis triangularibus exiguo: radice parua & bulboſa. Naſcitur Galliæ quibuſdã prouincijs, vt iuxta Pariſiorum Lutetiam. Floret exitu æſtatis, Auguſto aut Septembri.

AVTVMNALEM *Hyacinthum ea de cauſa & ſeroti-*



rotinum nominant; neque aliud eius nomen cognitum habemus.

P R Æ T E R *hos & alium quendam pro Hyacintho bulbum Leonhartus deſcribit Fuchſius, folijs modò binis, modò ternis aut pluribus, latiuſculis, Porri minoribus: floribus circa cauliculi ſummum ſparſis, multum & radiantis ſtellæ ferè ſimilitudine patentibus, colore cærulejs aut candidis. quos ſuccedunt capitula rotunda, ochri magnitudine, in quibus ſemen milio ſimile: radice bulboſa, rotunda. Reperitur pleriſque Germaniæ locis et alibi, læto, pingui, ſed inculto ſolo. Martio, quandoque etiam Februario flos exit.*

G E R M A N I blo Mertzenblumen/ & blo Hornungs blumen *appellant. Fuchſius pro Hyacinthi ſpecie depinxit. Plerique Hyacinthum ſtellatum ab ipſa floris effigie vocãt. Exiſtimauimus aliquãdo Satyrium eſſe, verùm hæc modò opinio diſplicet. Satyrio enim caulis eſt cubitalis; folia Lilij, bulbus mali magnitudine: bulbo verò iſti, folia paruula, anguſta, bulbus exiguus, & cauliculus breuis.*

C Æ T E R V M *quod ad vſum attinet horum ſpuriorum Hyacinthorum, noſtris quidem aut in cibatu, aut in medicamentis nullus eſt; proinde & vires ac facultates eorundem inexploratæ: ſoli floſculi in hortis gratiam inuenêre.*

DE BVLBO LEVCANTHEMO, SIVE ORNITHOGALO. CAP. LIII.

L E V C A N T H E M O *bulbo folia multa ſunt et anguſta, graminis minora: caulis inter hæc exit dodrãte minor, rotundus, glaber, abſque folijs: flores in ſummo diſperſi emicant ſex aut ſeptem, foris herbacei viroris, intus candidi, ex ſex foliolis commiſſi, exiguis lilijs, præſertim prius*

quàm



quàm adaperiuntur ſimiles, qui Sole quidem ſplendente patent, noctu verò, et cùm aër nubilus etiam interdiu recluſi permanent: capitula ſuccedunt triangularia, Cachryos ſemini ſimilia, in quibus ſemẽ exiguum: radix bulboſa, lento ſucco plena, ſapore vt plurimũ inſipida et aquea, cũ obſcura tamen quadã acredine. Reperitur in agris frumentarijs, apud Brabantos locis compluribus. Maio menſe flores edit.

2 HVIC *autem ſimilis eſt, et alius quidam bulbus Leucanthemus, ſed tamen maior omnino & peregrinus. folia habet oblonga & anguſta: caulem rotundum læuem ac glabrum, duos dodrantes aut cubitum altum; è cuius ſummo veluti ramuli exeunt; atq; in ſingulis flores candidi, ſex foliolorũ, exiguorũ liliorum æmuli; è rotunditate anguloſo in medio capitulo Cachryos modo, aliquot ſtaminibus circundato. radix ſubeſt bulboſa, vti ſuperioris, & candida.*

VTERQVE *autem hic bulbus Ornithogalon eſt, quod à Plinio Ornithogale dicitur. ſed maior deſcriptioni Dioſcoridis ſimilior videtur, vtpote longioris caulis: eſt tamen & minor Ornithogalon quoq;. Nam & huic Orinthogali deſcriptio conuenit & præſertim Pliniana. Plinius ſiquidem ei non caulem* διπηχυαῖον *vt Dioſcorides, ſed ſemipedalem tantum tribuit, qualis eſt minoris.*

Ornithogalon. DESCRIBITVR *autem Ornithogalon à Dioſcoride hoc modo: Cauliculus eſt* τρίφυλλος *ſiue tener, tenuis, ſubcandidus, inſtar duorum dodrantum, supernè propagines tres aut quatuor habens paruas; in quibus flores foris herbacei, intus vero lactei candoris, inter quos capitulum vt Cachrÿ inciſum. radix bulboſa.*

APPELLATVR *porro horum Bulborum qui minor eſt, vulgo* Velt ayuyn. *Maiorem vero pleriq; Lilium Alexandrinum nominant: veluti ab Alexandria primitus allatum. Alexandria autem Aegypti vrbs eſt, haud procul*

à Cano-



à Canopico Nili oſtio. Eſt tamen & Alexandria quadam in Liguria.

Ornithogalon Matthioli. MATTHIOLVS *maiorē hunc bulbum inter Narciſſos retulit, & quartum Narciſſum fecit, et aliud omnino ab iſtis Ornithogalon pictura expreſſit: caule videlicet folioſum, à Dioſcoridis & legitimo, ea de cauſſa differens.*

Ornithogalon Ruellij. DESCRIBIT *porrò et aliud Ornithogalon Ruellius lib. 2. cap. 77. quod à ruſticis in Sueßionum agris eruitur: radice, inquit, bulbaceam ſpeciem pra ſe ferente; è cuius medio cauliculus exit, tribus aut quatuor adnatis in cacumine: folijs, in capillamenta quadam extenuatis: floribus exiguis, foris herbaceis, intus lacteo candore candicantibus, qui ſimul coaceruati, veluti panicula quadam compactili callo ſquamatim cohærentes, in pilulam extuberant, nucamentum pinea nucis repræſentantem: radix in orbem ferè collecta eſt, cortice pullo, candidiſſima intus carne, pulpaúe perquàm odorata. Vere vel æſtate cum fronde viret: hyeme vel autumno cùm exarantur agri, radicitus velluntur: diu ſeruari poteſt: & vbi annona premit inopia, plebis ruſticæ famem et ieiunia Caſtanearum more ſatiat; nec aliud humo genitum promptius in cibos cedit, cùm frugum penuria gliſcit. Mirè ſuibus expetitur: rura ex agris ſponte natum gratiorem cibum nō norunt: lautiores etiam menſas ditiorum non reformidat. Pueris non incognitæ radices, qui propter aſtātes cùm aratro terra proſcinditur, aut in latiores porcas ſulcatur, erutos vomere, colligunt, multo Caſtaneis ſuauiores: quibus et crudis, et in cineribus incoctis veſcuntur. Sueßionenſis ager, Churlos vocare conſueuit: Hactenus Ruellius.*

Churli.

Bolbocaſtanon. AT *nobis huiuſcemodi radix, non Ornithogalon, ſed Bulbocaſtanon quoddam eſſe videtur. Radix enim eſt bulbi for-*

bi forma, ſapore Caſtaneæ; quale Bulbocaſtañon eſſe, nomen ipſum ſatis indicat.

DESCRIPSIMVS *tamen nos in hiſtorijs ſtirpium vulgari lingua editis, aliud & huic diſsimile Bolbocaſtanon; folijs videlicet Apij tenuioribus ac minoribus, ad Anethi accedentibus: caule tenui, dodrantali: floribus in vmbellis candidis: ſemine paruo, odorato: radice rotunda, & quando iñaruit rugoſa, foris nigra, intus candida, ſapore inter Paſtinacam et Caſtaneam medio; quod in Zelandiæ, Hollandiæ, ac etiam Britanniæ agris frumentarijs reperitur, et Alexandri Tralliani* Βολϐοκαςάνῳ *ſiue* ἀγριοκαςάνῳ *ſimillimum eſt. Sed ad Ornithogalon excurrens reuertatur ſermo.*

DIOSCORIDES *Ornithogali fructum, ait, vnà cum pane coqui, vt Melanthium: radicem verò bulboſam, & crudam, & coctam edi.*

DE BVLBO SYLVESTRI. CAP. LIIII.

BVLBO *Leucanthemo minori ſuperiore capite deſcripto, non multum abſimilis videtur, quem Leonhartus Fuchſius, et Hieronymus Tragus, ſylueſtrem agnominant. ſunt tamen huic folia pauciora, & vnicum aut duo tantum, anguſta & porracea: caulis breuis, tener, rotundus, dodrantalis, aliquot in ſummo adnatis, in quibus floſculi ſtellatim radiati, bulbi Leucanthemi minores, colore ex herbaceo in luteum elangueſcentes; ſtaminibus in medio capillaceis; capitula ſemen ferentia triangularia; radix bulboſa, lenti ſucci, nullius odoris, ſapore aliquantulum, ſed perobſcurè Cepam referens. In Germa-*

Germania locis vmbroſis ad margines pratorum exire fertur. Martio ac aprili floret, fructumq́ perficit.

GERMANI Feldzwibel / ackerzwibel *appellant; quaſi dicas Cepam agrariam. Ex ſylueſtrium & ſponte naſcentium bulborum eſt numero. Quo nomine à veteribus nuncupatus fuerit, non conſtat.*

FACVLTATES *autē huius incognitæ ſunt. Hieronymus tamē Tragus, ex bulbo ſub cineribus cocto, cum melle cataplaſma, vlceribus depaſcentibus vtiliter imponi refert.*

DE NARCISSO. CAP. LV.

NARCISSI *genera, Dioſcoride auctore, duo ſunt. Vtriuſque flos albus eſt: ſed vnius medio purpureus; alterius luteus.*

MEDIO *purpureus, folia habet virentia oblonga, Porri folijs ſimilia: caulem anguloſum, abſque folijs, dodrante aut pede altiorem, & in ſummo florem è membrana erumpentem, vt plurimum vnicum, ſubinde geminum, mediocriter amplum, odoratum, ex ſex candidis foliolis congeſtum, in quorum medio breuis calyx eſt circinatæ rotunditatis, purpurei per oras coloris, intra quem ſtamina breuia, cum apicibus ſubluteolis: capitula inde anguloſa: ſemen in his nigrum: radix bulboſa Cepæ ſimilis, quæ nucleos ex ſe demittens in multos facilè bulbo multiplicatur. Reperiuntur autem huius generis tres, forma, colore, aut odore nequaquam; ſed florendi tempore differentes; magnitudine etiam nonnihil, ſed parum, diſsidentes. Maiores medij; præcoces & ſerius prodeuntes minores ſunt.*

ALTER *Narciſſus medio luteus, folia habet longiora, latiora, & aliquantulum minus virentia: caules proceriores, craſsiores, & in ſingulis flores tres aut quatuor, prioribus ſimiles, ſed medio luteo; ſemen & radicem bulboſam ſimilia.*

HVIVS



3 Hvivs *generis & alius quidam tertius Narciſſus eſt,*
folijs non modò quàm primus, verùm etiam quàm Aſpho-
delus, latioribus lõgioribusq́; floribus in ſingulis caulibus
quatuor aut pluribus, candidis, minoribus, medio eorum lu-
teo, calyce eminentiore, multo tamen quàm Narciſſi lutei
4 *ſyluestris breuiore: radix ſimilis eſt & bulboſa:* Iam & *
quartus quidam eſt Narciſſus antedictis forma ſimilis, ſed
5 *per totũ florem et medio quoq; cãdidus.* Svnt *et Nar-*
ciſſi multiplicibus floribus, cũ primi, tum alterius generis,
folijs et bulbis alijs haud diſſimiles. Ita varia ſemper natu-
ra, et ad ſtirpium herbarũq́; genera multiplicãda fœcũda;
tum ad ea permutãda prona; præſertim ſi cultus mangonio
adiuuetur, vel in aliũ locum ſtirpes transferãtur. Hæc ete-
nim plurimũ poſſe ad ſtirpiũ mutationẽ, et alibi ſcripſimus.
Exevnt *qui medio purpurei ſunt pleriſq; Galliæ locis,*
et apud Heduos ac Sequanos, in pratis. Dioſco. in mõtibus
potiſſimum naſci tradit. Theocritus in pratis Narciſſum gi-
gni teſtis eſt, Eidyllio 20. vbi Europã cũ ſuis prata ingreſ-
ſam, bene ſpirãtem Narciſſum carpſiſſe, canit his verſibus:

Αἱ δ᾽ ἐπεὶ οὖν λειμῶνας ἐσήλυθον ἀνθεμόεντας,
Ἄλλη ἐπ᾽ ἀλλήλαισι τότ᾽ ἄνθεσι θυμὸν ἔτερπον,
Τῶν ἡ μὲν νάρκισσον ἐΰπνοον, ἡ δὲ ὑάκινθον: *Id eſt,*
Florida ſed poſtquàm venêre in prata puellæ,
His illa, hæc alijs ſe floribus oblectabant;
Narciſſo illa quidem bene olẽte, atq; illa Hyacintho.

Florent *in Belgij hortis, prioris generis præcoces*
Narciſſi, initio Aprilis: medij ſub finẽ, ſeriores Maio mẽſe:
medio lutei eodem ferè quo primi generis medij, tempore.

Græci *huiuſmodi flores* Ναρκίσσους, *Latini ſimiliter*
Narciſſos nũcupãt. Belgæ, Narciſſen, Spaenſche Jenettẽ.
Germani, Narciſſẽ roſzlin. *Dictũ aũt Narciſſum Plutarch. in*
Sympoſ. quaſi neruos hebetãtẽ, et torpidas faciẽtẽ grauita-
tes, refert. Quapropter et Sophocles magnorũ ſubterraneo-
rũ deorũ coronamentũ eũ vocat, quòd ſ. defuncti et morte



torpidi, torpido flore merito coronarentur. Appellatur autem Narciſſus etiã λείριον, & Apuleio teſte, ἄνυδρος, βολβὸς ἐμετικὸς, ἀυτογενές. Lirium autem Theophraſtus eum appellat, cui latius eſt herbæ folium; & flos melinus longior, qualis vtique tertius eſt; quem & ait ſponte germinare: qua de cauſa ἀυτογενές, id eſt, à ſeipſo genitus, vel per ſe naſcens, dici poteſt. Sunt verò & alia Liria ſui generis, de quibus ſupra ſcripſimus: & Lilium quoq; Lirium eſt. Iulius Pollux, Homerum Lirij appellatione; complecti omne florum genus, auctor eſt. Ανυδρος autem Narciſſus propriè montanus eſt, eo quòd ab aquis remotius proueniat. Βολβοῦ ἐμετικοῦ nomen ab effectu habet: Dioſcoride ſiquidem auctore Narciſſus etiam vomitum concitat. Eſt tamen & alius bulbus vomitorius propriè dictus, de quo capite ſubſequente.

DE *priore horum Narciſſorum videtur ſcripſiſſe Theophraſtus lib. 7. vbi Narciſſum ter florere; vti Scillam refert; & tria quoque arandi tempora, vti illam demonſtrare. nam Scillæ quidem caulem florum ternos exortus oſtendere ait: Narciſſum autem caulem non habere alterum, iuxta eum qui floris eſt. fieri autem non poteſt, vt ex eodem cauſe ter floreat. proinde tres differentes bulbos eſſe conſequitur, qui tribus temporibus floreant, vti Narciſſum medio purpureum facere iam ſcripſimus. Hunc etenim ter florentem exiſtimare poſſunt, qui omnes tres vno eodemq; loco reperiunt, & differentes bulbos eſſe non animaduertunt. Idem verò & hic Narciſſus medio purpureus ille eſt, quem Plinius lib. 21. cap. 19. purpurei floris eſſe ſcribit. Narciſſi duo genera, inquit, medici in vſum recipiunt: vnum purpureo flore, alterum herbaceum. Nam purpurei floris Narciſſum nuncupat, cui medium purpureum, vt eiuſdem lib. cap. 5. ſeipſum explicans oſtendit. Huius alterum, ait, genus flore candido;*

candido, calyce purpureo. Calycem autem dicit, quod in medio flore, circuli inſtar, & ſtamina ac apices cõtinet. De hoc etiam Narciſſo Vergilius in Bucolicis ecloga quinta:

Pro molli Viola, pro purpureo Narciſſo,
Carduus & ſpinis ſurgit Paliurus acutis.

SECVNDI *verò & potiſsimum tertij Narciſsi, Ouidius tertio Metamorphoſeon lib. meminit, vbi Narciſsi formoſi adoleſcentis mutationem in florem ſui nominis deſcribit, hoc carmine:*

Nuſquam corpus erat, croceum pro corpore florem
Inueniunt, folijs medium cingentibus albis.

DE *tertio etiam ſcripſit Theophraſtus lib. 6. De alio ſiquidem hoc loco, quàm lib. 7. agit. Libro ſiquidem 7. folium ei tribuit anguſtum, quale vtique primus habet: ſexto verò, latius quàm Aſphodeli, vti tertij eſt, quod diuerſis locis, de differentibus Narciſsis eum ſcripſiſſe, conuincit. Scribit autem Theophraſtus lib. 6. Narciſsi florem eſſe luteum. ſiue melini coloris, quod de medio floris calyce accipiendum eſſe, Ouidij teſtimonio iam oſtendimus. Ex eius ſiquidem de hoc Narciſſo carminibus, quæ attulimus, id manifeſtiſsimum eſt. Exemplaria penè omnia* μέλανα τῇ χροιᾷ *habẽt, quod Hermolao & Marcello occaſionem dedit, vt Narciſsi florem nigrum eſſe exiſtimauerint. Sed pro* μέλανα *reponendum eſt* μήλινα. *Eſt autem Melinus color, idem qui ochræ, ſiue luteus.* Theophraſti locus emendatus.

PVTATVR *autẽ & hic Narciſſus ſerotinus à Theophraſto haberi, & Autũno demum florere, propterea quòd in ijs quæ extant exemplaribus, huius deſcriptionem mox ſubſequantur hæc verba:* μετὰ γὰρ ἀρκτοῦρον ἡ ἄνθησις, καὶ περὶ ἰσημερίαν, *id eſt, poſt Arcturum productio floris eſt, & circa æquinoctium. Verùm ad Narciſsi hiſtoriam hæc non faciunt: inter Narciſsi ſiquidem deſcriptionem & ver-*

 ba iſta,

ba iſta, defectus ac hiatus eſt. Nec ſpectant etiam ad Croci, vti Conradus Geſnerus in appendice ſcribit, quam Germaniæ ſuis hortis ſublecit: ſed ad Lirij alterius hiſtoriam pertinent, quod eodem libro, paulo inferiùs Theophraſtus vnà cum Croco τοῖς πρώτοις ὕδασι, *hoc eſt, primis imbribus, ſiue Autumno; florere ait; vt diligenter vtrumque locum expendentibus manifeſtum ſtatim fiet.*

A C *totidẽ quidẽ, quos propriè Narciſſos dici opinamur, obſeruare nobis contigit. Sunt tamen & alij duo lutei appellati Narciſſi, de quibus in mox ſequentibus capitibus.*

M A T T H I O L V S *verò & aliorum quorundã Icones exhibet, qui tamen non Narciſſi, ſed omnino alterius generis flores ſunt. Nam quem quartum facit, Ornithogalon eſt, maius à nobis agnominatum. Quintũ Geſnerus et omnes paſſim Tulipam vocant. Sextus ac ſeptimus Leucoia ſunt bulboſa.*

Narciſſus Marcelli Vergilij.

M E M I N I T *& Marcellus Vergilius cuiuſdam Narciſſi, ſed haud etiam, vt videtur, cùm legittimis conuenientis, quem in commentarijs ſuis cap. de Narciſſo, his verbis deſcribit: Nos in Apenninis montibus his noſtris, frequentem vidimus florem Auguſto & Septembri menſibus florentem, figura Lilij, dodrantali altitudine, folijs qualia in Narciſſo deſcribũtur, ſingulari caule, ijſdẽq; alijs omnibus, excepto colore, qui nec candidus, nec purpureus, vt Plinius docet, ſit, ſed inter candidum et luteum colorem, nullius aut exigui odoris; vidimus & in mitioribus collibus enatum, ſed non tam ſpecioſum, & magis albicantem.*

C Æ T E R V M *Narciſſi radix, vt Galenus ait, vſque adeò exiccãdi facultate pollet, vt & maxima vulnera glutinet, vel ad inciſiones vſque, quæ circa tendones accidunt: habet verò quiddam abſterſoriũ & attractorium. Eadem, auctore Dioſcoride, ſiue eſtur, ſiue bibitur, vomitus mouet:*

prodeſt

prodeſt ambuſtis ab igne cum melle trita: præciſos quoque neruos agglutinat impoſita: luxatis item malleolis diuturnisq́; articulorum doloribus trita cum melle, & impoſita ſubuenit: expurgat ephelin & alphum cum vrticæ ſemine & aceto; at cum eruo & melle vlcerum ſordes expurgat, & abſceſſus qui ægrè maturantur rumpit: educit & aculeos infixos cum Lolij farina & melle.

DE NARCISSO LVTEO IVNCIFOLIO, SIVE BVLBO VOMITORIO. CAP. LVI.

PRÆTER Narciſſos ſuperiore capite deſcriptos, & alios duos ſupereſſe luteos diximus: vnus Iuncifolius; alter ſylueſtris & Pſeudo-Narciſſus eſt.

IVNCIFOLIO Narciſſo, folia ſunt oblonga, anguſta, craſſa interim propemodum rotunda, admodum læuia & flexibilia, iuncis cùm lauore, tum colore, & quodãmodo flexibilitate, nec non rotunditate ſimilia; inter quæ medius exit caulis; in ſummo cuius, floſculi tres aut quatuor, vel plures, odorati, Narciſſis forma ſimiles, verùm minores, et colore per totũ florem lutei: radix bulboſa, candida, tenui nigra membrana integitur. Naſcitur pleriſque Hiſpaniæ locis ſua ſponte. In Belgio Aprili menſe florem promit: & Martio, ſi hyems clemens fuerit.

HISPANI à ſimilitudine, quam folia cum iuncis habent, Ionquillias nuncupant: nos Narciſſum Iuncifolium dicere poſſemus. Dioſcoridis eſt Βολβὸς ἐμετικὸς, ſiue bulbus vomitorius. Id quod ex ipſa bulbi vomitorij deſcriptione colligi poteſt; quæ ſic habet: Βολβὸς ὁ καλούμενος ἐμετικὸς

 ἔχει

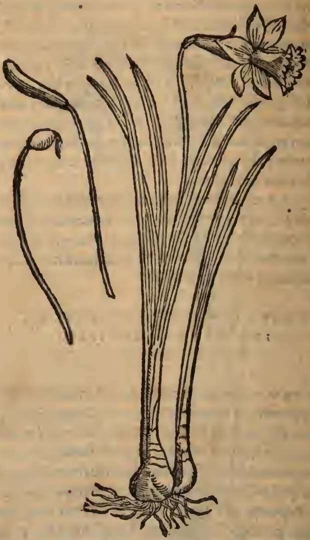


ἔχει τὰ φύλλα ἱμαντωδέστερα, καὶ πολλῷ μακρότερα τοῦ ἐδωδίμου, ῥίζαν ἐοικυῖαν βολβῷ, περὶ ὃν φλοιὸς μέλας. Id eſt, *Bulbus nuncupatus vomitorius folia habet flexibiliora & multo longiora quàm eſculentus; radicem bulbo ſimilem, circa quã membrana eſt nigra. Quæ deſcriptio huic Narciſſo Iuncifolio ſimillima eſt: folia ei ſiquidem ſunt multo quàm alicuius bulbi* ἱμαντωδέστερα *ſiue flexibiliora, vtpote iuncei propemodum lentoris; & perquàm longa, longioraq́ multo quàm eſculenti bulbi; & radix in tenui nigra membranula reconditur.*

QVIBVS *autem facultatibus Narciſſus Iuncifolius præditus ſit, nullo recentiorum experimento aut teſtimonio cõſtat. Dioſcorides verò bulbi vomitorij radicem, ſi edatur, aut ſi decoctum eius bibatur, veſicæ malis auxiliari, & vomitum facere, memoriæ prodidit.*

DE NARCISSO LVTEO SYLVESTRI, SIVE PSEVDONARCISSO. CAP. LVII.

LVTEVS *Narciſſus ſylueſtris, folia Porri aut Narciſſi ſimilia promit, ſed breuiora ac minora: caules dodrantales, atque in ſingulis flores ſingulos Narciſſi ſimiles, ſed medio eorum calyce longiore, oblongioris calathi ſimilitudine, colore per totum luteo, abſque odore: capitula rotunda, oblonga, in quibus ſemen: radix bulboſa, vt aliorum Narciſſorum. Reperitur non paucis Belgij locis, circa margines agrorum & veruactorum, humido præſertim ſolo, & in ſyluis locisq́ arboribus conſitis: & ſimilibus quoque cum in Germania, tum in Hiſpania: transfertur etiam in hortos. Floret Februario mẽſe: Germani ea de cauſa* Geel Hornungs blumen, *id eſt, noſtrate dialecto,* geel Sporckelbloemen.



kelbloemen/ *nuncupant. Februarius enim Germanis* Hornungs mont/ *Belgis*, Sporckelle.

APPELLANT *verò & hunc Narciſſum Belgæ,* geel Tydelooſen: *Latinè autem vulgo Narciſſus luteus & Pſeudo-Narciſſus dicitur.*

CAETERVM *quod ad vires attinet, recẽtiorum quorundam exprimento exploratum eſt, Narciſſi huius lutei ſyluestris radicum decoctum per aluum lentos et pituitoſos humores, nec nõ ſeroſos expurgare; et his prodeſſe, qui crudorum copia grauantur humorum; ſemine aniſi & zingiberis nõnihil additis, quæ vt minus noceat, minusq́; moleſtum ſit ventriculo, adijciuntur.*

DE LEVCOIO BVLBOSO.
CAP. LVIII.

LEVCOII *bulboſi tria nobis obſeruare genera contigit: vnum trifolium, alterum hexaphyllon, tertium polyanthemon cognominari poteſt.*

PRIMVM *folia ex ſingulis bulbis bina promit, oblonga, anguſta, in virore albicantia, folijs Pſeudo-Narciſſi lutei colore proxima, inter quæ medius exit cauliculus palmaris, in cuius ſummo flos è vaginula oblonga erũpit, à tenui pediculo deorſum dependens, foliolis tribus conſtans maioribus candidis, intra quæ alia tria breuiora ac minora, pallidè virentia, & aliquantulum ſtriata; in medio floris ſtamina cum apicibus luteis: radix bulboſa eſt, foris obſcuri & eius cuius Caſtaneæ nucleus coloris, quæ facilè in plures bulbos multiplicatur, Peregrinus Belgio flos, ſed Italiæ & alijs regionibus familiaris. Exit præmaturè Februario menſe, reliquos omnes ferè flores antecedens.*

LEVCOION *videtur bulboſum Theophraſti, cuius meminit lib. 7. vbi bulbos recenſet; & quod lib. 6. primum ſeſe oſtendere ait, et emicare vbi cælum clementius eſt, ſtatim etiam nondum hyeme exacta; vbi verò immitius poſtea. Nos ad differentiam ſequẽtium, non inconcinnè Leucoion bulboſum Triphyllon, et Violam bulboſam trifoliam, nuncupari poſſe exiſtimauimus, à tribus nẽpe floris foliolis.*



PROXIMO *generi folia ſimiliter ſunt anguſta, Porri & Pſeudo-Narciſsi ſimilia, ſed breuiora, virentiora, læuiora & magis reſplendentia, verſus terram aliquatenus reflexa: cauliculi tenues, palmares, flores in ſingulis ſinguli, rariſsimè gemini, deorſum quoque penduli, colore candidi, ex ſex foliolis aliquantulum ſtriatis commiſsi, ſtaminibus in medio cum luteolis apicibus: ſemen in rotundis capitulis paruum, rotundum, læue, & colore flauum: radix candida & bulboſa in plures facilè propagatur. Pleriſque Germaniæ ſuperioris locis in vmbroſis & humidis ſyluis reperitur: apud Belgas hortorum areas exornat. Floret eodem quo ſuperius tempore, aut non multo poſt.*

GERMANI, weiſʒ Hornungs blumen: *Noſtri* witte Tydeloosen *appellant.*

LEVCOII *bulboſi genus eſſe manifeſtum eſt, quod exaphyllum, non abs re, à ſex floris foliolis cognominatur. Matthiolus cum iſtud, tum ſuperius* Narciſsi *ſpeciem facit, vt cap. de* Narciſſo *ſcriptum eſt.*

TERTIVM *Leucoion bulboſum caule & folijs ſecundo ſimile eſt, maius tamen ac procerius: florem in ſingulis cauliculis non vnicum, ſed quinq; aut ſex & particulatim quidem florentes, profert, alterius floribus forma & magnitudine per omnia ſimiles. Eſt & hoc nobis hortenſe tantum. Non primo Vere, cum alijs duobus, ſed multo poſt, Aprili videlicet demum menſe, vnà cum* Narciſsis *floret.*

VIOLÆ *ſiue Leucoij bulboſi ſpecies haud dubiò quædam eſt; ſed ſerotina.*

AT *de facultatibus horum Leucoiorum nihil quod adferamus habemus, cùm à veteribus de ijs nihil reperiatur proditum, & à recentioribus nihil quoque obſeruatum.*





Ex bulboſorum florum numero & Tulipa eſt flos peregrinus; cuius differentes ſunt ſpecies: quædam maiores ſunt, aliæ minores.

1 *Maioribvs forma eadem ſatis omnibus eſt; folia eis bina aut terna, craſſa, oblonga, lata, per oras ſubinde modicè reflexa, quæ cùm primum erumpũt, modicè rubere videntur, adulta verò albicant: caulis inter ea exit pedalis aut paulo altior, cui vnicus flos inſidet ſurſum ſpectans, è ſenis ſoliolis, patenti profundiori & aliquantulum anguſtioris oris cyatho, aut inuerſo huius formæ pileo quodammodo ſimilis; ſtaminibus in medio croceis: color flori ſubinde luteus eſt, aliquando dilutè quaſi purpureus, non rarò rubet, medio tamen luteo, & quandoque etiam extremis foliorum; odor nullus; ſemen cartilaginoſum, planum, in capitulis naſcitur, quæ maturato ſemine in tres dehiſcunt partes. radix bulboſa eſt, Narciſſi bulbis haud diſsimilis.*

2 *Minores Tulipæ folijs ſunt anguſtioribus, et ferè porraceis; cauliculis tenuioribus ac breuioribus: floribus minoribus et minus in latitudinem ſeſe pandẽtibus, colore luteis: bulbis minoribus.*

In Trachia et Cappadocia Tulipa exit: Italiæ et Belgio peregrinus eſt flos. Minores alicubi in Gallia Narbonenſi naſci feruntur. Aprili menſe Tulipæ florem Belgium videt.

Tvrcico et peregrino nomine Tulipam recentiores nuncupant, à Dalmatico pileo Tulipa dicto, cuius formam referre patẽs flos videtur. Quo nomine à veteribus hic flos dictus fuerit, non conſtat. Suſpicari quis poſſet, πυπῶνα eſſe, ſi edulis bulbus eſſet, & cogendo lacte efficax. πυτιάν. *Nam πυπῶν quidẽ à Theophraſto inter edules bulbos refertur;*





fertur; & herba eſt, qua lac cogitur, vt ait Heſychius. Cōradus Geſnerus Tulipam Satyrium eſſe exiſtimauit, & quidem Erythronium, quod videlicet flore vna ſpecies rubeat; aut omnino Satyrij aliquam ſpeciem. Cum quibus an conueniat, & quantum, ex ſubſcriptis Satyriorum deſcriptionibus relinquimus diligentiùs conſiderandum.

MINOR *à nonnullis Hermodactilus flore luteo dicitur, ſed perperam tamē. Neq; etenim Hermodactili ſpecies aliqua eſſe videtur.*

DE *viribus autem & facultatibus Tulipa nihil compertum habemus, aut à quoquam ſcriptum reperimus.*

DE SATYRIIS EX DIOSCORIDE ET ALIIS CAP. LX.

PRÆTER *Orchies dictos, quos etiam Satyria Plìnius & Apuleius appellant, duo Satyrij genera Dioſcorides eſſe tradit: vnum τρίφυλλον ſiue trifolium, alterum cognomento ἐρυθρόνιον.*

TRIFOLIVM *folia fert tria deorſum reflexa, Lapatho, aut Lilio ſimilia, verùm minora & rubentia: caulem ψιλὸν; id eſt, tenuem ſiue nudum, cubitum longum; florem Lilij ſpecie, album: radicem bulboſam, vti malum, πυῤῥὰν ſiue fuluam, intus vt ouum cădidam, guſtu dulcem, et ori gratam. Idem Satyriū Plinius lib. 26. cap. 10. etiam, ſed paulo aliter deſcribit: Folia ei ſiquidem non Lapathi aut alterius Lilij, ſed rubri Lilij eſſe ait, qua multo anguſtiora et minora ſunt, quàm candidi Lilij: et radices ei geminas, contrà planè quàm Dioſcorides, facit. Verba Plinij ſunt: Graci Satyrion folijs Lilij rubri minoribus, & tribus non amplius è terra exeuntibus tradunt: caule leui cubitali, nudo: radice gemina, cuius inferior pars & maior mares gignat;*

Plinij locus animaduertitur.

gnat; inferior ac minor feminas. Pertinent autem quod de gemina radice additur, ad Orchion, non verò Satyrij hiſtoriam. Radicem autē huius Satyrij Dioſcorides ait oportere ex vino auſtero coctam ad opiſthonon bibi: & ei qui velit cum muliere cōcumbere, hac vtendum fore; fertur enim ipſam ad Venerem potentiam excitare.

2 ERYTHRONIVM *Satyrium ſiue Erythraicum, ſemen habet lini ſemini ſimile, ſed maius, robuſtum, ſplendens & laue, quod & ipſum narratur Venerem excitare, vti Scincus: eſt radicis cortex ſubtenuis & fuluus, interna verò pars candida, guſtu ori grata & dulcis. Naſcitur in ſoli expoſitis et montanis locis. Fertur ad Venerem incitare radix, etiam ſi manu teneatur: cum vino verò ſumpta multo magis. Eadem ferè de Erythronio Plinius; niſi quod ſemen ei non lini, ſed viticis maius ac lauius tribuat, et vires ei plures ex aliorum tamen relatu adſcribat: arietibus ſcilicet quoque & hircis ſegnioribus in potu dari; et à Sarmatis, equis ob aſſiduum laborem pigrioribus in coitu: quod vitium proſedamum vocant.*

SED *poſtea quàm tam magnas Erythronio Satyrio, ad venereas libidines incitandas, vires et Dioſcorides & Plinius tradi ſcribant, ſuſpicādum non temere videtur, Satyrium iſtud, herbam eſſe eam, quam Indum quendam attuliſſe Theophraſtus lib. 9. ait; ad rem Veneream efficaciſſimam; potiſſimū cùm nec huius, nec alterius Satyrij, Theophraſtus vſpiam meminerit. Si etenim Erythronio tā efficax vis eſt, vt etiam in manu ſumptum libidinem excitare queat; non multum ab Indi illius herba (ſi non eadem eſt) facultate differens eſſe oportet. Ad rem ſiquidem Veneream mirum in modū herba pollebat, quam Indus attulerat: nec enim ſolum edentibus, ſed etiam tangētibus tantum, genitalibus vim dixere adeò vehemētem fieri, vt quotiens vellent*

lent coire valerent; vti refert Theophraſtus. Verùm hanc ea de cauſſa cum Erythronio eandem eſſe affirmari certò non poteſt, cùm non rarò diſsimiles eiuſdem aut ſimilis facultatis ſtirpes reperiantur. Coniecturam noſtram indicauimus, iudicium exactius ſtudioſis permittimus.

DE ORCHIIS. CAP. LXI.

ORCHIES, *Dioſcoride auctore, duo ſunt: Vnus Cynoſorchis; alter Orchis Serapias dicitur. præter verò hos & eorum multæ, aliæ ac differentes repeariuntur ſpecies. quas, quia duobus illis complecti nō poſſe videbantur, nos quinq; generibus comprehendendas putauimus. Primum genus Cynoſorchin, ſiue canis teſticulum: proximum teſticulum Morionis: Tragorchin tertium: quartum Orchin Serapian: quintum teſticulum odoratum, ſiue teſticulum pumilionem cum Cordo appellauimus.*

CYNOSORCHIOS *complures reperiuntur ſpecies.* Cynoſorchis.

1 PRIMA *folia habet lata, pinguia, lilij folijs propemodum ſimilia; caulem pedalem aut altiorem, anguloſum; & in eo flores copioſos, ſpicatim digeſtos, colore rubentis dilutæ purpuræ, cucullo aut galeæ patenti ſimiles, ex quibus parte inferiore lacinioſum quiddam, canis aut alterius animalis quadrupedis exuuio ſimile dependet, dilutè & ipſum purpuraſcens, punctulis magis purpureis reſperſum: pro radicibus, præter fibras ſuprà adhærentes, gemini ſunt bulbi veluti teſticuli; forma aliquantulum oblongi; quorum vnus plenior ac vegetior, alter rugoſior.*

2 ALTERA *ſpecies folijs ſimiliter læuibus oblongis & latis eſt, ſed quàm antecedentis minoribus & anguſtioribus, quinque aut ſex, nonnullis caulem amplectentibus, qui dodrantalis eſt: ſpica denſa, breui, in qua flores multi; colore*



ex candore purpuraſcentes, multis purpureis punctis et interiore parte obſcurioribus copioſis exiguis lineis ornati; forma galeam aut hiantem cucullum quoque referentes, dependēte ex ſingulis veluti animalculi quadrupedis, aut homunculi extenſis brachijs & diuaricatis cruribus abſque capite corpuſculo, eodem ferè modo quo ex Saturni ore depingi ſolent dependentes pueruli: radices ſubſunt duæ globoſæ, nuclei nucis myriſticæ magnitudine; adhærentibus ad annexum fibris aliquot craßis.

TERTIA *Cynoſorchios ſpecies, folia edit anguſta, ſtriata, plantaginis anguſtifoliæ folijs modo quodam ſimilia: caulem dodrantalem: flores in breui denſaq́ſpica copioſos; colore foris punico & obſcuriorem purpuram referente, intus verò albicante; eiuſdem cum ſuperioris formæ, ſed tamen minores; dependente quoque ex ipſis rudi ac informi exiguo quadrupedis veluti animantis rudimento: radices ſubſunt aliorum Orchion ſimiles.* 3

HVIC *& alius floribus per omnia ſimilis quidam Cynoſorchis eſt, folijs tamen latioribus, et ſecundum referentibus, quem Cynoſorchios ſpeciem quartam non ineptè quis fecerit.* 4

IAM *& quinta quædam ſpecies reperitur, folijs vti ſecundus canis teſticulus: caule pedali, ſpica lōga, floribus colore herbaceo ſubuirentibus, ex quibus quod laciniæ ſimile dependet, oblongum eſt, et quaſi quadrangulum. Ex horum numero primus vel ſecundus, vel vterque, Cynoſorchis eſt à Dioſcoride deſcriptus. Vterque enim horum folia habet læuia, Scillæ mollioris ſiue Epimenidiæ folijs ſimilia, quadāq́ horum erecta caulē amplectentia: alia verò verſus terram inclinata: caulem non rarò altiorē dodrante: flores purpuraſcentes. bulbos radicum oblongis oliuis ſimiles; præſertim qui primus eſt. Talem etenim Dioſcorides Cynoſorchin eſſe* 5

 ſcribit:

Cynoſorchis Dioſcoridis.

ſcribit. Ὄρχις, ait, οἱ δὲ κυνὸς ὄρχιν καλοῦσι, φύλλα ἔχει κατὰ γῆς ἐστρωμένα, περὶ τὸν καυλὸν καὶ τὸν πυθμένα, σκίλλῃ μαλακῇ ὅμοια, στενώτερα δὲ καὶ λεῖα μακρότερα· καυλὸν σπιθαμῆς τὸ μῆκος ἐφ' οὗ ἄνθη πορφυροειδῆ· ῥίζαν βολβοειδῆ, ἐπιμήκη, διπλῆν στενὴν ὡς ἐλαίας, τὴν μὲν ἄνω, τὴν δὲ κατωτέρω· καὶ τὴν μὲν πλήρη, τὴν δὲ μαλακὴν καὶ ῥυσσήν: hoc eſt; Orchis quem Cynos orchin appellant, folia habet & per terram ſtrata, et circum caulem ac ſpicam, Scillæ mollis ſimilia, anguſtiora, mollia & minora: caulem dodrantis altitudine: in quo flores purpuraſcentes: radicem bulboſam, oblongam, geminam, anguſtam vt oliua; vnam ſuperiorem, alteram inferiorem, & vnam quidem plenam, alteram mollem & rugoſam.

Dioſcoridis locus reſtitutus.

In qua deſcriptione deprauatè in Græcis exemplaribus legitur ἐλαίᾳ μαλακῇ, pro σκίλλῃ μαλακῇ; Nulla ſiquidem appellata eſt mollis olea, & oleæ folia multo & minora & anguſtiora ſunt, quàm Orchios. Inter Scillas autem quædam eſt mollior et minus aſpera. Nam ſpecies quidem Scillæ, auctore Plinio, lib. 19. cap. 5. tres ſunt: Vna maſcula folijs candidioribus, altera femina nigrioribus, vtraque aſperioribus, & tertia Epimenidia dicta, folijs minus aſperis & anguſtioribus. Hanc Dioſcorides mollem Scillam appellat, eiusq́; folijs Cynoſorchios mollia ac læuia folia, ſimilia & anguſtiora eſſe ait.

Scilla.

Confirmat hanc lectionem Theophraſtus de hiſtoria ſtirpium lib. 9. vbi de Orchi ſcribens ait; ἔχει δὲ φύλλον σκυλλῶδες, λειότερον δὲ καὶ ἔλαττον, hoc eſt, folium habet Scyllæ ſimile, ſed læuius ac minus. Et ſimiliter Plinius lib. 26. cap. 10. Quidam folio, ait, Scillæ eſſe dicũt, læuiori ac minori. Eſt tamen in vtroq; auctore huius Orchios deſcriptio deprauata. Pro σκυλλῶδες ſiquidem, vt Marcellus legit, in nonnullis Theophraſti exemplaribus (quæ Gaza

Theophraſti & Plinij loca corrupta.

mala

malæ conuerſionis occaſionẽ dedere)perperam legitur σιλφῶδες. Sequitur deinde: τὸν δὲ καυλὸν ὁμοιότατον ἀπίῳ, ἤτοι ἀπύρῳ, ἤτοι ἀκάνθῃ, quod penitus corruptum videtur. Apud Plinium legitur, caule ſpinoſo, & ſimiliter deprauatè: Orchios ſiquidem caulis ſpinas non habet. Cornarius tamen hac Plinij lectione fretus, Theophraſti locum hoc modo putauit reſtituendum: τὸν δὲ καυλὸν ἀκανθώδη ὄρχιν δὲ ὁμοιότατον ἀπίῳ. Quomodo autem hæc Theophraſti & Plinij corrupta loca reſtitui debeant, ac emendari, diligentius expendendum relinquimus.

TESTICVLVS *Morionis duplex eſt: mas videlicet & femina.* Teſticulus Morionis mas.

MARI *folia ſunt quinque aut ſex, longa, lata, læuia, lilij foliis ſimilia quidem, ſed minora, ſuperius maculis aliquot ſubnigricantibus ſignata; quorum vnum & ſubinde alterum caulem quoque circumplectitur: caulis dodrantalis: flores in ſpica purpurei, circa vmbilicum albidiores, odorati, & aſpectu grati, poſterius corniculum habent propendens, ſimile ferè corniculo Regij floris; anterius verò cucullum auriculatum & criſtatum Morionis referunt. Nam cuculli quidam & patentis galeæ modo floſculus hiat, & anguſta foliola quæ à lateribus ſurgũt auriculas; quod verò è medio attollitur, criſtam refert: radices gemini ſunt globuli, nucleo nucis myriſticæ ſimiles, ſupra quos fibræ exeũt.*

FEMINA *folia habet ſimiliter læuia, ſed anguſtiora et aliquantulũ venoſa ſiue ſtriata, Plantaginis anguſtifoliæ quodãmodo ſimilia: flores hiantes quoq;, et veluti patentes cuculli, à tergo depẽdente ſingulis corniculo, ſed foliolis, quæ criſtæ aut auricularum modo adnaſcuntur non erectis, ſed ipſi floris cucullo ita incumbentibus, vt non facilè obſeruentur. gemini et his teſticulis ſimiles globuli; exeunt & ſupra annexum aliquot fibræ.* Teſticulus Morionis femina.





1 Et vni quidẽ hui⁹ generis flores ſunt purpurei Violæ ferè nigræ colore, in medio cãdidiores, punctis aliquot variegati, pluresq́; denſiori in ſpica; cauliſq; quàm reliquorũ longior.

2 Alteri flores dilutè rubent; cauliculus breuior eſt, & folia aliquantulum minora.

3 Tertii, flores purpuram referunt exquiſitè rubentem, & vermiculum colorem: denſa huic breuiſq; ſpica. flores minores: folia nonnihil ſtriata, pleraque erecta & caulem circum amplectentia. Hunc teſticulum ſunt qui velint Satyrion eſſe Erythronion, ſed parum iſti attenderunt, Orchies à Satyrijs differre.

4 Svnt verò & huius generis minores teſticuli, quibus cauliculus breuis eſt. folia paruula quina aut ſena, vno aut altero circum cauliculum erecto; flores in ſpica breui, rari, colore nunc in cæruleo purpureo diluti, nunc candidi, quandoque rubentes, ſed coloris obſoleti & odoris ingrati.

Tragorchis. Tragorchis folia ſimiliter læuia, lata & longa fert, liliaceis proxima, maiora quàm aliorũ Orchion: caulem cubitalem ſæpe folijs nõnullis inferius implicitum: flores ſecundum caulem in longa veluti ſpica multos, fœtidos & hircum olentes, quorum forma patenti quoque galeæ ſimilis eſt, ex quibus tamen non exuuio ſimile, ſed longa aliquantulum retorta veluti lacertæ cum medio corpuſculo cauda propendet, coloris eius cuius eſt caulis, purpureis aliquot punctulis circa annexum inſignita: ſemen in valuulis oblongis & ſtriatis gignitur perexiguum: teſticuli ſubſunt grandes; fibræ aliquot ſupra adhærent. Teſticulũ leporis pleriq; appellant; nos ab odore, quo hircum dum in flore eſt, refert, τϱάγοϱχιν et Hirci teſticulum dicere maluimus.

Teſticulus Serapias. Testicvli Serapiadis à nobis cognominati, tria obſeruauimus genera; flos vnius papilionẽ, alterius fucum, tertij muſcam refert.

Primvm



1 PRIMVM *itaque genus folia profert duo aut tria, læuia, latiuſcula, at lilij foliis multo minora: caulem dodrãtalem aut altiorem; flores in eo raros, candidos, papilionibus expanſis alis quodammodo ſimiles; è foliolis ſcilicet tribus, vno ſuperiore, duobus lateralibus alas referentibus; & longiori, tenui, veluti papilionis corpore, cauda propendente, melleum & dulcem liquorem continente, commiſſi; qui contorto aliquantulum pediculo, cauli adhærent: globuli ſubſunt gemini candidi & rotundi, & ſupra eorum annexum fibræ aliquot pro radicibus.*

2 ALTERVM *et ſecundum genus quinis ſeniſue conſtat foliis, venoſis, aliquantulum latis, Plantaginis anguſtifoliæ quadantenus ſimilibus, ſed minoribus, quibuſdam terram verſus reflexis, aliis circum caulem; qui palmaris aut dodrantalis eſt: floribus in ſummo quinque aut ſex ex aliquot foliolis compoſitis, quorum inferius forma, & colore ſubnigro ſordido fucum proximè referre videtur: teſticuli ſubſunt vt aliis gemini. Reperiuntur huius ſpecies duæ: vnius flos ſuperiora foliola maiora, candidiora, & aliquantulũ è rubido purpuraſcẽtia habet: alterius omnino minora & ſubuirentia. Huius caulis breuior: illius altior.*

3 TERTIVS *teſticulus Serapias foliis eſt minoribus, & paucioribus, cauleq́; breuiori ac tenuiori quàm ſecundus, cui alioqui ſatus ſimilis apparet: flores huic tres aut quatuor, ex tribus exiguis ſuperioribus foliolis, & quarto inferiore oblongiore, colore in purpura triſti ſubnigro, nonnibil variegato; forma muſcæ cuiuſdam corpori ſimilem: teſticuli veluti geminæ paruæ pilulæ ſunt.*

TRIA *autem hæc genera Serapiades nuncupauimus, propterea quòd eorum flores inſecta quædam referunt fœcunda & laſciua, tanquam à Serapide nomen habentia Alexandrinorum olim Deo, cuius excellens Canopi templum*





plum erat, vbi laſciuis & cantibus & ſaltationibus colebatur: vt videre eſt apud Strabonem lib. 17. Fuchſius etiam ante nos, genus illud, quod flore fucum refert, Serapiada feminam fecit. Dioſcorides item Orchin Serapiada deſcribens, vnum iſtorum ſatis manifeſtè exprimit: Verba eius ſunt: Ὄρχις ἕτερος, ὃν σεραπιάδα ἕτεροι καλοῦσιν, φύλλα ἔχει ἐοικότα πρασίῳ ἐπιμήκη πλατύτερα καὶ λιπαρὰ, ἐπικαμπῆ ἐν ταῖς μασχάλαις· καυλία σπιθαμιαῖα· ἄνθη δὲ ὑποπόρφυρα· ῥίζα δὲ ὕπεστιν ὀρχιδίοις ὅμοια, *id eſt, Orchis alter, quem Serapiada alij nominant, folia habet Marrubio ſimilia, oblonga, ſed latiora & pinguia, per extrema recuruata; cauliculum dodrantalem; flores ſubpurpureos: radix ſubeſt paruis teſticulis ſimilis. Cum qua deſcriptione ſi ſecundus noſter Serapias, præſertim qui maior eſt, conferatur; conuenire omnino reperietur. Foliũ etenim ei Marrubij folio longius latiusq́ꝫ & læue, quod reflectitur: cauliculus dodrantalis: florum ſuperiora foliola, dilutè in candore rubentem purpuram referunt: teſticuli exigui ſunt. Meminit huius eiuſdem & Plinius, ſed folia ei non Marrubij ſed Porri tribuit, quod & Dioſcoridis interpretibus occaſionem præbuit, vt pro* ἐοικότα πρασίῳ, *reddiderint, porro ſimilia. Inter pauca, inquit Plinius, mirabilis eſt Orchis herba, ſiue Serapias, folijs Porri, caule palmeo, flore purpureo, gemina radice teſticulis ſimili. Paulus Aegineta, Serapiada etiam Triorchin nuncupari ſcribit, veluti tres teſtes habentem. Vnde Fuchſius Serapiadi tres affinxit bulbos. Plinius tamen huic non niſi geminos bulbos tribuit: neque nobis plures quam duos eſſe, vel huic, vel illi quem Fuchſius depingit, vel alijs Orchijs, obſeruare contigit.*

Teſticulus Serapias Dioſcoridis.



QVINTVS *teſticulus odoratus ſiue pumilio nuncupatus, omninũ folijs minimus eſt; ei ſiquidẽ foliola omnino paruula ſunt; eaq́ue venoſa et Plãtaginis aliquatenus ſimilia, ſed minutis ac paruulis eius folijs minora, virẽtia; caulis tenuis eſt palmi altitudine, circa quem floſculi paruuli candidi, ſuauiter odorati, ordine digeſti, ac ſpiræ modo caulem ambientes: bulbi ſubſunt gemini, parui, oblongi.* Teſticulus odoratus.

EXEVNT *Orchies locis vt plurimum paluſtribus ac humentibus, in ſyluis ac pratis: quidam pingui & argilloſo ſolo, veluti Tragorchis dictus, qui ſolo pinguiſſimo gignitur: alij etiam macriori naſcuntur. Odoratus, editis, incultis et aridis locis plurima parte reperitur.*

MAIO *& Iunio menſibus omnes florent, excepto odorato pumilione, qui Auguſto demum aut Septembri flores promit.*

OMNES *à Græcis* Ορχεις, *& à Latinis Teſticuli nũcupantur. Germani* Knabenkraut *&* Standelkraut: *Belgæ,* Standelcruyt: *Galli,* du Satyrion *appellant, officinarum nomen retinentes. Officinæ ſiquidem Orchies Satyria nominant, & eorum bulbos, pro Satyriorum medicamentis ac compoſitionibus admiſcent. Præbuiſſe his occaſionem videtur Apuleius, qui nullam inter Orchies & Satyria differentiam facit, ſed vtrumq́ue Satyrium, cum vtroque Orchi, Canis videlicet dicto, & Serapiade cognominato confundit. Græcis, inquit, dicitur Satyrion, alijs Cynoſorchis, alijs Entaticos, Panion, Serapion; alijs Orchis. Galli, Vram: Itali, Priapiſcon: alij Orminalem: alij teſticulum leporinum nominant.*

VIS *autem Cynoſorchios radicibus calida eſt & humida: cæterùm maior quidem multam videtur habere humiditatem excrementitiam, ac flatuoſam, & ea propter epota Venerem excitat. Altera verò minor, econtra, vt ſit*

eius



eius temperamẽtum ad calidius et ſiccius vergens: itaque hac radix, tantum abeſt vt ad coitum ſtimulet, vt etiam planè contrà cohibeat ac reprimat: auctor Galenus. Et de radice,inquit, Dioſcorides,narratur;maiorem ſi viri edant, mares generare; minorem ſi feminæ, feminas. Addunt in Theſſalia mulieres teneram cum lacte caprino bibendam dare, vt Venerem excitent: aridam verò ad inhibendum.

SERAPIADEM, *Galenus ait,ſicciorem facultatem obtinere, nec perinde ad Venerem accommodum eſſe.*

NOSTRA *ætas omnium Orchium bulbis, ad Venerem excitandam vtitur: et pharmacopœi compoſitionibus eo facientibus indifferenter quoſuis admiſcent: præſtantiores tamen ſunt Tragorchios bulbi. Aſſumendi autem non ſunt ambo bulbi,ſed durior, plenior, ac ſucci plus habens: flaccidior ac rugoſior minus aut non idoneus eſt.*

EST *autem plenior,non ſemper qui maior,ſed non rarò minor:ſi videlicet bulbi colligantur priuſquàm ſtirps deflorueritꝫ aut cùm primùm caulis erumpit. Nec etenim ſucculentior, alterum magnitudine ſuperat, prius quàm ſemen maturari cœperit. Nam cùm alternis annis vnus bulbus intumeſcat, alter verò reſideat ac pereat, fieri non poteſt vt durior ac ſucco plenior ſemper maior ſit. Quando ſiquidem folia erumpunt, tunc demum vel non multo antè plenior creſcere incipit, quo paulatim incrementum ſumente alter flacceſcit, rugasq́ꝫ contrahit, donec maturato ſemine vnà cum folijs & cauliculis ſubinde totus ſubſideat ac pereat; eo qui interea creuit vegeto ac ſucci pleno.*

DE SATYRIO BASILICO.
CAP. LXII.

QVOD *recentior ætas Satyrium baſilicon nominat, non vnius eſt generis. Eſt etenim maius vnum;alterum mi-*



nus: maioris, quoddam folio non maculato, mas; aliud maculato, femina.

MAIVS *Satyrion baſilicon, quod marem appellant, folia habet oblonga, lata & læuia, lilij foliis minora, nullis aut omnino vix apparentibus maculis reſperſa: caules pedales vel altiores, non abſque adnatis foliis: flores in ſummo ſpicatos; colore dilutè purpureos; exiguis punctis ſaturatæ purpuræ reſperſos, forma teſticuli Morionis maris, niſi quòd ipſis criſta deſit: ſub quibus ſingula acuminata naſcuntur foliola: radices geminæ veluti palmæ ſunt, ſingulæ in quatuor digitos diſtributæ; quarum vna flaccidior & quaſi fungoſa: altera vegeta ac ſolida, paucis ab annexu exeuntibus fibris.* 1

ALTERVM *maius genus; quod feminam vocant, priori tamen minus; folia eiuſdem formæ promit, ſed minora et multis nigris maculis conſperſa: flores cucullis ſimiles, criſtatos & hiantes, vti teſticuli Morionis maris; colore nunc candidos, alias in purpura vel rubentes, vel dilutè ad cæruleum inclinantes, ſemper magis purpureis punctulis ornatos ac variegatos: radices alterius ſimiles.* 2

MINVS *genus, foliis eſt anguſtis, &, vt Matthiolus inquit, croci; caule dodrantali iunceo, læuiq́ue, in cuius cacumine flos emicat purpureus, Amaranti æmulus, qui recens odorem quàm ſuauiſſimum reddit: radicibus aliorum ſimilibus, ſed quæ magnitudine ipſis cedant.* 3

NASCVNTVR *Satyria hæc, locis vt plurimum humentibus, paluſtribus, in pratis & in ſyluis. Florent Maio ac Iunio.*

NOSTRA *ætas Satyria nuncupat Baſilica ſiue regia: item et Palmas Chriſti. Eſt tamen et alia huius appellationis herba, Ricinus videlicet; hunc etenim et Palmã Chriſti vulgo plerique nuncupãt. Germani Satyrion Baſilicon,*



Cruſzblum *nominant*: *Belgæ*, Handekens cruyt: *Galli* Satyrion royal.

SVNT *qui velint* Buzeiden *ſiue* Buzidan *Arabum eſſe. Sed Auicenna* Buzeiden *ait eſſe medicinam ligneam Indam. Et Serapio* Buzeiden *ait radices eſſe duras, albas, ſimiles Behen albo, et medicinam eſſe Indiæ. Satyrij autem huius baſilici radices nihil minus quàm ligneæ ſunt, et non ex India petuntur, ſed in omnibus Europæ prouincijs paſſim reperiuntur: tantum à* Buzeiden *abſunt.*

MATTHIOLVS *Satyrium baſilicum Digitos citrinos Auicennæ eſſe vult, & Monachos qui in compoſitiones Meſues commentaria edidere, dubitantes & penes lectorem iudicium relinquentes, ea de cauſa reprehendit. Nobis tamen magis placet Monachorum hæſitatio, quàm Matthioli aſſertio. Neque enim Satyrij huius radices duræ ſunt, ſed recentes quidem vegetæ ac ſucculentæ; & areſactæ omnino flaccidæ: nulla etiam omninò citrina aut pulueruleuta eſt.*

DIGITI *autem citrini, auctore Auicenna, duri ſunt, et quidam citrini cum puluerulentia. Verba eius ſunt:* Digiti citrini. *Aſabaſafra ſiue digiti citrini quid eſt? Eius figura eſt ſicut vola manus, commiſta ex citrinitate & albedine; & eſt dura, in qua eſt parum dulcedinis; & ex ea eſt citrina cum puluerulentia abſq; albedine.*

IAM *& Rhaſis libro continentis vltimo, digitos hos croceos, vt exemplaria habent, appellat; et eſſe gummi ſeu venam tinctorum ait. At baſilici Satyrij radices nihil minus quàm croceæ ſunt, et ad tingendum nequaquam vtiles habentur.*

QVÆ *vtiq; Satyrium baſilicum vulgo nuncupatum, à Digitis citrinis Auicennæ & Rhaſis differre, manifeſtè oſtendunt.*

A T *Satyrij baſilici radices, Orchion ſapore & guſtu referunt, proinde & facultatibus ſimiles exiſtimãtur. Nicolaus autem Nicolus cap. de curatione quartanæ, vim habere ait, & per ſuperiorem, & per inferiorem ventrẽ purgandi; & aduerſus quartanas febres inueteratas poſt purgationes, radicis partem pollicis lõgitudine tuſam, cum vino ante acceſſionem vtiliter exhiberi; hocq́ remedio ter ſumpto; Biliotum quendam poſt 44. aut 45. acceſſionem, à quartana fuiſſe liberatum.*

DE PSEVDOORCHI, SIVE BIFOLIO. CAP. LXIII.

A D *Orchies recentior ætas etiam refert, quod Bifolium nominant, Orchion nothum & adulterinum quoddam genus. Folia habet non plura quàm duo, eaq́ ad caulem ſibi mutuò oppoſita, lata, neruoſa; Plantaginis latifoliæ folijs ſimilia, ſed minora: caulem dodrantalem; flores ſecundum ipſum ordine digeſtos, teſticuli Serapiæ tertij quodammodo ſimiles; ſed ſubuirides aut in viridi albicantes & anguſtiores, culicum formam proximè referẽtes: radices fibroſas in diuerſa tendentes. Exit locis humidis ac paluſtribus. Floret vnà cum Orchijs Maio ac Iunio.*

N O S T R A *ætas Bifolium appellat: Germani,* Zweyblat; *Noſtri,* Tweeblat. *Putatur eſſe à Plinio appellata* Ophris. *Ophris, quam ait herbã eſſe denticulato oleri ſimilem, folijs duobus. Sed veram eſſe Ophrim aſſeri non poteſt, quàm diu quale ſit illud olus denticulatum, cui Ophris ſimilis, ignoratur. Alijs videtur eſſe Aliſma, ſed & quàm parum cum Aliſmate conueniat, ex his quæ ſuperius ca. 22. ſcripta ſunt, cuiuis promptum eſt colligere, vbi quale ſit Aliſma oſtenſum*



oſtenſum eſt. Nobis noua aliqua ſtirps eſſe videtur, veteribus præterita.

VTILEM *autem hanc herbam recentiores ferunt, ad rupta & vulnera glutinanda.*

DE TRAGOPOGONE ET SCORZONERA. CAP. LXIIII.

TRAGOPOGON *folia habet oblonga, anguſta, acuminata, croci folijs latiora & maiora. caulem rotūdum, in plures diuiſum; in ſummo calyces magnos, à quibus flores exeunt magni, multiplices, multorumq́ue foliorum, Dentis Leonis nuncupatæ vulgò herbæ floribus & magnitudine ſimiles; colore vel lutei, vel in purpureo punicantes, qui oriente Sole panduntur, meridie verò recluduntur; & pereuntes in caneſcentes pappos abeunt; quibus ſemen ſubeſt, longum, ſubnigrum, acuminatum: radix candida eſt & longa. Tota herba vnà cum radice ſuccum habet lacteum, qui vulnerata ea effluit.*

NASCITVR *ſua ſponte compluribus vtriuſque Germaniæ locis incultis & humidis, & præcipuè quæ lutei eſt floris. Exit & in hortis procerior, amplior, floribusq́ue maioribus ac ſpecioſioribus, præſertim purpurea. Floret Iunio & Iulio.*

GRÆCIS τραγοπώγων, & κομὴ *nuncupatur. Latinis, Hirci barba, Coma: Germanis,* Bocx bart. *Belgis,* Bocxbaert / Joſephs bloemen. *Gallis*, Barbe de bouc. *Italis, Matthiolo teſte*, Saſſefrica.

HERBA, *vt Dioſcorides ait, eſui apta eſt, noſtra ætate radix hybernis menſibus à pleriſque, vnà cum acetarijs permiſta editur.*

Scorzonera. HVIVS *generis eſt quam Hiſpania Scurzoneram aut Scorzoneram appellat, folijs oblongis, ſubcandidis, carnoſis,* acumi-





acuminatis, latioribus & per ambitus ſubinde parũ ſinuatis: caule rotundo, pedali vel altiori; flore luteo multiplici omnino ſimili, qui etiam in pappos reſoluitur: ſemine oblõgo, ſubcandido, & minore: Radice longa, ſingulari, candida, quæ cortice obtegitur tenui & nigricante.

NASCITVR Scurzonera *in Hiſpaniæ pleriſq; mõtibus, locis humentibus obſcuris & vliginoſis: reperitur & in Germaniæ Thuringia ac Bohemia in ſyluis ac montibus locis ſimilibus. Apud Hiſpanos flos Maio menſe prodit: in Germania verò ſeriùs, Iunio videlicet & Iulio.*

HISPANI Scorzoneram *appellant, quòd Latinè Viperinam ſiue Viperariã aut Serpentariã ſonat; ſic dicta, quòd contra venena viperarum ac ſerpentum efficax habeatur. Nam Hiſpani Viperam* Scurzo *appellant. Apud Germanos & alias nationes nomen non inuenit.*

FERVNT *autem hanc peſtis contagia arcere, & omnibus venenis reſiſtere venenatorũm, & præcipuè viperarũ morſibus mederi, epoto vel radicis, vel herbæ ſucco: prodeſſe itẽ cardiacis, & ſyncope moleſtatis, nec non comitiali morbo obnoxijs & vertiginoſis: radicem commanducatam hilaritatem facere, triſtitiamq; omnem diſcutere: lacteum radicis ſuccum oculis inditum, viſum exacuere.*

DE CHAMÆMELO VVLGARI. CAP. LXV.

CHAMÆMELI *flos tametſi coronarius non ſit, propter frequentem tamen quem in medicina vſum habet, inter flores locum vendicauit.*

SVNT *autem Chamæmelorũ complura genera. Vnum legitimum medicinæ aptiſſimum, vulgaris vſus, quod ea de cauſa vulgare Chamæmelum nuncupatur: alia deinde ſylueſtria*



ueſtria nullius aut exigui vſus: tertiũ hortenſe odoratum. De eo autem quod familiariſſimum eſt, primum agemus.

SVNT huic cauliculi tenues in alas multas diuiſi, cubitales: folia tenuia, diſſecta, numeroſa: flores in ſummo, medio lutei, forinſecus verò candidi; ambientibus videlicet luteum ipſius floris, multis exiguis candidis foliolis, quorum ſingula anguſta ſunt & forma oblonga: radices tenues & fibroſæ. Exit paſſim in aruis vnà cum ſegete; & vniuerſæ Europæ familiare eſt. Colliguntur flores Iunio potiſſimum menſe.

CAMOMILLAM officinæ nuncupant: vulgo Camille & Camomille bloemen. Germani, Chamill. Galli, Camomille. Veterũ eſt χαμαίμηλον ſiue Chamæmelum, & Anthemidis, genus quod ab ipſis candidis, floris medium circundantibus orbem, foliolis, λευκάνθεμον dicitur. Sunt etenim Anthemidis, Dioſcoride auctore, genera tria, & quidem floribus in medio luteis omnia, per ambitum autem & circuumferentiam, vnum candidis, alterum luteis, tertium purpureis. Quod luteis per ambitum foliolis conſtat, χρυσάνθεμον nominatur: tertium autem purpureis, ἠράνθεμον, quod ſcilicet vere floreat.

CHAMÆMELVM verò dicitur, quoniam flores μηλου, ſiue mali odorem habeant, quem in vulgaris vſus Chamæmelo euidens & manifeſtum eſt ſentire; ita vt vel hinc vulgaris vſus Chamæmelum, verũ & legitimum eſſe conijcere liceat; quod & ipſæ etiam facultates euidẽtius oſtendunt. Tales ſiquidẽ vulgaris Chamæmeli facultates omnino ſunt, quales Chamæmelo Galenus tribuit.

CHAMÆMELVM, Galenus ait, calfacit et deſiccat in primo ordine, et tenuium eſt partium; digerendi, laxandi, & rarefaciendi vim habet. Item & alio loco: tenuitate Roſæ perſimile eſt, calore ad olei vires magis accedens homini

mini familiares & temperatas. Quapropter laßitudini, ſi quid aliud, cum primis confert, doloresq́; ſedat & mitigat: præterea tenſa remittit & laxat: quæq́; mediocriter dura ſunt, emollit; quæq́; conſtipata, rarefacit. Omnes autem has facultates noſtro vulgari Chamæmelo ineſſe, ipſa quotidiana cõmonſtrat experientia. Nam moderatè quidem ipſum excalefacit, parum reſiccat, valde tenuium eſt partium, digerendi, relaxandiq́; ſingulari, ac mirifica potentia præditum eſt, multi breuiter ad omnia vſus, quæ clementer calefieri, reſolui, diſcuti ac leniri deſiderant. Calculi & colicos dolores lenit: vrinam moderatè prouocat: tormina et roſiones ventris ſedat: laterum dolores mulcet: duros tumores emollit, & crudos humores diſcutit. Idem præſtat oleum ex floribus compoſitum, quod aduerſus laßitudines omnes remedio eſt, et omnibus vtiliter admiſcetur, quæ ſopiendi alicuius doloris cauſa adhibentur.

DE SYLVESTRIBVS CHAMAEMELIS, SIVE COTVLIS. CAP. LXVI.

SYLVESTRIVM *Chamæmelorum, Cotulas quas paßim nominant, tria ſunt genera: vnum fœtidum, duo alia non fœtentia: quorum vni flos per circumferentiam candidus, alteri verò totus luteus.*

CHAMÆMELVM *ſylueſtre fœtidum, ſiue Cotula fœtida, caules promit rotundos, virentes, fragiles & ſucculentos, in alas multas diuiſos, craßiores & ſæpenumero altiores quàm Chamæmeli: folia ſimiliter ampliora, in virore nigricantia: flores forma & colore ſimiles. Fœtet herba tota, grauemq́; odorem ſpirat: vnde illi fœtidæ cognomen*

datum.



datum. Naſcitur in aruis, iuxta ſemitas, & agrorum margines. Floret eodem quò Chamæmelum tempore.

OFFICINÆ *& Herbarij paſſim Cotulam fœtidam nuncupant; plerique Camomillam fœtidam. Germani,* Krotendil/ Hunſzdill/ Hunſzblum. *Belgæ,* Padebloemen/ ſtinkende Camille. *Galli,* Eſpargoutte: *à nonnullis* κυνανθεμὶς, *ab alijs* κυνοβοτανὴ. *Leonhartus Fuchſius Parthenium eſſe voluit. Sed Parthenium verum & legitimum eſt vulgo dicta Matricaria, quæ odore longè eſt grauiore, & ſapore admodum amaro; folijs tenuibus & Coriandri ſimilibus. Cotula autem fœtida minus grauiter olet, & folijs Coriandrum non æmulatur.*

2 ALTERA *Cotula alba non fœtida, quæ à pleriſque etiam Oculus bouis dicitur, cauliculos edit complures, tenuiores, duriores, flexibilioresq́; quàm Cotula fœtidæ; & circa eos folia tenuia, Chamæmeli folijs paulo longiora & candidiora: flores in medio luteos, per circumferētiam candidos, Chamæmeli & Cotulæ fœtidæ floribus ſimiles, ſed maiores, exigui aut nullius odoris: radices duras & lignoſas non abſque adnatis fibris, quæ aliquot annis permanentes, vere regerminant. In aruis & agris frumentarijs vnà cum Chamæmelo reperitur. Aeſtiuis menſibus floret.*

NOSTRA *ætas Cotulam non fœtidam appellat, & Cotulam albam; plerique Oculum bouis & Buphthalmū. Germani,* Kudil/ kundſang/ kuaug: *Belgæ,* Cocdille/ Cocooghe. *Et verum quidem eſſe Buphthalmum Leonharti Fuchſii ſententia fuit. At nobis verum & legitimum ſolū illud eſſe videtur, quod infra ſub Buphthalmi nomine deſcribitur. Nam Buphthalmo quidem, vt Dioſcorides auctor eſt, folia ſunt* μαραθροειδῆ; *id eſt, fœniculi foliorū ſimilitudinē habētia, & flos melinus. Huic verò folia non ſunt fœniculi ſimilia, neq; flos totus luteus ſiue melinus, ſed plurima*

tima parte, per circumferentiam videlicet candidus; qui etiam vel ſolus Matthiolum mouit, vt Cotulam hanc albam, ſiue vulgare Buphthalmum, verum et legitimū eſſe Buphthalmum negauerit. Proinde non Buphthalmum, quod hoc nomine à pleriſq; appellatur, ſed Cotulæ et Chamæmeli ſylueſtris ſpecies quadā eſt. Plinius lib. 26. cap. 7. Melandrij herbæ meminit, in ſegete ac pratis naſcētis, flore albo & odorato: an Melandrium autem iſtud Cotula non fœtida ſit, diligentius inquirendum; propter etenim Plinij breuitatem, nemo facile qualis herba Melandrium ſit, affirmauerit. Melandrium.

TERTIA *Cotula lutea cauliculis exit non paucis; folijs Cotulæ albæ maioribus, craſsioribus, candidioribusq;: flores et medio et orbiculato ambitu, melini ſiue lutei ſunt: radix dura, lignoſa, diuturna. Naſcitur in Germania & Gallia, ijſdem ac ſimilibus quibus Cotula alba locis: apud Belgas, hortenſis eſt. Iunio ac Iulio florem promit.*

GERMANI Streichblumen & Steinblumen *appellāt, Belgæ,* Strÿckbloemen. *Fuchſius Anthemidis ſpeciem, & Chamæmelum Chryſanthemum facit: folio tamen parū, odore nullatenus Anthemidem ſiue Chamæmelum Leucanthemū refert. Matthiolus pro legitimo Buphthalmo depinxiſſe videtur: deſideratur tamen in eo folium Marathroeides, quod Buphthalmo eſſe Dioſcorides teſtatur. Nos his de cauſis inter Cotulas & ſylueſtria Chamæmela potius reponendam duximus, quàm alterutrum temerè aſſerere.*

VSVM *autem hæ Cotulæ in medicamentis aut cibatu nullum habent, proinde earum facultates incompertæ. Videntur tamen omnes calidæ aliquantulum & ſiccæ, Chamæmelo vulgaris vſus viribus quodāmodo ſimiles, ſed longè tamen inferiores, imbecillioresq;: Quæ fœtida dicitur,*

ad vteri morbos commendatur; ſed ab ijs præſertim, qui Parthenium eſſe exiſtimant, & Parthenij vires ad hanc tranſtulerunt. Eſt tamen non omnino Cotula hæc inutilis; quando fœtida omnia ex vtero ſtrangulationibus proſunt.

DE CHAMÆMELO ODORATO. CAP. LXVII.

ODORATVM *Chamæmelum duorum eſt generum: vnum Leucanthemum, alterum Chryſanthemum cognominari poteſt.*

1 LEVCANTHEMO *odorato Chamæmelo, caules exeunt multi, non erecti, ſed procumbentes & quaſi per terram repentes: folia tenuia diſſecta, vti Chamæmeli vulgaris, ſed maiora virentioraq́; flos quoque ſimilis, medio videlicet luteus, & per circumferentiam candidis foliolis cinctus: radix fibroſa, durabilis naturæ. Referunt folia & flores pergratum ac iucundum cum grauitate quadam odorem, aromatum odoribus perſimilem, qui etiam in arida diutinè permanet.*

EST *& huius generis quoddam, foliola medium floris ambientia denſiſſimè multiplicans, luteo in anguſtum orbem coacto; quod odore & forma præcedenti per omnia ſimile alias eſt.*

2 CHRYSANTHEMVM *odoratum Chamæmelum, cauliculos ſimiliter profert tenues inualidos, & in terra proſtratos: folia quoque tenuia, vti prioris, ſed candidiora & paululum minora: pro flore, qui alijs omnibus Chamæmeli ac Cotularum generibus medius, luteus eſt orbiculus; nudus & nullis circumambientibus foliolis cinctus; radix ſimilis. Et huius herba odorata quoque eſt, odore & facultate priori ſimilis.*

VTRVM-



VTRVMQVE *in Belgio hortenſe eſt: floret Iulio & Auguſto menſibus.*

CHAMÆMELVM *odoratum propriè appellatur: Tragus Chamæmelum nobile nominat: Vulgus noſtrum,* Roomſche Camille, *id eſt, Chamæmelum Romanum. Quod flore candet, Leucanthemum; alterum Chryſanthemum dici poteſt. Sed tamen ea eſſe quæ à Dioſcoride, Galeno, aut alijs veteribus in vſu recepta fuêre, non omnino videtur aſſerendum: veriſimilius eſt ab ipſis fuiſſe prætèrita aut incognita.*

NAM *facultas eorum multo intenſior, quàm Chamæmelo à Galeno tribuitur. Caliditate ſiquidem & ſiccitate qualitatem illam viuenti familiarem ac temperatam, quæ Chamæmelo à Galeno tribuitur, quàmq́ ipſum habere quotidiana oſtendit experientia, multum excedunt: vtpote ſecundo ordine calida & ſicca. Cùm autem & ipſa ſubſtantia tenuitatem habeant coniunctam, digerendi ac rarefaciendi potentiam habent ampliorem: molliendi verò, doloresq́ ſedandi, aut mitigandi, remiſſiorem. Proinde vbi magis quàm vulgaris vſus Chamæmelum poteſt; incalfacere aut rarefacere opus eſt, vtiliter adhiberi poſſunt: vti in balneis, quæ ſudoris euocandi & rarefaciendæ cutis cauſa parantur, in quibus horum Chamæmelorum vſus haud eſt negligendus. Nam & cutim nimis adſtrictam rariorem faciunt, ſudorem euocant, bonúmque corpori odorem conciliant.*

DE ERANTHEMO VVLGARI.
CAP. LXVIII.

FLOS, *quem Eranthemum nuncupauimus, cauliculos profert à radice complures, in alas ſubinde diuiſos, ſtriatos, virentes; folia tenuia Chamæmeli, aut potius Cotulæ fœtidæ ſimi-*



dæ ſimilia: flores non magnos, forma Ranunculi florum, pulchros minij colore rubentes; quos capitulum ſequitur oblongum, ex multis collectum ſeminibus, rotundis, acuminatis, colore in virore ſubnigricantibus: radices fibroſas. Odorem herba herbaceum habet, aliquantulum grauem, ſed minus quàm Cotulæ fœtidæ, Chamæmeli verò odori nequaquam ſimilem. Naſcitur compluribus Europæ prouincijs, in aruis vnà cum Zea, Tritico, aut alijs frumentis: Belgæ in hortis ſerunt. Aeſtiuis menſibus floret, Maio, Iunio & Iulio.

NOSTRI *ſua lingua,* Bruynetkens *appellant: Germanorum nonnulli,* Feldroſzlin: *multi hac ætate* ἡρεάνθεμον. *Eſſe tamen tertiũ Anthemidis genus, quod propriè Eranthemum dicitur, nemo facilè affirmauerit. Nam Eranthemo, ſi fides Dioſcoridi, flos eſt forma Chamæmeli, in medio aureus vel luteus, orbiculato vero ambitu purpureus. Iſtud autem florem quidem habet purpureũ, ſed medium eius nõ eſt luteum: quod ipſum non eſſe Anthemidis ſpeciem oſtendere videtur.*

HIERONYMVS *Tragus Aſtera Atticum, cuius flos medio luteus, & per circumferentiam cæruleus eſt, Eranthemum facit: Fuchſius verò Conſolidam regalem, ſiue florem Regium, de quo ſuperiùs egimus.*

IN *Aſtere Attico autem, quem Vergilius Amellum florem nominat, deſideratur herbæ foliũ Chamæmelo ſimile, & floris color: in flore Regio verò & color, & forma floris. Vtriuſque huius flos cæruleus eſt. Eranthemi autem, roſeo colore rubet, vt teſtis eſt Plinius, lib. 26. cap. 8. qua de cauſa & neutrum horum Eranthemum eſſe poteſt.*

MATTHIOLVS *Eranthemum iſtud præſens, Adonidis florem nuncupat, ſed Adonidis flos Anemone eſſe creditur. Adonidis ſiquidem florem vento excuti Ouidius ſcribit,*

bit, Metamorph. lib. 10. in fine. Venti autem flos Anemone eſt. Nam Anemone ἀπὸ τοῦ ἀνέμου, id eſt, à vento nomen habet, vt Plinius auctor eſt, lib. 21. cap. 23. Flos, inquit, nunquam ſe aperit, niſi vento ſpirante: vnde & nomen accepit. Cum Anemone autem Eranthemum quod deſcripſimus, non conuenire manifeſtum eſt. Anemone.

CÆTERVM *Eranthemi iſtius nullus in medicina vſus; quantum autem guſtabilis qualitas eius oſtendit, alicuius caliditatis particeps eſt, ſed tamen non magnæ.*

DE BVPHTHALMO. CAP. LXIX.

STIRPI *cui Buphthalmo nomen dedimus, cauliculi è radicibus exeũt tenues, tres, quatuor, aut plures, pedales vel altiores, circa quos folia, virentia tenuiter diſſecta ſimilitudine foliorum fœniculi, ſed multo quàm illius minora flores in ſummo cauliculorum magni, Calendulæ ſatis ſimiles, colore luteo magis diluto, ſtaminibus in medio luteis, poſt quos capitulum ſuccedit, veluti ſuprà deſcripti Eranthemi, ex multis ſeminibus ſimul congeſtis cõmiſſum: radices tenues ſunt et fibroſæ, veratri nigri radicibus ſimiles. Naſcitur ſua ſponte pleriſque Germaniæ & Bohemiæ prouincijs, locis incultis; apud Belgas hortenſis eſt. Maio aut Iunio floret.*

DE *huius autem ſtirpis nomenclatura, recentiorum variant ſententiæ. Sunt qui velint Veratri nigri ſpeciem eſſe; nonnulli Conſiliginem; quidam Seſamoides: Elleboraſtrum alius.*

VERATRI *autem nigri, duo apud veteres reperiuntur genera: vnum folio Laurino, fructu Seſamaceo: alterum folio Platani, ſemine Cnici.* Veratrum nigrum.

PRIORIS *meminit Theophraſtus lib. 9. & ad hoc genus referenda ſunt, quæ paſſim Veratra nigra appellantur,*



tur, quorumq́; folia ex pluribus oblongis collecta ſunt: præſertim quod caulem non facit, floresq́; ex ipſis promit radicibus breuibus inſidentes pediculis, initio candidos, tandem herbacei coloris. Huius etenim folia ex pluribus conſtant, quorum ſingularia dura, glabra & forma quodammodo Laurinis ſimilia: ſemen in folliculis oblongis gignitur, quinque aut ſex ſimul coniunctis Seſami modo: radices multæ inſtar fibrarum, et nigræ ſunt, quæ eximiam purgandi vim obtinent. Sunt tamen et huius generis, reliqua etiam Veratra nigra, quæ caules proferunt, ac flores habent herbacei coloris; folia ſiquidem eorum ſingularia, etiam oblonga & aliquatenus prioris ſimilia: fructus ſimiles: radices ad purgandum efficaces, nigræ & vti alterius.

POSTERIVS *Veratrum nigrum Dioſcorides deſcribit lib.4. folia iſtud habet Platani, nigra; caulem filicis; flores in vmbella: ſemen candicans, oblongum: radices tenues nigras & fibroſas. Cum neutro autem horum Buphthalmum iſtud, à nobis hoc loco deſcriptum, conuenire, notiſſimum eſt.*

CONSILIGINIS *herbæ qualis forma ſit, apud veteres non reperitur. Plinius ait, ſua ætate in Marſis inuentam, et pulmonum vitio, ſuum et omnis pecoris remedium præſens eſſe, vel traiecta tantum auricula: lib. 26. cap. 7. Columella lib. 6. cap. 5. In Marſis montibus plurimam naſci, etiam ait, omniq́; pecori maximè eſſe ſalutarem, & qua ratione ac modo auriculæ inſeri debeat, docet. Feruntur & Buphthalmi noſtri radices pecorum morbos quoſdam curare, ſi per auriculam perforatam inſerantur: ſed ea de cauſa Conſiliginem eſſe conſequi nō debet. Diuerſas ſiquidem ſtirpes ſimilis vel eiuſdem facultatis reperiri non eſt alienum. Nam & nigri Veratri radices idem poſſe teſtatur Plinius lib. 25. cap. 5. Pecorum, inquit, et iumentorum pi-* Conſiligo.

tuitas ſanat, ſurculo per aurem traiecto, & poſtera die eadem hora exempto. Quod & experimentis noſtræ ætatis ruſticorum compertiſsimum eſt: qui Veratri nigri vulgaris radicibus, pecorum ſuorũ morbis medentur. Præſtant ſimile & Veratri albi radices, vti Abſyrtus, et poſt eum Hierocles ſcribit: qui tamen Veratri albi radiculas non in aurem, ſed ſub pectoris cutim infigunt. Quo modo etiam Vegetius Renatus, Conſiligine vtitur, Veterinariæ ſua lib. 1. cap. 12. de cura morbi ſubcutanei: tametſi lib. 3. cap. 2. de Malleo, ipſas etiam auriculæ inſerendas ſcribat. Quæ ſatis oſtendũt, diuerſas ſtirpes ſimiles ſubinde habere facultates; & ea de cauſa nequaquam conſequi, Buphthalmum noſtrum eſſe Conſiliginem, quòd perinde ac Conſiligo pecorum morbis medeatur. Quod ſi ex facultatibus coniectura faciẽda eſt, Conſiligo erit Veratrum album. Nam Vegetius eo omnino modo Conſiligine vtitur, quo Veratro albo Abſyrtus & Hierocles. Auget hãc ſuſpitionem, quòd Vegetius hanc curandi rationem à Græcis accepiſſe putetur. Qua de cauſa, etiam pleriſque nihil aliud, quàm Veratrum album, Conſiligo videtur. Quod ſi ita eſt, multum à Conſiligine præſens Buphthalmum differens erit: Veratro ſiquidẽ albo nequaquam aſsimile eſt.

I D E M *verò, Seſamoides, ſiue primum, ſiue alterum, non eſſe, notius eſt quàm vt refelli debeat.*

H E L L E B O R A S T R V M *verò et hoc ipſum impropriè nũcupatur: propriè etenim helleboraſtrum dici poteſt, quod hellebori ſiue Veratri ſpeciem ac ſimilitudinẽ habet: iſtud autem Buphthalmum Veratri nullam ſpeciẽ habet.*

Q V I B V S *omnibus de cauſis nullam harum appellationum huic ſtirpi cõuenire viſum eſt, ſed ſolũ Buphthalmi nomen; cum cuius deſcriptione, quæ apud Dioſcoridem extat, quia exquiſitiſsimè hæc ſtirps conuenit, proprium ac legiti-*

legitimum Buphthalmum eſſe exiſtimamus. Buphthalmum ſiquidem cauliculos, vt Dioſcorides ait, emittit molles et tenues, folia μαραθροειδῆ, id eſt, ſpeciem ac ſimilitudinem foliorum fœniculi referentia; florem melinum, Anthemide maiorem. qualis omnino præſens ſtirps eſt, quæ tenuitate et multiplici ſectione foliorum, ſpeciem illam foliorum fœniculi tam exquiſitè exprimit, vt nulla alia, parui folij, melius poßit: ita vt citra omnem dubitationem hæc ſtirps legitimum Buphthalmum eſſe videatur.

NOMINATVR *autem Buphthalmũ etiam Cachla, aut potius Caltha. Caltha autem eſt Calendula, quam flore Buphthalmum noſtrum proximè referre diximus.*

SVNT *verò & qui velint Buphthalmũ idẽ cum Chryſanthemo eſſe, Dioſcoridemq́ʒ ſeparatis locis, ſub diuerſis nominibus eandẽ herbã tradidiſſe. Sed hi ſi paulo diligẽtius Dioſcoridis verba expẽdiſſent, aliter ſentirẽt. Licet etenim in multis vtriuſqʒ deſcriptiones conueniãt, nõ abeſt tamen proprietas aliqua, quæ differẽtes eſſe ſtirpes oſtendat. Folia Chryſanthemi πολυσχιδῆ, id eſt, in multas partes diuiſa & diſſecta traduntur: Buphthalmi verò μαραθροειδῆ. Non omnia autem quæ laciniosa ſunt, et in multas partes diſſecta, fœniculi foliorum ſpeciem habent. Iam florem proferre Chryſanthemum Dioſcorides ait ἰσχυρῶς ςίλϐοντα, hoc eſt, multum relucentem: Buphthalmi verò relucentem eſſe non tradit, neque etiam eius quod à nobis pingitur, flos ita ſplendet, vt multum relucens dici queat, aut debeat. An ne hæc euidentem Buphthalmi et Chryſanthemi differentiam oſtendunt, & legitimum eſſe à nobis depictum Buphthalmum confirmant? Sentiant qui velint aliter, nobis ita videtur; & qui Chryſanthemum idem cum Buphthalmo eſſe volũt, aliud Buphthalmum, ſi iſtud eſſe negent, requirant. Nam quod & ab alijs & à nobis pro Chryſanthemo depin-*

depingitur, legitimum Buphthalmum eſſe nequit: folia enim eius non ſunt μαραθροειδῆ, qualia omnino legitimi Buphthalmi eſſe debent.

Q V O D *verò ad facultates attinet: Matthiolus ait, in Bohemia omnes medicos et pharmacopœos huius radicibus, pro Veratri nigri vti, priuatim ad pecorum morbos: ſed in medicamentis radices huius ἀντεμβαλλόμενας radicum Veratri eſſe non affirmat. Memini ego obſeruaſſe me olim, à quibuſdam medicis, huius radices, in quantitate ſatis magna adiectas fuiſſe, decoctis ad purgationem per inferna præparatis, ſed nihilo plus ea aluum mouiſſe, quàm ſi non additæ fuiſſent. Quod mihi ſuſpicionem mouit, nulla purgandi potentia huius herbæ radices donatas eſſe: et alia omnino facultate, quàm helleborum, per auriculas tranſmiſſas pecorum morbis mederi. Gentianæ radices ora fiſtularum nimis anguſta egregiè dilatant; idem poſſunt Ariſtolochiæ & Bryoniæ radices, ac ſpongiarum partes; quæ tamen viribus alijs multum inter ſe differunt. Quamobrem licet Buphthalmi radices ſimile aliquid Veratro nigro queant, idcirco tamen non omnia quæ illud poſſunt. Spinæ, aculei, ramenta lignorum & ſimilia, dolorem inferunt, inflammationem excitant, vicinarum partium humores alliciunt, ſi in partem aliquam adigantur. Partem aliquam lædi abſque dolore non contingit: is tranſmiſſa aut impoſita vulneri re quapiam intenditur. Fortaſſe etiam ſi quiduis aliud in auriculam perforatam imponeretur, idem qui huius ſtirpis radice immiſſa, effectus ſubſequeretur. Nos nihil hic affirmamus; curioſis vt diligentius vires huius explorent viam aperimus.*

D I O S C O R I D E S *Buphthalmi, ait, flores cum cerato tritos œdemata & duritias diſcutere; & dici, ſi ſtatim ab exitu à balneis bibatur, bonum colorẽ ad aliquod tem-*

pus Ictericis facere. Videntur autem hæc ex cap. de Chryſanthemo huc tranſlata ab his qui inter Buphthalmum & Chryſanthemum differentiam nullam eſſe exiſtimarunt: Non aliter quàm nonnulla ex Aſteris Attici facultatibus, Violæ nigræ apud Plinium acceſſere: & Dolicho legumini, in Dioſcoridis exemplaribus, quædam Smilacis læuis: vt ſuis annotauimus locis. Quæ autem propriæ ſint Buphthalmi vires, nondum compertum habemus.

DE CHRYSANTHEMO. CAP. LXX.

CHRYSANTHEMO caules ſunt ramoſi, læues; folia oblonga, digiti ferè latitudine, diſſecta & multifida: flores Anthemidis ſed maiores, et non medio tantum vmbilico, ſed & orbiculato ambitu lutei & auri quodammodo fulgore ſplendentes; odore non inſuaui: radices fibroſæ. Reperitur in aruis, in hortis inter olera, & alibi paſſim: & quibuſdam quidem locis, folijs magis confectis, alijs minus. Iunio, Iulio & ſubinde Auguſto floret.

A Germanis Sant Johans blum / & Genſzblum appellatur: à noſtris vulgo Voekelaer/ & quandoque Geel ganſe bloemen. Græci ab aureo florum fulgore χρυσάνθεμον nuncupant. Eſt tamen & Chryſanthemum Anthemidis quædam ſpecies, vt ſuprà ſcripſimus. Batrachion etiam Chryſanthemum dicitur, teſtis Democritus in Geoponicis. Item & Elychryſum Chryſanthemum eſt. Sed hæc Chryſanthema ab iſto præſenti differunt.

NOMINANT verò & iſtud Chryſanthemum plerique Buphthalmum & Caltham; quæ eius Buphthalmi propria nomina ſunt, quod capite præcedenti deſcriptum eſt. Non deſunt quoque qui Bellidis ſpeciem faciant,



faciant, & luteam Bellidem dicant. Eſt autem Bellis alterius generis herba.

C A V L E S *autem Chryſanthemi olerum modo, Dioſcorides tradit, eduntur. Flores cum cerato triti, ſteatomata diſcutere dicuntur. Ipſa herba pota in balneis poſt exitum de ſolio, morbo Regio correptis, breui bonum colorem inducit.*

DE BELLIDE. CAP. LXXI.

F O L I A *Bellis è radicibus promit multa, parua, leuia, pinguia, in rotunditate oblonga, leniſſimè crenata, per terram plurima parte ſtrata; inter quæ floſculi exeunt, ſinguli ſuis tenuibus inſidentes pediculis, Chamæmeli florum penè forma; ſed minores, medio eorum luteo, quod multa exigua orbiculariter cingunt foliola, cãdida aliquatenus rubentia, ac in candore veluti purpuraſcentia: radices ſubſunt fibroſæ. Naſcitur in pratis & ſimilibus perinde paluſtribus ac humidis compluribus locis. Vernis menſibus floret.* 1

H V I C *ſimilis eſt, et alia ſpecies, ſed hortenſis tãtum, & floribus multiplicibus, ſpecioſiſſimis, tam denſo exiguorum foliolorum contextu, vt vix vllo, aut nullo, apparente luteo orbiculo, vniuerſum & ambitum & medium floris occupet; colore alias rubentibus, ſubinde candidis, nonnunquam ex vtroque permixto varijs, rarò herbaceis aut virentibus; odoris nullius.* 2

C I R C V N D A N T *hos quandoque, ſed tamen non frequenter, alij parui, ſub ipſis, aut ex ipſis florum calycibus exorti quini ſeniúe vel plures floſculi, matricibus ſuis ſimiles; ſed tamen minores. Floret hæc Bellis Aprili quoq; & Maio menſibus.*

G E R M A N I Maßlieben *et* Maſſuſelen / *nuncupant:* *Belgæ,* Madelieuen/ Kerſſouwẽ/ Margrieten: *Galli,*



Galli, Paſquettes & Marguerites: *Plinius Bellidem, eiusq́; meminit lib.26.cap.5. Bellis, inquit, in pratis naſcitur, flore albo aliquatenus rubente. Eſt & apud Plinium lib. 21.cap.8. de Bellio locus, quem non adducimus, quòd corruptus ſit, & in eo reſtituendo hactenus fruſtra docti laborarint. Recentiores Bellidem etiam Conſolidam nominant minorem; plerique herbam Margaritam; alij Pri-*

Plinij locus corruptus.

mulam veris. Sunt tamen & alia nuncupata Primula veris, Phlomidum ſpecies, de quibus aliàs.

A D *Bellidis genus referunt et nonnulli ſylueſtrem quandam, maiorem nuncupatam Bellidem: caules hac profert tenues cubitum altos aut longiores; folia circa eos oblonga, nõnihil ſerrata, digiti ferè latitudine: flores in ſummo cauliculorum per circumferentiã candidos, medio luteos, Chamameli Leucanthemi & Cotula alba ſimiles, nullius odoris; radices fibroſas. Naſcitur in pratis & ſecus margines agrorum locis non apricis.*

B E L L I D E M, *vt diximus, maiorem appellant: Germani, Fuchſio auctore,* Genſzblum, *nonnulli etiam Conſolidam mediam. Alia tamen & Conſolida ſunt media, vt Bugula & Brunella dicta, quarum vtraque pro medij generis Conſolida habetur.*

C Æ T E R V M *Bellidis minoris folia humectandi refrigerandiq́; facultate donata ſunt; & humectant quidem ordine ſecundo intenſo, refrigerant verò eodem remiſſo. Dolores omnes, ſed praſertim articularios ac podagricos, ex calido ſiccoq́; humore, mitigant; cum butyro recenti & inſulſo trita, ac locis dolentibus impoſita, potiſſimum additis Malua foliis. Eadem oleribus addita, facilem aluũ faciunt, et in cauſonide febri, ac in inteſtinorum inflammationibus, magna vtilitate enematis admiſcentur.*

DE ASTERE ATTICO. CAP. LXXII.

A S T E R I S *Attici dua ſunt ſpecies; vna purpurei, alia lutei floris.*

P V R P V R E I *floris Aſter cauliculos promit erectos, rotundos, aliquantulum duros, fragiles, aſperos nonnihil piloſos, dodrante altiores: folia oblongiora praſertim iuxta*



cauliculos enata, dura quoque & aſperiuſcula & latiuſcula; eſt tamē ſpecies quædam anguſtioris folij. flores in ſummo virgularum emicant, forma fere florum Chamæmeli, medio lutei, ſed orbiculato ambitu cæruleo purpurei, qui in pappos vaneſcunt; ſemē quibus ſubeſt exiguum. radix fibroſa eſt.

LVTEI floris, rotundis, fragilibus, ramoſis, cauliculis; folijs item duris, & vtriſq; aſperiuſculis priori ſimilis eſt, aliquantulo tamen maior. floris et medius orbiculus et circumambientia foliola luteo ſplendēt colore. in pappos et hi, ſed tamen non æquè cito, abeunt. ſemen quoque exiguum, & radix haud diſſimilis.

HVIVS generis & ſupinum quoddam inuenitur, cuius cauliculi non eriguntur, ſed deorſum reclinati decumbunt. ſunt hi rotundi quoq; ac duri colore ſubrubētes; folia vero et dura ſimiliter aliorū ſimilia. flos paulo maior.

APVD Germanos, in Italia & alibi aſperis et incultis reperitur locis, in ſyluis, in collibus, non raro etiam in pratis; & cū flore quidem Auguſto menſe. Apud Belgas nuſquam ſua ſponte Aſter iſte exit.

Ἀστὴρ Ἀττικὸς καὶ Βουβώνιον Græcis, Latinis Aſter Atticus, Bubonium, et Inguinalis dicitur. Nominatur verò et à nōnullis Aſterion Aſteriſcon & Hyophthalmon, Germani Megerkraut/Bruchkraut/Scartēkraut et Sternkraut appellant. Putatur & is, qui purpurei eſt floris, à Vergilio Amellus nuncupari flos, de quo Georgicon quarto:

Eſt etiam flos in pratis, cui nomen Amello Amellus flos.
Fecere agricolæ, facilis quærentibus herba,
Namq; vno ingentem tollit de ceſpite ſyluam.
Aureus ipſe, ſed in folijs, quæ plurima circum
Funduntur, violæ relucet purpura nigræ.

Cæterum *Aſter Atticus digerentis, vt Galenus tradit, mediocriter eſt facultatis, modicè videlicet calidus, & non vehementer deſiccans: maximè cum etiamnum mollis ac recens fuerit.*

Dioscorides *æſtuanti ſtomacho prodeſſe Aſterem Atticum impoſitum tradit; tum & oculorum inflammationibus, bubonibus et ſedi procidenti. Tradi etiam refert, purpureum florē cum aqua potum anginis auxiliari, & comitialibus puerorum morbis: eumq́; recentem adhuc ad inflammationes bubonum conducere impoſitū: aridum verò, ſi ſiniſtra dolentis manu decerpatur, buboni adalligatum, dolore liberare.*

DE ELICHRYSO CAP. LXXIII.

Elichryson *cauliculos promit graciles, virentes, lignoſos, in alas quaſdam ſubinde diuiſos: folia confecta abrotani ſimilia, aliquantulum candicantia: flores in ſummo cauliculorum in vmbellis cohærentes, luteo auri colore fulgentes, forma florum Tanaceti vel medij orbiculi ſiue diſci florum Anthemidis; qui prius quàm flacceſcāt decerpti, ſpeciem ſuam ac pulchritudinem diutinè ſeruant. Qua de cauſa & deorum ſimulachra eo coronari ſolere; & Ptolomæum Aegypti regem diligentiſſimè hoc ſeruaſſe, Plinius tradit. Exit plerisq; Italiæ ac Hiſpaniæ locis incultis, in pratis ſolo gracili, ac circa fluuiorum ripas. In Belgij hortis floret Auguſto, aut Septembri menſe: Theophraſtus tamen & Plinius Eliochryſon inter veris flores numerant.*

Dioscorides *ἑλίχρυσον appellat; nonnulli etiam χρυσάνθεμον; alij inter quos Galenus eſt, ἀμάραντον, propter floris diuturnitatem. Alius tamen & Amarantus eſt, purpureus, de quo ſuprà ſcriptum. Plinius hāc ſtirpem Heliochryſon*



liochryſon nuncupat: Theophraſtus ſimiliter ἑλειόχρυσον, Gaza Aureliam vertit.

FACVLTATIS, inquit Galenus, eſt incidentis & extenuantis. Prodeſt coma, Dioſcoride auctore, è vino pota contra vrinæ difficultates, ſerpentiũ ictus, coxendicum dolores, & ad rupta; menſes etiam prouocat: ſanguinis grumos & in ventre, & in veſica cum vino mulſo ſumpta diſſoluit: defluxiones à capite ſiſtit, trium obolorum pondere ex vino albo diluto ieiunis data: veſtibus inſerta incorruptas eas conſeruat. Theophraſtus Eliochryſum ad ambuſta etiam torrefactum, & melli permixtum valere tradit.

DE STOECHADE CITRINA, SIVE CHRYSOCOME. CAP. LXXIIII.

AVREI coloris coma Eliochryſo ſimilis eſt, à recentioribus Stœchas citrina nuncupata. Cauliculos hæc edit dodrantales, tenues: folia oblonga et anguſta: vtraque incana & lanuginoſa: flores in ſummo cauliculorum, in diſſoluta inconditaq́ velutì vmbella, odoratos, exiguis bullis ſimiles, colore luteo ſplendentes, qui priuſquam plenè maturuerint collecti, colorem & pulchritudinem non marceſcentes, diu retinent: radices graciles at nigras. Naſcitur locis aſperis & ſabuloſis & in conuallibus, frequens iuxta Rhenum, præſertim inter Spiram & Vormaciam. Iunio menſe & poſt Solſtitium floret.

GERMANI quòd in regionibus, quæ Rheno vicinæ ſunt, proueniat, Rheinblumen nuncupant: Item & Jungling/Mottenn blume/Motten kraut: Belgæ, Rhijn bloemen/Motten cruyt: Latinè Tineariam: Officinæ Stœchadem ſiue Stichadem citrinam: Fuchſius et Tragus Eliochryſum faciunt. Nihil autem, aut omnino pa-

rum



rum,cum eo conuenire,ex ijs quæ ſuperiore capite ſcripta ſunt,palam eſt. Ageraton eſſe,etiam ſunt qui ſentiant,propterea quòd flos bullarum inſtar globoſus ſit, & non facilè aut citò marceſcat: ἀγηράτου ſiquidē flos πομφολυγῶδες, id eſt,bullæ modo tuberoſus eſt,& diutiſſimè in ſua coloris ſpecie conſeruatur:ſed folium Aegerati,Origani folio ſimile eſt, tale autem nequaquam Stœchadis citrinæ,quod diximus oblōgum & anguſtum eſſe;vnde etiam non eſſe Dioſcoridis Ageraton, euidens eſt. Nobis Stœchas citrina cum Chryſocome,quæ & Chryſitis,ſimilitudinis plurimum habere videtur;breuis ſiquidem eſt herba,coma aurei coloris, eaq; diuulſa & corymborum ſimilitudinem referente, radices tenues ſunt & nigræ; qualem omnino Chryſocomen

Chryſocome. *eſſe Dioſcorides ſcriptum reliquit.* χρυσοκόμη,*ait*,ῥαβδίον ἐστὶ σπιθαμιαῖον,ἔχον κόμην κορυμβοειδῆ,ὁμοίαν ὑσσώπῳ· ῥίζαν δασεῖαν,λεπτὴν, ὡς ἐλλεβόρου μέλανος,γευσαμένῳ οὐκ ἀπηνῆ, κυπέρῳ ἴσην οὖσαν, *id eſt, Chryſocome herbula eſt dodrantalis, comam habēs corymborum ſpecie, ſimilem Hyſſopo;radicem hirſutam tenuem,vt veratri nigri,guſtu non iniucundam,Cypero ſimilem.*

I N *qua deſcriptione occurrit obſeruandum,verum & legitimum antiquorum hyſſopum, corymborum quandam ſimilitudinem ſummis cauliculis proferre;atque ea de cauſa vulgaris vſus hyſſopum,nequaquam eſſe genuinum: vtpote quòd flores non in corymbis aut corymborum ſpecie ferat, ſed ſecundum cauliculos iuxta ſingula foliola edat;Thymbræ videlicet modo,cuius haud dubiò ſpecies,et maior quidem eſt.*

2 S T O E C H A D I *autem citrinæ & aliam ſimilem obſeruare contigit herbam,ramulis à radice multis tenuibus, folijs anguſtis, aliquantulum ſed minus multo quàm Stœchadis citrinæ albicantibus: floribus in vmbella luteis, non*

tamen

tamē globoſis, ſed medio orbiculo florum Chamæmeli ſimilibus, ſed minoribus. Quo loco ſponte exeat compertum non habemus, in Belgij hortis à nobis viſa eſt. Anonymos quoque & abſque nomine eſt. Eliochryſi ſpeciem anguſtifoliam nonnulli faciunt.

CÆTERVM *Stœchadis citrinæ flores in vino decocti, potu ventris lumbricos expellere feruntur: & cum lixiuio pediculos & lentes delere.*

CHRYSOCOMES *radicem, Dioſcorides ait, excalfacere & adſtringere, conuenientemq́ eſſe hepaticis & peripneumonicis: ſumi & cum hydromelite decoctā ad vteri purgationes.*

DE SANTOLINA. CAP. LXXV.

AVREI *coloris corymbos Santolina quoque veluti Eliochryſon et Stœchas citrina profert, odorata eſt, & coronis non rarò admiſcetur. Eius aliquot ſunt genera.*

PRIMA *caudice ſurgit lignoſo, ex quo virgulæ, ramulorum inſtar, tenues, cubitales complurimæ, foliis circundatæ paruis oblongis, anguſtis denticulatis: è ſummo virgularum, ſinguli eminent orbiculi, ex breuibus ſtaminibus farcti, Tanaceti floribus, & medijs diſcis florum Chamæmeli ſimiles, ſed tamen aliquantulum latiores, colore lutei, qui in ſemina obſcuri coloris permutantur: radix lignoſa. Eſt ipſe frutex cauliculis & folijs albicans, et ſuauiter cum grauitate quadam odoratus.* 1

HVIC *ſimilis eſt & altera ſpecies, folijs tamen longioribus, virentioribus ac minus candidis; flore pallidiore.* 2

TERTIA *folijs breuiſſimis, tenuiſſimis & Ericæ proximis: floribus luteis, & aliarum ſimilibus.* 3

QVARTA *folijs eſt minus denticulatis & cupreſſo ſimilioribus: floribus perinde vt aliarum.* 4



QVINTÆ *cauliculi non eriguntur, ſed procumbentes per terram repunt: folia denticulata craßiora & lanuginoſiora magis caneſcunt. flores in corymbis aurei, aliarũ Santolinarum ſimiles.*

IN *Belgio omnes peregrinæ ſunt, neque alibi quàm in hortis reperiuntur. Primum genus familiarißimum; reliqua rariora. Florent Iulio & Auguſto.*

APPELLANTVR *hæ omnes vno Santolinæ nomine: Belgæ vulgo Cypres nominant. Chamæcypariſſum plerique faciunt, ſed de Chamæcypariſſo adeò breuis & ſuccinctus eſt Plinius, vt ex eo, horum ſententia nec reijci, nec probari queat. Officinæ Santolinæ ſemen, ſemen contra vermes, et ſemen, ſanctum appellant. Quod nonnulli ignorantes ex qua ſtirpe colligatur, Santonici ſemen eſſe exiſtimant; alij Seriphij ſiue Abſinthij marini. Vtrique autem à vero aberrant, nec etenim alterius quàm Santolinæ eſt. Hallucinantur etiam non parum, qui Santolinam Abrotanum feminam eſſe volunt: Abrotanum ſiquidem femina, folijs eſt maris, Seriphij videlicet ſimilibus ſed procerius et fruticis modo arboreſcens. Santolina humilior eſt & non Seriphiũ, ſed proximius Ericam folio exprimit. Plus ſimilitudinis cum Abrotano femina Eliochryſon habet, folio namq; Abrotanum refert, odoreq; ei vicinum eſt, non tamen Abrotanum, ſed ſui generis herba.* Chamæcypariſſus.

EST *autem Santolinæ ſemen, guſtu amarum, potentia calidum ſiccũq; tertio ordine: ventris lumbricos ſumptum interimit, et aduerſus eoſdem efficax eſt.*

PLINIVS *Chamæcypariſſum herbam, ait, ex vino potam, contra venena ſerpentium omnium, ſcorpionumq; pollere.*



DE MAIORANA, SIVE MARO.

CAP. LXXVI.

POST *flores, coronariæ aliquot deſcribendæ ſunt herbæ*

inter

inter quas Maiorana, quæ humilis & fruticoſa eſt ſtirps, candicans & ſuauis admodum odoris, ſeſquipalmum aut pedem alta; cauliculis ſiue ſurculis tenuibus, in plures alas diuiſis; circa quos foliola ſunt penè rotunda, mollia & incana; & in ſummo floſculi candidi perpuſilli, è ſpicis Heracleotici Origani ſimilibus exeuntes, exiguis videlicet, oblongis, & ſquamatim compactilibus: radicibus tenuibus. Reperitur hæc quandoque maior, ſubinde tenuior ac minor, odoréque præſtantior. Hortenſis vtraque eſt. Vtraque æſtate quoque floret.

ITALI *Perſam, et minorẽ Perſam gentilem nominãt:* Germani, Mayoran & Meyran: *Belgæ*, Mariolepne: *Galli*, Mariolaine *et* Marone: *Officinæ et paſſim Maioranam. Creditur veterum Sampſychum. Sed* Σαμψύχον *herba eſt, Dioſcoride auctore, per terram repens; Maiorana verò non repit, ſed in rectum & altum aſſurgit; quod eam non eſſe Sampſychum, vel ſolum, manifeſtè innuit.*

SCRIPSIMVS *aliàs, Maioranam legitimum Marum eſſe; confirmat ſententiam noſtram Maiorana nomen, quod à Maro videtur deriuatum; ſed apertius ipſa Mari deſcriptio, cum qua exactiſſimè cõuenit. Herba ſiquidem eſt fruticoſa, flore vt diximus Origani, folijs candidioribus, flore odoratiore. Cuiuſmodi Marum eſſe Dioſcorides ſcriptum reliquit.* Μάρον, *ait,* ἢ ὑσόβριον, πόα γνώριμος, φρυγανώδης, ὁμοία τῷ ἄνθει ὀριγάνῳ, τὰ μέντοι φύλλα τούτου λευκότερα πολλῷ, καὶ τὸ ἄνθος εὐωδέστερον: *hoc eſt, Marum ſiue Iſobrion nota eſt herba, ſurculoſa, flore Origano ſimilis: folia tamen huius candidiora multo, & flos odoratior.* Marum.

ET *ſubſtitutam pro Sampſycho Maioranam, alienum putari non debet, quando & ipſo Galeni tempore Marum Sampſychi loco in Amaricinum vnguentum fuerit immiſ-*

ſum:

ſum: vt lib. 1. de Antidotis ipſe teſtatur, vbi ait; Marum longè odoratius eſſe Sampſycho; & ea de cauſa hoc omiſſo, Marum fuiſſe compoſitionibus additum. Præbuit iſtud occaſionem poſteris, vt Marum ſiue Maioranam, Sampſychi loco habuerint, eiusq́; nomine appellauerint.

Excalfacit autem Maiorana & reſiccat, et in vtraque qualitate ſecundi eſt ordinis: auxiliatur cerebri et capitis frigidis morbis quouis modo aſſumpta: naribus impoſita ſternutamentum facit & pituitam euocat: dentium dolores lenit commanſa aut appoſita; vrinas & aquoſos humores in potu ſumpta ducit; et menſes mouet: admiſcetur antidotis.

DE SAMPSYCHO, SIVE AMARACO EX DIOSCORIDE, THEOPHRASTO, ET ALIIS. CAP. LXXVII.

Sampsychon, Dioſcorides inquit, herba eſt πολύκλονος, ſiue multum ramoſa, ſerpens per terram; folia habens hirſuta & rotunda, ſimilia Calaminthæ tenuifoliæ: multum odorata & calida, quæ in coronis nectitur, Cyzicenum & Cyprium laudatiſſimum. Secundum locum habet Aegyptium. appellatur à Cyzicenis & Siculis Ἀμαράκον ſiue Amaracum.

Theophrastvs Amaracum in cenſu φρυγανικῶν ſiue ſuffruticum ſatiuorum ac coronariorum lib. 6. enumerat, & præſtare ait, ſeminis copia, quod ἔνοσμον, id eſt, boni ac ſuauis eſt odoris; naſci ſemine et auulſione: ex æſtiuis eſſe, vnguentisq́; miſceri.

Plinio lib. 21. cap. 2. auctore, Amaracum Diocles medicus & Sicula gens appellauere, quod Aegyptus et Syria Sampſycum: ſeritur vtroque genere, & ſemine & ramo: copioſum Amaraco æquè ac Abrotano ſemen.

VERGILIVS *Aeneid:* 1. *Amaracum fruticem floriferum eſſe oſtendit, ſic ſcribens:*

——— vbi mollis Amaracus illum
Floribus, & dulci aſpirans complectitur vmbra.

Idem teſtatur Catullus in Epithalamio Iuliæ & Mallij:

Cinge tempora floribus
Suaue olentis Amaraci.

GALENVS *Amaracum et Sampſychum differentes facit ſtirpes, de vtroque locis agit ſeparatis, & ſuas cuique tribuit vires Sed Amaracus Galeni Parthenium eſt: ſiquidem, vti Dioſcorides teſtis eſt, Parthenium quidam Amaracon vocant; & in libris de ſimpl. Medica. facult. Galenus nuſquam Parthenij meminit.*

PORRO *Sampſuchum, vt Galenus ait, tenuium eſt partium et digerentis facultatis; deſiccat et excalfacit tertio ordine. Dioſcorides decoctum eius potum tradit, conuenire hydropicis in morbi initio; & vrinæ difficultate, ac torminibus laborantibus: arida verò folia cum melle appoſita, tollere ſugillata, & menſes ducere ſubdita; ad Scorpionum ictus cum ſale et aceto imponenda; ad luxata verò cum cerato excepta, & ſimiliter œdematis, ad oculorum verò inflammationes cum tenuiſsima polentæ farina apponenda: miſceri acopis & malagmatis calfacientibus.*

DE MARO VVLGARI, SIVE CLINOPODIO. CAP. LXXVIII.

QVOD *à pleriſque modò Marum nominatur, frutex paruus eſt, odoris admodum ſuauis, ſeſquipedem aut duos dodrantes altus: ſurculos habet tenues, ramoſos, lignoſos, et foliola circa eos exilia, durioris Thymi aut Serpylli vulgaris folijs ſimilia, ſed albicantia, cādidiora, & aliquantulū maiora,*



maiora, ac in ſummo veluti lanuginoſa capitula, & ambientes ſimiles verticillos; è quibus perpuſilli floſculi exeunt albidi: radices tenues & lignoſas. In Hiſpania paſsim vnà cum Stœcade locis aridis deſertisq́; gignitur: apud Belgas et alibi, non abſque ſtudio, et cura in hortis ſeritur. Aeſtate verticilli & capitula lanuginoſa, cum floribus emicant.

MVLTI *hac ætate Marum vocant; Marum autem nequaquam eſt, verùm Dioſcoridis Clinopodium. Clinopodium autem Dioſcorides* θάμνιον, *id eſt, exiguum fruticem eſſe refert,* φρυγανώδην, *ſiue ſurculaceum, duorum dodrantum, in petris naſcentem, folia habentem Serpyllo ſimilia; flores verò lecti pedibus, ex interuallis vti Marrubij. Cum qua deſcriptione hæc odorata ſtirps ſatis conuenit. Surculacea etenim eſt, & ad duorum dodrantum altitudinem aſſurgit; flores ita habet per verticillos digeſtos, vt quibuſdam caulem veluti Marrubij ambientibus, alij in ſummo inſtar globoſum lecti pedis capitulum emineant: folia Serpylli veri folijs colore ſimilia, nempe candicantia; qualia Serpylli eſſe Dioſcorides oſtendit, quando candidiora ea, quam Origani eſſe ait: ſunt eadem tenuia, veluti Serpylli eſſe Theophraſtus teſtatur. Quæ omnia maximam huius ſtirpis cum Clinopodio ſimilitudinem oſtendunt. Appellatur verò* κλινοπόδιον, *à quibuſdam etiam Cleonicum, Ocymoides, Zopyron, Latinis Lectipes.*

VIM *autem, vt Galenus, Clinopodium excalfaciendi obtinet, cum eſſentia ſubtili, et in tertio eſt, cum excalfacientium, tum reſiccantium ordine. Dioſcorides bibi herbam ſcribit, & decoctum eius aduerſus venenatarum beſtiarum morſus, conuulſa, rupta, et vrinæ ſtillicidia; ducere menſes: fœtus & acrochordonas eijcere aliquot diebus potum: aluum idem ſiſtere ad tertias decoctum & bibitum; non febricitantibus in vino, febrientibus in aqua.*

S DE ROS-

DE ROSMARINO CORONARIO.
CAP. LXXIX.

CORONARIVS *Roſmarinus frutex eſt lignoſus, caudice ſubinde tres aut quatuor pedes alto; ramis multis tenuibus: folijs crebris, oblongis, anguſtis, duriuſculis, ſubtus candicantibus, ſuperius verò ſaturi viroris, cum grauitate non ingrata odoratis: floribus paruis ex cæruleo albicantibus, è foliorum ſinubus prodeuntibus: ſemine exili & nigro: radicibus tenuibus, fibroſis, non altè deſcendentibus.*

IN *Gallia, Hiſpania, & alijs prouincijs locis ſyluestribus & incultis naſcitur; tantus eius in Narbonenſi Gallia prouentus, vt haud temere aliud incolæ lignum vrant. In Italia hortorum ſepit areas: Belgarum etiam exornat. Floret primo quoque Veris tempore.*

Λιβανωτίδα στεφανωματικὴν Græci, Latini Roſmarinum coronarium, nominant. Coronarius autem cognominatur, ad differentiam aliarum vmbelliferarum Libanotidum. Libanotidum ſiquidem ſpecies complures ſunt, quædam vmbellifera, vna nō vmbellifera, forma ab alijs differens, coronaria, de qua nunc agimus. Germani hanc Roſmarin; *& ſimiliter Galli nuncupant.*

CALIDVS *autem & ſiccus* Coronarius *Roſmarinus ſecundo eſt ordine, & ſimul adſtringentis facultatis particeps; vtpote ex terreſtri quadam eſſentia copioſius admixta, compoſitus. Proinde et omnes vteri diuturnos fluxus ſiſtit, et ſanguinis profluuia ſupprimit. Conuenit etiam et præſertim flores, omnibus capitis ac cerebri ex frigida humidaq; cauſa malis: cerebrum etenim deſiccant: ſenſus & memoriam acuunt: neruoſas partes confortant.*

SERAPIO *Roſmarinum, quo Coronarij vtuntur, calfacere & multum reſiccare, teſtis eſt; & ex auctoritate Abin Meſuai, conferre, ait, corizæ frigidæ cerebri.*

DIOS-

DIOSCORIDES *regium morbum ſanare tradit, ſi quis ipſum in aqua coctum, ante exercitationem bibat, deinde exercitatus lauet, & vinum bibat.*

DE LAVANDVLA. CAP. LXXX.

ODORATA *& coronaria ſtirps lauandula eſt, ſed humilis, ramulos ſiue virgas profert tenues, quadrangulares, geniculatas, cubitales aut longiores: folia circa ſingula genicula bina, oblonga, carnoſa, vtraquè parte albicantia, Roſmarini coronarij folijs multo longiora latioraq́; & in ſummo ſpicas oblongas tenues, floribus refertas cæruleis: radices lignoſas in fibras diuiſas. Spirant flores et folia copioſum capitq́; implentem odorem.*

VNA *huius ſpecies folijs eſt maioribus, craſſioribus et longioribus, quæ odoratior: altera minoribus & tenuioribus: inuenitur & flores candidos habens.*

VESTIVNTVR *in Hiſpania et Narbonenſi Gallia plerique montes & campi deſerti Lauandula. In reliqua Gallia, apud Germanos, & alibi in hortis ſeritur. Iunio ac Iulio flores exeunt.*

ITALI *maiorem, Nardum Italicam, et Spicam, vulgariq́; lingua* Spigo *nuncupant: minorem, Lauandam & Lauandulam. Germania & Belgium vtramq́; Lauandulam et Lauendulam vocat: et maiorē quidem Lauandulam marem; minorem feminam: vulgo* Lauender. *Exiſtimatur eſſe Caſia odorata herba; cuius Vergilius ſubinde meminit, vt Bucolicon Ecloga ſecunda:*

Tum Caſia atque alijs intexens ſuauibus herbis
Mollia luteola pingit Vacinia Caltha.

Et ſimiliter Georgicon quarto, vbi agit de ſtatione & ſedibus apibus deligenda, apiarioq́; conſtituendo, his verbis;



Hæc circum Caſiæ virides, & olentia latè
Serpilla, & grauiter ſpirantis copia Thymbræ
Floreat.

EST *tamen & alia Caſia σύριγξ ſiue fiſtula, quæ paſſim hoc tempore Cinamomum & Canella appellatur. Plinius Caſiam ab Hygino Cneoron appellari refert. Sunt autem Theophraſto ac Plinio auctoribus Cneora duo: vnum candidum, folio carnoſo, oblongo, figura quodammodo oleagino ſimili, odoratū: alterum nigrum, nullius odoris. radix vtrique altè deſcendens, grandis. ramuli permulti, craſſi, lenti; germinant florentq́ȝ poſt Autumni æquinoctium, & multum deniq́ȝ temporis florent. Talis autem nequaquam Lauandula eſt, quæ nec craſſa eſt radice, nec altè deſcendente; ramulis non lentis, & non Autumno, ſed Aeſtate flores profert; proinde etiam nec Cneori aliqua ſpecies.* Cneoron.

EST *autem Lauandula, potentia ac viribus calida ſiccaq́ȝ, & ordine quidem tertio, tenuium item partium & ex multis äereis ſpirituoſisq́ȝ partibus conſtans: frigidis ea de cauſa capitis morbis quouis modo adhibita confert, & præſertim ijs, qui non ex copioſo humore, ſed ex ſola potiſſimum qualitate originem ducunt.*

PROINDE *et ſtillatitius eius liquor odoratus, et temporibus ac fronti illitus, Catalepſi, leuiori hemiplexia, & ſubinde comitiali morbo, ac non rarò ſyncope laborantes reficit. Sed vbi humorum copia adeſt, præſertim ſanguini permixtorū, non ſatis tutus huius vſus eſt: ſicuti neq́ȝ compoſitionis, quæ ex ſtillatitio vino in quo huiuſcemodi herbæ, flores, ſeminaúe, et aromata quædam macerata ſunt, conficitur; quam plerique temerè & indifferenter exhibent.*

NAM *calidorum huiuſcemodi caput implentium vſu, & morbus intenditur, et æger in periculum inducitur: præſertim quādo ſanguinis miſſio aut purgatio nō præceſſerūt.*

Quod ideo monendum duximus, quia paſſim plerique medici indocti, & temerarij audacésque nimium pharmacopœi, aliaq́ſtolidæ mulieres ſtatim ſimiles compoſitiones, & id genus alia non modò apopleticis, ſed & Catocho cum febri occupatis infundunt, quibus nihil poteſt peius dari, cùm plurimum obſint, & non rarò ipſos ægrotantes perimant.

DE STOECHADE CAP. LXXXI.

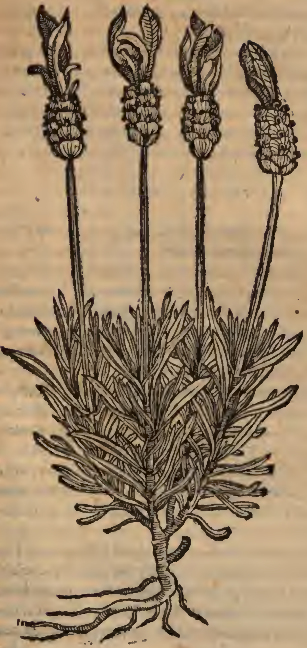
STOECHAS *caudice eſt vti Lauandula breui et lignoſo, ſed tenuiore: ramulis ſiue virgulu multis ac tenuibus; folijs circumueſtitis oblongis, anguſtis, candicantibus, minoribus quàm Lauandulæ; comantibus in ſummo capitulis, ſiue ſpicis denſis, cõpactis, breuibus et craſsis, è quibus flores purpurei & puſilli exeunt, & quadam eminentia foliola: ſemen in his ſubnigrum: radices lignoſæ.*

HISPANIA, *Narbonenſis Gallia, & Stœchades inſulæ è regione Maſſiliæ, Stœchade herba ſiue frutice redundant. In Germania ac Belgio è ſemine ſata prima æſtate facilè adoleſcit; ſed hyeme, niſi intra ædes aut penuarias cellas transferatur, perit; Hyemis ſiquidem & frigoris impatiens eſt.*

A *Dioſcoride* στίχας, *ab alijs, ac à Galeno* στοιχάς, *per* οι *diphthongum ſyllaba ſecunda: Latinè Stœchas. Florem officinæ Stœcados nuncupant.*

CÆTERVM *Stœchadis, Galenus inquit, temperies compoſita eſt, ex terrena eſſentia frigida exigua, vnde adſtringit; & extenuata altera terrena copioſiore, à qua vtique amara eſt, ob vtrorumq́ verò conuenientiam, obſtructione liberare, extenuare, extergere, roborareq́ tum viſcera omnia, tum totũ corpus eſt nata. Dioſcorides decoctum*

eius



eius tradit, veluti hyſſopi, ad pectoris vitia facere, & antidotis vtiliter admiſceri.

POSTERIORES *medici Stœchadem, & præſertim flores eius, aduerſus capitis dolores, & omnes eius ex frigiditate ac frigida cauſa morbos, valdè efficaces eſſe affirmant: miſcentur ea propter, omnibus ferè compoſitionibus, quæ aduerſus Cephalalgiam diuturniorem, Apoplexiam, Catalepſin, Epilepſin, & ſimiles affectus adhibentur.*

DE THYMO. CAP. LXXXII.

THYMI *duo apud veteres ſunt genera: vnum Cephaloton dictum; alterum durius.*

CEPHALOTON *multis exilibus ac tenuibus fruticat virgis, folijs exiguis & copioſis circundatis: capitulis in cacuminibus Stœchadis ferè ſimilibus, ſed minoribus; è quibus floſculi exeũt purpurei. In Creta inſula copioſum naſcitur: vnde illi Cretico cognomẽ datum eſt. Dioſcorides gracili ſolo & petroſo prouenire ſcribit.*

2 DVRIVS *Thymum ſurculoſum quoque eſt, & perpuſilla habet foliola; colore quod vulgatiſſimum eſt virentia, & ſuaue odorata; candida verò & graueolentiora, quod rarius eſt: flores verò non in capitulis aut ſpicis, ſed iuxta foliola: radices tenues. Huius generis Thymo, Hiſpania & Narbonenſis Galliæ loca deſerta & inculta abundant: In Germania, Belgio, & alibi in hortis ſtudioſè colitur.*

GRÆCIS θύμος *dicitur, Latinè Thymus, & Thymum. Prior* κεφαλωτός, *id eſt, capitatus, &* θύρσιον: *alter* σκληρότερος, *id eſt, durior, à Dioſcoride, cap. de Epithymo, cognominatur. Plinius Thymi duo genera eſſe tradit: vnum candidum; alterum nigrius ac nigricans appellat: & can-*

didum præſtare ait, ac in collibus naſci; lib. 21. cap. 21. Vtrumq; ad durius genus referendum videtur, nam vt ſcripſimus, durioris Thymi quoddam folia habet candicantia; aliud verò virentia, quod nigricans dicitur, quia ſaturo colore & non candicante vireat. Germani ac Belgæ Thÿm **Thymus:** *Galli,* du Thym *nominant.*

THYMVM *autem, vt Galenus tradit, in excalfaciendo exiccandoq; in tertio ſtatuendum eſt ordine, incidit & calfacit vehementer; ob id & vrinam & menſes prouocat, fœtum euellit, viſcera expurgat, educendis ex thorace & pulmone confert.*

POTVM, *Dioſcorides ſcribit, cum ſale & aceto pituitam per aluum ducit. Decoctum eius cum melle Orthopnoicis et Aſthmaticis prodeſt. Lumbricos ventris, menſes, fœtus, & ſecundas pellit: vrinam cit. Mixtum melli et delinctum, faciles è thorace excreationes facit. Oedemata recentia cum aceto impoſitum diſcutit, ſanguinis grumos diſſoluit: thymos &* ἀκροχορδόνας *ſiue penſiles verrucas tollit. Iſciadicos cum vino & polenta impoſitum iuuat. Hebetibus oculis in cibo ſumptum prodeſt. Vtile etiam pro condimento tempore ſanitatis.*

DE SERPILLO VVLGARI. CAP. LXXXIII.

VVLGARI *Serpillo multi ſunt exiles cauliculi, duri tamē et lignoſi, nonnulli in rectum palmi altitudine ſurgētes, alij repētes, et alicubi terræ ſuperficiei exiguis fibris annexi: folia exigua, virētia, Thymi ſimilia: capitula in cacuminibus rotūda, è quibus floſculi exeunt, colore rubēte purpurei, non rarò etiam albidi: radices tenuiſſimæ ac fibroſæ.*

NASCITVR *paſſim locis incultis, iuxta agrorum margines, pingui præſertim & fœcundo ſolo: ſubinde etiam*



locis petroſis: & non modò in Germania aut Belgio, ſed & in Italia ac Gallia ſponte exit. Matthiolus apud Goritieſes Saluatino monte copioſiſſimè naſci refert. Tota ferè Aeſtate floris eius prouentus.

GERMANI, Quendel/ kumel/& kienlin: *Belgæ,* Quendel wilden Thymus/*et* onſer Vrouwen bedſtroo: *Galli,* Pillolet: *Officinæ, Serpillum; pleraque verò etiam Pulegium montanum nuncupant. Et paſſim quidem Serpillum veterum exiſtimatur: non tamen tam Serpillis, quàm Saxifrangæ Dioſcoridis reſpondens. Si etenim diligenter, & ad Serpilli vtriuſq;, & ad Saxifrangæ deſcriptionem expendatur, exiguum Serpillis, plurimùm verò Saxifrangæ ſimile eſſe compericetur. Primum etenim*

Serpillum

Serpillum, præter quod ramulis et folijs Origano ſimile eſt, in quantamcumq; altitudinem adminiculo fultum, aut vicinis ſtirpibus innixum creſcit, & quandoque ex Ocymo per nimiam ſiccitatem mutato gignitur: alterum verò non ſerpit, et folio eſt Rutæ, id eſt, Hyperici aut Cētaurij minoris (vt alibi oſtendimus) longiore. Serpillum verò vulgare humile eſt, frutices non conſcendit, ex Ocymo non prouenit, & folijs eſt, multo quàm Hyperici aut Cētaurij minoris, minoribus & breuioribus; omnino videlicet exiguis, ac Thymi, vt diximus, folijs ſimilibus. Ex his Serpillū vulgare, non Serpilli veterum aliquam ſpeciem, ſed Saxifrangam Dioſcoridis eſſe, palam eſt. Saxifrangam enim, ait, eſſe herbam Thymo ſimilem, in petris naſcentem. Serpillum autem vulgare Thymum folijs & capitulis refert, & non raro in locis petroſis reperitur: propter eam ſiquidem quam cum Thymo ſimilitudinem habet, ſylueſtre Thymum & à Belgis, & ab alijs nominatur.

VERBA *Dioſcoridis de Saxifranga ſunt.* Σαξξίφαγον, οἱ δὲ σαξξίφραγγον, οἱ δὲ ἔμπετρον· ῥωμαῖοι σαξίφραγγα, θάμνος ἐστὶ φρυγανώδης ἐν πέτραις καὶ τραχέσι τόποις φυόμενος, θύμῳ ἐμφερής. *hoc eſt, Sarxiphagon, alij Sarxiphangon, alij Empetrum, Romani Saxifranga, frutex eſt ſurculaceus in petris & aſperis locis naſcēs, Thymo ſimilis. Exemplaria quædam* ἐπιθύμῳ ἐμφερής *legūt, ſed emendatiora* θύμῳ *habent.* Saxifranga. Locus Dioſcoridis reſtitutus.

FACVLTATE *autem Serpillum vulgare calidum et ſiccum eſt, tertio penè ordine; tenuium item partium & incidens: menſes euocat; vrinam cit: calculos expellit; & in balneis ac fomentis adhibitum, ſudorem euocat.*

EADEM *ferè de Saxifrāga Dioſcorides memoriæ prodidit: cocta, ait, in vino febricitātibus opitulatur; ſtrāguriæ prodeſt: ſingultum ſedat: calculos veſicæ frāgit: et vrinā cit.*

DE

DE SERPILLO EX DIOSCORIDE, THEOPHRASTO ET ALIIS. CAP. LXXXIIII.

SERPILLVM Dioſcoride auctore, duorũ eſt generum: hortenſe & ſylueſtre.

HORTENSE coronarium eſt, & odore Sampſychum refert: folia habet et ramulos Origani ſimilia, multo candidiora; iuxta ſepes relictum procerius aſſurgit.

ALTERVM non ſerpens ſed erectum, ramulos emittit tenues ſurculoſos: folijs refertos Rutæ ſimilibus, anguſtioribus tamen, oblongioribus, durioribusq́ꝫ: flores guſtu acres, odore ſuaues: radix inutilis. Naſcitur in petris efficacius, & magis excalfaciens ſatiuo.

THEOPHRASTVS de hiſtoria ſtirpium, lib. 6. Serpillũ tradit ex ſuffruticibus eſſe, lignoſis ac coronarijs: ac ramis & folijs tota ſua natura odoratum, veluti Helenium & Siſymbrium; apud nonnullos etiam Thymum penitus redolere: ſummæ terræ adhærere; radice multifida torridaq́ꝫ peculiarem illi auctionẽ germinum; quippe cùm in quantumuis longitudinis procedere valeat, nactum adminiculum, aut iuxta ſepes aliquas ſatum: ſqualorem pati, atque aquæ paucæ indigum: naſci ex Ocimo per immodicam ſiccitatem degenerante; lib. de cauſis quinto, Ocimo videlicet ipſo, minoris folij, ſed odoris potẽtioris facto. Vnde colligendum, Serpillum Ocimo eſſe odoratius & folijs minoribus.

SYLVESTRE Serpillum idem, quoddam eſſe ait, quod deferentes ex montibus ferunt, vt apud Sicyonẽ fieri ſolet, atque etiam Athenis ex monte Hymetto: apud alios verò, vt in Thracia, mõtes & plana omnia Serpillo ſcatere. Sylueſtre autem iſtud, à Dioſcoridis ſylueſtri aliud eſt: ſola

etenim cultura ab hortenſi differt : veluti Theophraſtus ipſe oſtendit ex montibus tranſlatum ſeri referens.

Dioscoridi aduerſatur Plinius lib. 20. cap. 22. vbi ſylueſtre ait ſerpere, ſatiuum verò minimè. Serpillum, inquit, à ſerpendo putant dictum, quod in ſylueſtri euenit maximè in petris. Satiuum non ſerpit, ſed ad palmi altitudinem increſcit.

Meminit Serpilli Aelianus variæ hiſtoriæ lib. 9. & ipſum inter flores numerare videtur. Dionyſius Iunior, inquit, in Locrēſium vrbem veniens maximas ciuitatis domos occupauit, eaſq́ue Roſis, Serpillis, alijſq́ue id genus floribus ſtrauit. Vergilius tamen Bucolicôn ecloga ſecunda, Serpillum herbam eſſe manifeſtiſſimè teſtatur his verbis:

> Teſtylis & rapido feſſis meſſoribus æſtu
> Allia, Serpillumq́ue, herbas contundit olenteis.

Ex quo loco colligendum ſunt qui putent, vulgare Serpillum, verum & legitimum eſſe, quod videlicet non aliud paſſim in Italia ſponte gignatur: quaſi nullibi quàm in agro reperiri, & non in in hortis ſeri potuiſſet.

Serpillvm autem Græcis ἕρπυλλος καὶ ἕρπυλλον dicitur. Marcellus vetus auctor, à Gallis antiquitus Gilarum nominatum affirmat, vt verò Plinius Valerianus ab iiſdem Laurio nuncupatur.

Excalfacit verò vſque adeò Serpillum, vt Galenus dicit, vt et menſes & vrinas moueat: guſtu multum eſt acre. Prodeſt etiam, vti Dioſcorides addit, ad tormina, rupta, conuulſa, iocinoris inflammationes, & ad ſerpentium morſus, & potum, & impoſitum; capitis dolores mitigat coctum roſaceo permixtum: cum aceto irrigatum maximè quidem lethargicis, ſed & phreneticis conuenit: ſedat & ſanguinis vomitus quatuor drachmis potus cum aceto ſuccus eius.

SATIVI Ocimi ſpecies magnitudine differentes duæ ſunt vulgares, ambæ ſurculoſæ, dodrantis aut pedis altitudine attolluntur; ramulis rotundis in plures alas diuiſis. Et maior quidē folia habet lata, per margines leniter crenata, Mercurialis herbæ magnitudine & forma ſimilia: minor verò minora: vtraque ſplendida; & dilutè virentia: floſculos exiguos, colore vel candidos, vel obſcurius purpuraſcentes: ſemen exiguum, nigricans: radices oblongas duras non abſque adhærentibus fibris: odor vtrique ſimilis, niſi quod maioris, ſpecies quædam reperiatur, quæ Citrium malum odore refert, quod Ocimum citratum appellant.

MATTHIOLVS præter hæc duo Ocima, etiam tertium quoddam maximum reperiri, memoriæ prodidit, folijs Amaranti maioribus, longis, latis & craſſis, Citreæ mali folijs ſimilibus.

SERITVR Ocimum in hortis & in fictilibus; celerrimè, vt Theophraſtus auctor eſt, prouenit. Quod Soli expoſitum eſt, eodem teſte, tranſit in Serpillum; quia vehementius ſiccatur; folio namque minus, odoreq́ vehementius redditur. Iunio ac Iulio Ocimum floret; & particulatim quidem, ac diu, ab imo incipiens.

Ὤκιμον, & per ω prima ſyllaba Ὤκιμον Græci appellant; nonnulli etiam ὄζιμον: Latini Ocimum. Differt ab Ocymo quod oſtendimus in Frumentorum hiſtoria, pabuli genus eſſe, & ad differentiam huius per υ ſecunda ſyllaba ſcribitur; tametſi & per υ, odoratum Ocimum quandoque ſcriptum reperiatur. Recentiores Βασιλικὸν, Latinè Regium id eſt, quoque nominant: Officinæ, Baſilicum: Germani, Baſilgen. Belgæ, Baſilicom: Galli, Baſilic: Itali, Baſilico,



Baſilico, *et quod minus eſt*, Baſilico gentile: *plerique Baſilicon Gariophyllatum hoc vocant.*

O C I M V M *autem, auctore Galeno, ex ſecundo quidem eſt ordine excalfacientium. ſed humiditatem habet recrementitiam adiunctam, ob quam commodum non eſt vt intra corpus ſumatur: ſed foris adhibitum ad digerendum concoquendumque idoneum eſt.*

D I O S C O R I D E S *Ocimum, ait, ſi multum edatur, viſum hebetat; aluum mollit, flatus mouet, vrinam cit, lac euocat, ſed ægrè conficitur: impoſitum verò cum polenta tenui farina, roſaceo & aceto inflammationibus medetur, & Draconis marini ac Scorpionis plagæ; per ſe & cum vino Chio, oculorum doloribus.* S V C C V S *oculorum caligines purgat, & defluxiones exiccat.*

S E M E N *potum prodeſt atram bilem colligentibus, ſuſpirioſis, et vrinæ difficultate laborantibus: facit idē ſternutationes frequentes, ſi per nares attrahatur: idē ipſa herba facit. Claudere autē oculos oportet, ſternutatione vrgente.*

S V N T *qui Ocimum vitant, & non edunt; eo quòd commanſum & in ſole poſitum vermiculos gignat. Aphri adijciunt eos qui à Scorpione icti ſunt, & ipſum comederunt, abſque dolore permanere.*

R E C E N T I O R E S, *inter quos Simeon Zethy eſt, Ocimum tradunt olfactu cordi capitique prodeſſe: ſemen cardiacis affectibus ſuccurrere, animi mœrorē ab atra bile ortum diſcutere, & hilaritatem lætitiamque procurare.*

DE OCIMO SYLVESTRI VVLGARI SIVE ACINO. CAP. XXXVI.

Q V O D *recentiorum plerique Ocimum ſylueſtre nuncupant, cauliculos promit complures quadrangulares infirmos,*



firmos, terram verſus reclinatos: folia ex interuallis bina contra ſe poſita, parua longiuſcula ac latiuſcula, aliquantulum hirſuta & aſpera, vti & cauliculi: floſculos è foliolorum ſinubus exeuntes, paruos, orbiculatim cauliculos ambientes, colore è candido nonnihil purpuraſcẽtes: ſemen exile: radices fibris cohærentes. Odore herba hæc multo quàm Ocimum eſt infirmiore; vtpote exili ac obſcuro, ſed tamen cum grauitate quadam non inſuaui ad Calaminthes aut Ocimi accedente. Exit multis Germaniæ ac Italiæ locis ſua ſponte, præſertim incultis & arenoſis. Aeſtate tota floret, & non rarò Septembri etiam menſe.

OCIMVM ſylueſtre, vt diximus, appellant plerique recentiorum. Quod autem Ocimum ſylueſtre Plinio, alijs eſt Ocimaſtrum & ὠκιμοειδὲς. Ocimoides verò multum à præſenti herbula differt. Siliquas ſiquidem Ocimoides habet, Hyoſcyami ſiliquis ſimiles, ſemine nigro, quale eſt melanthij prægnantes: huius autem ſemina minima ſunt, et vaſculis omnino exiguis continentur, nullam cum Hyoſcyami cytinis ſimilitudinem habentibus: ita vt hinc herbulam iſtam, non eſſe legitimum Ocimum ſylueſtre ſiue Ocimaſtrum euidens ſit. Quam ob cauſam ab alijs non pro Ocimo ſylueſtri, ſed pro Clinopodio habetur: ſed nec horum ſententia laudanda videtur. Nam ſi propter florum ſecundum cauliculos ambitum, Clinopodium dici meretur, multæ aliæ eodem nomine nuncupandæ erunt: vt, Calaminthes, Oruale, Ormini, Lamij, Dictamni, & Marrubij ſpecies quædam, Pulegium, Saluia, Scordium, Meliſſophyllon, Sideritis, Galeni Alyſſon, recentiorum Bugula & Cardiaca, ſimilesq́; aliæ, quarum omnium flores orbiculatim cauliculos circundant, nulla tamen Clinopodium
Acinos. dicitur. Nobis hæc herba Acino haud diſsimilis videtur. Acinon etenim Dioſcorides ait, πόαν λεπτόκαρφον ſiue herbam

bam tenuium ſarmentorum, coronariam Ocimo ſimilem ſed hirſutiorem & odoratam. Cum qua deſcriptione præſens noſtrà ſatis conuenit.

F A C V L T A T E *autem aliquantulum calida eſt & ſicca, non abſque adſtringendi vi ac potentia.*

A C I N O N *verò Dioſcorides tradit, menſes & aluum ſiſtere potum; impoſitum verò Phygethla & eryſipelata curare.*

DE ORVALA. CAP. LXXXVII.

O R V A L Æ *ſpecies prior (eius etenim tres aut quatuor numerantur) quæ propriè Oruala nuncupatur, caules promit craſſos quadrangulos, duos pedes longos, in alas diuiſos: folia & è radicibus multa, & ſecundum caules ex interuallis bina contra ſe poſita, magna, palmum lata vel ampliora, aliquantulum aſpera, inæqualia, albicantiaq́ʒ, ac nonnihil vti & caules hirſuta: flores forma florum Saluiæ aut Lamij, colore ex diluto cæruleo candicantes, poſt quos oblonga denticulata vaſcula pro ſiliquis, in quibus ſemẽ nigrum: radices verò fibroſas. Tota herba grauem fortemq́ʒ ſpirat odorem caput opplentem, & maturato ſemine interit, quod altero fit à ſatione anno. Seritur ab olitoribus in hortis. Iunio ac Iulio floret.*

G A L L I T R I C V M *Officinæ nuncupãt. Dicitur & Oruala ſiue Oruaila, Tota bona, Sclarea, Scarlea, Centrum Galli, Matriſaluia: à Gallis* Oruale: *à Germanis* Scharlach: *à Belgis* Scharleye. *Falluntur qui Alectorolophon exiſtimant. Alectorolophon in Frumentorũ ſiquidem hiſtoria multum ab Oruala differentem oſtendimus. Videtur autem hæc Oruala ſpecies, Horminum ſylueſtre, quod Dioſcorides ait, viribus magis pollere. Inter oẽs ete-*



nim Oruala ac Hormini ſpecies, nulla odore aut viribus hac potentior eſt.

2 A L T E R A *Oruala ſpecies, caules habet ſimiliter quadrangulares, ſed proceriores, bicubitales videlicet vel altiores: folia quoque aſpera, nigriora tamen ac minora: flores ſimiles colore purpureo rubentes: radices vti prioris. Odore hac minus praſtat, omnino exiguo pradita: rara eſt. Floret eodem quo prior tempore. Baccharim eſſe, ſunt qui putent; eorum autem ſententia quàm ſit probanda, oſtendet Baccharis deſcriptio, quam à ſubſequenti proximum dabit caput.*

3 T E R T I Æ *Oruala, caules quoque quadranguloſi & nonnihil hirſuti ſunt: folia per ambitus ſerrata, Oruala prioris ſimilia, ſed minora: flores lutei: ſemen ſufflauum nigricans: radix fibroſa, durabilis natura, & multis annis permanens. Apud Belgas à nonnullis in hortis ſeritur; in Alpibus autem Italia iuxta Tridentum, ſponte gigni fertur. Aeſtate floret. Horminum luteum & Horminum Tridentinum à pleriſque appellatur.*

4 P O T E S T *his, & quarta addi ſpecies, qua pro ſylueſtri Hormino à Fuchſio depingitur: cauliculi huic breuiores, caterùm hirſuti quoque & quadrangulares: folia minora, oblonga, profundius inciſa: flores carulei: ſiliqua per maturitatem deorſum nutantes: ſemen nigricans: radices ſimiliter nigra & fibroſa. Fuchſius in Germania paßim ait, omnia prata exornare, ſuaq; ſponte in ijs naſci. Tēpore florendi cū ſuperioribus conuenit. Oruala et Hormini hac quoq; ſpecies, ſed iners, et nullius facultatis eſſe videtur.*

A T *prior, quam diximus propriè Orualam dici, calida & ſicca eſt ordine tertio; menſes modo quouis ſumpta mouet: ſecundas eijcit: ceruiſia aut vino permixta ebrietatem facit, caputq; implet.*

ANTHONIVS Mizaldus ſemen vtile tradit, ad excutiendam oculorum caliginem, et educēda ea, quæ in illos inciderunt: in oculū ſiquidē immiſſum, et multa reuolutione circa bulbū eius circumductū, tandem humore prægnās, et tenuibus membranulis ac ſordibus onuſtum elabitur.

DE HORMINO, CAP. LXXXVIII.

HORMINVM Oruale etiam quadam ſpecies eſt, ſed reliquis minor. caules promit complures dodrātem aut pedem altos, anguloſos ſimiliter, ſubhirſutos: folia lata, rotundiuſcula, ſubaſpera, Oruala multo minora, Marrubij ferè ſimilia, quorum quatuor aut ſex ſuperiora, purpureo nigræ Violæ colore, ſed tamen dilutiore emicant: flores iuxta folia cauliculos ambientes, colore purpureo diluto albicantes: ſemen exiguum oblongum nigricans, in oblongis receptaculis, veluti ſiliquis, quæ maturato ſemine radicem verſus ſpectant: radicem longam, tenuem, non abſq; fibris. Peregrinum Belgio Horminum eſt, et aliunde in hortos illatum. Aeſtiuis menſibus florum eius productio; ſemen interea maturatur. Ορμινον Græci: Latini Horminum & Geminalem appellant.

CALIDVM autem, vt inquit Paulus Aegineta, Horminum eſt, mediocriter ſiccum et abſtergens. Hormini ſemen, Dioſcorides ait, putatur cum vino potum Venerem excitare: verùm cum melle, argema et albugines oculorum depurgat: cum aqua impoſitum œdemata diſcutit & aculeos extrahit. Idem herba impoſita facit. Galenus in libris de Alimentorum facultatibus, de Hormino: Hoc quoque, ait, frixo vtuntur, deinde eatenus læuigant, vt farina euadat; mel quoque ei admiſcent. Parum in ſeipſo habet alimenti, vt quod media inter Eryſimum & Cuminum ſit naturæ.

HOR-



DE BACCHARE, EX DIOSCORIDE ET ALIIS. CAP. LXXXIX

BACCHARIS, *auctore Dioſcoride, odorata et coronaria eſt herba, cuius folia τραχέα; id eſt, aſpera, alias δασέα, hoc eſt, denſa ſunt, magnitudine inter Violam et Verbaſcum media: caulis anguloſus, cubitalis, ſubaſper, παραφυάδας, id eſt, iuxta adnatas propagines habens: flores purpurei, ſubalbicantes, odorati: radices Veratri nigri ſimiles, odore Cinamomi. Amat aſpera et ſqualida loca. Gracili ſolo nec humido prouenit: Plinius.*

Βάκχαρις Græcè dicitur, aut πάκχαρις quaſi πάνχαρις, vt pleriſque placet: à quibuſdam Nardum ruſticum appellatur, vt Plinus lib. 21. cap. 6. teſtatur. Quin & ipſe Plinius lib. 12. cap. 12. Nardum ruſticum appellat. Sed lib. 21. cap. 19. perperam ita dici refert; ſtatim videlicet, vt quoſdā errore falſo Barbaricam eam appellare ſcripſit: Sed eorum quoque error, inquit, corrigendus eſt, qui Baccar, ruſticum Nardum appellauere. Eſt enim alia herba ſic cognominata, quam Græci Aſaron vocant. Idem eodem lib. cap. 21. Baccharim quoſdam Perpenſam appellare ait. Perpenſa autem ſi Aſarum eſt, veluti inter nothas & aſcriptitias voces reperitur, non minus horum error, quàm priorum refellendus. Nam Baccharis & Aſarum non parum differunt, vti Plinius teſtis eſt, & ex vtriuſque deſcriptionibus collatis euidens. Proinde & perperam Officinæ Aſarum, Aſaram bacaram nuncupant, nomine ex Aſaro & Bacchari compoſito; quaſi idem ſit Aſarum & Baccharis. Qui error ex eo videtur manaſſe, quòd inter nothas Aſari appellationes, Baccharis vox etiam reperiatur: aut quòd Baccharim Crateuas Aſarum nuncupauerit. Quod ſiquidem Crateuas Aſarum nominat, Dioſcoridi nequaquam

quam Aſarum, ſed Baccharis eſt. Nam Aſarū Dioſcoridis caule caret: odoratum non eſt, niſi ſolis radicibus: nec etiam coronarium, ſi vti Plinius ait, vocitatum ſit Aſarum, quoniam in coronas non addatur. Aſarū autem Crateua caules facit, & odoratum ac coronarium eſt. Patet ex ipſa deſcriptione, quæ ſic habet.

ASARVM *odorata & coronaria eſt herba: caules eius geniculati: folia δασέα, id eſt, denſa: flores purpurei: radix boni odoris, ſimilis Veratri nigri, odore Cinamomo ſimilis. Naſcitur in aſperis & ſqualidis.* Aſarum Crateuæ.

EX *quibus verbis manifeſtiſſimum eſt, Aſarum Crateuæ idem cum Dioſcoridis Bacchari, & ab Aſaro eiuſdem eſſe differens: & malè inter nothas voces Aſaro Baccharis nomen attributum: peius verò adiectum Aſarum coronariam & odoratam eſſe herbam, quod inter notha, etiam aſſcriptum reperitur.*

MEMINIT *Baccharis etiam Vergilius in Bucolicis ecloga ſeptima, & non modò coronariam eam eſſe ſtirpem oſtendit, verumetiam faſcini depulſoriam:*

——— Bacchare, inquit, frontem
Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.

EST *et Baccharis vnguentum apud Athenæum lib. 15. quod à Bacchari odorata herba nomē habere poteſt. Nam, vti Plinius, vnguenta ex ea radice fieri ſolita, apud antiquos Ariſtophanes priſcæ Comœdiæ Poëta teſtis eſt.*

CÆTERVM *Baccharis, vt Paulus Aegineta paucis complexus eſt, radicis decoctum meatus obſtructos aperit, vrinam & menſes citat. Folia ipſius cùm ſint adſtringentia, fluxionibus opitulantur.*

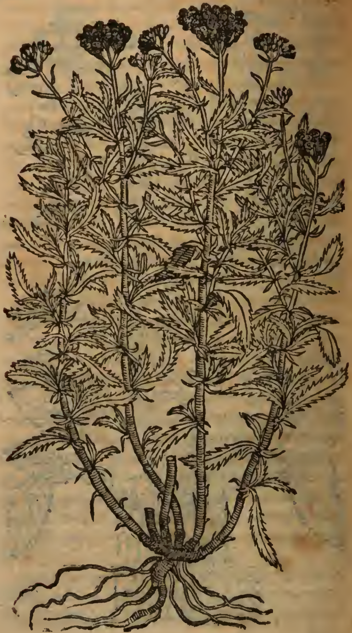
Balsamita *coronaria herba non eſt, ſed foliorum eius cum grauitate quadam gratus eſt odor. Eius duo ſunt genera, folijs multum differentia: Maior videlicet et minor.*

1 Maior *caulibus aſſurgit rotundis, duris, ſeſquipedalibus: folia eius oblonga, lata, leniter per oras crenata, Lapathi folijs ferè ſimilia, minora tamen & viroris magis albicantis: coma aurei coloris ex multis floſculis veluti corymbis, Tanaceti ac Elichryſi modo in vmbella cohærentibus; quorum ſinguli ex multis exiguis ſtaminibus luteis ſimul farctis, compoſiti ſunt; radices lignoſæ, durabilis naturæ, non abſque multis adhærentibus fibris. Apud Belgas hortenſis eſt, paſſimq́; etiam ab olitoribus colitur. Aeſtiuis menſibus aurei coloris vmbellas promit.*

Germani, Frauwenkraut: *Belgæ*, Balſeme: *& earum officinæ Balſamitam, ac Balſamitam maiorem nuncupant. Eſt tamen & alia Balſamina, quæ et Charantia ac Momordica; item Balſaminum genere neutro, herbæ ab hac Balſamita differẽtes ac diſſimiles. Matthiolus Mentham Græcam nominat: alij Saluiam Romanam; item herbam Laſſulatam, Coſtum hortenſem, Mentham Saracenicam, herbam D. Mariæ. Sunt qui volunt Panaces Chironium eſſe. Plinius etenim, et vulgaria Theophraſti exemplaria Chironium Panaces folio eſſe referunt Lapathi, floreq́; aureo, cuiuſmodi hæc herba eſt. Sed* Dioſcorides, *& Nicandri interpres teſtem citans Theophraſtum, folio illud aiunt eſſe Amaraci: cuius folium Balſamitæ nequaquam ſimile eſt.*

2 Minor *Balſamita colore, odore, ſapore & flore in vmbellis aureo, maiorẽ refert: cauliculos promit numeroſos, tenues, rotundos: folia parua oblonga, ſerrata, ac profundè inciſa;*





inciſa;comam aurei coloris, ſed corymbos minores: radices vti prioris. Rarior hæc eſt,nec alibi quàm apud cognitionis herbarum ſtudioſos reperitur. Floret eodẽ, quo præcedens tempore. Balſamitæ haud dubio ſpecies minor eſt.

ITALI Giulam *vocant: Valerius Cordus Mentham Corymbiferam minorem appellat:priorem verò Mentham, Corymbiferam maiorem. Plerique Eupatorium Meſues: alij Dioſcoridis Ageraton eſſe volunt. Eupatorium autem Meſues idem cum Auicennæ Eupatorio eſt: vires etenim vtrobique eædem: ſed forma deſcriptio in vtroque auctore corruptiſſima:vt ſatis oſtẽdunt Auicennæ exemplaria,cuius poſteriora ex Bellunenſis correctione, à prioribus hoc loco multum differũt. Eupatorium autem Auicennæ à Dioſcoridis Eupatorio nequaquam differt; quod vulgo Agrimoniam nominãt: herba ea notiſſima eſt,cum qua Balſamitæ minor, ſiue Giula ſimilitudinis nihil aut perexiguũ habet. Ageraton verò hanc herbam eſſe,non eſt quoque veriſimile. Nã Agerato folia Dioſcorides tribuit Origani: at Origani folium ſubrotundum eſt: huius verò longum & ſerratum,ab Origani forma multum differens;quod Giulam et Ageraton diſsimiles eſſe ſtirpes oſtendit.*

CÆTERVM *Balſamita vtraque calida & ſicca eſt ſecundo ordine,cum amaritudine et adſtringendi haud obſcura facultate. Auxiliatur foliorum eius quam Conſeruam appellant, diuturnis capitis doloribus matutino tempore ſumpta: defluxiones è capite reprimit ac reſiccat: crudos humores ad concoctionem perducit. Prodeſt item Cacexia aut Leucophlegmatia laborantibus, præſertim in initio; ac omnibus quibus iecur debile ac refrigeratum eſt. Semen non ſecus ac Santolinæ lumbricos et ventris tineas expellit.*

REMB. DODONÆI AD LECTOREM EPILOGVS.

QVANDO eam ſtirpiũ quam concepimus hiſtoriam non elementorum ſerie, ſed alia methodo, per genera videlicet digerere, propoſitum eſſet, amice Lector, omni ſtudio ac diligẽtia anniſi ſumus, ſtirpes ipſas in generaliſſima quædam genera diſtribuere, ac per communiſſimas differentias diuidere: diuiſas in libros aliquot diſponere; ſingulis libris non modò vnius generis, ſed conſimilium generum complures, ſuo tamen quæque ordine congerentes. In vno ſiquidem, flores herbaſque coronarias, odoratas, tum & vmbelliferas coniungere curæ fuit: in alio radices, καθαρτικὰς ſiue purgandi vi præditas omnes excedentem qualitatem habentes, cuiuſmodi ſunt deleteriæ & ſomnificæ, ac alias nonnullas. In frugum hiſtoria, præter frumenta, leguminaque, frugum vitia, paluſtres & aquatiles complexi ſumus. Proximus locus oleraceis relictus eſt: poſterior arboribus ac fruticibus. Conceſſa etiam pars eſt, inconditæ multitudini, quę ad prima illa, commodè referri non potuit genera.

SIC autem digeſtam hiſtoriam, & iam olim vernaculo Brabantorum ſermone, nec non Gallico idio-

co idiomate editam, dudum in animo fuit Latinè conſcriptam dare, ſed dum impendentia negotia conatus noſtros remorantur, nec integram mox abſoluere conceditur, proximum fuit per otiũ particulatim ipſam exhibere; vt in pręfatione, frumẽtorum, leguminum, &c. hiſtorię latiùs ſcripſimus.

ITAQVE & nunc non opus totum, ſed denuò partem eius, florum videlicet & coronariarum, odoratumque nonnullarum herbarum, hiſtoriam legendam communicamus. In qua flores quidem omnes, in coronas ac ſerta receptos, tum & reliquos, qui propter eam, qua placent gratiam in hortis ſeruntur coluntur que, contraximus: perpaucis admodum exceptis.

FLORES autem nomino eas ſtirpes, quæ propter flores cõmendatæ ac gratæ ſunt: veluti radices Theophraſtus appellat, quarũ præcipuè in radicibus vires ſunt; herbas verò, in folijs eas habentes.

OMISSI autem & præteriti illi modo flores ſunt, qui ad alia ſtirpiũ genera ſpectare videbãtur: vt quam noſtri Roſam Menapiam, ſiue Geldrenſem nuncupant, Rhododendron, Roſa ſera ſiue Hyemalis dicta, & tales plerę que, quę ad conſimiles, quarum ſpecies ſunt, aptiùs referuntur.

ROSA etenim Menapia Sambuci aquatici ſiue paluſtris ſpecies eſt, floribus multiplicibus, & in globum mali magni magnitudine coactis, ab alia vulgari flores in vmbellis faciente ſolùm differẽs. Appellat hunc fruticẽ Valerius Cordus Lycoſtaphyllum, & vtramque ſpeciem elegãter deſcribit: feminam nuncupat, cui flores in vmbellis; marem multiplicibus floſculis, qui ſterilis eſt.

RHO-

RHODODENDRVM frutex ſimiliter eſt, quē inter flores numeratū nuſquam obſeruare cōtigit.

ROSA hyemalis aut potius Autumnalis, Maluę ſatiua ſpecies eſt, quę ad oleracea genera pertinet.

Anemone. ANEMONES ſimili de cauſa prætermiſſæ; ex acrium etenim herbarum genere ſunt, Ranūculis haud multum abſimiles. Vnius tamen hic iconem addidimus, ſatiuæ nempe ſiue hortenſis à Dioſcoride nuncupatæ. Depingit Matthiolus tres aut quatuor ſatiuas, radicibus oliuis ſtantibus ſimiles; folijs multis, multifidis. Sed hæc noſtra folia habet perpauca, Coriandri & Ranunculi cuiuſdam paluſtris ſimilia: flores verò pulchro quaſi diluto rubore purpureos, aſpectu gratiſſimos: radicem vnius anni, oliuæ ſupinæ ac iacenti ſimilem, nonnihil geniculatam; vetuſtiorem verò, omnino nodoſam, ex multis veluti oliuis ſupinis congeſtam. Naſcitur hæc in Germania nonnullis circa Rhenum locis. Syluestrē eius ſpeciem Theophraſtus λειμώνιαν, ideſt, paluſtrē nominat. Floret hęc ſtatim primo Vere. Fuchſius eā olim pro Ranunculi ſpecie depinxit. Sunt qui Ranunculum phragmitem vocitent. Flores eius aut lutei, aut candidi, aut purpurei.

HVIVS autem hiſtoriæ editionem dum paramus, duarum ecce rariſſimarum ſtirpium, & ad hanc operis partem pertinentium, ad nos icones dantur, Chryſanthemi videlicet Peruniani & Aſphodeli paluſtris. Chryſanthemi Peruniani nobis communicauit integerrima ac honeſtiſſima domina Chriſtina Bertolfia, à charisſimo coniuge ſuo, clarisſimo ac amplisſimo viro D. Ioachimo Hop-

Hoppero Regis conſiliario ex Hiſpania ſibi miſſam. Aſphodeli autem paluſtris, miſit multis modis ornatisſimus ac nobilisſimus D. Carolus à S. Audomaro, dominus de Dranoutre, vir non modò ſtirpium, verùm & hiſtoriæ animaliũ omnium ſtudioſisſimus, idemq; peritisſimus. Vtramq; autem huic libro, coronidis vice addendam putauimus. Nequaquam enim tam celebris & admirandæ magnitudinis floris imago; aut tam peregrini Aſphodeli præmittenda videbatur.

EADEM verò occaſione & aliarũ quarundam rariſſimarum icones adiuximus priùs non editas; vtpote Cirſij, Campanæ Lazuræ à recẽtioribus appellatæ, Panici Indici, & cuiuſdam ſpeciei Panacis; quas ſtirpes, licet ad hanc florum hiſtoriã nõ pertineant, in notitiam tamẽ adduci incommodè accidere non poteſt. Stirpium ſiquidem cognitionem augeri non modò pulchrum iucũdumque, verùm vtile ac honeſtum.

EST autem Chryſanthenum Perunianum annua quidem, ſed admodum procera ſtirps: flos pulcher & inſolutæ magnitudinis. In Peru, aliiſque quibuſdam Americæ prouinciis repertũ fertur. Satum Madritij apud Hiſpanos in horto Regio, ad pedes vſque 24. adoleuit: caulem promit rectum brachij craſſitudine: folia latiſſima: florem Chryſanthemo aliquatenus forma ſimilẽ, ſed ampliſſimum, Medius ſiquidem eius diſcus ſiue orbis pedem latitudine ad duas aut tres vncias exceſſit, ſingula verò ipſum orbiculariter ambientia folia, floris Lilij purpurei maioris quodammodo ſimilia, ſed maiora, auri luteo colore. Solem India- Chryſanthemum Perunianum.





num, quòd Solis modo radiatus videatur, appellant. Viſa hæc nobis ſtirps eſt in horto amœniſſimo, ac variarum plantarum generibus refertiſſimo magnifici ac generoſiſſimi D. Ioãnis Brancionis, viri ſtirpium varietatis ſtudioſiſſimi, cuius liberalitate ac beneuolentia, non pauci flores huic hiſtoriæ acceſſerunt, qui aliàs non fuiſſent additi; vtpote quos temerè alibi, quàm in eius hortis, quærere fuiſſet. In huius dico horto, Chryſanthemi Peruniani ſtirps viſa eſt, ſed ad 10. aut 11. tantum pedes adoleuit: folia aliquantulum aſpera, eius quod in Hiſpaniis natum fuit multò minora: floris non niſi rudimentum apparuit, idque hyeme imminente; qua de cauſa ad perfectionẽ peruenire non potuit. Eadem verò ſtirps Patauij in Italia multò quàm in Hiſpania procerior facta fuit, ad pedes etenim XL. ſiue palmos Geometricos CXX. adoleuit; & florem quidem perfecit, ſed ſemen ad maturitatem non perduxit, vt ab excellentiſſimo viro Iacobo Antonio Cortuſo Patritio Patauino in ſimpliciũ palæſtra exercitatiſſimo ac doctiſſimo accepimus; in cuius amœniſſimo viridario enata fuit, qui etiã facultates huius cognoſcere maximè curæ habuit. Nam pediculos foliorum teneros adhuc, piliſque deraſis, in craticula decoctos, ſale oleoque prius præparatos, eſui ſuaues, & per quàm gratos eſſe, euidenti experimento cognouit; & ſimiliter ipſos quibus floris foliola ſemenque inſident calyces: quos & ipſius Cinaræ conis ſiue capitibus delicatiores ſuauioreſque in cibo eſſe ſcribit, & non minùs, verùm amplius, πρὸς τὰ ἀφροδίσια, ad quæ plurimum poſſunt, facere.

re. Qua in re induſtria ac diligētia eius commendari ac laudari ſatis non poteſt. dignus certè eſt, quem omnes docti, ac ſimplicis Medicinæ ſtudioſi venerentur ac colant: cum propter diligentiam & induſtriam, quibus in ſimplicium rarorum & peregrinorũ facultatibus perquirendis vtitur: tũ vel maximè, quòd conatus multorum, qui circa hanc Medicinæ partem laborant, ingenuè etiam adiuuare conetur, & quàm plurimùm non rarò adiuuet, eorũque ſtudia multũ promoueat. Veluti ex ipſius P. A. Mathioli cōmentariis omnibus notiſſimũ eſt, qui ipſius Cortuſi opera maximum incrementũ & haud exiguum ſplendorem ſumpſerunt: vti pluribus locis Matthiolus ipſe candidè teſtatum reliquit. Potuiſſent & idem quoque hiſtoriæ noſtræ teſtari, ſi abſoluere & ad finē perducere eas licuiſſet. Non pauca ſiquidem ab eo & & rariſſima & valde peregrina accepimus, quæ reliquis partibus, quibus ſeruantur, non exiguum auctuarium conferent, ſi aliquando eas abſoluere ocium fuerit. Sed ad Chryſanthemum Perunianum excurrens redeat ſermo. Exiſtimari autem poſſet hic flos Plinij eſſe Bellio, ſi credibile foret, illa ætate Romæ vel viſum, vel vllo modo agnitum; per ambitum ſiquidē luteus eſt, & plus quàm quinquaginta foliis, medius eius orbis cingitur. Talem etenim Plinius Bellionem eſſe, videtur innuere, lib. 21. cap. 8. Luteus, inquit, bellio patulicantibus quinquagenis quinis barbulis coronatur. Sed veriſimilius Bellionem omnino alium & minorem fore, & fortaſſe eũdem cum Bellide; vt non pauci eruditi ſuſpicantur, qui hunc Plinij

locum corruptum iudicant.

Aſphodelus paluſtris.

ASPHODELVS paluſtris folia promit pulchrè virentia, aliquantulum ſtriata, Iridis aut Gladioli ſimilia, ſed anguſta & dodrãte breuiora: caulem rectum pedalem, Aſphodeli ſatis ſimilem: flores è ſenis foliolis, exiguis ſtaminibus in medio, veluti Aſphodeli, minores tamen, colore è luteo pallentes: ſemen perexiguum in oblongis acuminatis vaſculis: radix longa, geniculata, non abſque fibris, ſerpit Graminis modo. Reperitur huiuſmodi Aſphodelus locis humidis ac paluſtribus in Ericetis, haud procul à Brugis Flandriæ. Æſtiuis menſibus floret. Anonymos vulgo eſt. Aſphodeli eſſe ſpeciem caulis cum floribus Antherico ſimilis oſtendit, tametſi folia Gladioli ſint, aut Iridis. Et de his hactenus.

AT in Florum hiſtoria, quid à nobis pręſtitum ſit, qui æquum adhibiturus eſt iudicium, facilè æſtimabit. Nos vt in aliorum ſcriptis, ſicubi veritati minùs nitantur, eleuandis, nullis aut exiguis verbis vtimur, ita in noſtrarum lucubrationum commendatione non putamus inhærendum. Bene vale, Pridie Cal. Nouemb. Anno 1567.

FINIS.



INDEX HVIVS LIBRI.

A

Acinos pag. 190
Acoros 160
Acroſcorodon 177
Acyron 79
Adonidis flos 246
Aegilops 177
Ageratum 264.& 301
Aglaophotis 128
Alabandica Roſa 102
Alabaſtri 101
Alaudæ pes 57
Albucus 141
Aliſma 77.& 79
Allium caninum 179
Alopecuros 34
Amarantum 93.& 260
Amarantus purpureus 91
Amaracum 170
Amellus flos 259
Amethyſtos 86
Anemone 147.& 304
Anthemis 117
Anthemum 39.& 50
Anthera 103
Anthericos 141
Antirrhinum 84
Antirrhinum ſylueſtre 87
Aphricanus flos 62
Aquileia 82
Aquilina 84
Armenii flores 70
Aſaron Crateuæ 296.& 297
Aſphodelus 139
Aſphodelus bulboſus 144
Aſphodelus luteus 142
Aſphodelus paluſtris 311
Aſter Atticus 257
Aſtragilitis Iris 155
Aurelia 262

B

Baaras 119 Baccaris 296
Balſamita 298
Baptiſecula 52
Barba hirci 212
Barbarica 68.& 296
Baſilicum 275
Baſiticum Satyrium 225
Bedeguar 102
Behen 72 Bellis 21
Bellio 301
Beluedere 39
Betonica altera 68
Betonica coronaria ibid.
Bifolium 230
Blaptiſecula 52
Bolbocaſtanon 186
Bolbonac 2
Bubonium 259
Bucinum 58
Bulbine 177.& 179
Bulbonac 25.& 27
Bulbus eſculentus 179
Bulbus leucanthemus 182
Bulbus ſylueſtris 187
Bulbus vomitorius 175.& 195
Buphthalmum 240.& 243
Buzeiden 229

C

Calathiana viola 34
Calcatrippa 57
Calendula 59
Callionymos 135
Caltha 59.& 61
Caltha Alpina 61
Caltha Aphricana 61
Camomilla 237
Campana Roſa 102
Campanula 31.& 35
Canina Roſa 102
Canina ſentis ibidem
Canitubus 103
Canis cerebrum 86
Cantabrice 68
Caryophyllei flores 66.& 68
Caryophyllei ſylueſtres 72
Caryophyllus Indicus 64

Caſia

Caſia 275
Centrum galli 291
Cepa agraria 188
Ceruicaria 31
Chamæcypariſſus 267
Chamæ iris 154
Chamemælum odoratum 242
Chamemælum Romanum 244
Chamemælum ſyluestre 238
Chamemælum vulgare 235
Chaucetrepa 57
Chryſanthemum 253
Chryſanthemum odoratum 241
Chryſanthemum Peruvianū 307
Chryſitis 164
Chryſocome 262. & 264
Ciſtus 107
Ciſtus 110
Clauellata herba 18
Cleonicon 273
Clinopodion 271
Cneorum 277
Color ferrugineus 127
Color Silis Attici 15
Columnaris 39
Coma 232
Comoſandalos 124. & 130
Conciliium 40
Condiſi 76
Conſecratrix 150
Conſiligo 249
Conſolida media 257
Conſolida minor 256
Conſolida Regalis 57
Conſtantinopolitanus flos 74
Cornicis flos 74
Corymbe 46
Coſtus hortenſis 298
Cotula alba 240
Cotula fœtida 238
Cotula lutea 241
Crocus 168
Cuminum ſylueſtre alterum 59
Cyanoides flos 55
Cyanus flos 50
Cyanus minor 52
Cyclaminos tertia Plinij 139
Cyix 177
Cynapauxis 104
Cynosbatos 103. & 104
Cynoſorchis 203. & 223
Cynoſpaſtos 119
Cynorhodon 101. & 126
Cypirus Plinij 163

D

Damaſonium 77. & 79
Damaſonium Nothum 81
Delphinium 57
Deſiderium 76
Dichomenion 118
Digitalis 40
Digiti citrini 229
Dipcadi 175
Dulciſida 118

E

Elichryſon 260. & 262
Empetron 285
Entaticos 223
Equitis calcar 55
Eranthemum 244
Eupatorium Meſuæ 301

F

Ferrugineus color 127
Flores Armerij 70
Flores qui dicantur 303
Flos Adonidis 246
Flos Aphricanus 61
Flos Caryophylleus 66
Flos Creticus 76
Flos Conſtantinopolitanus 74
Flos Cornicis 74
Flos Cyanus 50
Flos Cyanoides 55
Flos frumentorum 52
Flos Hieroſolymorum 76
Flos Indicus 64
Flos Iouis 45
Flos Micaucalus 50
Flos Petilius 64
Flos pothus 76
Flos Regius 55
Flos Roſæ 101
Flos Solis 111

G

Gallitricum 291
Geminalis 294
Genicularis 46
Gilarus 285
Githago 50
Gith ex ſegete ibidem

Giula herba 301
Gladiolus 161
Gladiolus ſegetalis 163
Gratia Dei 111

H

Haſtula regia 141
Helianthe 111
Helianthemum ibidem
Heliocalis 113
Helleboraſtrum 250
Hemerocallis 134
Herba caſta 118
Herba clauellata 11
Herba D. Mariæ 298
Herba laſſulata ibidem
Herba ſiminina 86
Herba Trinitatis 18
Herba tunica 68.72. & 77
Hieris 150
Hieribulbus 168
Hirci barba 232
Horminum 294
Horminum ſylueſtre 291
Hyacinthus 124.151.& 171
Hyacinthus non ſcriptus 171
Hyacinthus ſcriptus 124.& 127
Hyacinthi ſpurij 175
Hyacinthus orientalis 172
Hypociſtis 107

I

Iacea 18
Ianthina veſtis 14
Iaſione 39
Idæus dactylus 118
Inguinalis 259
Intubum agreſte 48
Iouis flos 45
Iris 146
Iris Aſtragalites 155
Iris bulboſa 166
Iris cærulea 149
Iris illyrica 153.& 155
Iris lutea 149
Iris ſylueſtris 156.& 157
Iris ſylueſtris lutea 158
Iris tenuifolia 152
Iunonis Roſa 123

K

Keyri 21.& 23

L

Ladanon 110
Lanaria 76
Laſſulata herba 298
Lauandula 275
Laurio 285
Lectipes 273
Ledon 110
Leo 86
Leouſtomion ibidem
Leucanthemum 237
Leucanthemum odoratũ 241
Leucoion album 19
Leucoion bulboſum 21.& 199
Leucoion luteum 21.& 23
Lilialis 150
Lilium 121
Lilium agreſte 135
Lilium cæruleum 36
Lilium conuallium 136
Lilium non bulboſum 132
Lilium luteum 134
Lilium marinum 135
Lilium purpureum 124
Lilium ſylueſtre 130
Linaria 89
Lingua ceruina 163
Lirium 168.& 192
Lucernula 45
Lunaria 27.& 118
Lunaria Græca 27
Lunaris 118
Lupi 151
Lychnis coronaria 43
Lychnis ſatiua 45
Lychnis ſylueſtris 46
Lychnitis 43.& 45
Lycoperſium 45
Lycoſtaphylos 303
Lyron 79

M

Maiorana 268
Mariana Roſa 45
Mariana Viola 27.& 29
Martagon 132
Marum 268.& 273.
Mater violarum 14
Matricaria 240
Matriſaluia 291
Medion 29

Me-

Melandrium 241
Melanthium ex Tritico 50
Menion 118
Menogenion 118
Mentha corymbifera 301
Mentha Græca 298
Mentha Sarracenica ibidem

N

Narciſſus 188.& 190
Narciſcus Iuncifolius 195
Narciſſus luteus ſylueſtris 197
Narciſſus Marcelli 194
Narciſſus medio luteus 188
Narciſſus medio purpureus 188
Nardus Italica 275
Nardum ruſticum 296
Naronica radix 150
Nautica radix 161
Nigellaſtrum 48

O

Ocellus 68
Ocimaſtrum 48.& 290
Ocimoides 48.& 273
Ocimum 286
Ocimum ſylueſtre 288
Oculus bouis 240
Oculus Chriſti 45
Opalis grata 86
Ophris 230 Orchies 209
Orminalis 223
Ornithogalum 182.& 184
Ornithogalum Ruellij 186
Orontium 87
Oruala 291
Oſyris 39.91
Othonna 64.& 65
Oxyacantha 103

P

Pæonia 113
Palma Chriſti 227
Panaces Chironium 298
Panion 223
Parthenium 240
Pedua 64
Petilius flos ibidem
Perpenſa 296
Pes alaudæ 57
Phlogion 18
Phyteuma 39.& 87
Pneumonanthe 36
Pothus flos 76
Præneſtina Roſa 102
Pſeudo acoros 158
Pſeudo Aſphodelus 141
Pſeudo iris 158
Pſeudo Melanthium 50
Pſeudo Narciſſus 198
Pſeudo orchis 230
Pulegium montanum 282
Pytion 177

R

Radix Naronica 150
Radix nautica 161
Rapum ſylueſtre 27.& 30
Rapunculum 33
Rapunculum alopecuron 34
Regius flos 55
Raphanitis Iris 153
Rhizotomos Iris ibidem
Rhododendron 294
Roſa 94
Roſa canina 102.& 109
Roſa cæli 45
Roſa dominarum 45
Roſa dunenſis 103
Roſa fatuina 118
Roſa Græca 99
Roſa hyemalis 304
Roſa Iunonis 129
Roſa pampinula 103
Roſa Menapia 303
Roſa ſpineola 102
Roſa ſyluatica 109
Roſmarinus coronarius 274

S

Saluia Romana 298
Sampſychum 269.& 270
Santolina 265
Saponaria 48.& 77
Saxifrangon 213
Satyrium 207.& 223
Satyrium baſilicum 225
Saxifranga 283
Scarlata 72
Scarlea 291
Sclarea ibidem
Scorzonera 232
Selenion 118
Selenogenion ibidem
Semen ſanctum 267

Semen

Semen contra lumbricos 167
Serapion 225
Serpentaria 235
Serpillum 234
Serpillum vulgare 281
Setanium 177
Silis Attici color 15
Singentiana 161
Siſynrichium 164. & 177
Sol Indianus 308
Solſequium 61
Spongiolæ Roſarum 202
Sparganium 156
Spatula 151
Spatula fœtida 155
Spica 275
Stœcas 278
Stœcas citrina 262
Superba 69

T

Tanacetum Perunianum 64
Taura 46
Teſticulus canis 209
Teſticulus hirci 216
Teſticulus Morlonis 213
Teſticulus odoratus 223
Teſticulus Serapias 216
Thlaſpi Crateuæ 27
Thryallis 43.45. & 52
Thymum 280
Thymum ſylueſtre 283
Thyrſus 79
Tinearia 262
Tora 46
Tora bona 291
Tragopogon 232
Tragorchis 216
Tricolor Viola 17
Trifolium Satyrium 207
Trinitatis herba 18
Tulipa 164
Tunica herba 68.78. & 77

V

Vaccinium 25. & 174
Venerea radix 162
Venuſta minor 86
Veratrum nigrum 247
Veronica agreſtis 72
Veronica altera 68
Veronica coronaria ibidem
Viburnum 101
Victorialis rotunda 163
Victorialis longa ibidem
Viola alba 19. & 23
Viola alba bulboſa 199
Viola autumnalis 36
Viola Calathiana 34
Viola flammea 19
Viola hyemalis 25
Viola latifolia 25. & 26
Viola Mariana 27
Viola Martia 14
Viola matronalis 21
Viola nigra 15
Viola parietina 23
Viola peregrina 25
Viola purpurea 14
Viola Saxatilis 23
Viola tricolor 17
Violaria 14
Viperina 235
Vnguentaria 161
Vnifolium 237
Vrinalis 98
Vuularia 32

X

Xyris 156. & 157

Z

zophyron 278

ERRATA.

Pag. 23. lin. vltima. in ſingulis, flores 18. 30. odore, vere 38. 25. ſuperiores, flores prioris. 64. 7. Perunianum. 86. 17. ἰσοπρολέων. 88. PHITEVMA. 129. 4. Phœbus. 161. 23. rubente ſplendentes. 166. 13. elegantis. 25. & forma floris. 177. 22. acroſcorodou. 184. 19. Ornithogalon. 28. Cachryos. 188. 23. bulbos. 24. aut odore. 207. 19. τρίφυλλον. 208. 4. Opiſthoronon. 226. SATYRIVM BASILIC. PRIMVM. 278. 23. Ocimoides. 303. 29. Lycoſtaphylum.

INDEX GRÆCARVM VOCVM.

A

Ἀγλαοφῶτις pag. 118
ἀγμοκάστανον 187
ἀδάσαιος 45
αἱμάγωνον 118
ἄκινος 290
ἄκορος 161
ἀκυλώπιον 45
ἀμάραντον 270
ἀμάραντον 93. & 260
ἀμέθυστος 86
ἀνακτόριον 163
ἀνάῤῥινον 86
ἀνθεμὶς 237
ἄνθεμον φυλλῶδες 50
ἀνθερικὸς 141
ἄνθος τῶν ῥόδων 101
ἀντίῤῥινον 86
ἀντικάνθαρον 135
ἄνυδρος 192 ἄριον 163
ἀστὴρ ἀττικὸς 259
ἀσφόδελος 141
ἀτόκιον 48
αὐλογενὴς 192
ἀφροδίσιας 161

B

Βάκχαρις 296
βαλλάριον 45
βασιλικὸν 286
βετονικὴ 68
βολβοκάστανον 187
βολβίνη 177
βόλβος αἱμετικὸς 135
βόλβος ἐμετικὸς 192. & 195
βουβώνιον 259
βουκράνιον 86
βούφθαλμον 247

Γ

γερανοπόδιον 45
γλυκυσίδη 118
γογγύλη ἄγρια 30

Δ

δελφίνιον 57
διάχυσις 58 διάχυτος ibid.
διὸς ἄνθος 45
διχομήνιον 118

E

Ελειόχρυσον 262
ἑλίχρυσον 260
ἔμπετρον 283
ἕρπυλλος 285
ἐρυθρόνιον σατύριον 207

H

ἡμεροκαλλὶς 126. & 134
ἡμεροκαλλάλακτον 135
ἠράνθεμον 237

Θ

θαυμαστὸς 150
θελπίδη ibid.
θεοδόνιον 118
θρυαλλὶς 43. & 48
θύμος 280 θύρσος 79
θύρσιον 280

I

ἰασιώνη 39
ἰδαῖος δάκτυλος 118
ἱερακοπόδιον 48
ἴφις 150 ἱερόβολβος 168
ἴον 14
ἴον πορφυροῦν ibid.
ἶρις 150 ἶρις ἀγρία 157

K

καθαίρον 150
κακός 157 κακτός ibid.
καλλίφιμον 123
κάμαρος 58
καρπός 89 κάσια 227
κέστρον 68
κεφάλια τῶν ῥόδων 101
κίστος ἢ κίσθος 109
κίσσαρον ibidem
κλινοπόδιον 273
κομὴ 232
κομησάνδαλος 130
κυρύμβιον 45
κρινάνθεμον 123. & 135
κρίνον 121
κρίνον ἄγριον 135
κρίνον πορφυροῦν 127
κρινάνια 122 κρόνιον 58
κρόκος 170

κύανος

κύατος 52
κυανοειδὴς 55
κύϊξ 177
κύμινον ἄγριον 59
κυνανθεμίς 240
κυνοβοτανὴ ibidem
κυνοκεφάλιον 86
κυνόροδος 102 κυνόσβατος 103
κυνὸς ὄρχις 212
κύτινος 109

Λ

λάδον ἢ λήδον 110
λάδανον ibidem
λαμπτὴς 48
λείριον 121.168.& 192
λευκάνθεμον 237
λευκόϊον 21.177.& 201
λευκόϊον μήλινον 23
λιβανωτὶς στεφανωματικὴ 274
λιμωνικὴ 163 λυγνῖτις 43.& 45
λύκοι 151
λυχνὶς ἄγρια 46.& 86
λυχνὶς στεφανωματικὴ 45
λυχνῖτις ibid.

Μ

Μαλόϊον 46 μάρον 269
μαχαιρόφυλλον 163
μαχαιρώνιον ibid.
μελάνθιον ἐκ τῶν πυρῶν 50
μελάνιον 14 μήνιον 118
μηνογένειον ibid.
μονόφυλλον 138

Ν

Νάρκισσος 190
Νήριον 58 Νηριάδειον ibid.

Ξ

ξυρὶς 157
ξίφιον 163

Ο

ὀθόννη 65
ὤκιμον 286
ὀπερτρίτος 150
ὄριγανον 294 ὀρνιθόγαλον 186
ὀροβάγξ 118
ὀροβίλιον ibid.
ὀρόβανθρον 109 ὄρχεις 223
ὄρχις σεραπιάς 221
ὀστρολέαν 86 οὐρανία 150

Π

παιώνια 118
παισαιδὴ ibid.
πανθικέρατος ibid.
παρέλυσις 58
πιτιὰν 177.& 204
πιθήκιον 86
πόθος 76
πορφυρανθὲς 126.& 115

Ρ

ῥέβηθρον 109 ῥόδον 101
ῥοδώνια ibid.

Σ

σαμψύχον 269.& 270
σαρξίφραγγον 283
σατύριον βασιλικὸν 227
σατύριον ἐρυθρόνιον 207
σατύριον τρίφυλλον ibid.
σελήνιον 118 σεληνογόνιον ibid.
σισυρίγχιον 164.& 177
σκῆπτρον 46
στίχας ἢ στοίχας 278
στρούθιον 76
σώσανδρον 58

Τ

ταύριον 46
τραγόνατον 48
τραγοπώγων 232
τραγόρχις 216
τραχήλιον 31
τρίφυλλον σατύριον 207

Υ

ὑάκινθος 58.127.129.& 174
ὑποκιστὶς 109
ὑσόβριον 269

Φ

φάσγανον 163
φλὸξ ἢ φλόγιον 18
φύτευμα 87

Χ

Χαμαιμῆλον 237
χρυσάνθεμον 237.253.& 260
χρυσοκόμη 264

Ψ

Ψιχότροφον 68

Ω

ὠκιμοειδὲς 48.& 290
ὤκιμον 286

314

Hic liber nihil habet Romanæ Eccleſiæ fidei contrarium, aut Reipub. offenſiuum.

Quod atteſtor Sebaſtianus Baer, Delphius, inſignis Colleg. Eccleſ. S. Mariæ Antuerpienſ. Plebanus.